T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Mehmet ÖZÇELİK

ŞARK TELGRAF GAZETESİ (1958-1960)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2021

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Mehmet ÖZÇELİK

ŞARK TELGRAF GAZETESİ (1958-1960)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Mehmet ÖZALPER

MUŞ-2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**
ÖZET ..... **III**
ABSTRACT ..... **IV**
ÖNSÖZ ..... **V**
KISALTMALAR DİZİNİ ..... **VI**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSALVE YEREL BASININ TÜRKİYE'DE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. TANZİMAT'TAN CUMHURİYET DÖNEMİNE KADAR BASIN 3
1.1.1. Tanzimat Dönemi Basını (1828-1875) 3
1.1.2. II. Abdülhamid Dönemi Basını (1876-1908) 7
1.1.3. II. Meşrutiyet Dönemi Basını (1908-1918) 9
1.1.4. Milli Mücadele Dönemi Basını (1919-1922) 10
1.2. CUMHURİYET DÖNEMİ'NDEN BASIN (1923-1960) 11
1.3. YEREL BASININ TANIMI, ÖNEMİ VE İŞLEVİ 14
1.3.1. Yerel Basının Sorunları 15
1.4. OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E YEREL BASININ GELİŞİMİ 16
1.5. MUŞ'TA YEREL BASININ GELİŞİMİ (1953-1960) 20
1.6. MUŞ'UN İLK YEREL GAZETELERİ 20
1.6.1. Muş 20
1.6.2. Muş Altınova 21
1.6.3. Alpaslan İli 21
1.6.4. Muş'un Sesi 22
1.6.5. Şark Telgraf 22
1.6.6. Yeni Zafer 22

İKİNCİ BÖLÜM

ŞARK TELGRAF GAZETESİ, SİYASİ VE SOSYAL HABERLER

2.1. ŞARK TELGRAF GAZETESİ 24
2.2. SİYASİ HABERLER 25
2.2.1. Yönetim ve Yönetici Haberleri 25

2.2.2. 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi İle İlgili Haberler.....48
2.3. SOSYAL HABERLER.....60
2.3.1. Muş İlinin İhtiyaçlarıyla İlgili Haberler.....60
2.3.2. Ölüm, Kaza, Cinayet, İntihar, Gasp, Kaçakçılık ve Hırsızlık Olaylarıyla İlgili Haberler.....75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM, KÜLTÜR VE SANAT HABERLERİ

3.1. EĞİTİM, KÜLTÜR VE SANAT HABERLERİ.....82
3.1.1. Eğitim Öğretim Kurumlarıyla İlgili Haberler.....89
3.1.2. Gazetede Yayınlanan Edebi Ürünler.....102
3.1.3. Kültür, Sanat Etkinlikleriyle İlgili Haberler.....116
3.2. SAĞLIK VE SPOR HABERLERİ.....117

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİ VE BELEDİYE İLE İGİLİ HABERLER

4.1. EKONOMİ HABERLERİ.....130
4.1.1. Madenler, Barajlar, Enerji Kaynakları ve Elektrik Santralleri ile İlgili Haberler.....136
4.1.2. İşsizlik ve Fabrikalarla İlgili Haberler.....139
4.1.3. Türk Lirası ve Bankalarla İlgili Haberler.....143
4.1.4. Dış Ticaret İle İlgili Haberler.....144
4.2. BELEDİYE HABERLERİ.....146
SONUÇ.....**152**
KAYNAKÇA.....**156**
EKLER.....**160**

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞARK TELGRAF GAZETESİ (1958-1960)

Mehmet ÖZÇELİK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet ÖZALPER

2021, 183 sayfa

Bu tezin amacı, Şark Telgraf gazetesinin 1958-1960 tarihleri arasında sayfalarına taşıdığı siyasal, ekonomik, sosyal, güncel, eğitim, kültür ve sanat haberleri kronolojik bir düzende ortaya koymaktır. Bu amaçla çalışmamızda basın ve yerel basın tarihini ele alarak yerel basının oluşum dinamiğini ve bir olayı haber konusu yaparken hangi etkenler üzerinden ele aldıkları tartışma konusu edilmiştir.

Elde ettiğimiz kaynak kitaplardan, matbu eserlerden, doktora tezlerinden, gazetenin arşivlerinden Şark Telgraf Gazetesi'nin Muş'taki yerel basının oluşumunda önemli bir rol oynadığı, yerele özgü bir gazetecilik anlayışı ve yönteminin oluştuğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte ülkenin içinde bulunduğu siyasi, askeri, ekonomik şartlar ve toplumsal gelişmeler Muş yerel gazeteciliğinin haber sayfalarına taşınırken ulusal bir perspektifle hareket ettiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Basın, Yerel Basın, Şark Telgraf Gazetesi, Muş, Haber.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

ŞARK TELEGRAPH NEWSPAPER (1958-1960)

Mehmet ÖZÇELİK

Advisor: Associate Prof. Mehmet ÖZALPER

2021, Page: 183

The aim of this thesis is to present the political, economical, social, current, educational, cultural and artistic news that the Şark Telegraph newspaper brought to its pages between 1958-1960 in a chronological order. For this purpose, the formation dynamics of the local press by tackling press and local press history, and a through which factors they deal with an event while making a news have been the subject of the discussion in our study.

It has been determined from the resource books, printed works, doctoral thesis, and archives of the newspaper that Şark Telegraph newspaper had an important role in the formation of local press in Muş, and a local journalistic understanding and method is formed. Moreover, it has been determined that Şark Telegraph newspaper acted with a national perspective while political, military and economic conditions and social developments in the country being transferred to the news pages of local journalism.

Key Words: Press, Local Press, Şark Telegraph Newspaper, Muş, News.

ÖNSÖZ

Gazeteler, Tarih biliminin birinci elden kaynaklarıdır. Halkı bilinçlendirmek, yönlendirmek gibi bir misyonu olan gazeteler aynı zamanda yazıldığı dönemi siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel olarak yansıtmaktadırlar. Bu işlevlerinden ötürü tarih çalışmalarında basının irdelenmesi önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle 1958-1960 yılları arasında Muş ilinde yaşanan gelişmelere ışık tutan Şark Telgraf gazetesi, yayın hayatına Demokrat Parti iktidarı yıllarında başlamıştır. Demokrat Parti yönetimi, yerel basının partinin güçlenmesinde önemli rolü olduğunu düşünmekteydi. Bu sebeple Şark Telgraf gazetesinin yayın hayatında gelişmesine katkı sağlamıştır. Gazete 1956 yılında yayın hayatına başlamıştır. 1956-1958 yılları arasında kesintili olarak yayınlanmaya devam etmiştir. 14 Aralık 1959 tarihinde gazetede yayınlanan bir haberle ekonomik sıkıntılardan dolayı Şark Telgraf gazetesinin üç ay süreyle tatil edildiği halka duyurulduğu görülmüştür. Ancak belirtilen tatil süresi kısa sürmüş gazete 1 Şubat 1960 tarihinde yeniden istikrarlı bir şekilde yayın hayatına başlamıştır. Şark Telgraf gazetesi 31 Aralık 1960 tarihine kadar kesintisiz olarak yayınlanmaya devam etmiştir. Muş basınında önemli bir yere sahip olan Şark Telgraf gazetesi kesintilerin olmadığı ulaşılabilen sayılarda bütüncül bir perspektifle incelenip kapsamlı bir çalışmaya konu edilmiştir. Bu açıdan akademik sahada yapılacak olan sonraki çalışmalara ışık tutması beklenilmektedir.

Çalışmamın her aşamasında yardımını, ilgisini ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Mehmet ÖZALPER'e, değerli bölüm hocalarım Doç. Dr. İrşad Sami YUCA'ya ve Dr. Öğr.Üyesi Bahattin ÇATMA'ya ayrıca çalışmam sürecinde bana her türlü desteği sunan değerli eşim Tuba ÖZÇELİK'e ve evlatlarıma çok teşekkür ederim.

Muş-2021 **Mehmet ÖZÇELİK**

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	:	Amerika Bileşik Devletleri
a.g.e	:	Adı geçen Eser
a.g.m	:	Adı geçen Makale
BMM	:	Büyük Millet Meclisi
CHP	:	Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	:	Cumhuriyet Köylü Millet Partisi
CMP	:	Cumhuriyet Millet Partisi
DP	:	Demokrat Parti
ed.	:	Editör
MBK	:	Milli Birlik Komitesi
s.	:	sayfa
vb.	:	ve benzeri
yy	:	yüzyıl

GİRİŞ

Türk basın tarihi incelendiğinde ilk Türkçe gazetenin, matbaanın Osmanlı'ya gelişinden yaklaşık yüz yıl sonra 1 Kasım 1831'de Takvim-i Vekâyi adıyla yayımlandığı görülür. Ancak Osmanlı coğrafyasında Takvim-i Vekâyi öncesinde de yabancı dillerde yerel tarzda gazeteler bulunmaktadır.[1]

Yerel basını Şinasi Ünal,

> "*Yurdun muhtelif, özellikle büyük kentler dışındaki yerleşim birimlerinde, il, ilçe ve beldelerde; günlük, haftalık ya da daha fazla aralıklarla yayınlanan, yayınlandıkları mahallin haber, havadis ve sorunlarını dile getiren, halkın isteklerini ilgililere aksettirmesi hedeflenen yazılı organlardır*." [2]

Şeklinde tanımlamaktadır. Tanımdan anlaşılacağı üzere yerel gazetenin hedef kitlesi yayımlandıkları çevredir ve konularını o çevreyi ilgilendiren sorunlar oluşturur. Ayrıca halkın sorunlarını, istek ve beklentilerini yetkililere ulaştıran aracı görevini de üstlenmişlerdir. Nitekim halkın kendilerinden beklentisi de bu yöndedir.

Yerel basın ülke bazında değerlendirildiğinde genel sorunları konu edinmesi bakımından mikro tarihçiliğin önemini de gözler önüne sermektedir. Bu sebeple Cumhuriyet tarihinin ana kaynaklarından biri olarak kabul edilen basının irdelenmesi ehemmiyet göstermektedir.

Çalışmanın içeriğini Muş ilinde yayımlanan Şark Telgraf Gazetesi'nin 1958-1960 yıllarını kapsayan döneminde konu edilen haberlerin incelenmesi ve derlenmesi oluşturmaktadır. Bu konuda daha önce herhangi bir tez çalışması yapılmamış olması araştırmalarımıza yön vermiştir. Yapılan araştırmaların Muş'ta yerel basına yönelik bilgilerin sınırlı olduğunu gösterdiğinden böyle bir çalışmanın yapılması önem arz etmektedir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Ulusal ve Yerel Basının Türkiye'de Tarihsel Gelişimi altı başlık altında sınıflandırılarak irdelenmiştir.

---

[1] Hediyetullah Aydeniz, "Tarihsel ve Literal Açıdan Yerel Gazetecilik", **Türkiye'de Yerel Basın**, Suat Gezgin (ed.),(1-27), İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2007, s.10.

[2] Aslı Köseoğlu, "**Yerel Gazetecilik Bağlamında Dijital Ortamda Yayın Yapan Yazılı Basının İncelenmesi: Tekirdağ Örneği**" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) 2017 s.8. Şinasi Ünal, "Yerel Basın ve Sorunları,'' **Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı**, Sayı:12, Kasım-Aralık 1996, s.1068.

Tanzimat'tan Cumhuriyet Dönemi'ne kadar basın dört alt başlık altında; Cumhuriyet Dönemi'nden 1960 yılına kadar basın, Yerel Basının Tanımı, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yerel Basının Gelişimi, Muş'ta Yerel Basının Gelişimi(1953-1960) ayrı başlıklar altında incelenmiş Muş'un İlk Yerel Gazeteleri ise altı alt başlık altında ele alınmıştır.

İkinci bölümde Şark Telgraf Gazetesi, Siyasi ve Sosyal haberler olmak üzere üç başlık altında sınıflandırılarak incelenmiştir. Gazetede 1958-1960 yılları arasında yayımlanan haberler sınıflandırılmıştır. Siyasi haberler, yönetim ve yönetici haberleri ile 27 Mayıs askeri darbesi olmak üzere iki alt başlıkta; sosyal haberler ise İl'in ihtiyaçlarıyla ilgili haberler, ölüm, kaza, cinayet, intihar, kaçakçılık ve hırsızlık olaylarıyla ilgili haberler şeklinde iki alt başlıkta irdelenmiştir. Üçüncü bölümde eğitim, kültür ve sanat haberleri ile sağlık ve spor haberleri olmak üzere iki başlık altında sınıflandırılarak incelenmiştir. Eğitim-öğretim kurumlarıyla ilgili olan haberler, gazetede yayımlanan edebi ürünler, kültür, sanat etkinlikleriyle ilgili haberler olmak üzere üç alt başlıkta irdelenmiştir. Gazetede yayımlanan edebi ürünlerden şiir ve fıkra türüyle ilgili bilgi verilerek örnekler sunulmuştur. Şiirler konularına göre ele alınmıştır. Dördüncü bölümde ise ekonomi ve belediye haberleri olmak üzere iki başlık altında sınıflandırılarak ele alınmıştır. Ekonomi haberleri madenler, barajlar, enerji kaynakları ve elektrik santralleriyle ilgili olan haberler; işsizlik ve fabrikalarla ilgili haberler; Türk lirası ve bankalarla ilgili haberler ve dış ticaretle ilgili haberler şeklinde dört alt başlık altında ortaya konmuştur. Yapılan bu kapsamlı çalışma ile Şark Telgraf Gazetesi'nin 1958-1960 yıllarında yayımlanan haberlerine ışık tutulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSALVE YEREL BASININ TÜRKİYE'DE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. TANZİMAT'TAN CUMHURİYET DÖNEMİNE KADAR BASIN

1.1.1. Tanzimat Dönemi Basını (1828-1875)

Osmanlı'da ilk basımevi, İspanya'dan uzaklaştırılan Museviler tarafından 1492-1493'te İstanbul'da kurulur. Daha sonra İstanbul'da 1567'de Ermeniler, 1627'de Rumlar basımevlerini kurarlar. Bununla birlikte Arap harfleriyle ilk Türkçe-Arapça kitabın basımını 1587'de Fransız Elçiliğinde görevli bir Fransız yapar. İlk Türk basımevini kurabilmeleri için İbrahim Müteferrika ile Osmanlı Devleti'nin Paris elçisi Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin oğlu Sait Efendi'ye uzun uğraşlar sonucunda gerekli destek sağlanarak 1726'da izin alınmıştır. Bu izinle 14-16 Aralık 1727'de İstanbul'da matbaa kurulmuş iki yıl sonra da Türkler tarafından ilk Türkçe kitap olan Vankulu Lügati' basımı gerçekleştirilmiştir. Matbaaya verilen iznin gecikmesinin nedeni olarak sayıları otuz bini aşan el yazıcılarının tepkisi gösterilebilir. Osmanlı'da ilk gazete, İstanbul'da 1795 yazında Fransız Devrimi'ni Osmanlı ülkesinde tanıtmak için Fransız Devrim Hükümeti'nin görevlendirmesi üzerine yayımlanan Fransızca Bulletin des Nouvelles (Haberler Bülteni)[3], ikinci gazete 1796'da yine Fransız Elçiliği tarafından yayımlanan Gazete Française de Constantinople' dür (İstanbul'un Fransız Gazetesi). Bu gazeteleri İzmir'de yayımlanan haftalık Le Spectateur Oriental (1821), aylık Le Smyrne (1824) ve haftalık Le Courrier de Smyrneen (1828) gazeteleri izler.[4]

18.yy ortalarından itibaren Avrupa basınıyla siyasal düzeyde ilgilenen, Babıâli'de Tercüme Bürosu kurup Avrupa gazetelerini tercüme ettiren Osmanlı'da ilk yerli gazete, Kavalalı Mehmet Âli Paşa'nın girişimiyle 20 Kasım 1828'de Kahire'de yarısı Türkçe yarısı Arapça çıkarılan Vekayi-i Mısriyye'dir. 1831'de de II. Mahmut İstanbul'da Takvim-i Vekayi'yi yayımlatır.[5] "Mukaddime-i Takvim-i Vekayi" başlıklı özel sayıda gazetenin iç ve dış olayların halka zamanında duyurulmasını sağlamak için çıkarıldığı açıklanır. İlk sayısı 5000 adet basılır ve bütün devlet örgütüne, subaylara, taşra eşrafına ve elçiliklere gönderilir. Yıllık abonelik ücreti ise 120 kuruştur. Gazetenin başına Mekke

[3] Ali Gevgilili, **Türkiye'de Yenileşme Düşüncesi, Sivil Toplum, Basın ve Atatürk,** İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1990, s.37-39.
[4] Milli Eğitim Bakanlığı, **Türk Basınının Doğuşu ve Gelişimi,** Ankara: 2011, s.7.
[5] Orhan Koloğlu, **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1992, s.11-13.

kadılığı yapmış olan Vakanüvis Esat Efendi getirilir. Haftalık olmak üzere çıkarılsa da yılda sadece 15-20 ve en çok 31 sayı yayımlanabilir. Fransızca (Le Moniteur Ottoman) ve Osmanlı'nın azınlık dilleri olan Arapça, Farsça, Ermenice ve Rumca da basılan gazete, 1860'tan sonra resmi gazete olur ancak zaman zaman çeşitli baskılarla karşılaşır ve kapatılır. 4 Kasım 1922'de de tarihe karışır.[6]

Takvim-i Vekâyi'den sonra İstanbul'da yayımlanan ikinci gazete, Morning Herald gazetesinin İstanbul muhabirliğini yapmakta olan İngiliz William Churchill adlı bir tüccarın Kadıköy'de avlanırken bir çocuğu yanlışlıkla yaralayıp tutuklanması üzerinedir. Bu tüccar için Kapitülasyonların sağladığı yetkilerle İngiliz Elçiliğinin devreye girmesinin akabinde serbest bırakılıp kendisine devlet tarafından pırlantalı bir nişan, zeytinyağı ihracı için bir ferman ve gazete çıkarma izni verilmesi neticesinde 3 Temmuz 1840'ta çıkarttığı Ceride-i Havadis'tir. On günde bir yayımlansa da yayın sürekliliği sık sık aksar. Dış haberlere önem veren gazete, çevirilere de yer verir. Ancak ilk üç sene tirajı yüz elliyi geçmez. Babıâli desteğine rağmen Kırım Savaşı'na kadar sınırlı sayıda insana ulaşır. 1854'te bazı İngiliz gazetelerinin muhabiri olarak Kırım'a gönderilen Churchill'in gazeteye yolladığı yazılarla Ruzname-i Ceride-i Havadis adlı özel sayılar yayımlanmaya başlanır.[7]

Ceride-i Havadis'ten 20 yıl sonra 21 Ekim 1860'ta Âgâh Efendi tarafından özel girişimle Tercüman-ı Ahvâl yayımlanır. Âgâh Efendi'nin en büyük yardımcısı olan Şinasi, gazetede sadece 6 ay çalışır (25.sayıya kadar) ve daha çok edebi yazılar yazar. Başlangıçta haftada bir kez, 25.sayıdan itibaren haftada üç kez yayımlanan gazete, daha sonra haftada dört, beş ve altı gün çıkar. İlk sayısının Mukaddime yazısında Şinasi, gazetenin halkın anlayacağı dilde kaleme alınacağını belirtir. Ülkede ve dışarıda meydana gelen önemli haberlere yer verilen gazetede 1860 yılının Aralık ayından itibaren, basın tarihimizin ilk tartışması yaşanır. Şinasi yönetimindeki gazetenin başarısı karşısında William Churchill'in Ruzname-i Ceride-i Havadis'i çıkarması ve imzasız bir makaleyle gazetede yayımlanan Şair Evlenmesi'ni eleştirmesine karşılık Ruzname-i Ceride-i Havadis'in sahibi, kuruluşu ve hükümetten aldığı yardımların Tercüman-ı Ahvâl'de duyurulmasıyla başlayan bu polemik, daha sonraki sayılarda da sürer. Ayrıca Ziya Bey'in eğitim sistemini eleştiren yazısı sebebiyle gazetenin iki hafta süreyle kapatılması da basın

[6] Hıfzı Topuz, **100 Soruda Türk Basın Tarihi**, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1973, s.6-7.
[7] Topuz, **100 Soruda Türk Basın Tarihi** , s.9.

tarihimizdeki ilk gazete kapatma olayıdır. Ünlü tarihçi ve lisan uzmanı Ahmet Vefik Paşa, ünlü yazar ve şair Ziya Bey ile Mirat'ı çıkaran Mustafa Refik Bey gibi zamanın aydınlarının görüşlerine de yer verilen gazete, 792 sayı yayımlandıktan sonra 11 Mart 1866 tarihinde kapanır.[8]

Şinasi, Âgâh Efendi ile yollarını ayırdıktan sonra 27 Haziran 1862'de Tasvir-i Efkâr'ı çıkarır ve hürriyetin yayılması için çalışır. Fakat gazetede yazılanlar Şinasi'yi hükümetle karşı karşıya getirir. Nitekim Şinasi, baskılara dayanamayıp Paris'e kaçar ve yerini Namık Kemal'e bırakır. Ancak Namık Kemal de "Şark Meselesi" adlı makalesi sebebiyle gazetecilik yapmasının yasaklanmasının ardından Paris'e kaçar. Muhalif yayına döndüğü gerekçesiyle hükümetle arası açılan gazete, 830 sayılık yayın hayatından sonra kapanır.[9]

1865 yılına gelindiğinde daha sonra Yeni Osmanlılar Cemiyeti olarak anılacak olan ve Agâh Efendi, Namık Kemal, Ziya Bey ile Ali Suavi gibi muhalif yazarların öncülüğünde bir hareket ortaya çıkar. Ülkeye meşruti monarşi yönetimini getirip özgürlükçü bir anayasanın yapılmasını sağlamayı öncelikli amaç edinen bu cemiyetin mensupları; gazetelerin sürekli baskı altında bulunması, yazı yazmaktan alıkonulmaları, bir kısmı halen devlet memuriyetinde bulundukları için farklı görevlerle İstanbul'dan uzaklaştırılmaları vb. sebeplerden ötürü Avrupa'ya kaçarlar. Böylelikle 1867-1870 yılları arasında Avrupa'nın değişik şehirlerinde Muhbir, Hürriyet, Ulûm, İttihat gibi gazeteleri yayımlanmasıyla "sürgünde bir Türkçe basın" ortaya çıkar. Sürgün basının her nüshası kapitülasyonlar dolayısıyla denetlenmeyen yabancı postaneler yoluyla yurda sokulur.[10] Bu yayınlara ek olarak 1866'da Ayine-i Vatan, 1867'de Muhip ve Utarit, 1868'de Terakki, 1869'da Mümeyyiz, Vekayi-i Zaptiye, Hadika ve Diyojen; 1870'de Basiret, İbret, Asır, Memalik-i Mahrusa, Hakayık'ul Vakayi, Devir ve Bedir, 1873'te Hülâsatü'l

[8] Kenan Demir, "Osmanlı'da Basının Doğuşu", **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** 2014, Sayı 5, https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TWpJeE9UZ3hNUT09 (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020), s. 66-70.

[9] Kazım Benek, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyete Kadarki Gelişimi" , **Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2016, Cilt 4, Sayı 6-7, https://dergipark.org.tr/en/pub/susbid/issue/26950/284243 (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020), s.33.

[10] Bora Ataman, "Türkiye'de İlk Basın Yasakları ve Abdülhamid Sansürü", **Marmara İletişim Dergisi,** 2009, Sayı 14, https://dergipark.org.tr/en/pub/maruid/issue/447/3532 (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020), s.34.

Efkâr,1874'de Medeniyet, 1875'te Sadakat ve Vakit gibi gazete ve dergiler de dikkat çeker.[11]

Dönemin Türkçe ilk mizah yayını, Filip Efendi'nin Terakki gazetesinin, abonelerine ücretsiz verilen ve "Eğlenceye dair gazetedir." ibaresiyle 15 Ekim 1870'de yayımlanmaya başlanan dört sayfalık ekidir. 16 Aralık 1870'ten itibaren adı Terakki Eğlencesi, 13.sayıdan sonra ise Letaif-i Asar olarak değişir. Ancak basın tarihimizin ilk müstakil mizah gazetesi; Teodor Kasap'ın önceleri Diogene adıyla Rumca ve Fransızca yayımladığı, 24 Kasım 1870'e gelindiğinde de Türkçe olarak çıkardığı Diyojen'dir. Diyojen'in hükümetçe kapatılmasından sonra Teodor Kasap bu defa 5 Nisan 1873'te Çıngıraklı Tatar'ı ve 30 Ekim 1874'te de Hayal'i çıkarır. Diğer mizah yayınları ise 1 Nisan 1874'te Hagop Baranyan'ın çıkardığı Tiyatro, 9 Nisan 1874'te Mihalaki Efendi'nin çıkardığı Şafak, 3 Nisan 1875'te Basiretçi Ali Efendi'nin çıkardığı Kahkaha, 24 Ağustos 1874'te Zaharyan Beykozluoğlu'nun çıkardığı Latife, 21 Şubat 1875'te Aristoteles imzasıyla çıkan Meddah, 5 Ağustos 1875'te Tevfik imzasıyla çıkan Geveze, 1 Şubat 1876'da Mehmet Tevfik'in çıkardığı Çaylak'tır.[12]

Öte yandan basınla ilgili ilk düzenlemeler, Fransız Ceza Kanunu'ndan çevrilerek kabul edilen 1858 tarihli Ceza Kanunu'yla yürürlüğe girer. Söz konusu kanunun 138. maddesinde, "Matbaalarda; yüce saltanat, yöneticiler, Osmanlı tebaasından bir millet aleyhinde yayın yapılması", 139. maddesinde, "Genel adaba aykırı mizah yazıları ile müstehcen resim basılması" ve 213. maddesinde "Afiş ve yayın yoluyla başkasına asılsız suç yüklemek" yasaklanır. Ayrıca bu yasaklara uymayanlar hakkında hapis cezasını da içeren çeşitli cezalar öngörülür. 1864 yılında yayımlanan Matbuat Nizamnamesi'yle de Osmanlı topraklarında gazetecilik için ön izin koşulu getirilir ve yabancı ülkelerde Osmanlı aleyhine yayın yapan gazetelerin ülkeye girişi yasaklanır.[13] 1909'a kadar yürüklükte kalan nizamnamenin; zaman zaman devlet politikasıyla ters düşen yazıları sebebiyle yurt dışına kaçarak gazeteciliğe devam eden ve daha sonra Yeni Osmanlılar olarak anılacak olan ilk Jön Türk kuşağıyla giderek artan muhalefet neticesinde çıktığı

[11] Yasemin Doğaner, "Hürriyet ve Modernleşme Enstrümanı olarak Osmanlı'da Basın", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 2012, Cilt 29, Sayı 1, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/623572. (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020), s.114.
[12] Belkıs Ulusoy Nalcıoğlu, **Osmanlı'da Muhalif Basının Doğuşu (1828-1878),** İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2013, s.323-362.
[13] Milli Eğitim Bakanlığı, **a.g.e**., s.11.

söylenebilir. 1867'de bu defa hükümete, devletin menfaatine zararlı yayın yapan gazeteleri geçici veya süresiz kapatma yetkisi veren Âli Kararname çıkarılır. Her ne kadar kararnamenin şartlar gereği çıkartıldığı ve zamanı gelince yürürlükten kaldırılacağı söylense de basın hürriyeti ve teminatı ortadan kalkmış olur.[14]

1.1.2. II. Abdülhamid Dönemi Basını (1876-1908)

Otuz yıl süren bu dönem içinde 1879-1887 yılları arasında İstanbul'da her yıl çoğunluğunu dergilerin oluşturduğu ortalama 9-10 yeni yayın, 1888-1908 yılları arasında ise yılda ortalama 1 yeni yayın görülür. Mizah dergilerine ise izin verilmez. Dönemin öne çıkan gazeteleri Ahmet Mithat Efendi'nin Tercüman-ı Hakikat'ı, Mihran Efendi'nin Sabah'ı, Ahmet Cevdet'in İkdam'ıdır. Diğer önemli iki gazete ise Tarik ve Mizan'dır.[15]

Dönemin dergicilik açısından en önemli yayını da 27 Mart 1891'de Ahmet İhsan'ın (Tokgöz) çıkardığı Servet-i Fünun'dur. Avrupa'da çıkan resimli dergiler kalitesinde yayın hedefi olduğunu belirten; başlangıçta aile, moda ve şiir dergisi iken Tevfik Fikret'in katılımıyla dönemin önde gelen düşünce ve sanat yayını haline gelen, genç edebiyatçıları yetiştiren, basın fotoğrafçılığı alanında da amatör fotoğrafçılar arasında ilk yarışmayı düzenleyen dergi, 1944'e kadar yayın hayatını sürdürür. Diğer dergiler ise Malûmât, Servet, Mirat-ı Âlem, Musavver Cihan, Cihan ve Umran'dır. Ayrıca Abdülhamid döneminde çok kısa süreli de olsa Güneş, Haver, Şafak, Teavün-i Aklam ve Mecmua-i Ebuzziya dergileri de görülür.[16]

1877'den sonra, meşruti yönetimi yeniden uygulatmak isteyen Jön Türklerin yurt dışında gazeteler aracılığıyla yürüttüğü faaliyetler; 1889'da İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kurulmasıyla ivme kazanır.[17] Yeni Osmanlılardan çok daha uzun süreli ve daha aktif faaliyet gösteren İttihat ve Terakkiciler, 1889-1908 yılları arasında çıkardıkları gazete ve dergilerle fikir ve siyaset hayatına yeni bir yön verirler. Bu dönem sürgün basını iki grupta incelenmelidir. Birinci grup, İttihat ve Terakki yani Jön Türk basınıdır. Bunlar arasında en önemlileri Fransa'da Ali Şefkati tarafından yayımlanan İstikbal; 3 Aralık 1895'te önce Paris sonra Cenevre ve Brüksel'de Türkçe ve Fransızca olarak Ahmet Rıza

[14] Ataman, **a.g.m.**, s.32-33.
[15] Orhan Koloğlu, **Osmanlı'dan 21.Yüzyıla Basın Tarihi**, İstanbul: Pozitif Yayınları, 2015, s.63.
[16] Hamza Çakır, **Osmanlı'da Basın-İktidar İlişkileri**: **Azınlık Basını, Türkçe Basın ve Dış Basın**, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2002, s.65-68.
[17] M.Nuri İnuğur, **Basın ve Yayın Tarihi**, İstanbul: Der Yayınevi, 2005, s.290.

tarafından yayımlanan Meşveret; 1886-1909 arasında aralıklarla İstanbul, Kahire, Paris, Cenevre ve tekrar İstanbul'da Mehmet Murad'ın çıkardığı siyasi ve edebi gazete olan Mizan; İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yayın organı olarak 1897-1904 yılları arasında Abdullah Cevdet, İshak Sükuti ve Tunalı Hilmi'nin yönetiminde aralıklarla Cenevre ve Londra'da çıkarılan Osmanlı; Ahmet Rıza ve arkadaşları tarafından 10 Nisan 1902'de Paris'te ve II. Meşrutiyetin ilanından sonra da İstanbul'da 13 Nisan 1909(31 Mart Olayı)'a kadar haftalık olarak basılan Şura-yı Ümmet'tir. Bunların dışındaki diğer gazeteler; Napoli, Cenevre ve Londra'da 1879-1895 yılları arasında İstikbâl, Cenevre'de 1896'da Ezan, Londra'da 1896'da Hürriyet, Kahire'de 1897'de Kanun-ı Esasi, Cenevre'de 1897'de Hakikat, 1900'de Hak ve Sancak, 1901'de Yıldırım; Folkeston'da 1901'de Selamet, Brüksel'de 1901'de Le Moniteur Ottoman, 1903'te Anadolu; Kahire'de 1903'te Türk; Cenevre'de 1904'te İçtihat, 1905'te Ahali, 1906'da Terakki, Doğru Söz, 1907'de Şura-yı Osmani, 1907'de Yeni Fikir'dir. Bu gazeteler, Sultan Abdülhamid tarafından sıkı takibe aldırılır, kapatılmaları için yayımlandıkları ülkelerde davalar açılır ve bunların ülkeye sokulmamaları için gümrüklerde denetimler artırılır. İkinci grup sürgün basını ise bağımsızlık peşinde koşan azınlıkların yurt dışına kaçarak Kuzey ve Güney Amerika'dan Avrupa'nın bütün ülkelerine kadar her yerde çıkardıkları sayıları yüzleri bulan gazete ve dergilerdir.[18] Ayrıca yine Jön Türkler tarafından Folkeston'da 1898'de Dolap, Londra'da 1896'da Hamidiye, Cenevre'de 1898'de Beberuhi ve 1901'de Tokmak, Kahire'de 1901'de Laklak adlı mizah içerikli gazeteler de yayımlanır. Bunlara Şikago'da 1893'te Şikago Sergisi, Paris'te 1896'da Şark ve Garp, Kahire'de 1900'de Musavver ve 1905'te Mecmua-i Kemal adlı ilmi dergiler de eklenebilir.[19]

1869'da Sıtkı Efendi'nin yayımladığı Mümeyyiz adlı gazetenin çocuk terbiyesine önem veren, eğitici ve öğretici nitelikte yazıları içeren özel sayısı, basın tarihimizin ilk çocuk ve eğitim gazetesidir.[20] İkinci yayın ise 1875'te Sadakat gazetesinin çıkardığı ve 2.sayısında adı Etfal (Çocuklar) olarak değişen Çocuklara Mahsus Sadakat'tir. Daha sonra 1878'de Bahçe, 1879'da da Ahmet Mithat Efendi'nin Tercüman-ı Hakikat

[18] Çakır, **a.g.e**., s.77-84.
[19] İnuğur, **a.g.e.**, s.302.
[20] İnuğur, **a.g.e.**, s.243.

gazetesinde rüştiye (ortaokul) öğrencileri için özel sayı olarak çıkardığı Çocuklara Tercüman-ı Hakikat yayımlanır.[21]

1864 tarihli Basın Kanunu, 1867 tarihli Âli Kararname ve 1877 tarihli Sıkıyönetim Kararnamesi'nin basına uygulanan sansürün yasal dayanağını teşkil ettiği bu dönem, yeni bir basın kanunu hazırlanmasa da 1857 tarihli Matbaalar Nizamnamesini geçersiz kılan yeni bir matbaalar nizamnamesi 22 Ocak 1888'de yürürlüğe girer.[22] Uygulanan üç tür sansürün ilki Türkçe ve azınlıkların dilleriyle yayımlanan gazetelerin sansürüdür. Bu amaçla 1878'de kurulan Dâhiliye Nezareti İç Basın Müdürlüğüne bağlı sansür heyeti, gazeteye girecek yazıların provalarının her akşam kurula sunulmasının ardından gerekli gördükleri paragraf, cümle veya kelimeleri çıkarıp yazıları gazeteye geri gönderir. İkincisi ise yabancı dillerde Osmanlı Devleti'nde ve dışarıda basılan gazetelerin sansürüdür. Yabancı ülkelerden gönderilen yayınlar gümrükten geçmeden Hariciye Nezareti'ne bağlı Matbuat-ı Hariciye Müdürlüğünde görevli memurların kontrolünden geçer. Sonuncusu da yerli ve yabancı kitap sansürüdür. 1880'de Maarif Vekaleti'ne bağlı olarak oluşturulan Encümen-i Teftiş ve Muayene Kurulu, siyasal olmayan sürekli yayınların ve kitapların sansürü ile ilgilenir. 1897'de yine Maarif Vekaleti'ne bağlı olarak Tetkik-i Müellefat Komisyonu (Yazılmış Kitapların İncelenmesi) ile Kütüb-ü Diniyye ve Şeriyye Tetkik Heyeti (Din Kitaplarını İnceleme Kurulu) kurulur. [23]

1.1.3. II. Meşrutiyet Dönemi Basını (1908-1918)

II. Meşrutiyet'in ilan edildiği gün, tüm gazeteciler, sansüre kendi elleriyle son verir. Birkaç hafta içinde de İstanbul'da 200'ü aşkın gazete yayın izni alır. 24 Temmuz 1908'e Tercüman-ı Hakikat, İkdam, Sabah ve Saadet'ten oluşan dört gazeteyle giren Osmanlı'nın, süreli yayın sayısı 1908-1909 yıllarında 353'ü bulur. Ortaya çıkan yeni gazeteler ve dergilerle basında görüş ve yazar çeşitliliği yaşanır. Hüseyin Cahit Yalçın'ın 2 Ağustos 1908'de yayımlamaya başladığı Tanin, 1889'da kurulan İttihat ve Terakki'nin en güçlü yayın organı olur. Ayrıca Ahmet Mithat Efendi'nin Tercüman'ı, Murat Bey'in Mizan'ı, Ahmet Cevdet'in İkdam'ı yayınlarını sürdürür. Serbesti, Sada-yı Millet ve Volkan da dönemin diğer önemli gazetelerdendir. Mehmet Akif'in Sırat-ı Müstakim ve

[21] Hıfzı Topuz, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2014, s.403-404.
[22] Ataman**, a.g.m.,** s.40-41.
[23] Milli Eğitim Bakanlığı, **a.g.e**., s.15.

Sebilür-Reşad adlı yayınları da dikkat çeker. Halk için bir ulusal sanat anlayışının savunucusu Ömer Seyfettin ve arkadaşları Genç Kalemler'i, Ziya Gökalp ise Yeni Mecmua'yı yayımlar. Dr. Abdullah Cevdet ise ünlü dergisi İçtihad'ı bu kez İstanbul'da çıkarır. Bunlara Türk Ocakları'nın yayın organı Türk Yurdu, Mehmet Rauf'un Mahasin ve Faik Sabri Duran'ın Musavver Muhit dergileri de eklenebilir. Resimli İstanbul, Şehbal, Temaşa gibi dergilerin yanı sıra Ahmet İhsan Tokgöz'ün Servet-i Fünun'u da dönemin öne çıkan yayını olur. Sosyalizmden, işçi sınıfından söz eden yayın Osmanlı İşçi Sendikaları Federasyonunun 1909 yılında Selanik'te çıkardığı Amele adlı gazetedir. Osmanlı Sosyalist Fırkası adına da İştirakçi Hilmi, 1910-1912 yıllarında aralıklarla İştirak gazetesini yayımlar.[24]

Mizah alanında öne çıkan yayınlar ise Boşboğaz, Elüfürük, Karagöz, Kalem, Davul, Şaka, Yuha, Eşek, Laklak, Hacivat, Cingöz, Zevzek, Curcuna ve El-Malum'dur.[25]

1.1.4. Milli Mücadele Dönemi Basını (1919-1922)

Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında basının oynayacağı rolün öneminin farkındadır. Bu sebeple Anadolu basınının gelişmesi ve güçlenmesi adına çalışmalar yapar. Önce 14 Eylül 1919'da Sivas'ta İrade-i Milliye'nin, sonra da Ankara'da 10 Ocak 1920'de adını kendisinin verdiği Hakimiyet-i Milliye'nin çıkmasına öncülük eder. 6 Nisan 1920'de yine Ankara'da Anadolu Ajansı kurulur. Ancak Kurtuluş Savaşı devam ettiği sure içerisinde, basını bağımsız ve ulusal olarak görmek mümkün değildir. Yunan işgalinde olan yerlerde Yunanlı komutanların ve İstanbul'un işgalinden itibaren de İtilaf Devletlerinin baskıları söz konusudur. Örneğin İzmir basınında, Kuva-yı Milliyenin çalışmaları hakkındaki haberler sansür nedeniyle ya hiç yazılmaz ya da haydutluk olarak gösterilir. İstanbul gazeteleri ise 1921'e kadar ne Kuva-yı Milliye'den, ne Kurtuluş Savaşı'ndan ne de Mustafa Kemal Paşa'dan bahseder. Söz konusu bu durum, Anadolu basını için geçerli değildir. Anadolu basını, İstanbul'dan uzak olması sebebiyle sansür tehlikesi bulunmadığından milli mücadeleyi destekler. Bu nitelikte yayın yapan gazeteler; Balıkesir'de İzmir'e Doğru ve Doğru Söz, Kastamonu'da Açıksöz, Konya'da Babalık ve Öğüd, Diyarbakır'da Küçük Mecmua, Erzurum'da Albayrak, Amasya'da Emel, Edirne'de Ahali, Trabzon'da İstikbâl, Giresun'da Işık, Samsun'da Ahali, Antalya'da

[24] Gevgilili, **a.g.e.**, s.85-89.
[25] Çakır, **a.g.e.**, s.113.

Anadolu, Elazığ'da Satvet-i Milliye, Maraş'ta Amâl-ı Milliye, Bolu'da Türkoğlu ve Dertli, Artvin'de Yeşil Yuva, Sivas'ta İrade-i Milliye ve Ankara'da Hakimiyet-i Milliye'dir.[26]

İstanbul basınında ise İleri, Yeni Gün, Vakit ve Akşam gazeteleri milli mücadeleyi desteklerken Peyam-ı Sabah, Alemder ve İstanbul gazeteleri milli mücadele karşıtı yayınlar yapar.[27]

1.2. CUMHURİYET DÖNEMİ'NDEN BASIN (1923-1960)

Kurtuluş Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasının ardından Kuva-yı Milliye'ye karşı olan basın ve ayrılıkçı azınlık basını ortadan kaybolur. 1923 sonunda iki Hintli Müslüman liderin hilafeti korumak düşüncesiyle İsmet Paşa'ya gönderdikleri mektubun Tanin, İkdam ve Tevhîd-i Efkâr gazetelerinde yayımlanması üzerine başyazar ve sorumlu müdürleri (Hüseyin Cahit, Ahmet Cevdet, Velid Ebuzziya, vb.) İstiklal Mahkemesi'ne sevkedilir. Şeyh Sait Ayaklanması vesilesiyle 4 Mart 1925'te çıkarılan Takrir-i Sükun Kanunu'yla hükümete tanınan basın üzerinde tasarruf hakkına dayanarak da Halk Fırkasına muhalif Tevhid-i Efkar, Tanin, Vatan vb. gazetelerle Aydınlık, Orak Çekiç gibi bazı sosyalist yayınlar kapatılır. Muhalif basının yerini ise İstanbul'da Vakit ve Akşam ile Yunus Nadi'nin çıkardığı Cumhuriyet alır. 1928'de Harf Devrimi neticesinde tirajlardaki düşüş, hükümeti basına maddi yardımı artırmak zorunda bırakır. 1930'lu yıllara gelindiğinde fikir ve edebiyat dergiciliğinde artış yaşanır ve Kadro, Fikir Hareketleri, Varlık, Yeni Adam, Ülkü ile Yedigün gibi dergiler öne çıkar. Bunlara ek olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulmasıyla çok partili hayata geçiş denemesi sürecinde muhalefet yanlısı Yarın, Son Posta ile Hizmet gazeteleri ilgi görür.Fakat Serbest Fırka faaliyetlerine son verince Yarın kapanır, diğerleri de CHP yanlısı yayın politikası izlemeye başlar.[28]

1931'de basının uymakla yükümlü olduğu yasal düzenlemeler, Matbuat Kanunu ile yürürlüğe girer. Diğer taraftan basının kontrol altında tutulması maksadıyla 1933'te İçişleri Bakanlığına bağlı Matbuat Umum Müdürlüğü kurulur. 1935 yılında da basının

[26] Yücel Özkaya, "Milli Mücadele Başlangıcında Basın ve Mustafa Kemal Paşa'nın Basınla İlişkileri", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, 1985, Cilt 1, Sayı 3, https://dergipark.org.tr/en/pub/aamd/issue/54970/753742, (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020), s.871-912.
[27] İnuğur, **a.g.e.**, s.337-344.
[28] Koloğlu, **Osmanlı'dan 21.Yüzyıl'a Basın Tarihi**, s.116-119.

sorunlarını görüşmek için ilk Basın Kongresi toplanır. Bu gelişmelerden sonra Matbuat Umum Müdürlüğünün teklifiyle 14 Temmuz 1938 tarihinde "Basın Birliği Kanunu" çıkarılır. Bu kanunla yeni gazete veya dergi yayımlamaya başlayanların bir ay içinde birliğe üye olmaları zorunluluğu getirilerek basında çıkacak yazıların Matbuat Umum Müdürlüğünün yanı sıra, Bakanlıkların teklifi, Bakanlar Kurulunun kararıyla da sıkı denetimi sağlanır. Ayrıca 20 Mayıs 1940'ta İstanbul, Kırklareli, Edirne, Tekirdağ, Çanakkale ve İzmit'te ilan edilen sıkıyönetimin akabinde Örfi İdare Kanunu'nun 3.maddesiyle sıkıyönetim komutanlarına basılı eserleri denetleme ve gerektiğinde kapatma yetkisi verilir. Basın Kanunu'nun 50.maddesi ile Matbuat Umum Müdürlüğü, Basın Birliği, Örfi İdare Komutanlığı ve Hükümete, mahkeme kararı olmaksızın, herhangi bir gazeteyi kapatma yetkisinin verilmesi de basın üzerindeki denetimi kolaylaştırır. Hükümetin basın üzerinde denetim kurmasını kolaylaştıran bir diğer unsur ise büyük gazete sahiplerinin çoğunun CHP milletvekili olmalarıdır. 1944'ün sonlarına doğru Hükümete yönelik eleştirilerin bir kısmının kamuoyuna aktarılmasına izin verilse de oluşmaya başlayan muhalif hareket, Hükümet yanlısı basın kuruluşları ve Başbakan tarafından uyarılır. Özetle 1938-1945 arası dönemde basın, Hükümetin belirlediği kurallar dışında yayın yapamaz. 1945'te Milli Kalkınma Partisi'nin, 1946'da da Demokrat Parti'nin kurulmasıyla çok partili hayat başlar. Çok partili hayata geçişle beraber Demokrat Parti milletvekillerinin de girişimleriyle 18 Haziran 1946'da hükümete gazete kapatma yetkisi veren 50.madde yürürlükten kaldırılır. 1940'lı yıllardan itibaren İstanbul ve çevresinde uygulanan sıkıyönetim 23 Aralık 1947'de sona erer.[29] Dönemin önemli gazeteleri Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet, Akşam, Vatan, Tasvir, Yeni Sabah, Tanin, Her Gün, Son Saat, Son Telgraf ve Gece Postası, Son Posta, Ulus ve Zafer'dir. Ayrıca sol görüşlü Zincirli Hürriyet ve Marko Paşa ile edebiyat-sanat içerikli Yaprak, Varlık, Yeditepe ve Kaynak adlı dergiler de dikkat çeker.[30]

14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP'nin iktidara gelmesiyle 21 Temmuz 1950'de yürürlüğe giren gazete ve dergi çıkartmak için ön izin zorunluluğunu, adı kötüye çıkmış insanların sektöre girmesinin önündeki engelleri ve gazete sahiplerinin cezai

[29] Kadir Şeker, "İnönü Dönemi Basın Hayatı ve 1948-50 Arasında CHP ile Muhalefet Arasında Basın Alanında Yaşanan Tartışmalarda Merzifon Örneği", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 13, 2011, https://dergipark.org.tr/en/pub/sbe/issue/23189/247687. (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020), s.41-47.
[30] Topuz, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi,** s.185-191.

sorumluluklarını kaldıran, ayrıca basın suçlarının yargılanmasını özel mahkemelere veren basın yasası ile Hükümetin basın üzerindeki kontrolleri kaldırılır. 13 Haziran 1952'de kabul edilen 5953 sayılı kanunla da gazeteciler; sendika kurabilme, sosyal sigortalardan yararlanma, işverenin gazeteciyle yazılı iş anlaşması yapma zorunluğu vb. haklar elde eder. Ancak 9 Mart 1954'te kabul edilen Neşir Yoluyla ve Radyo ile İşlenecek Cürümler Hakkında Kanun'la DP ile basın arasındaki ilk gerginlik başlar. 6334 sayılı bu kanunun en önemli hükümlerinden biri gazetelerde suç sayılabilecek bir yazı çıktığı zaman savcıların resen koğuşturma açabilmeleridir. 1956'da basın özgürlüğünü kısıtlayan iki yasa daha çıkarılır. 6732 sayılı kanunla "Neşir Yoluyla ve Radyo ile İşlenecek Cürümler Kanunu"na yeni maddeler eklenir, 6733 sayılı kanunla da Basın Kanunu'nda gizli toplantılardaki görüşmelerin veya alınan kararların yazılmasının yasaklanması; memleket ahlakını, aile düzenini bozacak şekilde heyecan uyandıracak tafsilat verilmesi, gazeteci sanıkların tutuklanmamasını gerektiren hükmün kaldırılması gibi değişiklikler yapılır. 26 Kasım 1957'de yayımlanan kararname ile gazete ve dergi kağıtlarının tek elden ithaline ve 1958 yılının ilk günü yayımlanan kararname ile de ilan ve reklamların tek elden dağıtımı kabul edilerek gazeteler ekonomik açıdan baskı altına alınmaya çalışılır. 1959 Ağustos'undan itibaren tiraj ve abone esasına göre yürürlüğe giren kararnameye rağmen tirajı düşük olan gazetelere tirajı yüksek olan gazetelerden daha çok veya aynı ölçüde ilan verilir. Böylelikle "besleme basın" meydana gelir. Selanik'te Atatürk'ün doğduğu eve saldırı olduğu haberiyle başlayan 6-7 Eylül olaylarında kışkırtıcı rolleri olduğu gerekçesiyle basına baskı artırılır. Gazetecilerin çalışma koşullarının günden güne kötüleşmesini protesto etmek için 1957 Temmuz'unda yayımladığı bildiri nedeniyle İstanbul Gazeteciler Sendikası kapatılır. 27 Nisan 1960'ta özel bir kanunla mecliste Tahkikat Komisyonu kurulur.[31] Dönemin önemli gazeteleri; 3 Mayıs 1950'de Ali Naci Karacan'ın kurduğu Milliyet, 1948'de çıkarılamaya başlanan Hürriyet, 1945-1950 döneminde Demokrat Parti'yi destekleyen Vatan, başlangıçta Demokrat Parti taraftarı iken sonraları yavaş yavaş muhalefete geçen Cumhuriyet, 1950 seçimlerinden sonra tarafsız bir politika izleyen Akşam, Aralık 1949'da Habib Edip Törehan'ın çıkardığı Yeni İstanbul, 1952'de Falih Rıfkı Atay'ın kurduğu Dünya, 1951'de Mithat Peri'nin kurduğu İstanbul Ekspres, 1950'de Cihat Baban ve çevresinde toplanan dört işadamının girişimiyle çıkarılan Tercüman, 1948'de Safa Kılıçoğlu tarafından satın alınan Yeni

[31] Topuz, **100 Soruda Türk Basın Tarihi,** s.178-204.

Sabah, kurulduğundan beri iktidar partisi gazetesi olan ancak 1950 seçimlerinden sonra muhalefet gazetesi olan Ulus, 1945 Nisan'ında Mümtaz Faik Fenik, İhsan Tütüncü ve Zeki Rıza Sporel'in kurduğu Zafer, 1951'de CHP'li eski bakanlardan Cemil Sait Barlas'ın çıkardığı Son Havadis'tir. Ayrıca bu dönem, Kadri Kayabal tarafından Türk Haberler Ajansı da kurulur.[32]

1.3. YEREL BASININ TANIMI, ÖNEMİ VE İŞLEVİ

"Anadolu basını" ya da "Taşra basını" olarak da adlandırılan yerel basın, sınırları dar ve tanımlanmış bir yörede; (kasaba, kent veya bölge) yöre halkını bilgilendiren, eğiten, eğlendiren ve kamuoyunun oluşumunu sağlamaya yönelik yayıncılık faaliyetinde bulunan kitle iletişim araçları şeklinde tanımlanır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere belli bir bölgede yayımlanan, o bölgeye ait haberlerin konu edildiği gazeteler olan yerel basının en önemli özelliği yayımlandığı yöredeki bireylerin sorunlarını çözmelerine yardımcı olmak, bireyler arasındaki ilişkilerin olumlu yönde gelişmesini sağlamak, yerel düzeyde kamuoyunun oluşmasına katkıda bulunmak ve bu arada yerel yönetimleri bir ölçüde denetleyerek kamu görevi yapmaktır. Bununla birlikte yerel basın, bölge halkıyla iç içe yaşadığı için hem bölge halkını iyi tanır hem de bölge de gelişen olaylara tanıklık eder. Yerel halk da kendi gazetesinde kendi sorunlarını görür. Bu bağlamda yerel gazeteler, halkın kulağı, gözü ve sesi olurlar.[33] Öte yandan kamunun desteğini alarak devamlılık sağlamak isteyen siyasiler, kamuoyunun düşüncelerini genellikle basın aracılığıyla öğrenirken kamuoyu da yöneticilerin faaliyetleri ve gelecekteki projeleriyle ilgili bilgileri medya aracılığıyla edinir. Aynı zamanda toplumun sosyal problemlere ve siyasal olaylara bakışını da etkileyebilen basın, verdiği mesajlarla toplumu kendi bakış açısına göre yönlendirerek dolaylı olarak partilerin ve siyasi grupların faaliyetlerini, projelerini etkileyerek siyasi hayata da yön verir. Bu sebeplerden siyasal güçler tarafından iktidar mücadelesi için bir araç olarak görülür.[34]

Gezgin'e göre yerel basın, işlevi açısından üç maddede incelenebilir. İlk olarak yerel basın, kamuya yönelik etkinliklerin duyurulması ve bu etkinliklere toplum desteğinin sağlanmasında kamu kuruluşları ile kamu arasında iletişim köprüsü görevini

[32] Topuz, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, s.209-225.
[33] Atilla Girgin, "Türkiye'de Yerel Basın ve Resmi İlan", Suat Gezgin (ed.), **Türkiye'de Yerel Basın** (243-260), İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2007, s.246-247.
[34] Belkıs Ulusoy Nalcıoğlu, "Türkiye'de Yerel Medya Çalışanları, Yerel Medyanın Sorunları ve Çözüm Önerileri", Suat Gezgin (ed.), **a.g.e. (**197-209), s.203.

üstlenir. İkinci olarak kamunun sorunlarının yerel yönetimlerin çalışmalarına yön vermek noktasında yansıtılması, yerel yönetimlerin çalışmalarının duyurulması ve denetlenmesinin yerel yönetimlerle yurttaşlar arasında sağladığı ilişki ağıdır. Son olarak da ulusal iradenin doğru ve amaca uygun yansıması için demokrasi kültürünün yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılması önemli işlevidir.[35]

1.3.1. Yerel Basının Sorunları

Yerel basının sorunlarının başında ekonomik sıkıntılar gelmektedir. Yerel gazetelerin çoğunun sermaye yetersizliğinden teknik donanım, haber ve yazı kadrolarının sınırlı kaldığını, matbaa işletmeciliği ve resmî ilan gelirleriyle yayın hayatlarını devam ettirdiklerini, bayilere verilmeyip abone usulüyle çalıştıklarını vurgulayan Güreli; bazı gazetelerin sahipleri ve çalışanlarının yaygın bir gazetenin muhabirliğini de yaptıklarını, yaygın medya muhabirlerinin ise geçim derdiyle ikinci bir işte çalışmalarının gazetecinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı noktasında uygun olmadığını ortaya koymaktadır.[36]

Nalcıoğlu; konuyla ilgili olarak basın sektöründeki çifte standarta dikkat çekerek yerel basının seçim zamanlarında hatırlandığı, İstanbul basınına ise sınırsız teşvik ve kredi sağlandığı yönündeki görüşleri dile getirirken, gazetelerin ihtiyaç duyduğu bilgisayar, dijital fotoğraf makinesi, ses kayıt cihazları, masa üstü yayıncılık ve sayfa düzeni tasarım yazılımları, grafik yazılımları dahi satın alamadıklarını, basım aşamasında da istenen kaliteyi yakalayamadıklarını söz konusu etmektedir. Aynı zamanda İstanbul'da son teknolojiyle donanmış plazalarda faaliyet gösteren ulusal basın karşısında, pek çok yerel medya kuruluşunun idarehanelerinin mütevazı şekilde düzenlenebildiğini dile getirmektedir. Öte yandan ihtiyacın çok altında eleman istihdam edilebilmeleri, mevcut elemanların büyük kısmının da düşük ücretle çalıştırılan kalifiye olmayan elemanlardan oluştuğunu ve bu kuruluşların pek çoğu aile şirketi olduğundan, buralarda çalışanların önemli bir çoğunluğunu akraba, eş dostların oluşturduğunu ifadelendiren Nalcıoğlu; bu elemanların ekseriyetle birden fazla işle meşgul olmasının gazetenin içerik bakımından zayıf kalmasından kaynaklı ulusal yayınlarla rekabet edemediklerini öne sürmektedir. Bununla bağlantılı olarak, gazetelere olan talep düşük kalmakta ve satıştan elde edilen

[35] Suat Gezgin, "Yerel Basın ve Değerlendirme Ölçütleri" , **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 2012, Cilt 0, Sayı 7, https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22884/244789 (Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2021), s.11-12.
[36] Nail Güreli, "Yerel Basının İşlevi ve Demokrasilerde Önemi", Suat Gezgin (ed.), **a.g.e. (**171-175), s.174-175.

gelir yetersiz olmaktadır. Maddi imkânsızlıklardan posta yoluyla dağıtım gerçekleştirmek durumunda kalmaları ek maliyete sebep olmaktadır. Buna rağmen iyi bir tiraj yakalamış yerel basın yayın kuruluşları ise, genellikle iyi tekliflerle gelen ulusal basın patronları tarafından satın alınmaktadır. Teklifi reddedenlerse mücadeleye devam etmektedir.[37]

Toplumda okuma alışkanlığının yetersiz olması nedeniyle yerel basına olan talebin istenilen düzeye ulaşamadığını öne süren Gezgin, reklam ve resmî ilan gelirlerinden de yeterli finansmanı sağlayamayan bu gazetelerin bir anlamda yaşam savaşı verdiklerini dile getirmektedir.[38]

1.4. OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E YEREL BASININ GELİŞİMİ

2 Kasım 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi'nin 7. maddesiyle her vilayette o yörenin yazışmalarını yürütecek bir görev (mektupçuluk) meydana getirilir ve kurulacak matbaaların idaresi de bu mektupçulara verilir. 21 Ocak 1871 tarihli İdare-i Umumiyye-yi Vilayet Nizamnamesi'nin 20.maddesinde ise gerek vilayet matbaalarının yönetimi gerekse vilayet gazetelerinde resmi ya da gayriresmi bir yazı yayımlanması gerektiğinde müsveddelerinin düzenlenmesi ve kontrolüyle yine mektupçular vazifelendirilir. Bu düzenlemelerden vilayet matbaaları ve gazetelerinin yönetimin "resmi" yazışmalarını kolaylaştırmak, merkez ve taşra yönetimlerince uygun görülen şeyleri basmak ve yaymak gibi görevleri olduğu anlaşılır.[39] Ayrıca bu matbaalarda özel kişilerin de yayın yapmasına izin verilerek Vilayet Salnameleri (Yıllıkları) basılması gibi yararlı bir gelenek yerleştirilirken diğer yandan resmi vilayet gazeteleri yayımlanır. Bu gazeteler, Türkçenin yanı sıra bölgenin yaygın olan ikinci diliyle de yayımlanır. Vilayet gazetelerinin yıllara göre yayını şöyledir:

Yıl	*Gazetenin Adı*	*Vilayet*	*Dili*
1860	*Hadika al-Ahbar*	*Beyrut*	*Türkçe-Arapça*
1865	*Tuna*	*Rusçuk*	*Türkçe-Bulgarca*
1865	*Suriye*	*Şam*	*Türkçe-Arapça*

[37] Belkıs Ulusoy Nalcıoğlu, "Türkiye'de Yerel Medya Çalışanları, Yerel Medyanın Sorunları ve Çözüm Önerileri", Suat Gezgin (ed.), **a.g.e. (**197-209), s.198-202.
[38] Suat Gezgin, "Türkiye'de Yerel Basın"**,** Suat Gezgin (ed.) **a.g.e**. (177-196), s.193
[39] Uygur Kocabaşoğlu ve Ali Birinci, "Osmanlı Vilayet Gazete ve Matbaaları Üzerine Gözlemler", **Kebikeç Dergi,** 1995, Sayı 2, https://kebikecdergi.files.wordpress.com/2012/07/13_birinci-kocabasoglu.pdf (Erişim Tarihi: 15 Nisan 2021) s.102-103.

1866	*Trablusgarp*	*Trablusgarp*	*Türkçe-Arapça*
1867	*Gadir el Fırat*	*Halep*	*Türkçe-Arapça*
1867	*Lübnan*	*Cebeli Lübnan*	*Arapça-Fransızca*
1867	*Envar-ı Şarkıyye*	*Erzurum*	*Türkçe-Ermenice*
1867	*Girit*	*Girit*	*Türkçe-Rumca*
1868	*Edirne*	*Edirne*	*Türkçe-Rumca*
1868	*İşkodra*	*İşkodra*	*Türkçe*
1868	*Yanya*	*Yanya*	*Türkçe-Rumca*
1869	*Diyarbekir*	*Diyarbekir*	*Türkçe-Ermenice*
1869	*Hüdavendigar*	*Bursa*	*Türkçe-Ermenice*
1869	*Fırat*	*Halep*	*Türkçe-Arapça*
1869	*Konya*	*Konya*	*Türkçe-Rumca*
1869	*Selanik*	*Selanik*	*Türkçe-Rumca*
			Bulgarca-Yahudice
1869	*Trabzon*	*Trabzon*	*Türkçe-Rumca*
1869	*Zevra*	*Bağdat*	*Türkçe-Arapça*
1871	*Prizren*	*Prizren*	*Türkçe-Sırpça*
1872	*Kastamonu*	*Kastamonu*	*Türkçe*
1872	*Seyhan*	*Adana*	*Türkçe-Rumca*
1872	*Yemen*	*Yemen*	*Türkçe-Arapça*
1873	*Rumeli*	*Manastır*	*Türkçe*
1874	*Aydın*	*İzmir*	*Türkçe*
1874	*Ankara*	*Ankara*	*Türkçe*
1876	*Hersek*	*Neretva*	*Türkçe-Sırpça*
1877	*Priştine/Üsküp*	*Kosova*	*Türkçe-Sırpça*
1877	*San'a*	*San'a*	*Türkçe-Arapça*
1878	*Sivas*	*Sivas*	*Türkçe*

1882	*Cezair-i Bahri Sefid*	*Rodos*	*Türkçe-Rumca*
1883	*Mamuretü'l Aziz*	*Mamuretü'l Aziz*	*Türkçe*
1884	*Manastır*	*Manastır*	*Türkçe*
1884	*Musul*	*Musul*	*Türkçe-?*
1888	*Beyrut*	*Beyrut*	*Türkçe-Arapça*
1903	*Kudüs*	*Kudüs*	*Türkçe-Arapça*
1908	*Hicaz*	*Hicaz*	*Türkçe-Arapça* [40]

Vilayet gazetesinde ve diğer gazetelerde öncelikle padişah ile ilgili haberler, bununla beraber atama, görevde yükselmelerle yeni yasal düzenlemeler; hükümet ya da vilayetin çalışmaları (demiryolu, yol, telgraf hattı yapımları; sağlık konuları, yerel okul sınavları ve ödül dağıtım törenleri, hacıların gidişi; et, ekmek fiyatları; şiddetli yağmur ya da kar yağışları, bazı zabıta olayları), valilerin konuşmaları ve yazıları; az sayıda dış haberler (savaşlar, yeni silahlar, buluşlar vb.), yabancı konsolosların gezileri hatta çocuk düşürmenin zararları konusunda yazılar yer alır. Ayrıca bu gazetelerin sütunlarında öz eleştiriye de yer verilir. Nitekim Envar-ı Şarkıyye'de, ülkemizin dünyanın pazar yeri olduğu ve ürünlerimize de her tarafın gereksinimi tartışılmaz iken ihtiyaçlarımızın büyük çoğunluğunun Avrupa'dan getirilmesi tartışma konusu edilir.[41]

Merkezin görüşlerini halka ulaştırmayı amaç edinmesi sebebiyle muhalif görüşlerin yer almadığı bu gazetelerin yayımlandıkları dönemden başlayarak en önemli sorunları; eleman sıkıntısı, okuyucu sayısının azlığı, abone ücretlerinin tahsili ile dağıtımda yaşanan sıkıntılardır. Her ne kadar birçok yerin ilk kez gazete ile tanışmasını sağlayarak taşra ortamına getirdikleri hareketlilikle birer "kültür adacığı" oluştursalar da resmi ilan gazetesi, çoğu zaman da devlet görevlilerini öven yayın olmaktan ileri gidemezler.[42]

1876 yılında Osmanlı Devleti'nin, İstanbul dışındaki yörelerinde, 22'si vilayet gazetesi olmak üzere 29 gazete yayımlanır. İkinci Meşrutiyet'in ilanıyla beraber, tüm ülkede gazete ve dergi sayısı 120 iken, Meşrutiyet'in ilk yedi ayında 730 imtiyaz

[40] Koloğlu, **Osmanlı'dan 21.Yüzyıla Basın Tarihi**, s.32-33.
[41] Koloğlu, **Osmanlı'dan 21.Yüzyıla Basın Tarihi**, s.35-36.
[42] Ercan Haytoğlu, **Denizli Basın Tarihi (1909-2009)**, Ankara: Pamukkale Üniversitesi Yayınları, 2010, s.7.

başvurusu yapılır. İzmir-Aydın bölgesinde 110, Suriye-Lübnan bölgesinde 85, Selanik'te 57 başvuru bulunur. Yüz yılı aşkın yerel gazetecilik tarihimizin en parlak dönemi olan Kurtuluş Savaşı yıllarında yayımlanan yerel gazeteler, birkaç gazete dışında milli mücadeleyi destekler. Kurtuluş Savaşı başlamadan önce, İstanbul, İzmir ve Bursa'da yayımlanan gazeteler dışında, Anadolu'da çıkan ve yerel basını oluşturan gazete sayısı çok azdır. Bu gazeteler; 1908'de Samsun'da Aksiseda, 1910'da Konya'da Babalık, 1913'te Erzurum'da Albayrak, 1914'te Kayseri'de Kayseri, 1917'de Afyon-Konya-Ankara'da Öğüt, 1918'de Trabzon'da İstikbal, 1918'de Edirne'de Işık, 1918'de Adana'da Yeni Adana'dır. Kurtuluş Savaşı'nın başlamasının ardından Anadolu'nun çeşitli illerinde çıkan yerel gazetelerin sayısında artış yaşanır. Bu gazeteler ise Balıkesir'de Doğru Söz ve İzmir'e Doğru, Kastamonu 'da Açıksöz, Sivas'ta İrade-i Milliye, Edirne'de Ahali, Samsun'da Güneş ve Hayat, Kayseri'de Adana'ya Doğru, Edirne'de Trakya, Ankara'da Mefkure, Kayseri'de Erciyes ve Misak-ı Milli, Konya'da İbret, Bolu'da Dertli ve Türkoğlu, Amasya'da Emel, Antalya'da Anadolu, Maraş'ta Amali Milliye, Nazilli'de Aydın İli, Ankara'da Yeni Gün, Hakimiyet-i Milliye ve Emek, Afyon'da Söz Birliği, Eskişehir'de Yeni Dünya, Giresun'da Yeni Giresun, Artvin'de Yeşilyurt, Elazığ'da Satvet-i Milliye'dir. Yeni Adana ve savaş sonrasında çıkmaya başlayan Kent, (Antalya/ 1922), Bartın (1924), Yeşil Giresun (1925), Turan (Elazığ/1926) gazeteleri, günümüzde de yayımlarını sürdürür.[43]

1919-1938 yılları arasında 176'sı İstanbul, 406'sı Anadolu'da olmak üzere 582 gazete yayımlanır. Anadolu gazeteleri illere göre incelendiğinde İzmir'de 54, Trabzon'da 28, Adana'da 27, Ankara'da 25, Bursa'da 16 gazete çıkarıldığı görülür. 11 ilde sadece bir gazete çıkarılırken 10 ilde ise gazete çıkarılmaz. Çok partili hayata geçilen 1946'da 194, 1947'de 322, 1948'de 408, 1949'da 420 gazete yayınlanır. İllere göre dağılıma ilişkin veri bulunmaz ancak sayıları 400'ü aşan gazetelerin önemli kısmının İstanbul dışında yayımlandığı söylenebilir. 1960 askeri darbesinin ardından o yıl çıkarılan gazete sayısı 942 iken 1961'de bu sayı 472'ye düşer.[44]

[43] Beste Nigar Erdem, "12 Eylül İhtilali'nin Yerel Basının Haber Seçimleri Üzerindeki Etkisi: Hakimiyet Gazetesi Örneği", Gezgin (ed),**a.g.e.** (111-138), s.113-114.
[44] Olcay Uçak, Abdi Erkal, "Osmanlı'da Günümüze Türkiye'de Yerel Basının Gelişim Süreci", **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, 2019, Cilt 12, Sayı 1 https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/42922/397938, (Erişim tarihi: 11 Nisan 2021), s.98-99.

1.5. MUŞ'TA YEREL BASININ GELİŞİMİ (1953-1960)

Muş ilinde basın faaliyetleri 1950'den sonra başlar. Basın faaliyetlerinin bu kadar geç başlamasında ilin az gelişmişliği, okur-yazar oranındaki düşüklüğün yanında Ankara ve İstanbul gibi gelişmiş merkezlere olan uzaklığının rolü büyüktür. Matbaa şehre DP'nin iktidar olduğu yıllarda gelir. Öncesinde CHP iktidarının illerin basın yayın faaliyetlerinin niteliksel durumunun araştırılması kapsamında CHP Muş İl İdare Kurulu'na gönderdiği 9 Nisan 1945 ve 23 Aralık 1947 tarihli yazılara cevap yazılarında il genelinde herhangi bir matbaanın bulunmadığı ve dolayısıyla gazete ve dergi basımının yapılmadığı ifade edilir. Buradan da anlaşılacağı üzere 1950'lere değin Muş'ta matbaa bulunmaz. Muş'un ilk matbaası, DP'nin il teşkilatı kurucularından olduğu için yerelde partinin propagandasını yapması noktasında Adnan Menderes'ten himaye gören Vahdettin Sabuncuoğlu tarafından 1953 yılı başlarında kurulan Sabuncuoğlu Matbaası'dır. İkinci matbaası ise 1956'da Vahdettin Toplu tarafından Toplu Matbaası adıyla kurulur. Toplu Matbaası'nı 1958'de Abdülhadi Toplu'ya devreden Vahdettin Toplu, bu defa Zafer Matbaası kurar. Bu tarihten 1960 yılına kadar da ilin az gelişmişliğinden doğan ekonomik sorunlar, halkın ilgisizliği ve teknik eleman yetersizliği nedenlerinden Muş'un merkez ve ilçelerinde başka bir matbaa kurulamaz. İlde matbaacılık, belirli ailelerde babadan oğula geçen bir meslek şeklinde devam eder.[45]

Şehrin ilk gazetesi 15 Aralık 1952'de Muş adıyla yayımlanır. Ardından 5 Ocak 1953'te Muş Altınova, 29 Ekim 1953'te Alpaslan İli, 13 Şubat 1954'te Muş'un Sesi, 13 Temmuz 1956'da Şark Telgraf, 12 Mayıs 1958'de Yeni Zafer yayına başlar.[46]

1.6. MUŞ'UN İLK YEREL GAZETELERİ

1.6.1. Muş

Nazif Kurucu ve Talat Sungur tarafından 15 Aralık 1952'de "Siyasi, Müstakil, Mahalli Gazete" başlığıyla çıkarılan gazete, il merkezinde matbaa bulunmaması sebebiyle Ankara'da Nur Matbaası'nda siyah-beyaz şekilde, dört sayfa olarak basılır.

[45] İrşad Sami Yuca, "Cumhuriyet Döneminde Muş'ta Basın Hayatı (1923-1960)", **The Journal of Academic Social Science Studies,** Sayı 43, Mart 2016, ,https://jasstudies.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=27791 (Erişim Tarihi: 07 Ocak 2021), s.206-207.

[46] Ümit Işık, Nevzat Erdoğan, "Muş'ta Yerel Gazetecilik ve İlk Örnekleri", **Tarih ve Kültür Bağlamında Muş Uluslararası Sempozyum Bildirileri,** 10-12 Mayıs 2018, Muş; Arzu Güvenç Saygın-Mustafa Saygın (hzl),Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2019, s.870.

Yerel ve ulusal haberlere yer verilen gazetede yazı işleri müdürü Talat Sungur'un iki köşe yazısı, Nazif Kurucu'nun ise bir hikâye denemesi yer alır. Ancak herhangi bir reklam ilanı bulunmaz. "Gazetemiz çıktığı bu günden itibaren sadece memleket menfaatlerini savunacaktır." manşetiyle yayın hayatına başladığı halde maddi imkânsızlıklar ve halkın ilgisizliğinden dolayı sadece bir sayı yayımlanabilir.[47]

1.6.2. Muş Altınova

5 Ocak 1953'te yayın hayatına başlar. Sahibi ve yazı işleri müdürü Vahdettin Toplu'dur. Bu dönemde de ilde matbaa bulunmadığından ilk dört sayısı Diyarbakır'daki Şark Postası Matbaası'nda basılan gazete, 1 Haziran 1953'te Vahdettin Sabuncuoğlu'na devredilir ve 5. sayıdan 1961 yılına kadar Vahdettin Sabuncuoğlu tarafından kurulan Sabuncuoğlu Matbaası'nda basılır. [48]

14 Haziran 1957'de İhsan Sabuncuoğlu'na devredilen gazetenin yazı işleri müdürlüğünü Üveys Kafkas üstlenir. Kâğıt tedarik sıkıntısından dolayı 1 Haziran 1953'e kadar pazartesi-perşembe günleri çıkan gazete, bu tarihten itibaren pazar günleri hariç düzenli olarak çıkarılır. 15 Haziran 1960 tarihli sayısından 31 Aralık 1960 tarihli sayısına kadar da günlük olarak yayımlanır. İlk sayısındaki "Amacımız" başlıklı yazıda; verimli ovanın, yayla ve otlakların tanıtılarak buraların tarım merkezi haline getirilmesi için çaba sarf edilip, kalkınma faaliyetlerinden nasipdar olmayan ilin içinde bulunduğu mahrumiyetin göz önüne serilmesiyle birlikte gazetenin müstakil kalarak intişar edeceği belirtilir. Her ne kadar müstakil kalacağı ifade edilse de yayın hayatı boyunca DP'nin propaganda aracı olur. Hikâye denemelerine, yerel ve ulusal haberlerle dış gelişmelere değinilen, reklam ilanlarına yer verilen ve dört sayfa halinde çıkarılan gazetenin ismi belli aralıklarla siyah ve kırmızı olarak basılır. 26 Ekim 1955 ile 11 Ocak 1956 tarihleri arasında Muş Altınova yazısının sol tarafında Türk bayrağı sağ tarafında ise DP'nin amblemi bulunur.[49]

1.6.3. Alpaslan İli

Bulanık ilçesinde 29 Ekim 1953'te haftalık olarak yalnız pazartesi günleri yayımlanır. İmtiyaz sahibi ve **y**azı işleri müdürü Sait Çelikoğlu'dur. Bulanık'ta matbaa

[47] Yuca**, a.g.m.** s.208.
[48] Işık, Erdoğan, **a.g.e**, s.870-871.
[49] Yuca, **a.g.m**, s.208-209.

olmadığından Bitlis'te Yeşil Bitlis Matbaası'nda basılır. Satış fiyatı 10 kuruş olarak belirlenen ve 6 sayfa olarak basılan gazete, 5. sayıdan sonra kapanır. Sayfalarında ilan ve resimlere yer verilir. Ayrıca Sait Çelikoğlu, Ferit Danışman, Nejat Baturay ve Ali Turan'ın yazıları da yer alır. Sait Çelikoğlu, ilk sayıda "İsmimiz" başlıklı yazısında gazeteye Alpaslan İli isminin verilme nedenini şöyle açıklar:

> "*Gazetemizi Alpaslan İli adı ile çıkarırken bunun iddialı bir isim olduğunu düşünenler bulunabileceğini aklımızdan geçirmedik değil. Fakat başlı başına bir tarih yaratan o muhteşem Türk'ün yüz binlere karşı bir avuç insanla atın yelesini kabartarak kükrediği, Malazgirt Meydan Muharebesi ve onun parlak neticesi olmasaydı, yalnız bizim değil bütün Ön Asya milletlerinin ve dolayısıyla İslamiyet âleminin yerlerinde bu gün yeller eseceğini kim tahmin edebilir. İşte bu sebeplerledir ki biz Muş'un çevresinin kalkınmasına hizmet gayesiyle intişar sahasına çıkan gazetemiz bu mübarek ismi kendisine siper yapmak istedi.*" [50]

1.6.4. Muş'un Sesi

Yayın hayatına ilk olarak DP iktidarı döneminde 15 Şubat 1954'te başlayan ancak iktidara muhalif yazıları sebebiyle kısa süre sonra kapanan gazete, ikinci defa yayın hayatına 15 Şubat 1961'de başlar. Gazetenin 1954 yılındaki herhangi bir sayısına ulaşılamaz. 15 Şubat 1961 tarihli sayısında Cevdet Karlıdağ "Muş'un Sesi Çıkarken" başlığıyla şöyle bir yazı kaleme alır:

> *"Demokrat Parti'nin gadrına uğrayan Muş'un Sesi gazetesinin uzun bir fasıldan sonra tekrar intişara başlamış olması umumi bir sevince mucip oldu. Bilindiği üzere Demokrat iktidarının en şaşalı devrini teşkil eden 1953-1954 senelerinde basın hayatına yöneltilmiş ağır baskılar üzerine CHP'nin giriştiği mücadele saflarında geniş bir feragat ve fazilet duygularıyla yer almış Muş'un Sesi gazetesi neşriyatına fiilen engel yaratılmış olması sebebiyle faaliyetine son vermek mecburiyetine kalmış bulunuyordu."* [51]

1.6.5. Şark Telgraf

13 Temmuz 1956 tarihinde ilk basımı gerçekleşen Şark Telgraf, çalışmamızın ana konusunu oluşturmaktadır. Bu nedenle gazete ile ilgili detaylı bilgiler bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

1.6.6. Yeni Zafer

12 Mayıs 1958'de "Günlük Siyasi, Demokrat Gazete: Amacımız Hakkı Müdafaa ve Demokrasiye Hizmettir." sloganıyla çıkan gazetenin imtiyaz sahibi Vahdettin Toplu,

[50] Işık, Erdoğan, **a.g.e**., s.871.
[51] Işık, Erdoğan, **a.g.e**., s.871-872.

yazı işleri müdürü ise Cevdet Karlıdağ'dır. Zafer Matbaası'nda basılır. Günlük çıkış sayısı 1000 adettir. İlk sayısından son sayısına kadar satış fiyatı on kuruştur. "Gazetemizin İntişarı Münasebeti ile" manşetli ilk sayısında, Celal Güngör'ün "Yeni Zafer İntişara Başlarken", Çetin Kocadağ'ın "Büyük Vazife" ve Tahsin Avcı'nın "Temennimiz" başlıklı yazıları yer alır. Bu yazıların ortak noktası, gazetenin ilin sıkıntılarının gerekli mercilere iletilmesi için üstlendiği görevdir. İkinci sayısında gazetenin imtiyaz sahibi Vahdettin Toplu, "Giriştiğim Dava" başlığıyla kaleme aldığı yazısında "Ben, öteki gazeteleri takviye etmek, yazı yazacak veya fikir münakaşasında bulunmak isteyen fertlere imkânlar sağlamak kaygısıyla bu işe giriştim." şeklinde gazetenin çıkış sebebini açıklar. 1958-1960 yılları arasında yazı işleri müdürlüğünü Cevdet Karlıdağ, Avukat Memduh Zırhlı ve Aydın Serap yürütür. Nisan 1960'a kadar Vahdettin Toplu'nun tercihi sebebiyle dönemin iktidarı DP'ye yakın bir yayın izler. 27 Mayıs 1960 tarihli sayısında "Milletimizin Selameti Bakımından Askeri İdare Milli Bir İnkılap Yaparak Hükümeti Eline Aldı." manşetiyle yayın politikasını MBK'den yana belirlemesine rağmen 1961 yılının başlarında yeni siyasal otorite tarafından kapatılır. İkinci defa yayın hayatına ancak 1967 yılının ortalarında dönebilir.[52]

[52] Yuca, **a.g.m**, s.212-213.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞARK TELGRAF GAZETESİ, SİYASİ VE SOSYAL HABERLER

2.1. ŞARK TELGRAF GAZETESİ

Şark Telgraf, 1956-1960 yılları arasında iki sayfa şeklinde yayımlanan günlük bir gazetedir. 1956-1958 yılları arasında kesintili olarak yayımlanmaya devam etmiştir. 1 Ocak 1958 ve 14 Aralık 1959 tarihleri arasında kesintisiz olarak yayınlanmıştır. 14 Aralık 1959 tarihli haberle ekonomik sıkıntılardan dolayı gazetenin üç ay süreyle tatil edildiği halka duyurulmuştur. Ancak tatil süreci kısa sürmüş; 1 Şubat 1960 tarihinde yayın hayatına yeniden başlamış, 31 Aralık 1960 tarihine kadar da kesintisiz olarak yayımlanmaya devam etmiştir. Gazetenin birinci sayfasında haber metinleri bulunurken ikinci sayfasında reklam metinlerine yer verilmiştir.

13 Temmuz 1956'da yayın hayatına kâğıt tedarik sıkıntısından dolayı belirli sayıyla başlayan gazete, Mart 1958 itibariyle günlük 800 adet olarak basılır. İmtiyaz sahibi ve yazı işleri müdürü Vahdettin Toplu'dur. İlk sayısından yayın hayatına ara vereceği 31 Aralık 1960 tarihli sayısına kadar kesintisiz şekilde Toplu Matbaası'nda basılır. 2 Ocak 1958'den sonra imtiyaz sahipleri Vahdettin Toplu ve Abdülhadi Toplu, yazı işleri müdürü ise Abdülhadi Toplu olur. Kısa bir süre sonra da gazetenin hem imtiyaz sahipliği hem de yazı işleri müdürlüğünü Abdülhadi Toplu üstlenir. Yurt içi ve yurt dışı gelişmelere, resmi ve özel ilanlara yer verilen gazetede kelimeler ve diğer görseller siyah-beyaz olarak, Şark Telgraf yazısı ise belli aralıklarla kırmızı ve siyah olarak basılır.[53]

Tez çalışmasında 1958-1960 yılları arasında yayımlanan Şark Telgraf gazetesi incelenmiştir. 13 Temmuz 1956 tarihinde yayın hayatına başlamasına rağmen bu çalışmada 1958 yılından başlanarak haberler incelenmiştir. Çalışmanın analizine 1958 yılından itibaren başlamasında 1958-1960 yılları arasında bir buçuk ay hariç kesintisiz yayınlanmış olması etkili olmuştur.

Gazetenin 1 Ocak 1958 tarihli ilk sayısında haberlerin ekonomi, edebiyat, siyasi konularda olduğu görülmüştür. Ekonomi konulu gazete manşeti haber yazısında şöyle verilmiştir: "1957 Mali Yılı Muvazeneli Umumiye Kanununa Bağlı (A1, A2) İşaretli

[53] Yuca, **a.g.m**, s.210-212 .

Cetvellerde Değişiklik Yapıldı."[54] Gazetede yayımlanan diğer haber başlıkları şöyledir: "Bitlis'te Bir Gazete Kağıtsızlık Yüzünden Kapandı", "Umman'da İngilizlerle Milliyetçiler arasında Yeniden Başlayan Çarpışmalarda Her İki Tarafta Zayiat Verdi", Libya'ya Verdiğimiz Silahlar Resmi Geçitte Tezahürata Sebep Oldu". Ayrıca Bekir Sıtkı Erdoğan'a ait olan "İlahi" başlıklı şiir yayımlanmıştır. Gazetede hemen hemen her gün yayımlanan şiirler, fıkralar ve edebi yazılardan hareketle Şark Telgraf gazetesinde edebiyat, kültür ve sanat konularına önem verildiği tespit edilmiştir.

1950'lerin siyasi ortamında, imtiyaz sahibi Vahdettin Toplu'nun Demokrat Parti Muş İl Teşkilatında yer almasından dolayı Demokrat Parti'ye yakın bir yayın yürütülürken[55] Abdülhadi Toplu'nun gazeteye ortak alınması ve yazı işleri müdürlüğü yapması ile CHP'ye yakın bir yayın görülür. Abdülhadi Toplu bu yıllarda CHP Muş İl Başkanı olarak aktif siyasetin içinde yer alır. Ayrıca gazete askeri darbeye giden süreçte DP muhalifliği yapar, 27 Mayıs darbesini de inkılap olarak görür.[56]

Gazeteye birçok kişinin de yazılarıyla destek olduğu görülmüştür. Yazılarıyla Muş basınının gelişmesine katkı sağlayan yazarlar arasında Vahdettin Toplu, Abdülhadi Toplu, Cevdet Karlıdağ, Şerafettin Kaya, Mehmet Fenk, Sıtkı Erdoğan, Sabri Balaban, Naci Kotan, Osman Nuri Türeli, Dr. İbrahim Öztürk, Kaya Hanoğlu, Zeki Akın, Naci Dede, Mehmet Çağlayan ve Sabri Erkol sayılabilir.

2.2. SİYASİ HABERLER

2.2.1. Yönetim ve Yönetici Haberleri

Muş'la ilgili gelişmeler ve siyasi olaylar yakından takip edilerek ayrıntılarıyla gazetede yayımlamıştır. 29 Nisan 1958 yılı 485 sayılı haberinde Mebus Sayın Gıyasettin Emre'nin şehre geldiği haberi verilmiştir:

> "*Mebusumuz Sayın Gıyasettin Emre Meclisin tatil edilmesinden istifade ederek hemşerilerini ziyaret etmek için Cumartesi Ekspresi ile şehrimize gelmiştir. Kendisine hoş geldin der, tatilini neşeli ve faydalı geçirmesini dileriz."*[57]

[54] **Şark Telgraf** , 1 Ocak 1958, s.1.
[55] Mehmet Pınar, "Demokrat Parti'nin Muş Teşkilatlanması ve Faaliyetleri", **Asos Journal(Akademik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi)**, 2015, Sayı 21, https://asosjournal.com/index.jsp?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1032914090_966%20Mehmet%20PINAR.pdf&key=33490 (Erişim Tarihi: 02 Mayıs 2021), s.126.
[56] Yuca, **a.g.m**., s.211-212.
[57] **Şark Telgraf,** 29 Nisan 1958, s.1.

Meclisin tatili dolayısıyla seçmenleriyle temasta bulunmak için Muş'a gelen Milletvekili Gıyasettin Emre ile Muş Valisi Mehmet Belek'in Ankara'ya gidişinde uğurlamanın kalabalık bir grupla yapıldığı bilgisi verilmiştir:

> "*Dün saat 10 Ekspresiyle, Valimiz Mehmet Belek ve Meclisin tatili dolayısıyla seçmenleriyle temasta bulunmak üzere şehrimize gelen Milletvekilimiz Sayın Gıyasettin Emre Ankara'ya hareket etmişlerdir. Bu vesile ile daire amirleri, parti başkanları ve kalabalık bir halk teşrifte bulunmuşlardır.*"[58]

27 Haziran 1958 tarihli gazetenin birinci sayfasında verilen bir haberde CHP il ve Merkez ilçe kongrelerinin şehir sinema salonunda takdire şayan bir olgunluk içinde yapıldığı başlıkta belirtilmiştir. Bu kongrenin 85 delegenin katılımıyla yapılmış olduğu il ve ilçe başkanlarının açık oyla seçildiği söylenmiştir. Muş CHP il başkanlığına Şark Telgraf'ın yazı işleri müdürü ve sahibi Abdülhadi Toplu'nun, ilçe başkanlığına da Nazif Çeşni'nin getirildiği yazılmıştır.[59]

"C.H.P. Muş İl İdare Heyeti Raporu" başlıklı haberde 1957 yılı Milletvekili seçimlerinde CHP'nin Muş'ta ancak bir milletvekili çıkarabildiği belirtilmiştir. Ayrıca haberde CHP Muş İl İdare Heyeti raporuna göre partinin tamamen kazanamama sebepleri şu şekilde yazılmıştır: "1957 seçimlerinden evvel partimiz belediye, genel meclis ve muhtar seçimlerine katılmamış, siyasi partiler için mühim istirahatgâh noktaları addedilen yerler, Demokrat Parti tarafından mücadelesiz işgal edilmiştir."[60]

Partinin tamamen kazanamama sebeplerine haberde devam edilmiştir:

> *"Bütün partilerde olduğu gibi bilhassa muhalefet partilerinin üzerinde ehemmiyetle durmaları icabeten sistem ve adam meselesi ilk plana alınmamış, teşkilat bir isimden ibaret kalmıştır. Oysaki fikirlerin zaferi; teşkilatlanmış insanların imtizacı ile tahakkuk eder. Siyasi mücadele, çok sayıda insanın katıldığı geniş bir teşkilatın yardımı ile kitleleri muayyen hedefler hususunda ikna edebilme ameliyesidir. Bu ikna ameliyesinin başarılı olabilmesi için kitlelere tesir kabiliyeti yüksek, ikna gücü kuvvetli bir kadronun teşkili şarttır. Maalesef seçimlere girildiği zaman bu kadronun teşkiline layık olduğu ehemmiyet verilmiş bir kısım ocak- bucak teşkilatları şahıslarla temsil edilmiştir. Şahıslar- fertler bir parti için elbette ki mühim kıymetlerdir. Ancak bu kıymetlerin ziynet olabilmesi için topluca hareket etme imkânına sahip."*[61]

[58] **Şark Telgraf**, 5 Mayıs 1958, s.1.
[59] **Şark Telgraf**, 27 Haziran 1958, s.1.
[60] **Şark Telgraf**, 27 Haziran 1958, s.1.
[61] **Şark Telgraf**, 27 Haziran 1958, s.1.

"Valimiz M. Belek Terfi Etti" başlıklı haberinde Muş valiliğini vekâleten yapmakta olan Mehmet Belek'in bu görevini asaleten yapmaya başlayacağı haberi şöyle verilmiştir:

> "*İki yıla yakın bir zamandan beri şehrimiz valiliğini vekâleten ifa etmekte olan, Sayın Mehmet Belek bu kadroya asaleten ve terfien tayin kılınmıştır. Sayın Valimizi tebrik eder, memleketimiz için beklediğimiz hizmetlerinde Cenab-ı Hakk'ın yardımlarını niyaz ederiz.'*"[62]

25 Ağustos 1958 tarihli 581 sayılı haberde İmar ve İskân Vekilinin Muş'a geldiği söylenmiştir. Valilik makamında ağırlanan Vekil'i CHP İl Başkanı ziyaret etmiştir. Vekil ve Başkan arasında şöyle bir konuşma geçmiştir:

> "*C.H.P. Başkanına partilerini ziyaret etmek arzusunda olduklarını fakat vakitsiz gelmeden ve hemen hareket etmek zorunda bulunmadan mütevellit ziyaret edemediklerini ifadesi 'şehrimize şeref vermeniz bizim için kâfi' cevabı ile karşılanmıştır.'*"[63]

Haberin devamında ise vekilin imar konusunda yakından inceleme yapmak amacıyla Malazgirt'e gideceği açıklaması yer almıştır:

> *"Malazgirt'e gidecek olan Sayın Vekil Muhterem Reisicumhurun Malazgirt'i ziyaretlerinde vadetmiş oldukları imar hususunu yakından tetkik etmek ve gereken tesisleri inşa hususunda lüzumlu incelemeyi yapacaktır."*[64]

"Nafıa Vekili Şehrimizde" başlıklı haberde Bayındırlık Bakanının incelemeler yapmak amacıyla şehre geldiği söylenmiştir. Bakan için abartılı bir karşılama töreni hazırlanmadığı belirtilmiş ve sebepleri şöyle ifade edilmiştir:

> "*Şehrimize bir tetkik gezisi yapan vekilin, memleket ihtiyaçlarını tespit etmek dilekleri dinlemek arzusu ile geldiği bir realitedir. Eski zihniyetin bir devamı gibi, Ta ki Zaferlerle, vecizelerle bir karşılama merasimi ihdas edip, hakikatler üzerine perde germek, ilgilileri yanlış istikamete sevk etmek, bugünkü zihniyet ve anlayışın terviç edemeyeceği bir haldir. Biz şehrimize şeref veren Nafıa Vekiline hoş geldin derken, halkımızın ızdırapları üzerine konan ta ki zaferleri tasvip etmediğimizi dermeyan etmeyi bir memleket borcu telâkki eder, hizmetleri ile bu dertli şehre nâfi olmalarını beklediğimizi açıklarız.'* [65]

Şeker, çay, sigara ve içkiye yapılan son zamlar üzerine şehirde marangozluk yapan DP'li Mehmet Oymak, Başbakan Adnan Menderes'e telgraf çekmiştir:

---

[62] **Şark Telgraf**, 4 Ağustos 1958, s.1.
[63] **Şark Telgraf**, 25 Ağustos 1958, s.1.
[64] **Şark Telgraf**, 25 Ağustos 1958, s.1.
[65] **Şark Telgraf**, 11 Ekim, 1958, s.1.

"*Şekeri otuz kuruşa sigarayı beş kuruşa satacağınızı vaat etmiştiniz. Son zammı izah etmediğiniz takdirde 42 kişilik aile efradımla birlikte D.P. 'den istifa edeceğim. Radyoda izahını bekliyorum."*[66]

İl Genel Meclisi toplantısı Vali Mehmet Belek başkanlığında 29.12.1958 tarihinde sona ermiştir. Toplantıda daimi encümen azaları seçilmiştir. Seçimleri kazanan encümen azaları, 31.12.1958 tarihli haberde belirtilmiştir:

"*Yapılan daimi encümen azası seçimlerinde Bulanık kazamızın Süleyman Özmen, Malazgirt'in Mehmet Kırtaş, Varto'nun Ahmet Seven beylerle Muş merkezi daimi encümenliğini de Medeni Sayılgan ile Nizamettin Alataş arasındaki çekilen kurada Medeni Sayılgan kazanmışlardır."*[67]

"C.H.P. Muş İl İdare Heyeti Danışma Kurulunu Toplantıya Çağırdı" başlıklı haberde Muş CHP İl İdare Heyeti 3.5.1959 tarihinde toplanmak üzere, Danışma Kurulunu toplantıya çağırmıştır. Haberde toplantıya katılacak kişiler şu şekilde belirtilmiştir: "Bu toplantıya Belediye Meclis Azaları, Partili Muhtarlar, İl ve Merkez İlçe İdare Heyetleri de katılacaklardır."[68] Ayrıca haberde tahmini toplantı konusu şöyle açıklanmıştır: "Toplantının yapılması mukarrer seçimlerle ilgili olduğu zannolunmaktadır."[69]

17 Temmuz 1959 tarihli 730 sayılı haberde Muş Milletvekili Zeki Dede'nin, CHP İl Başkanı Abdülhadi Toplu'nun ve İl İdare Heyeti Azası Tevfik Aydın'ın yarın Varto, Bulanık ve Malazgirt'e hareket edecekleri belirtilmiştir. Haberde kongreyle ilgili tahmin ve açıklamalar verilmiştir:

"Yapılacak kongreye genel merkez azaları ile birçok milletvekillerinin katılacağı tahmin olunmaktadır. Bu gezileri müteakip Muş Merkez köylerinin ziyaretleri tamamlandıktan sonra kongrelere başlanacaktır. Ağlebi ihtimal bu yıl Merkez Bucak kongreleri de ikmal edildikten sonra ilçe kongrelerine gidilecektir."[70]

"C.H.P. Kale Mahallesi Ocak Kongresi Çarşamba Günü Yapıldı" başlıklı haberde 28.07.1959 Çarşamba günü saat 14.00'te CHP Kale Mahallesi Ocak Kongresi'nin 200 kadar delege ve dinleyicinin katılımıyla gerçekleştiği belirtilmiştir. Haber yazısında kongrede seçilen başkan, kâtip ve üyeler açıklanmıştır:

"Kongre başkanlığına Hamdi Çelebi ve kâtiplere Abdullah Balkaya ve Şefik Kaleli seçilmiş. İdare heyeti raporunun okunmasını müteakip müteşebbis heyet ibra edilmiş ve yine seçimlere geçilmiştir. Yapılan seçimlerde ocak başkanlığına Rahmi

[66] **Şark Telgraf**, 3 Aralık 1958, s.1.
[67] **Şark Telgraf**, 31 Aralık 1958, s.1.
[68] **Şark Telgraf**, 17 Nisan 1959, s.1.
[69] **Şark Telgraf**, 17 Nisan 1959, s.1.
[70] **Şark Telgraf**, 17 Temmuz 1959, s.1.

Toplu, üyelere Fadıl Bulakçı, Vasıf Polat, Hikmet Kale, Salih Becerman, Celal Duyuner, Mehmet Reşit Subaşı seçilmişlerdir."[71]

Seçimlerin ardından istek üzerine il başkanı Abdülhadi Toplu'nun teşkilatlanmanın önemi hakkında konuşma yaptığı ve konuşmasının dinleyiciler tarafından tezahüratla karşılandığı belirtilmiştir.

31.07.1959 tarihli 736 sayılı haberinde Kültür Mahallesi Ocak Kongresi'nin dün saat 14.00'te Behlül Gürsoy'un kıraathanesinde büyük bir heyecanla yapıldığı söylenmiştir:

"Kongre başkanlığına Ekrem Karşıdağ, kâtiplere Faik Uğraklı ve Cahit Ergün seçildikten sonra İdare Heyeti raporu okunmuş ibra keyfiyetini müteakip Muş Milletvekili Zeki Dede'nin konuşması istenmiş ve alkışlar arasında kürsüye gelen Sayın Zeki Dede kongreye ve kongredeki delegelerin şahıslarında bütün partililere ve seçimlere teşekkürleriyle minnet duygularını belirttikten sonra DP'nin tutumunu ve Halk Partisinin faaliyetini belirttikten sonra (D.P.'nin artık iktidarı devretme işiyle meşgul durumda bulunduğunu ifade etmişti.) sık sık alkışlanan milletvekilinden sonra söz alan İl Başkanı Abdülhadi Toplu Din ve Millet mevzuu üzerinde durmuş C.H.P.'sine yapılan ithamları birer birer misallerle ret etmiştir. Gayet heyecanlı ve fikir halesi içinde yapılan konuşma bütün partililerin ve dinleyenlerin alkışları ve tasvipleri ile karşılanmıştır. Müteakiben söz alan Hamdi Çelebi, asayiş ve D.P.'nin kanun anlayışı üzerinde durmuş, mahalli misaller vermiştir.[72]

Haber yazısı hatibin "köy davası ve kalkınması, köylünün çektiği ızdıraplar" hakkında konuşmasıyla devam etmiştir. Bu konuşmanın dinleyiciler tarafından alkışla karşılandığı belirtilmiştir. Kongrenin, başkanın konuşmasıyla sonlandırıldığı söylenmiştir.

"C.H.P. İlçe Kongrelerine Hazırlık" başlıklı haber yazısında kongre hazırlıklarıyla ilgili açıklama yapılmıştır:

"Haber aldığımıza göre, Şehrimiz C.H.P. İlçe Kongreleri hazırlıkları başlamıştır. Bu cümleden olarak bugün İl Başkanının riyasetinde toplanacak olan İl İdare Heyeti, Merkez İlçe İdare Heyeti, Merkez Bucak ve Ocaklar İdare Heyeti umumi durumun kritiğini yapacak ve İlçe kongrelerinin hazırlıklarıyla günlerinin tespitini sağlayacaktır."[73]

Haberde kongrelerin eylül ayı içerisinde başlayıp bitirileceğinin tahmin edildiği belirtilmiştir. Kongrelerin nasıl bir planla yapılacağı, nerelerle irtibat halinde olunacağı ve halkın yapılacak kongreler hakkında düşünceleri hakkında bilgi verilmiştir:

[71] **Şark Telgraf**, 31 Temmuz 1959, s.1.
[72] **Şark Telgraf**, 31 Temmuz 1959, s.1.
[73] **Şark Telgraf**, 10 Ağustos 1959, s.1.

"Yapılan bir plan gereğince bu ay içinde ocak ve bucak kongreleri ikmal edilmiş olacaktır. İl kongresinin komşu vilayet kongreleri ile irtibat etmesi suretiyle icra edilmesi ve iş birliği sağlama hususuda göz önüne alınmaktadır. Bu yıl yapılacak kongrenin bütün nizami ve usulü kaideler içinde örnek bir kongre olacağı yolunda umumi kanaat vardır. Halkımız yapılacak kongreye büyük ehemmiyet atfetmektedir."[74]

04.09.1959 tarihinde 36 ocaktan gelen yüze yakın delege ve iki yüz kadar dinleyicinin katılımıyla CHP Muş Merkez Bucak Kongresi büyük bir nizam ve olgunluk içinde gerçekleşmiştir. Kongrede seçilen başkan ve kâtipler açıklanmıştır:

"Kongre tam saat 14.00'te açılmış ve yoklamayı müteakip ekseriyet olduğundan Kongre Başkanlığına il başkanı Abdülhâdi Toplu, kâtipliklere Salih Bozkurt ve Kemal Sayan seçildikten ve kongre başkanının şahsı ve arkadaşları adına teşekkürden sonra gündem gereğince idare heyeti raporu okunmuş ve M. Ali Arsal'ın rapor üzerinde konuşmasını müteakip idare heyeti ibra edilerek yeni seçimlere geçilmiştir. Merkez bucak başkanlığının ittifakla Hulusi Alkan ve İdare heyetine Burban Bayrak, Sadettin Ak, Abdurahim Diker, Şefik Çelik, Nuri Baydar, Cihattin Memiş seçilmişlerdir."[75]

Kongrede konuşmacılar tarafından Demokrat Parti'nin hataları belirtilmiş, Demokrat Parti ile CHP karşılaştırılmış ve CHP iktidara geçtiğinde neler yapabileceği açıklanmıştır. Ayrıca Milletvekili Zeki Dede parti çalışmalarından duyduğu memnuniyeti dile getiren konuşma yapmıştır. Ardından İl Başkanı Abdülhadi Toplu hürriyet mücadelesi konusunda düşüncelerini belirttikten sonra CHP'ye olan güvenini ifade etmiştir.[76]

Şark Telgraf'ta yönetimle ilgili tahmini haberlere de yer verildiği görülmektedir. 12.10.1959 tarihli bir haberde Muş Valisi Mehmet Belek'in Merkez emrine alınıp yerine Konya Vali Yardımcısının Muş Valiliğine görevlendirileceği belirtilmiştir:

"İnanılır kaynaklardan aldığımız malumata göre, nakilleri takarrür etmiş bulunan valiler meyanında dört yıldan beridir vilayetimiz valiliğini ifa etmekte olan Sayın Mehmet Belek'te Merkez emrine alınmış ve yerine Konya Vali Muavini Sayın İsmail bey tayin edilmiştir. Siyasi mahfillere, yakın kaynaklardan öğrenildiğine göre bu nakil işinde D.P. Milletvekilleri arasındaki anlaşmazlığın bir neticesi olduğu kuvvetle tahmin olunmaktadır."[77]

2 Aralık 1959 tarihli 785 sayılı habere göre Vali Mehmet Belek'in başkanlığında Muş Umumi Meclisi toplanmıştır. Toplantıda Vali Mehmet Belek bir yıllık faaliyet raporunu okumuştur:

---

[74] **Şark Telgraf**, 10 Ağustos 1959, s.1.
[75] **Şark Telgraf**, 7 Eylül 1959, s.1.
[76] **Şark Telgraf**, 7 Eylül 1959, s.1.
[77] **Şark Telgraf**, 12 Ekim 1959, s.1.

"Nafıa işleri olarak 1958-1959 yılında Hasköy Azakpur yolu tamamlanmış. Varto Üstükran Karlıova yolu ile Bulanık Karaağıl yolları tesfiye olunmuş, Malazgirt Karahasan yolu tamamlanmıştır. Aşağı Page Köyü önündeki çaya, Bulanık Yoncalı Köprüsü, Molla Mustafa Köprüsü Badişan yolu üzerindeki köprü, Şekerek Köprüleri Vartinis köyü önündeki köprüler yapılmış ve birçok menfezler inşa olunmuştur. Köy çeşmeleri ise merkez köylerine 1958-1959 yıllarında 34; Bulanık köylerine 14, Malazgirt köylerine 20 köy çeşmeye kavuşturulmuştur. Maarif sahasında iki yılda yapılan hizmetlerin neticesi olarak, 6 okul tamir, 4 okul onarılmıştır. (Tabir aynen kullanılmıştır) Bugün Muş merkezinde 3, Bulanıkta üç, Malazgirt'te 1, Varto'da 1 tam teşkilatlı cem,an 8 ilkokul ve köylerde 104 ilkokul vardır. Merkezde 52, köylerde 128 öğretmen vardır. Merkezde okuyan öğrenci mevcudunun ise 8434 olduğu ve 1958-1959 yılında merkez ve köy okullarından mezun olanların sayısının 599 u bulduğu ifade edilmiştir."[78]

Ayrıca ilde bazı alanlarda hizmet yapılmadığı haber yazısında şöyle ifade edilmiştir: "Ziraat ve Veteriner sahası ile Sıhhat ve İstimal Muavenet sahalarında önemli bir hizmet ifa edilmediği kaydolmuştur."[79]

05.12.1959 tarihli 738 sayılı haberde CHP Muş Milletvekili Zeki Dede'nin, İl Başkanı Abdülhadi Toplu'nun, Merkez İlçe Başkanı Abdullah Balkaya'nın ve Heyet Azası Tevfik Aydın'ın kazalarda tetkik gezisi yapmak amacıyla birlikte Bulanık'a hareket ettikleri belirtilmiştir.

CHP İl Teşkilatı yapılacak genel seçimler için günü gününe çalışmalarına devam etmiştir. Partiye yeni üyeler eklemek ve particilik düşüncesini en ücra köylere götürmek için üstün çaba göstermiştir. Partiye eklenen yeni üyelerin ne kadar çok olduğu haber yazısında şu şekilde açıklanmıştır:

"Son zamanlarda partiye akın halinde vuku bulan kayıtlar dolayısıyla son aylar içinde partiye iltihak edenlerin isimlerinin neşredilmesi için vuku bulan müracaatlarımıza, İl sekreteri Hamdi Çelebi (Diğer vilayetlerde olduğu gibi vilayetimizde de partizan idarenin hüküm sürmesi dolayısıyla bu isimlerin neşrinde farde mahlahaza etmekteyiz.) Ancak şu kadarını söyleyebiliriz ki merkez ilçeye bağlı 146 Ocağa son bir ay içinde kaydolan üyelerin mevcudu 3320'yi bulmuştur.) sözleriyle iltifat etmiştir."[80]

"C.H.P. İl İdare Heyeti Önemli Bir Oturum Yaptı" başlıklı haber yazısında CHP İl İdare Heyeti'nin 20.02.1960 tarihinde saat 16.00'da haftalık toplantısını yaptığı belirtilmiştir. Haberde CHP İl Başkanı Abdülhadi Toplu'nun, toplantı ile ilgili gazeteye verdiği demeç şu şekilde yazılmıştır:

[78] **Şark Telgraf**, 2 Aralık 1959, s.1.
[79] **Şark Telgraf**, 2 Aralık 1959, s.1.
[80] **Şark Telgraf**, 1 Şubat 1960, s.1.

"1957 seçim emri müteakip il idare heyetimiz kaybının sebeplerini tahlil ederek aksaklıklarının giderilmesi hususunda faaliyete geçmiş, gün geçtikçe parti prensip ve programlarını halkımıza izahla çoğunluğun sempatisini ve teveccühünü kazanmış, bugün nizamı manada bir teşkilat olarak ve binlerce kayıtlı mensubu ile memleketin hizmetine daha dolgun bir kadro ile geçmiş bulunuyor. Henüz bir buçuk yıllık bir zaman varken D.P. nin tuttuğu sakil yolun milleti götürmekte bulunduğu felaketi ve iktisadi hayatın ilerideki yıllarda alacağı vahim vaziyeti keşfeden D.P. ileri gelenlerinin arzusu ile pek yakın zamanda umumi seçimlere gidileceği intibaı karşısındayız. Bu intibalar karşısında hazırlıklı bulunmak ve gafil avlanmamak için teşkilatımızın muhitlerini uyarması yolunda azami gayretin sağlanması hususu, ilgililere duyurulmuş ve merkezimizi de yapacağı hareketleri bugünkü oturumumuzda etraflıca tespit etmiş bulunuyoruz. Bütün vatandaşlarımızın, hemşerilerimizin D.P ye (Dur, artık yeter) demesi zamanı gelmiştir. Sayın Menderes'in tabiri ile (Milli iradenin sillesi, nâhakın suratında şaklayacağı devreye girmiş bulunuyoruz.) demişti."[81]

"Muş Valiliğine Sayın Kur. Alb. Refik Kurttekin Tayin Edildi" başlıklı haberde Muş Garnizon Kumandanı Kurmay Albay Refik Kurttekin, gazetecilerinde katıldığı bir toplantı düzenleyip valilik vazifesini teslim aldığını açıklamıştır:

"Dâhiliye Vekâletinden aldığım emirler muvakkaten, Sayın Valimiz Mehmet Belek'ten Valilik vazifesini teslim almış bulunuyorum. Kara kaymakamlıklarını da gerekli tayinler yapılmıştır. Bu husus bir tebliğle gazetelere bildirilmiştir. Belediye reisliğini de gördüğüm lüzum üzerine Yb. Şemsi Yener'i tayin ettim."[82]

10 Haziran 1960 tarihli 890 sayılı haberde Muş Valiliği ile ilgili yeni tayinlerin gerçekleşeceği ifade edilmiştir:

"Dün radyo saatinde Dâhiliye vekâletinden yapılan bir tamimle Yeni vilayet valiliklerine yapılan tayinler açıklanmıştır. Bu açıklama meyanında eski Muş Valisi Mehmet Belek'in Giresun Valiliğine ve Dâhiliye Vekâleti birinci sınıf müfettişlerinden Ahmet Gümüşlü'nün Muş Valiliğine tayinleri de bulunmaktadır."[83]

Muş Askeri Valisi Kurmay Albay Refik Kurttekin'in görevini yeni Muş Valisi Ahmet Gümüşlü'ye devir teslim ettiği şöyle ifade edilmiştir:

"İkinci Cumhuriyetimizin vilayetimize tayin edilen ilk sivil valisi Sayın Ahmet Gümüşlü Cumartesi Ekspresiyle şehrimize gelmiş ve ilgililer tarafından karşılanmıştır. Derhal Vilayet makamına gelen mumaileyhe Askeri Valimiz Kur. Albay Refik Kurttekin devir teslim etmiştir. 27 Mayıs 1960'dan 18 Haziran 1960'a kadar Vilayetimizin Askeri Valiliğini yapan Sayın Refik Kurttekin Hemşerilerimize bir veda mesajı sunmuştur. Vilayetimizde çok sevilip sayılan Kur. Alb. Bu kere varlık müddeti içinde de, meziyeti vazifeşinaslığı Bilhassa itimat tekin eden hisleri ile bu sevgisini pekleştirmiştir."[84]

[81] **Şark Telgraf**, 22 Şubat 1960, s.1.
[82] **Şark Telgraf**, 31 Mayıs 1960, s.1.
[83] **Şark Telgraf**, 10 Haziran 1960, s.1.
[84] **Şark Telgraf**, 20 Haziran 1960, s.1.

"Valimiz Bulanık ve Malazgirt Kazalarına Gitti" başlıklı haberde Muş Valisi Ahmet Gümüşlü'nün tanıma ve tetkiklerde bulunmak amacıyla Bulanık ve Malazgirt ilçelerine gittiği belirtilmiştir:

> *"Bundan evvel Varto Kazasına gidip gelen Valimiz Ahmet Gümüşlü dünde Bulanık ve Malazgirt Kazalarına gidip gerek tanıma ve gerekse bazı tetkiklerde bulunmuştur. Valimizin kaza merkezlerini gezi ve tetkiklerden sonra merkeze bağlı köylerde gezip ve bazı temaslarda bulunacağı öğrenilmiştir."*[85]

8 Ağustos 1960 tarihli haberde Muş Valisi Ahmet Gümüşlü'nün hangi konularda inceleme yapacağı ve hangi merkezlere kimlerle birlikte gideceği açıklanmıştır:

> *"Okul inşaatı ve çeşitli Bayındırlık faaliyetleri ile Maliye ve Özel İdarenin tahakkuk ve tahsilat işlerini ve diğer vazifelerle görüşüp gerekli direktifler vermek üzere Sayın Valimiz Ahmet Gümüşlü beraberinde Defterdar, Milli Eğitim ve Bayındırlık Müdürleri ve vilayet Jandarma Komutan vekili olduğu halde 3/8/1960 günü Ebulbahar yolu ile Bulanık kazasının Kopo Şeyh Veli Liz nahiyesi merkezi, Muradıbey Molla Mustafa ve Malazgirt kazasının Kılıççı Nurettin ve Karahasan nahiye merkezleri ile Malazgirt kazası merkezine gitmişlerdir."*[86]

"Valimiz Ahmet Gümüşlü, Muş Belediye Reisliği ile Vilayet Daimi Encümen Başkanlığını Fahri Olarak İfa Etmektedir" başlıklı haberde Muş Valisi Ahmet Gümüşlü'nün maaş almadan Belediye Reisliği ve İl Daimi Encümen Başkanlığı görevlerini en iyi şekilde yerine getirdiği belirtilmiştir.[87]

İçişleri Bakanı Muharrem İhsan Kızıloğlu'nun şehre geldiği ve yaptığı görüşmeler ardından Bitlis'e gittiği 21 Eylül 1960 tarihli haberde belirtilmiştir:

> *"Bundan evvelki sayımızda vilayetimize teşrif edeceklerini bildirdiğimiz Dâhiliye Bakanı Muharrem İhsan Kızıloğlu dün saat 00.09 sıralarında gelerek Vilayet makamında bazı ziyaretçileri kabul etmiş ve bilahire Atatürk İlkokulunda memur halk ve gazetecilerle görüşerek kısa bir konuşmadan sonra Bitlis cihetine tevecihen vilayetimizden ayrılmıştır."*[88]

11 Kasım 1960 tarihli 1014 sayılı haberde Muş eski Valisi Mehmet Belek'in Merkez emrine alındığı ifade edilmiştir:

> *"Üç buçuk dört seneye yakın bir zaman şehrimiz Valiliği yapıp ve zamanı müddeti zarfında kanun salahiyetlerinden hariç, Münfesih D.P. nin bir ocak başkanı gibi hareket edip ilan tevzii, kontejanlar ve hudut ihtilaflarına usulsüz yere meydan veren eski Muş Valisi Mehmet Belek 27 Mayıs inkılabını müteakiben Giresun Valiliğine tain edilip şimdi ise merkez emrine alındığı öğrenilmiştir."*[89]

---

[85] **Şark Telgraf**, 7 Temmuz 1960, s.1.
[86] **Şark Telgraf**, 8 Ağustos 1960, s.1.
[87] **Şark Telgraf**, 15 Ağustos 1960, s.1.
[88] **Şark Telgraf**, 21 Eylül 1960, s.1.
[89] **Şark Telgraf**, 11 Kasım 1960, s.1.

"Valimiz Sayın Ahmet Gümüşlü'nün Murakabesi" başlıklı haberde Muş Valisi Ahmet Gümüşlü'nün, Belediye Başkanı Selahattin Aydınalp'in ve belediye mensuplarının birlikte çarşıyı gezerek gerekli incelemeleri yaptıkları bildirilmiştir:

> *"Yapılan bu kontrol neticesinde birçok dükkânların önünde demir ve işe yaramayan parçalar ve herhangi bir sandık ve benzerlerinin gelişi güzel bırakılmamasıyla beraber gaz bayilerinin dükkân önündeki bidon ve tenekelerin kaldırılıp litre ile satılan gazların bundan böyle musluklar yapılarak iç kısımla satışlarıyla ilgililere direktif vermişlerdir."*[90]

Kurucu Meclis çalışmalarına ilde başlandığı 21 Aralık 1960 tarihli haber yazısında açıklanmıştır:

> *"Radyoyla yayınlanan bildiriye göre bütün yurtta olduğu gibi şehrimizde de bu hususta gerekli çalışmalara hızla başlanılmış olmakla beraber, dünde bütün köylere vazifeliler resmi vasıtalarla giderek gerekli çalışmalara başlanılmıştır."*[91]

26 Aralık 1960 tarihli haberde Kurucu Meclise ilden gidecek temsilcileri belirlemek amacıyla 25 Aralık 1960 tarihinde 166 delegenin katılımıyla ve Ceza Hakimi Ö. Lütfi Tarım başkanlığında oturum yapıldığı belirtilmiştir. Toplantıda öncelikle gizli oyla Tasnif Heyetine şu kişilerin seçildiği ifade edilmiştir: "Cevdet Karlıdağ, Ekrem Karşıdağ, Raif Ertan ve Ahmet Çağlayan"[92] Tasnif Heyeti belirlendikten sonra seçilen 23 delegenin isimleri açıklanmıştır:

> *"Saat 15'te tasnif bitmiş 23 delegeliği Mecit Bozkurt, Hadi Toplu, Hamdi Çelebi, Ekrem Karşıdağ, Selim Kapışgay, Şükrü Şendil, Ziya Yıldız, Tevfik Aydın, Selim Sayan, Ömer Durmaz, Cevdet Karlıdağ, Abdülkadir Arslan, Suat Toplu, Hadi Subaşı, Kahraman Balkaya, İhsan Akpolat, İdris Barlas, Ahmet Çağlayan, Bekir Tekin Rafet Geboloğlu, Emin Mergen, Yunus Kotan, Halil Yıldız kazanmıştır. Seçim büyük bir olgunluk anlayış ve alâka içinde geçmiştir."*[93]

Bu haberlere ek olarak ülke genelinde gelişen siyasi olayların da yakından takip edilerek ayrıntılarıyla Şark Telgraf'ta yayımlandığı görülmüştür.

Bülent Ecevit'in gazetelerin ilan ve kâğıt tahsisleri ile ilgili olarak Büyük Millet Meclisine on iki soru önergesi verdiği belirtilen haberde soru önergeleriyle ilgili şu şekilde açıklama yapılmıştır: "Soruların bu kadar çok olmasına sebep iç tüzükteki değişikliktir. Sorularda günlük gazetelerle mecmuaların son ilan tahsislerindeki ölçü ele alınmakta ve kâğıt tahsislerinin de neye dayandığına dair cevap istenmektedir."[94]

---

[90] **Şark Telgraf**, 14 Aralık 1960, s.1.
[91] **Şark Telgraf**, 21 Aralık 1960, s.1.
[92] **Şark Telgraf**, 26 Aralık 1960, s.1.
[93] **Şark Telgraf**, 26 Aralık 1960, s.1.
[94] **Şark Telgraf**, 25 Ocak 1958, s.1.

27 Ocak 1958 tarihli haberde seçimlerin tahmini ne zaman yapılacağı şu şekilde ifade edilmiştir: "Bu arada muhtar seçimlerinin ne zaman yapılacağının tahkikinde imkân hâsıl olmamıştır. Diğer taraftan seçimin önümüzdeki şubat ayı içerisinde yapılacağı tahmin edilmektedir."[95]

"Parlamento Heyetimizin İngiltere'deki Tetkikleri" başlıklı haberde davetli olarak İngiltere'ye giden Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Refik Koraltan'ın başkanlığındaki Türk Parlamento Heyeti ve Heyet'in incelemeleri ifade edilmiştir:

> *"İngiltere Avam ve lortlar kamerasının davetlisi olarak bir müddetten beri Londra'da bulunmakta olan Türkiye Büyük Millet Meclisi reisi Refik Koraltan'ın başkanlığındaki Türk Parlamento heyeti bu gün Prismud deniz üssünü ziyaret etmiş ve merasimle karşılanmıştır. Üste tetkiklerde bulunan heyete Üs Kumandanı tarafından izahat verilmiş ve heyet bundan sonra denizaltı filo kumandanının merkez karargâhını ziyaret etmiştir. Heyet öğle yemeğini Üs kumandanın misafiri olarak yemiş ve müteakiben tetkiklerine devam etmiştir. Heyet başkanı gördüklerinden memnuniyet ve taktirlerini kumandanına ifade etmiştir."*[96]

5 Mayıs 1958 tarihli haber yazısında İzmir ili, Kemalpaşa ilçesinin Yukarı Kızılca köyünde yapılan muhtar seçimini CHP'nin kazandığı belirtilmiştir. Ayrıca CHP adayının Demokrat Parti adayından ne kadar çok oy aldığı ve İhtiyar Heyeti seçimini hangi siyasi partinin kazandığı haber yazısında şöyle ifade edilmiştir: "Halk Partisi adayı Demokrat Parti namzedinden 31 oy fazla almıştır. İhtiyar heyeti seçimini de CHP kazanmış bulunmaktadır."[97]

2 Haziran 1958 tarihli haber yazısında Büyük Millet Meclisinin ne zaman yaz tatiline gireceği, tatilden sonra ne zaman açılacağı açıklanmıştır:

> *"B.M.M. 13 Haziran Cuma günü büyük yaz tatiline girecektir. Buna göre 11. Devri birinci içtima yılının kapanmasına 13 gün kalmaktadır. İkinci toplantı yılı fevkalade bir hal zuhur etmediği takdirde altı aylık bir tatilden sonra 1 Kasım'da Reisicumhurun bir nutkuyla açılacaktır."*[98]

26 Temmuz 1958 tarihli haberde tatilde olan Büyük Millet Meclisinin, Cumhuriyet Halk Partisine mensup 147 milletvekilinin önergesi üzerine Meclis Başkanı tarafından 26 Temmuz 1958 Cumartesi günü saat 13.00'te oturuma davet edildiği belirtilmiştir. Oturumda görüşülecek tahmini konular şöyle açıklanmıştır: "Meclis oturumunun Irak ve

[95] **Şark Telgraf**, 27 Ocak 1958, s.1.
[96] **Şark Telgraf**, 19 Mart 1958, s.1.
[97] **Şark Telgraf**, 5 Mayıs 1958, s.1.
[98] **Şark Telgraf**, 2 Haziran 1958, s.1.

umumiyetle dış meseleler, iktisadi mevzular ve paramızın dünya piyasasındaki vaziyeti üzerinde ehemmiyetle durulacağı zannedilmektedir."[99]

"Demokrat Parti Grubu Toplanıyor" başlıklı haberde grup toplantısının ne zaman, nerede olacağı ve partiye kimlerin çağrılacağı belirtilmiştir: "Demokrat Parti Grubunun 8 Ağustos Cuma günü, saat 15.00'da toplanması kararlaştırılmıştır. Bu münasebetle Adnan Menderes Demokrat Parti Milletvekillerinin bahis konusu toplantıda bulunmak üzere Ankara'ya çağırmıştır."[100]

5 Eylül 1958 tarihli haberde Çalışma, Ticaret ve Devlet Bakanının değiştiği belirtilmiştir. Kabinedeki değişiklik ifade edilmiştir:

> *"Ticaret Vekili Abdullah Aker ve D.P. Meclis grup başkan vekillerinden Haluk Şaman'ın Devlet Vekillerine ve Çalışma Vekili Hayrettin Erkmen'in de Ticaret Vekilliğine tayinleri Yüksek Tasdike iktiran etmiştir. Çalışma Vekâletine Maliye Vekili Hasan Polatkan Vekâlet edecektir."*[101]

"Bayar Ege'de Tetkik Seyahatine Çıktı" başlıklı haberde Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın ve Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan'ın Ege Bölgesi'nde incelemeler yapmak amacıyla birlikte seyahate çıktıkları belirtilmiştir. Seyahatle ilgili açıklama şöyledir:

> *"Reisicumhur Sayın Celal Bayar yanında B.M. Meclisi Başkanı Refik Koraltan olduğu halde Ege mıntıkasında tetkik seyahatinde bulunmak üzere saat 11'de Manisa'ya gitmiş ve tezahüratla karşılamışlardır. Reisicumhurun Manisa'dan sonra tetkik seyahatine devam edeceği anlaşılmaktadır."*[102]

6 Eylül 1958 tarihli haberde Devlet Bakanlarından Emin Kalafat'ın ve Samet Ağaoğlu'nun görevlerinden istifa ettikleri belirtilmiştir. Tahmini istifa sebepleri açıklanmıştır:

> *"Beşinci Menderes Kabinesindeki bu önemli çözülmenin başlıca sebebi olarak, kabineye yeni girmiş olan Koordinasyon Bakanı Sebati atamanın diğer bakanlara yaptığı müdahaleler ve bu müdahalelerin Başbakan Adnan Menderes tarafından müsamaha ile karşılanmakta olması gösterilmektedir. Ayrıca bu başkanların, önümüzdeki günlerde ortaya çıkan ekonomik problemlerin ve dış yardımların sorumluluğunu paylaşmamak için görevlerinden ayrıldıkları da iddia edilmektedir.*[103]

---

[99] **Şark Telgraf**, 26 Temmuz 1958, s.1.
[100] **Şark Telgraf**, 7 Ağustos 1958, s.1.
[101] **Şark Telgraf**, 5 Eylül 1958, s.1.
[102] **Şark Telgraf**, 5 Eylül 1958, s.1.
[103] **Şark Telgraf**, 6 Eylül 1958, s.1

17 Eylül 1958 tarihli haberde Bakanlar Kurulu'nun 16 Eylül 1958 tarihinde Başbakanlık'ta toplantı yaptığı belirtilmiştir. Toplantıda görüşülen tahmini konular şöyle açıklanmıştır: "Bakanlar Kurulu dün Başbakanlıkta bir toplantı yapmıştır. Başkent'te bulunan Bakanların katıldığı bu toplantıda iç ve dış politika olayları ile ekonomik durum üzerinde görüşmelerin cereyan ettiği tahmin edilmektedir."[104]

18 Eylül 1958 tarihli haberde CMP eski İl Başkanı Hamdi Çelebi'nin Demokrat Parti'den ayrıldığı belirtilmiştir:

> *"C.M. Partisini kapattıktan sonra D.P'ye davet edilen ve bu davete icabet eden C.M.P eski il başkanı Hamdi Çelebi'nin partiye kabulü hususunda vermiş olduğu dilekçesini geri aldığı öğrenilmiştir. Haber aldığımıza göre, Hamdi Çelebi'nin dilekçesini geri almasının sebebi fiili siyasetle iştigal etmeye karar vermesinden neşet etmiştir."*[105]

30 Eylül 1958 tarihli haberde güvenilir kaynaklardan öğrenilen bilgiye göre Muhtar seçimlerinin 23 Kasım'da yapılacağı şu şekilde ifade edilmiştir: "Haber aldığımıza göre; 23.11.1958 günü umumi Muhtar seçimleri yapılacaktır. Bu vesile ile siyasi partiler gerekli tedbirleri almaya başlamış ve teşkilatlarına hazırlanmaları için emir verdikleri mevsuk kaynaklardan öğrenilmiştir."[106]

21 Ekim 1958 tarihli haberde Cumhuriyet Millet Partisi ile Köylü Partisi'nin birleşmek amacıyla toplantı yaptıkları belirtilmiştir. Birleşmenin şekli ve ayrıntıları şöyle açıklanmıştır:

> *"Millet Partisi ile Köylü Partisi'nin birleşmesi katileşmişti. Bir basın toplantısı yapılarak birleşmenin şeklinin basına açıklanması muhtemeldir. Bu gün saat 18.00'da C.M.P. Genel Başkanı Osman Bölükbaşı ile Köylü Partisi Başkanı Tahsin Demiray ve her iki Partinin genel idare kurulu üyeleri bir toplantı yaparak birleşmenin şekli ve diğer teferruatı üzerine görüşmüşlerdir. Toplantının sonunda bir tebliğ yayınlayarak birleşme konusu etrafında temasların devam ettiği ve neticenin basına bildirilmesinin muhtemel olduğu açıklanmıştır. Toplantıdan sonra gazetecilerle görüşen Osman Bölükbaşı ile Demiray birleşme konusu etrafındaki temaslarının iyi bir yolda olduğunu söylemişlerdir. Hürriyet Partisinin ne olacağı yolundaki bir soruya da başkanlar, diğer bir toplantıda Hürriyet Partisi Genel İdare Kurulunun neticesini beklemek hayırlı olur demişlerdir."*[107]

[104] **Şark Telgraf**, 17 Eylül 1958, s.1.
[105] **Şark Telgraf**, 18 Eylül 1958, s.1.
[106] **Şark Telgraf**, 30 Eylül 1958, s.1.
[107] **Şark Telgraf**, 21 Ekim 1958, s.1.

"Muhtar Seçimleri Bir Yıl Tehir Edildi" başlıklı haberde Büyük Millet Meclisi tarafından 30.11.1958 tarihinde yapılması kararlaştırılan seçimlerin bir yıl ertelendiği belirtilmiştir. Seçimlerin ertelenme sebebi açıklanmıştır:

> *"Bu tehirin sebebi, seçim kütüklerinin yeniden gözden geçirilmekte oluşu birçok ve şehir muhtarlıklarının kısmı olarak yapılmış bulunduğu, iktisadi durumun bu yıl muhtar ve ihtiyar heyeti seçimleri için külfete karlanmayı icap ettirecek durumda bulunmadığı nasusları olarak gösterilmektedir."*[108]

"Cumhuriyet Halk Partisi 14. Kurultayının Hazırlıkları Bitiriliyor" başlıklı haberde 12 Ocak 1959 tarihinde saat 10.00'da toplanacak kurultay için hazırlıkların devam ettiği belirtilmiştir. Kurultaya 1174 delegenin katılacağı ifade edilmiştir. Ankara CHP teşkilatından kurultaya katılacak 54 delegenin isimleri verilmiştir:

> *"Cafer Tüzel, Vafi Erat, Ali Rıza Çakır, Seyit Ali Akın, Kemal Sağlık, Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, Enver Güreli, Osman Dedeoğlu, Raşit Börekçi, Niyazi Davarcıoğlu, Mevlüt Öztürk, Nazmi Evrensel, Mehmet Yönel, Mustafa Avlansız, Emin Ataç, Bahri Çobanoğlu, Mustafa Erkan, Mehmet Öztürk, Tahsin Başçıoğlu, Mehmet Martlı, Mehmet Erkanlı, Ali Akyürek, Gültekin Murat Tulgar, Kazım Ergür, Mehmet Karaağaç, Bahri Fidan, Abdullah Çetin, Baki Ünlü, Nuri Atilla, Ağabey Ercan, Alaeddin Yalçın, Kazım Gemalmaz, İbrahim Taşkın, Mustafa Enver, Mehmet Doğan, Mehmet Keskin, Cengizhan Yorulmaz, Osman Ceran, Sadık Hatıboğlu, Oğuz Nigdelioğlu, Süreyya Yeşil, Ziya Erdal Güç, İsmail Dinç, Mehmet Aktaş, Hamdi Soysal, Nuri Eken, Saadet Üçok, Nezakat Sağlam, Cavide Tuğ, Hidayet Altınay, Mehmet İşlek, Yusuf Oğraş, Rüstem Ağacan, İsmail Coşan."*[109]

12 Ocak 1959 tarihli haberinde, Cumhuriyet Halk Partisinin yaptığı bir toplantıdan sonra yayınladığı tebliğ şöyle ifade edilmiştir:

> *"CHP Meclis grupu bugün saat 15'te Başkan vekillerinden Malatya Milletvekili Nuvit Yetkin'in başkanlığında toplanarak gündemindeki maddeleri görüşmüştür. Bu arada Anayasa ve mahsus kanunlar hükümlerinin açıkça ihlal edildiği istimlakler meselesinde Meclis tahkikatı açılması için grupça teşebbüse geçilmesi yolundaki bir teklif ittifakla kabul edilmiştir. Bu önergenin hazırlanması ile seçilen bir komisyon görevlendirilmiştir. CHP Meclis Grubunun yeni iç yönetmeliği belirtilmiştir. 51 maddeden ibaret olan iç yönetmelikte grup faaliyetlerini düzenleyen alaka çekici hükümler yer almıştır. Müzakere usulleri faslında demokratik prensiplere, insan hak ve hürriyetlerine aykırılığı meneden kesin hükümlerin yanı sıra buna tezat teşkil eden hükümlerde görülmektedir. İç yönetmeliğin 16. Maddesine göre demokratik prensiplere, insan hak ve hürriyetlerine aykırı tekliflerin, grupça kabul edilmeyeceği bildirilmektedir. 17. Maddede ise, Grup kararlarına görülmelerde azlıkta kalan 'Grup üyeleri uymak zorundadırlar.' denmektedir. Gene bunu teyit eden 24. madde şöyle kaleme alınmıştır: (B.M.M. görüşmelerinde grup üyeleri partinin program ve esaslarını,*

[108] **Şark Telgraf**, 24 Kasım 1958, s.1.
[109] **Şark Telgraf**, 9 Ocak 1959, s.1.

parti grubu kararlarını görmek ve desteklemek ve mecliste yapılacak bütün seçimlerde partililerin seçilmelerini sağlamakla ödevlidirler)".[110]

30 Mart 1959 tarihli haberde bazı milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasıyla ilgili raporların meclise verildiği belirtilmiştir. Raporun kim tarafından hazırlandığı ve hangi siyasi parti milletvekillerine ait olduğu ifade edilmiştir:

"Bazı milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması ile ilgili olarak Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulu, Karma Komisyon tarafından hazırlanan 108 yeni rapor ile Başbakanlık tezkeresi meclise verilmiştir. Bu raporlardan 61'i CHP'li Milletvekillerine 46'sı DP'li milletvekillerine, biri de C.K.M.P 'li Milletvekillerine aittir."[111]

CHP'li milletvekillerine yöneltilen suçların 'siyasi konuşmalar' ve 'basın davaları' ile ilgili olduğu ifade edilmiştir. Hakkında en çok rapor düzenlenen milletvekili belirtilmiştir:

"Raporlardan anlaşıldığına göre aleyhine en fazla suç isnat olunan Milletvekili C.H.P. Genel Sekreteri Kasım Gülek'tir. Hakkında 16 rapor hazırlanmış olan Kasım Gülek, gazetemizde yayınlanan ve içinde suç unsuru olduğu iddia edilen yazılar sebebiyle yargılanmak istenmektedir." [112]

"İnkılap Hükümeti Seçimle Gelecek İktidara Tertemiz Bir İdare Hediye Edecek" başlıklı yazıda İnkılap Hükümetinin faydalı çalışmaları açıklanmıştır:

"33 günden beri Memleket idaresine vaziyet etmiş olan İnkılap Hükümetimiz bu kadar kısa bir zamanda, Dünya'da hayranlık uyandıran büyük işler başarmıştır. Geceli gündüzlü çalışmalarına devam ve hudutsuz bir feragatle çalışan Hükümet bu tempo ile önümüzdeki seçimlere kadar memleket idaresinde hiçbir pürüz bırakmayacak ve en ideal prensipleri vazederek idareyi seçimle gelecek iktidara tertemiz bir halde hediye edecektir."[113]

25 Ekim 1960 tarihli 1000 sayılı haberde kurucu meclisin nasıl oluşacağı, meclis üyelerinin kimler tarafından nasıl seçileceği belirtilmiştir:

"Yeni Anayasa tasarısının hükümette takdiminden sonra Kurucu meclis meselesi tekrar günün mevzuu olmuştur. Aldığımız bilgiye göre Kurucu meclisin kimlerden teşekkül edeceği meselesini kesin olarak kararlaştırmak üzere önümüzdeki hafta bir kompozisyon kurulacak ve bu mevzudaki görüşünü bir rapor halinde hükümete bildirecektir."[114]

[110] **Şark Telgraf**, 12 Ocak 1959, s.1.
[111] **Şark Telgraf**, 30 Mart 1959, s.1.
[112] **Şark Telgraf**, 30 Mart 1959, s.1.
[113] **Şark Telgraf**, 5 Temmuz 1960, s.1.
[114] **Şark Telgraf**, 25 Ekim 1960, s.1.

"Kurucu Meclis Hazırlıkları Büyük Memnunluk Doğurdu" başlıklı haberde kurucu meclisin tahminen ne zaman işbaşı yapacağı ve ilk iş olarak ne yapacağı hakkında bilgi verilmiştir:

> *"Kurucu Meclis hazırlıkları resmen ve fiilen başlaması umumi efkârda derin bir memnunluk doğurmuştur. Kurucu meclisin yılbaşına kadar yahut yeni yılın ilk haftaları içinde teşekkül ederek işbaşı yapacağı tahmin edilmektedir. Kurucu meclis ilk iş olarak Anayasa tasarısını müzakere edecektir."*[115]

Yeni seçim kanunu tasarı hazırlığı ile ilgili 8 Kasım 1960 tarihli haberde, yeni seçim kanunu tasarı hazırlığının ne zaman yapılacağı ve kanunun nerede müzakere edileceği ifade edilmiştir:

> *"Yeni seçim kanunu tasarısının hazırlanmasına önümüzdeki hafta içinde başlanacaktır. Anayasayı hazırlayan bazı yeni üyeler alınmak suretiyle bu tasarının da kısa bir zamanda çıkarılması sağlanacak ve bu kanun kurucu mecliste müzakere edilecektir."*[116]

"Kurucu Meclisin Yasası 21 Kasım'da Açıklanacak" başlıklı haber yazısında Kurucu Meclis tasarısını hazırlayan Prof. Fevzioğlu'nun Kurucu Meclis Çalışmaları hakkında yaptığı konuşmayı şöyledir:

> *"Biliyorsunuz 1 Kasım tarihinde 55 arkadaş çalışmalara başlamıştık. Faaliyetimiz Sayın Devlet Başkanı Gürsel'in direktifine uyularak 21 Kasım günü efkâr-ı umumiye sonuçlarıyla açıklanacaktır. Halen tasarının maddelerini yazmakla meşgulüz. Kurucu Meclisin teşekkül tarzı ve yetkileri bugünlerde üzerinde çalışılan hususlardır."*[117]

Feyzioğlu'nun Kurucu Meclis hakkında başka bir şey söylemekten çekindiği belirtilmiştir. Ayrıca Cemal Gürsel'in Milli Birlik Komitesi'nde yaptığı açıklama sonucu kurucu meclisin bir kat daha önem kazandığı ifade edilmiştir. Cemal Gürsel'in Milli Birlik Komitesi'ndeki değişikliği bildiren bildirinin üçüncü maddesi, haber yazısında şu şekilde geçmektedir: "Yeni Milli Birlik Komitesi en kısa zamanda kurulacak olan Kurucu Meclis ile birlikte memleketin nizamını demokratik esaslara göre düzenleyecektir."[118]

21 Kasım 1960 tarihli 1022 sayılı haberde, Atatürk haftası dolayısıyla Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültelerinde konuşma yapan İsmet İnönü'nün konuşmasının sonunda belirttiği sivil idare hakkındaki düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

> *"Sivil bir idare tesis etmek, medeni hayatın başlıca şartıdır. Ordu ancak ihtiyaç anında vazife görür. Nasıl bugün memleketimizin mukadderatını idare etmek*

[115] **Şark Telgraf**, 8 Kasım 1960, s.1.
[116] **Şark Telgraf**, 8 Kasım 1960, s.1.
[117] **Şark Telgraf**, 19 Kasım 1960, s.1.
[118] **Şark Telgraf**, 19 Kasım 1960, s.1.

şerefli askerlerimize verilmişse ve onlarda memleketi bir an evvel demokratik nizama kavuşturmayı hedef ittihaz etmişlerse demokratik idarede sivil Hükümetin görülmesi o kadar esaslı bir noktadır. Fevkalâde zamanlarda vatandaşlar memleketin başında bulunanların etrafında bulunarak onlara yardım etmelidir."[119]

"Kurucu Meclis" başlıklı haberde Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel'in Kurucu Meclis'in 15 Aralık'a kadar toplanacağını açıkladığı belirtilmiştir. Ayrıca Kurucu Meclis'in azalarının nasıl seçileceği şöyle açıklanmıştır:

"Prof. Turhan Feyzioğlu'nun başkanlığındaki heyetin hazırladığı Anayasa gereğince Kurucu Meclis azalarının seçimle yahut partiler ve müesseselere verilecek kontenjanlara göre seçilmesi hususunda Milli Birlik Komitesi serbest bırakılmıştır. Durum pek yakında açıklanacaktır."[120]

26 Kasım 1960 tarihli 1027 sayılı haberde tasarıya göre Kurucu Meclis'in üye sayısının ne kadar olacağı ve üye dağılımının neye göre yapılacağı şöyle ifade edilmiştir: "Tasarıya göre; yasama yetkisine sahip olacak Kurucu Mecliste 262 üyelik bulunacak; bunların 150 si siyasi partilere, diğerleri Üniversite ve öbür teşekküllere tahsis edilecektir."[121]

29 Kasım 1960 tarihli haberde Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyet Köylü Millet Partisi'nin Kurucu Meclis'te yer alacağı şu şekilde ifade edilmiştir:

"Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Kurucu Meclise katılacak olan parti mensubu üyelerini tespit için istişarelere girişmiştir. Bu günlerde her iki partinin Genel Merkez heyetleri bu mevzuda birer toplantı yapacaklardır. Her iki partinin de liderleri Kurucu Meclis için hazırlanacak listenin başında yer alacaklardır."[122]

"CHP Genel Merkezi Kurucu Meclis Yasasını İnceliyor" başlıklı haberde Cumhuriyet Halk Partisi'nin Kurucu Meclis yasasını incelemekte olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Cumhuriyet Halk Partisi'nin yeni seçim kanunu ile ilgili görüşlerini belirleyip rapor hazırladığı haber yazısında şöyle ifade edilmiştir: "Diğer taraftan CHP genel merkezi yeni seçim konusuna dair görüşlerini tespit etmekte ve gerektiği takdirde Hükümete sunulmak üzere etraflı bir rapor hazırlanmaktadır."[123]

21 Aralık 1960 tarihli haber yazısında CHP'nin yeni seçim kanunu kapsamındaki çalışmaları şu şekilde açıklanmıştır:

[119] **Şark Telgraf**, 21 Kasım 1960, s.1.
[120] **Şark Telgraf**, 25 Kasım 1960, s.1.
[121] **Şark Telgraf**, 26 Kasım 1960, s.1.
[122] **Şark Telgraf**, 29 Kasım 1960, s.1.
[123] **Şark Telgraf**, 29 Kasım 1960, s.1.

"Cumhuriyet Halk Partisi genel merkezinde yeni seçim kanunu mevzuunda çalışmalar devam etmektedir. Bu konuda hazırlanacak olan rapor Kurucular Meclisinde CHP'yi temsil edecek Kurucu Meclis üyelerine verilecek ve sözü geçen meclisteki CHP grubu, partisinin yeni seçim kanununa mevzuundaki görüşünü umumi heyetle savunacaktır."[124]

Şark Telgraf, Muş'la ilgili gelişmeler ve siyasi olayların, ülke genelinde gelişen siyasi olayların yanında yurt dışı temaslarını da yakından takip ederek ayrıntılarıyla sayfalarına taşımıştır.

Davet üzerine Federal Almanya'ya gidecek olan Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın ziyareti haber yazısında şöyle ifade edilmiştir:

"Reisicumhur Celal Bayar, Federal Almanya Reisicumhuru Ekselan Dr. Thedor Heus'un vaki davetine icabet ve geçen senenin Mayıs ayında Müşarünieyhin memleketimize yapmış olduğu ziyareti iade etmek üzere 7-10 Mayıs'ta Federal Almanya'yı ziyaret edecektir. Bunu müteakip Reisicumhurumuz, Federal Almanya'nın hususi misafiri olarak 15 Mayıs'a kadar orada kalacaktır."[125]

"Adnan Menderes, 25 Nisan'da Kore Başşehri Seul'da Olacak" başlıklı haberde Adnan Menderes'in 25-28 Nisan tarihleri arasında Seul'u ziyaret edeceği belirtilmiştir. Türkiye Başbakanı Adnan Menderes ve Kore Cumhurbaşkanı Singman Ri'nin hangi konularda görüşme yapacakları şöyle açıklanmıştır: "İyi haber alan müşahitler, Başvekil Menderes ve Kore Cumhurreisi Singman Ri arasındaki görüşmelerin Orta ve Uzak Doğu'daki anti-kominist cephelerin kuvvetlendirilmesi etrafında cereyan edeceğini belirmektedir."[126]

21 Temmuz 1958 tarihli haberde Başbakan Adnan Menderes'in sonbahar ortasında Mısır'a gideceği belirtilmiştir. Başbakan Menderes'in Mısır'a gitme sebebi şöyle açıklanmıştır: "Orta Doğu'daki olayların son gelişmesi ve İngiltere'nin bu bölgedeki siyasi nüfusunun tahminler fevkinde azalması bu seyahate sebep olarak gösterilmektedir."[127] Ayrıca haberde seyahatin önemi şu şekilde vurgulanmıştır: "Böyle bir seyahatin Bağdat Paktı'nın geleceği bakımından da ziyadesiyle faydalı olacağı kaydedilmektedir."[128]

[124] **Şark Telgraf**, 21 Aralık 1960, s.1.
[125] **Şark Telgraf**, 8 Nisan 1958, s.1.
[126] **Şark Telgraf**, 16 Nisan 1958, s.1.
[127] **Şark Telgraf**, 21 Temmuz 1958, s.1.
[128] **Şark Telgraf**, 21 Temmuz 1958, s.1.

"Reisicumhur Pakistan'da" başlıklı haberde Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Afganistan'ı ziyaret ettikten sonra Pakistan'a gideceği belirtilmiştir. Bayar'ın ziyaretleri şöyle ifade edilmiştir:

> *"Afganistan'ı ziyaret eden Reisicumhurumuz Sayın Celal Bayar, dün Afgan Türklerinin yapmış olduğu at koşuları gösterisinden sonra birçok tesis mahallerini gezmiş, bu sabah Pakistan Reisicumhuru İskender Mirzanın davetine icabet ederek Karaşi'ye hareket etmiştir."*[129]

2 Ekim 1958 tarihli haberde Türkiye Milli Müdafaa Bakanı Ethem Menderes'in Almanya'ya gittiği belirtilmiştir:

> *"Türkiye Milli Müdafaa Vekili Ethem Menderes uçakla Federal Almanya'ya gelmiş ve Kolonya- Bonn hava alanında Federal Almanya Müdafaa Vekili Fransız Josef Strauss ve Alman Silahlı kuvvetleri Umumi Müfettişi General Adolf Heussinger tarafından karşılanmıştır. Türkiye Milli Müdafaa Vekili Ethem Menderes yarın Reisicumhur Thedor Heuss ve Başvekil Konrad Adenauer'ı ziyaret edecektir. Ethem Menderes, Batı Almanya'da kaldığı müddet zarfında yeni Alman Ordusu tesislerini ve sınai merkezlerini gezecektir."*[130]

"İnönü ile Menderes Bern'e Davet Edildi" başlıklı haberde Beynelminel Basın Enstitüsünün Başbakan Adnan Menderes ile CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'yü 26 Mayıs'ta Bern'de yapılacak konferansa davet ettiği belirtilmiştir. Menderes ve İnönü'den konferansa katılmaları durumunda birer konuşma metni hazırlamaları istendiği ifade edilmiştir. Konuşma metinlerinin hangi konu üzerine olacağı ve seyahatin Menderes için önemi şöyle açıklanmıştır*:*

> *"İnönü ve Menderes Beynelminel basın enstitüsünün Bern'deki konferansı için yapılan davete icabet ettikleri takdirde kendilerinden "Basın rejimi nasıl olmalıdır?" konusunda birer konuşmanın isteneceği haber verilmektedir. İnönü Bern'e gittiği takdirde 1942 yılında Kahire toplantısı münasebeti ile yaptığı seyahatten sonra bu dış memleketlere ilk seyahati olacaktır."*[131]

29 Nisan 1959 tarihli haberde Kastamonu Milletvekili Basri Aktaş'ın Avrupa Konseyinde, Türkiye'nin dış siyasetini açıkladığı belirtilmiştir:

> *"Cenevre'de başlayacak olan Dört Dışişleri Bakanları içtimanın önemli bir vaka olduğunu söyleyen Aktaş Rusya karşısında Batılı Devletlerin Almanya'nın birleşmesi ve Berlin meselelerinde tam birlik ve beraberlik halinde hareket etmelerinin şart olduğunu ve herhangi bir tavizin atinin felaketinin başlangıcı olabileceği ısrarla belirtilmiştir."*[132]

---

[129] **Şark Telgraf**, 23 Eylül 1958, s.1.
[130] **Şark Telgraf**, 2 Ekim 1958, s.1.
[131] **Şark Telgraf**, 23 Mart 1959, s.1.
[132] **Şark Telgraf**, 29 Nisan 1959, s.1.

Aktaş'ın sözlerine "Orta Avrupa ve Rusya" ile ilgili konularda devam ettiği şöyle açıklanmıştır:

> *"Sözlerine devamla Orta Avrupa'da her türlü tecrit edilmiş her bölgenin tespiti, talahı, Rusya'nın tuzaklarından biridir. Zayıf, cesaretsiz politika dünyayı kolaylıkla boşa götürecektir. Almanya ve Batı Berlin meselelerini memleketimizin iç politika menfaatlerine göre mütalaa etmekte tarihi bir hata işlemekteyiz."*[133]

Şark Telgraf'ta muhalefet partilerinin hükümet karşıtı yazılarına yer verildiği de görülmüştür.

Başbakan Adnan Menderes'in Balıkesir'de yaptığı bir konuşma üzerine CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün eleştirisi haber yazısında şöyle ifade edilmiştir:

> *"Başbakanın Balıkesir'deki nutkuna sakin sinirlerle okuduk. Başbakanın kendisinin hikâye ettiği gibi tamamıyla yorgun bir halde saatlerde söylenmiş bir nutkun vasıfları karşısındayız. Günlerden beri ilan edilen beyanat iç politikalarla huzur konusunu ele almış ve Büyük Meclise hürmet, seçimlere hürmet ve ihtilal ihtimallerinin tetkiki gibi temalara dokunmuştur. İç politikamızda bir huzur meselesi bulunduğu muhakkaktır. Başbakan memlekete, beyanatına bununla başlamakla meselenin ehemmiyetiyle beraber acele mahiyetini de göstermiş oluyor. Aynı ihtiyacı ve acele manayı biz de görmüştük. Bu sebeple de bu acele meselenin Büyük Mecliste görüşülmesini istemiştik. Başbakan 21 Ağustos'ta Büyük meclisin yüksek itibarlı kürsüsünde fikirlerini söylemeyi münasip görmeyerek tartışmayı tercih etmiştir."*[134]

Ayrıca yazının devamında Adnan Menderes'in konuşmasına karşı İsmet İnönü'nün "adalet", "basın", "seçim" gibi iç huzur ile ilgili konularda verdiği cevaplar açıklanmıştır:

> *"Bu iç huzur davalarını Mecliste anlatmaya çalışıyorduk. Başbakan buna imkân vermedi. Şimdi tartışmalar devam edeceğe benziyor. Ancak ben bunların hepsini geçici fırtınalar sayıyorum. Böyle fırtınaların neticede kime zarar verdiği şimdiye kadar kaç defa denenmiştir. Adalet İstiklali, basın hürriyeti, seçim emniyeti, partizan olmayan idare ve hususi ile seçim hastalıklarının düzeleceğine behemahal tahakkuk edeceğine inanıyorum. Bir defa bu düzeltici tedbirleri almaya hiçbir kimsenin gücü yetmeyeceğini hiçbir bahanenin gerçekleri sis perdesi arkasında saklayamayacağını biliyorum. Sonra iç huzuru kuracak esaslı ve sade tedbirlerin alınmamasının memleketi her türlü musibetlere sürükleyeceğinden şüphe etmiyorum. Bu yol, izanından ve vicdanından hasta olmayan hiçbir siyaset adamının takip etmeyeceğine inanıyorum."*[135]

15 Eylül 1958 tarihli haberde CHP'nin kuruluşunun 35. yıldönümü hasebiyle yapılan törende İsmet İnönü'nün CHP'nin kuruluşu ile ilgili konuşmayı yaptıktan sonra gazetecilerin Demokrat Parti Genel Başkanının törenden bir gün önce yaptığı

[133] **Şark Telgraf**, 29 Nisan 1959, s.1.
[134] **Şark Telgraf**, 12 Eylül 1958, s.1.
[135] **Şark Telgraf**, 12 Eylül 1958, s.1.

konuşmasına cevap verip vermeyeceği sorulduğu belirtilmiştir. Bunun üzerine İnönü'nün verdiği cevap şöyle ifade edilmiştir:

> *"Biz 9 Eylül'de İzmir'e girip dünyanın kudretleri önünde vaziyet aldığımız zaman boynumuzda halifenin idam fermanını taşıyorduk. Siyasi hayatın hangi safhasında hangi tehdit bize oyuncaktan başka bir tesir yapabilir. Milletin meselelerini soğukkanlılıkla tahlil etmek çare aramak ve insan hakları tatbikatını düzeltmek mesuliyetindeyiz. D.P. Genel başkanı gece yarısına kadar milletin yarısından fazlasını teşkil eden muhaliflere bir medeni cemiyet huzurunda tekrarı mümkün olmayan sıfatlarla hücum ediyor. Millet malı olan radyolar milletin yarısından fazlasını teşkil eden muhaliflere bir medeni cemiyet huzurunda tekrarı mümkün olmayan sıfatlarla hücum ediyor. Millet malı olan radyolar milletin yarısından fazlasını teşkil eden muhaliflere bu sıfatları bu isnatları tekrar ediyorlar. Gören insaf ile söylesin, tecavüz eden kim. Millet haklarını koruyan kimler? Milletin dertleri soğukkanlılıkla basiretle ve sağduyu ile kolay çözülecek mahiyettedirler. Millet işinin bu yapıcı arafını bırakıp iftira ve tehdit yoluna sapmak yanlıştır. Türk milletinin gerçekleri tam değeri ile anlayamayacağını zannetmezse daha yanlış bir hesaptır."*[136]

"Fevzi Lütfü'nün Menderes'e Cevabı" başlıklı haber yazısında Hürriyet Partisi Genel Başkanı Fevzi Lütfü'nün Adnan Menderes'e yaptığı eleştiri şöyle ifade edilmiştir:

> *"Memleketin huzura, sükûna, tesanüte ve demokrasi nizamlarının anladığı manada istikrara muhtaç bulunduğunda kardeş kavgasının felâket olduğunda ve refahı temin edecek kalkınmanın lüzumunda Demokrat Parti başkanı ile müttefikiz. Fakat huzuru, sükûnu ve tesânüdü bozan kim? Refah yerine sefalet ve yokluk getiren kim? Bizim gördüğümüz şudur: Demokrat parti başkanı her konuştuğunda huzuru ve tesânüdü biraz daha bozuyor. Onun her konuşması ile milletin yüreğine biraz daha kaygı getiriyor ve illallah deyip ne yapacaksa yapsa da, süratle demokrasi yolunu bırakıp istipdada mı gidecek? Şiddet mi tatbik edecek? Etse de bizde milletçe alın yazımızı bilsek diyoruz. Huzurdan, tesânütten, muhabbetten gönüllerimizde eser kalmıyor. Refaha gelince: Bunu temin edecek olan kalkınma gayretleri plansız programsız ve düzensiz olduğu için bu da olmuyor. Refahtan yerini sefalet ve yokluk alıyor. Bir gecenin alacakaranlığında koyunun ak mı kara mı olduğunu fark edemeyerek kendilerinden ayrılmışız. Şimdi ise haklı ile haksızı ayıracak zaman geldiği için haksızlığımızı elbet anlamış olacakmışız ve kapıları bize açıkmış. Biz o alaca karanlıklarda istikbalin ne kadar muzlim olduğunu görmüş insanlar olduğumuz için bizi daha o günlerde kendilerinden vakti müdafaamızı almadan kovdular. Bizde işi kardeş kavgasına götürmek isteyenlerin fesat niyetlerini önlemek, böylesine 'dur' demek için karşılarına dikildik. Şimdi kendimizi her gün yokluyoruz. Murakabeye veriyoruz. Ve hele şükür fitneden kurtulduk deyip, milletlerin düştüğü bu girdaptan bir an evvel halâsı için çalışıyoruz. Kardeş kavgası bizim şiarımız değildir. Kendileri iyi yola girmeye gayret etsinler."* [137]

30 Ocak 1959 tarihli haberde Doğunun en geri kalmış bölgeleri olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine CHP iktidarı zamanında iktisâdi ve kültürel kalkınma bakımından yatırımlar yapılırken Demokrat Parti iktidarı zamanında hiçbir yatırımın

[136] **Şark Telgraf**, 15 Eylül 1958, s.1.
[137] **Şark Telgraf**, 30 Eylül 1958, s.1.

yapılmadığı vurgulanmıştır. Bu sebepten dolayı CHP 14. Kurultayında CHP iktidara geldiği zaman Doğu Anadolu'nun kalkınması için yapılacak yardımların ne kadar önemli olduğu belirtilmiştir. Diyarbakır delegelerinden Dr. Tarık Ekinci ve Dr. Avukan Canip Yıldırım tarafından CHP tekrar iktidara geldiği zaman, Doğu Anadolu'nun kalkınması amacıyla kurultaya önerge sundukları açıklanmıştır:

> *"İktisadi ve Kültürel bakımdan Memleketin diğer mıntıkalarına nazaran geri kalmış Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin kelimenin tam manasıyla sosyal bir sefalet içinde bulunduğu açık bir realitedir. Partimiz iktidara geldiği takdirde ilk teşrii devreden itibaren doğunun kalkınması davasını yol, su, mesken, ziraat, mektep ve her türlü tabii zenginliklerin kabili istifade hale getirilmesi için lüzumlu sınai tesislerinin programlı bir şekilde ve süratle gerçekleştirileceğinin ve bu husus için her yıl bütçede Doğu kalkınması faslında hususi bir tahsis yapılacağının Türk Milleti huzurunda açıkça taahhüt edilmesinin Yüksek Kurultayca bir karara bağlanmasını arz ve teklif ederiz."*[138]

"Seçim Müessesesi Mahkûm Edilmiştir." başlıklı haber yazısında Cumhuriyet Halk Partisi Galata ilçesine bağlı Faik Ahmet Barutçu ocağının kongresi yapıldığı belirtilmiştir. Adana Milletvekili Hamza Eroğlu'nun kongrede seçimlerle ilgili yaptığı konuşma haber yazısında şöyle özetlenmiştir:

> *"Demokrasinin temeli olan seçim, muayyen sürelerde yapılır. Bu devri mahiyet arz eder. Muayyen süreyi ihmal veya ihlal, seçim prensiplerine demokrasiye sadakatsizliği ifade eder. Demokrasiye saygı gösterenler seçim prensiplerine itinayı şiar edenler, seçim korkusu altında iktidardan düşmekten korkmayanlardır. DP ara seçimlerini 7 yıldan beri yapmamakla bu müesseseyi mahkûm etmiştir. Bu müessesenin işlemesine imkân vermemişlerdir. Milli iradenin önünde duranlar, millet iradesinin tahakkukuna engel olanlar iyi bilsinler ki, hâkimiyetin hakiki sahibi milletin iradesi önünde ezilecekler ve mağlup olacaklardır."*[139]

Şark Telgraf'ta siyasi olaylarla ilgili köşe yazılarına yer verildiği görülmüştür.

Abdülhadi Topallıoğlu tarafından kaleme alınan "Demokrat Partiye İtimadımız Kalmamıştır." başlıklı köşe yazısında Demokrat Parti'nin ne zaman kurulduğu, hangi amaçlarla ve nasıl iktidara geldiği belirtilmiştir. Topallıoğu, halkın beklentilerini Demokrat Parti'nin boşa çıkarttığını ve öz prensiplerine uymadıklarını maddeler halinde şöyle açıklamıştır:

> *"1. Evvela memleket kültüründe çok önemli bir rol oynayan halkevlerini kapamakla işe ihtirasla başladı CHP'sinin fikir meclisi olarak kabul ettikleri halkevlerini maarif teşkilatlarına bağlamakla asıl görevini daha iyi yapmaya imkân hazırlanabilirdi. Bu yapılmadı. 2.Keza milli bünyenin teşkil ile kurulan Türk kültürüne hadim cemiyetler, bilhassa 1914'de Cumhuriyet Halk Partisi*

[138] **Şark Telgraf**, 30 Ocak 1959, s.1.
[139] **Şark Telgraf**, 24 Temmuz 1959, s.1.

idarecilerinin bir vehimle mahkemelere sevkettiği fakat davalarını beraatla neticelendirdiği fikir adamlarının ıstıraplarını kendilerine meydan nutku yapıp, iktidara gelen D.Parti liderleri bu insanların davasını bayrak olarak elde tutan Milliyetçiler Derneğini kapamakla, bu dünyanın inkişafını da en az 50 sene geriye attı. Samimiyetsizliğin en güzel örneğini verdi. 3. Muhafazakâr, Mürteci ithamları ile ve tek hakikatin kararı ile bir siyasi partiyi (Millet Partisini) kapamakla çok partili devre nihayet vermek zamirini açıklamış onda. 4. Muhafazakâr ve milli bünyeye sahip, cemiyet ve partileri kapatırken, D. Parti Büyük Kongresini aldığı ittifak kararına rağmen, beynelmilel mahiyetteki masonlar cemiyetini kapamamıştır. Bu suretle sözleri ile icraatları arasında mutabakat olmadığı meydana çıkmıştı. 5. Üniversite muhtariyetine el koydu. İlim adamlarını konuşturmadı. 6. Gazeteler susturuldu. Hırsızı hırsız, vurguncuyu vurguncu deme hakkını tanınmadı. 7. C.H. Parti iktidarına ve devrin Reisi Cumhuruna devlet radyosundan kendilerine verilen müsaade ile hakaret derecesinde konuşup iktidara geldikten sonra muhalefete söz hakkı tanımadığı gibi devlet radyosu Demokrat Parti'nin operatörü haline geldi. Ve tekzip hakkını da tanımadı. 8. En basit işlerde bile, idari mercileri partici zihniyete vasıta kıldı. Bir teneke gaz, bir teneke mazot alabilmek. Baba malı arsaya sahip olabilmek, imar görebilmek için nüfus kütüğüne kayıt olur gibi D. Partiye kayıt arandı. Vatandaşın siyasi ve muhalif bir partiye mensubiyeti rızkının katın edilmesine sebep oldu. 9. Demokrasinin inkişafı için teşkilat ruhunu halk topluluğuna aşılamak, seçmek, seçilmek usulünün nizami şeklini halka tedris ettirmek icap ederken, ellerindeki çifter çifter vasıtalara, paralara rağmen, parti teşkilatı birer şirket haline getirildi. Teşkilat müteşebbis heyetlerle idareye konuldu. Bu suretle demokrasi anlamının halk topluluğunca yanlış tefsir edilmesine sebebiyet vermiştir. 10. Misafirlere kapılar kapatıldı. Mahalli teşkilatta muvaffak olan münevverlerde vetoya tabi tutuldu. 11. İstikrarsızlık, taraftarlık, keyfemâyeşâ hareket, memleket içindeki iktisadi ve içtimai ahlakı fesada uğrattı."[140]

"Kurucu Meclis Teşkili" başlıklı köşe yazısında Kurucu Meclis üyelerinin belirlenmesinde iki yol sunulduğu ve bu yollardan birinin Milli Birlik Komitesi tarafından seçileceği belirtilmiştir. Seçim yolları şöyle ifade edilmiştir:

"Yollardan birisi; tayin edilecek nispette Kurucu Meclis azalarının doğrudan doğruya millet oyuna başvurularak getirilmelerinin sağlanmasıdır. Şimdiye kadar beynelmilel âlemde kabul edilen ve terviç olunan yol budur. Milli iradenin tam tecelli edeceği böyle bir seçimle gelecek üyelerden kurulacak meclisten geçecek olan Anayasa ve seçim kanunlarının Milli iradeye uygunluğu ve hukukiliği elbette ki tam olacaktır. İkinci yol ise; Siyasi partilerle, müesseselere ayrılacak kontenjanlara göre bu müessese ve partilerin kendi bünyeleri içinde yapacakları seçimle Kurucu Meclisi teşekkül edecek üyelerin tespitidir."[141]

"Kurucu Meclis Teşkili" başlıklı köşe yazısının devamında Abdülhadi Toplu'nun Kurucu Meclis ile ilgili düşünceleri açıklanmıştır:

"Bugün içinde bulunduğumuz fevkalade durum ve işin biran evvel sivil idareye devri ve Milli idareye istinaden iş başına gelecek normal idari hayatın başlaması arzusunda bulunan M.B.K sinin en kısa yoldan ve külfetsizce kurulması düşüncesinden neşet eden bu hal, kanaatimizce Milli idareyi temsilde tam salahiyeti haiz bir kurucu meclis ihdasını sağlamaktan uzak olacak bu meclisin hazırlayacağı

[140] **Şark Telgraf**, 11 Ekim 1958, s.1.
[141] **Şark Telgraf**, 26 Kasım 1960, s.1.

Anayasa ve seçim kanununun referanduma sunulması lüzumu hasıl olacaktır ki bu durum işi en kısa zamanda halletmek değil uzatmak zorunluluğunu yaratacaktır. Aynı zamanda bütün vilayetler de kurucu mecliste fiilen temsil edilemeyeceği cihetle vatandaş zihninde kurucu meclisin meşruluğunda şüphe tevlidine yol açar ki bu da yarın kurulmasını beklediğimiz normal demokratik nizamın hazırlanışında bir nakise olabilir. Kanaatimizce birinci şıkkın behemahal tervici yahut ikinci şık terviç edildiği takdirde: Bu ışığa zamimen her vilayetten bir kişinin Kurucu Meclise girebilme imkânını sağlayacak birçok Vilayetlerin kurucu mecliste temsil edilme imkânına kavuşturulmaları ve amme vicdanın tedirgin edilmemesi sağlanmış olur."[142]

2 Aralık 1960 tarihli, "Kurucu Meclis Teşkili" başlıklı köşe yazısında, Kurucu Meclis seçimleri için vilayetlere verilen kontenjanların seçim sistemine uygun olmadığı Abdülhadi Toplu tarafından belirtilmiştir. Vilayetlere verilen kontenjanların nasıl doldurulacağı şu şekilde ifade edilmiştir: "Vilayet Valileri partili olmayanlar arasından 4 kişi seçilecek ve köylerden celbedeceği birer vatandaş bu dört kişiden birisini seçmekte muhtar kılınacaktır."[143] Abdülhadi Toplu'nun vilayetlere verilen kontenjanların seçim sistemini neden uygun bulmadığı açıklanmıştır:

"Bu usulü sistemde nazari dikkatimizi çeken sakınca, partililer mevzuudur. Zira 1957 seçimlerinden sonra Türkiye'nin içtimai atmosferi öyle bir raddeye gelmiş bulunuyor ki; Halk topluluğu muvafıklar muhalifle, iktidarı tutanlar ve tutmayanlar diye ikiye bölünmüş hatta Devlet memurları siyasetle ilgili bulunmadıkları halde bu tasnif içine girmişlerdi. Bu bakımdan halkın partilerde kayıtlı bulunmasa bile fikren bu tasnife girdikleri bedihidir. Hele memleketi temsil gibi bir vazife verilecek olan şahısların behmahal bu tasnifler içinde bulunduğu bedihidir. Aksi takdirde (Evladı ayal zihniyetiyle) sukut, (nemelazımcılıkla) malul insanlar ortada kalır ki bunlarında memleket mümessili olmaları elbette ki insanı derin derin düşünmekten fariğ kılamaz."[144]

Yazının sonunda Kurucu Meclis seçimleri için vilayetlere verilen kontenjanların seçiminde en sağlıklı yolun nasıl olması gerektiği ifade edilmiştir:

"Bu bakımdan en salim yol kanaatimizce partili partisiz aramadan Vilayet Valisi aday olacakları tespit etmeli köylerden celbedilecek köylüler bu adaylar arasından birisini seçmelidirler. Hatta aday tespiti iş de bu gelecek seçmenlere tevdi olunabilirse daha demokratik bir usul tatbik edilmiş olur."[145]

2.2.2. 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi İle İlgili Haberler

"Cumhuriyet'in ilanından sonraki ilk askeri darbe, devlet yönetimini ele alan DP'nin hoş görülmeyen uygulamalarına karşı Milli Güvenlik Komitesi tarafından 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleştirilmiştir. İhtilal dört saatte tamamlanmış ve stratejik noktaların hepsi ele geçirilmiştir. Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar ve

[142] **Şark Telgraf**, 26 Kasım 1960, s.1.
[143] **Şark Telgraf**, 2 Aralık 1960, s.1.
[144] **Şark Telgraf**, 2 Aralık 1960, s.1.
[145] **Şark Telgraf**, 2 Aralık 1960, s.1.

diğer DP Milletvekilleri gözaltına alınmışlardır. Harp Okuluna getirilen tutuklular buradan davaları görülmek üzere Yassıada'ya götürülmüşlerdir."[146]

Şark Telgraf, 27 Mayıs 1960 tarihinde demokrasinin içinde bulunduğu buhran sebebiyle ve kardeş kavgalarını engellemek amacıyla Türk Silahlı Kuvvetlerinin idareyi ele aldığını 28 Mayıs 1960 tarihli manşetle okuyucularına duyurmuştur. Türk Silahlı Kuvvetlerinin her zaman Türk milletinin güvenine sahip olduğu vurgulanmış ve yeni idarenin nasıl oluşacağı açıklanmıştır:

"Türk milletinin her zaman güvenine mazhar olan Türk Silahlı Kuvvetleri partililerin içine düştüğü uzlaşmaz durumdan kurtulması, partililer üstü adil bir idarenin nezareti altında yapılacak adil, tarafsız ve serbest seçimle kazanacak olan partiye idarenin devredileceği; ifade edildikten sonra bu müddet içinde hangi partiye mensup olursa olsun, kim olursa olsun, herkesin kanun ve hukuk prensipleri içinde eşit muameleye tabi tutulacağı ifade edilmiş ve vatandaşlardan itidal ve sükûnet ricasında bulunmuştur."[147]

Yazının sonunda aylardan beri devam eden huzursuzluğun yerini Türk Silahlı Kuvvetlerinin sayesinde mutlu günlere bırakacağı ifade edilmiştir.

28 Mayıs 1960 tarihli bütün haber yazıları Türk Silahlı Kuvvetlerinin idareyi ele geçirmesiyle ilgilidir. Bu yazılardan birinde Ankara'da Türk Silahlı Kuvvetlerince muhafaza altına alınan devlet ve hükümet mensupları şöyle açıklanmıştır: "Sayın Reisicumhur, Meclis Reisi, Dâhiliye Vekili, Nafıa Vekili, Ticaret Vekili, Gümrük ve İnhisarlar Vekili, Adliye Vekili, Erkânı Harbiye Reisi, K.K. Kumandan, Örfi İdare Kumandanı, Jandarma Umum Kumandanı."[148] Ayrıca birinci sayfada yer alan aynı tarihli başka bir haberde Başbakan Adnan Menderes'in ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın da muhafaza altına alındığı belirtilmiştir: "Başvekil Adnan Menderes ve Maliye Vekili Hasan Polatkan'ın taksi ile Kütahya yolunda yakalanarak Ankara'ya getirilip diğer vekiller gibi muhafaza altına alındıkları milli birlik kumandanınca bildirilmiştir."[149]

Ayrıca Muş halkının kahraman orduya ve onun kurduğu hükümete şükranlarını dile getirdiği ifade edilmiştir:

"Türk milletinin maşeri şuuruna tercüman olan Türk ordusunun yaptığı inkılap hareketinden dolayı şehrimizde bulunan ziraat ve çiftçiler birlikleri, gazeteciler ve üniversite gençleri Milli Birlik Komite başkanı ve Türk Silahlı Kuvvetleri başkumandanı Sayın Or. General Cemal Gürsel'e çektikleri telgraflar

---

[146] K. Ekrem Uykucu, **1919'dan 1973'e Kadar Cumhuriyet Tarihi Ansiklopedisi**, İstanbul: Kervan Yayınları, 1973, s. 285.
[147] **Şark Telgraf**, 28 Mayıs 1960, s.1.
[148] **Şark Telgraf**, 28 Mayıs 1960, s.1.
[149] **Şark Telgraf**, 28 Mayıs 1960, s.1.

şahsına ve Türk ordusuna olan bağlılık inanç ve güvenlerini bir kere daha teyit etmişlerdir. Öte yandan şehrimiz halkı üç günden beridir mülki ve askeri idaresini elinde bulunduran gar. K. Sayın Refik Kurttekin'in suhuletli ve adil idaresi ile silahlı kuvvetlerin vakur ve müşfik hareketlerinden duydukları memnuniyeti izhar etmektedirler."[150]

30 Mayıs 1960 tarihli haberde Cemal Gürsel'in yeni hükümette birden fazla göreve getirildiği belirtilmiştir: "Vilayet valilerinin tasvibi ve isteği üzerine askeri birliklerin muvafakati ve tasvibi ile Milli Birlik Komite Başkanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetler Başkumandanlığı, Devlet, Hükümet ve Milli Savunma Vekilliği görevlerini de uhdesine almıştır."[151]

Milli Birlik Komitesi tarafından oluşturulan yeni hükümette bütün bakanlar değiştirilmiştir. "27 Numaralı Tebliğ" başlıklı haberde 27 Mayıs 1960 askeri darbe sonrası oluşturulan kabinede göreve getirilen bakanların hiçbir siyasi partiye mensup olmadıkları vurgulanarak isimleri şöyle açıklanmıştır:

" Başvekil ve Milli Müdafaa Vekili: Or. Gnl. Cemal Gürsel

Devlet Vekili: Amil Artuğ

Devlet Vekili: Şefik İnan

Adliye Vekili: Abdullah Gözübüyük

Dâhiliye Vekili: Tüm. Gnl. Muharrem İhsan Kızılordu

Hariciye Vekili: Selim Sarper

Maliye Vekili: Ekrem Alican

Maarif Vekili: Prof. Fehmi Yavuz

Nafıa Vekili: Danış Keper

Ticaret Vekili: Cihat İrem

Sıhhat ve İktisat Vekili: Prof. Nusret Karasu

Gümrük ve İnhisarlar Vekili: Fethi Aşkın

Ziraat Vekili: Ferudun Üstün

Münakalat Vekili: Tuğ. Gnl. Sıtkı Ulay

[150] **Şark Telgraf**, 30 Mayıs 1960, s.1.
[151] **Şark Telgraf**, 30 Mayıs 1960, s.1.

Çalışma Vekili: Prof. Cahit Talay

Sanayi Vekili: Muhtar Uluver

Basın Yayın ve Turizm Vekili: Zühtü Tarhan

İmar ve İskân Vekili: Orhan Kubat"[152]

30 Mayıs 1960 tarihli, Abdülhadi Toplu tarafından yazılan köşe yazısında 27 Mayıs askeri darbe Cemal Gürsel tarafından ateist ruhun gönüllere dökülmesi şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca Ateist ruhun ülkeye huzur getirdiği vurgulanmıştır:

> *"Evet Türk Milletindeki ateist ruh, Türk ruhu; Türk milletinin dara düştüğü bunaldığı zamanlar, bir ozanın dudağında, bir şairin mısralarında, bir liderin hitabesinde, bir Mehmetçiğin süngüsünde müşahhaslaşır. Dede Korkut olur. Orkun olur, Mete olur. Kuvayi Milliye olur. Köroğlu olur. Cemal Gürsel olur. Hulasa, Mehmetçik olur. Olurda dile gelir."*[153]

Ateist ruhun Cemal Gürsel tarafından ne zaman hangi koşullarda gönüllere döküldüğü ve ülkeye hangi güzellikleri de beraberinde getirdiği ifade edilmiştir:

> *"Ruhlarımızın daraldığı, sinirlerimizin gerildiği, afakımızın bulutlandığı bir sırada Türk ruhu ateist ruh 28 Mayıs 1960 akşamı Sayın Cemal Gürsel'in dudaklarından gönüllerimize, ümit inşirah halinde döküldü. Semalarımızı bir anda manevi kıymetlerle doldurdu. Bedbinlik yerini nikbinliğe, gerginlik yerini huzura terk etti. Milli birlik duyguları dile geldi. Ve Türk milleti 500 yıldan beri sürüp gelen inkılaplarını taçlandırdı. Türk demokrasisi necat beratını aldı. Bu beratın kısa bir zamanda Türk milli iradesiyle de mühürleneceğine şüphe yoktur. Bu inanç içinde ateist ruh ve onun tecelli ve temerküz ettiği Türk Silahlı Kuvvetleri önünde minnetle eğilir, onun Başkumandanını askerce selam alırız."*[154]

Kurulan yeni hükümette bakanlarla başlayan değişiklik valilerle devam etmiştir. Muş Valisi Mehmet Belek görevden alınıp yerine Kurmay Albay Refik Kurttekin atanmıştır. 31 Mayıs 1960 tarihli haberde eski Muş valisi Mehmet Belek'ten görevini teslim alan Refik Kurttekin'in göreve başladığında yaptığı konuşmayla Belediye Başkanını değiştirdiği belirtilmiştir:

> *"Dâhiliye Vekâletinden aldığım emirle muvakkaten Sayın Valimiz Mehmet Belek'ten valilik vazifesini teslim almış bulunuyorum. Kara kaymakamlarına da gerekli tayinler yapılmıştır. Bu husus bir tebliğle gazetelere bildirilmiştir. Belediye Reisliğine de gördüğüm lüzum üzerine Şemsi Yeneri tayin ettim."*[155]

Milli Birlik Komitesi tarafından kurulan yeni hükümetin demokratik düzen kurmak ve mutlu bir gelecek sağlamayı amaçladığı çekilen telgraflarda da dile getirilmiştir. 31

[152] **Şark Telgraf**, 30 Mayıs 1960, s.1.
[153] **Şark Telgraf**, 30 Mayıs 1960, s.1.
[154] **Şark Telgraf**, 30 Mayıs 1960, s.1.
[155] **Şark Telgraf**, 31 Mayıs 1960, s.1.

Mayıs 1960 tarihli haberde, İsmet İnönü'nün CHP Başkanlıklarına gönderdiği telgrafta Cemal Gürsel'in sözlerini vurguladığı ve Milli Birlik Komitesinin ülkede aydınlık bir gelecek oluşturacağını ifade ettiği belirtilmiştir:

> *"Şanlı Türk ordusu memleketi maddi ve manevi çöküntüye götüren açıkça anayasa dışı baskı idaresine son vermiş, milletin mukadderatını eline almıştır. Milli Birlik Komite Başkanı ve Türk Silahlı Kuvvetleri Başkumandanı Sayın Or. General Cemal Gürsel aziz milletimize hitabesinde Milli Birlik Komitesinin temiz, dürüst bir demokratik nizam kurmak, devlet idaresinin süratle milletin idaresine tevdi etmek kararında olduğunu bildirmiştir. Bu zaman zarfında vatandaşlarımız arasında sükûnu muhafaza etmenin büyük bir kıymeti vardır."*[156]

Aynı zamanda gazetede Milli Birlik Komite Başkanı Cemal Gürsel'e çekilen tebrik telgraflarına da yer verildiği görülmektedir. 31 Mayıs 1960 tarihli haberde Yazı İşleri Müdürü Abdülhadi Toplu'nun Milli Birlik Komite Başkanı Cemal Gürsel'e çektiği telgraf yer almıştır:

> *"İnkılap tarihimizin sahife-i idbârını yeni bir devre-i teali ve ikbale tebdil, sabık iktidarın yersiz tahakküm ve tegallübü karşısında Atatürk'ün vediasını korumak vazife-i vataniyesini deruhte etmiş olmanızdan mütevellit minnet ve şükranlarımızı şerefli ordumuza ve onun değerli erkânına sunmak bahtiyarlığı içinde tebrik, tebcil ve tekrim ifadesi olan tazimatımızı zatı devletlerine sunmakla en geniş huzura erdiğimizi saygılarımızla arz ederiz."*[157]

Şark Telgraf'ta 27 Mayıs 1960 askeri darbesini öven haberlerin çokluğu dikkat çekmektedir. Abdullah Şengül'ün "Gece Yarısı Doğan Güneş" başlıklı köşe yazısında darbe, yeryüzüne doğan hürriyet güneşi olarak nitelendirilmiştir:

> *"Evet 27 Mayıs gece yarısı Büyük Türk Milletinin karartılmak istenen ruhunda aniden bir güneş doğdu. Bu gece yarısı güneşi aziz milletimiz için bir sürpriz de değildi. Bu güneşin er geç bir gün doğacağına esasen inanıyorduk. Şafak 28 Nisan'da sökmüştü. Söken şafak hedefleri hürriyet olan ve hür fikirler olan namlulların ve cop darbelerinin masum ve imanlı gençliğin vücutlarında açtığı derin yaralardan fışkıran kanlarla karartılmak istendi. Oysaki açılan bu yaralardan fışkıran kanlar doğacak müstakbel güneşi yıkayıp parlatıyordu. Bu kanla parlatılmış güneş, hürriyet güneşi idi. Bu güneş büyük Türk milletinin maşeri vicdanında tülü ederek semada bütün azamet ile yükseliyordu. O ne heybetli bir yükseliştir ki bütün gönülleri bir anda fethetti, bütün kalpler o yükselişin heyecanı ile çarptı."*[158]

Şengül, darbenin halkta büyük bir sevinç ve coşku doğurduğunu, bu coşkun duygusuyla herkesin şair olup zafer destanı yazdığını söylemiştir.[159]

---

[156] **Şark Telgraf**, 31 Mayıs 1960, s.1.
[157] **Şark Telgraf**, 31 Mayıs 1960, s.1.
[158] **Şark Telgraf**, 1 Haziran 1960, s.1.
[159] **Şark Telgraf**, 1 Haziran 1960, s.1.

Osman Nuri Türeli "Selam Sana Şanlı Ordu!" başlıklı köşe yazısında darbeyi gerçekleştiren orduyu göğsümüzde doğan imana benzetmiş; ordunun insanlara kuvvet, kan, can, ışık, renk olduğunu dile getirmiştir: "Selam sana!.. Solgun yüreklerimize renk, fersiz gözlerimize ışık, sükuta hazırlanan nabızlarımıza kan, bize kuvvet, bize can veren, kutsal kuvvet- Büyük –Ordu-Selam sana!.."[160] Türeli devam eden yazıda orduyu hayat, ümit, emniyet, namus, can ve varlık olarak nitelendirmiştir: "Hayatımız sen, hak ve hürriyetimiz sen, ümidimiz sen, hülasa emniyetimiz, namusumuz, canımız ve bütün… Bütün varlığımız Sensin."[161]

"27 Mayıs" başlıklı haber yazısında darbe, yıllardır hasretliği çekilen demokratik idare sisteminin başlangıcı olarak nitelendirilmiştir:

> *"Senelerden beri hasretini yaşadığımız hak ve adalet esaslarına müstenit Demokratik prensiplerle mücehhez bir idare sisteminin başlangıcını beyan ve ilan etmiş bulunan, 27 Mayıs inkılabının ruhuna sadakatini, bu akideye muhalefetin en şiddetli cezalarla karşılanacağını tekrar etmekle teid etmiş bulunan milli birlik komitesi başkanı Sayın Cemal Gürsel'in askeri sahada olduğu gibi siyasi sahada da mümtaz ve müstesna bir vasfa sahip olduğunu belirten bu teminat, Türk ve Türklüğün ufku istikbalinde yeni bir yükseliş, geniş bir huzur, sürekli bir refahın kuvvet müeyyidesini teşkil etmiş olması itibarı ile inkılap tarihimizin sahifeyi ikbalinde mutena bir yer işgal etmiş olacağında en ufak bir şüpheye mahal bırakmamıştır."*[162]

Askeri darbe üzerine Muş'ta bulunan üniversite öğrencileri orduya şükran gösterisinde bulunmuştur. Ellerinde Türk Bayrakları, Atatürk fotoğraflarıyla birlikte marşlar söyleyerek Hükümet Konağından yürüyüşe başlayan gençlere halk da katılmıştır. Alay Kumandanına şükranlarını bildirmek amacıyla giden gençliği karşılayan Alay Kumandanı gençlere teşekkürlerini dile getirmiştir. Marşlar eşliğinde tekrar Hükümet Konağı önüne gelen gençler, "Yaşasın Türk Ordusu, Yaşasın Cemal Paşa. Yasasın Hürriyet" tezahüratlarında bulunmuşlardır. Muş Valisi Kurmay Albay Refik Kurttekin balkondan gençlere seslenmiştir:

> *"Aziz Üniversiteliler; Aziz Gençler; Sevgili Muşlular.*
>
> *Bugünkü bu tezahüratınız beni ve mensup olduğum şanlı Türk ordusunu minnettar etmiştir. Dün içinizden ayırıp bana gönderdiğiniz heyete de arz ettiğim gibi Büyük Atatürk'ün bu günleri çok evvelinden görmüş sezmiş ve mukaddes emanetini kimlere teslim edeceğini çok iyi takdir etmiştir. Sizler hakikaten buna layık olduğunuzu ve damarlarınızdaki kanın esaretini, bu inkılap hareketine ilk teşebbüsü yakan, ilk şehidi veren öncüler olarak ispat etmiş bulunuyorsunuz. Siz orduya değil. Bütün millet size minnettardır. Müstakil olmak, hür olmak ne güzel şey. Bugün Türk*

[160] **Şark Telgraf**, 1 Haziran 1960, s.1.
[161] **Şark Telgraf**, 1 Haziran 1960, s.1.
[162] **Şark Telgraf**, 2 Haziran 1960, s.1.

Milletinin bütün benliği hür olmanın hür yaşamanın zevk ve gururu ile doludur. Bunu doya doya tadıyorsa bunu bu inkılap hareketinin bayraktarı olan sizlere ve ihracatçı yine sizin gibi genç ve hürriyet sever Harp ve Yedek Subay okulları talebelerine medyumdur. Yaşasın Hürriyet. Ne Mutlu Türküm Diyene!"[163]

27 Mayıs 1960 askeri darbe sonrasında köşe yazarlarının Menderes hükümetini kötü şekilde eleştirdiği görülmüştür. Köşe yazarları yazılarını abartılı şekilde yazmışlardır. Osman Nuri Türeli'nin "Madde Yıkıldı… Maneviyat Dimdik Ayakta!.." başlıklı köşe yazısında darbe öncesi hükümetin eleştirildiği görülmüştür. Hükümetin halkı maneviyattan uzaklaştırıp maddeye sürüklediğini ifade edilmiştir. İnsanların gaflet içerisinde ahlaktan uzaklaştırılmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Menderes Hükümetinin eksik ve yanlış olan taraflarının halka zorla iyi, güzel olarak söyletilmeye çalışıldığı açıklanmıştır. Ordu'nun halkı bu gafletten uyandırdığı belirtilmiştir. Haber yazısında şöyle ifade edilmiştir: "Maddeden kurulmuş burçlar ve hisarlar; maneviyat, ahlak ve hak fikri sembolü Kahraman Ordu önünde yerle bir."[164]

Abdülhadi Toplu "Uyanık Olmak Lazım" başlıklı köşe yazısında eski hükümeti eleştiri yağmuruna tutmuştur. Köşesinde Menderes Hükümeti zamanında kanunsuzluğun hüküm sürdüğünü, hükümetin halk üzerinde baskı oluşturduğunu, ülkede ahlak buhranı oluştuğunu, iç ve dış borçlara rağmen bir grup insanın lüks içinde yaşadığını halkın büyük çoğunluğunun ise sefalet içerisinde yaşamlarını sürdürdüklerini belirtmiştir. 27 Mayıs 1960 askeri darbe sayesinde ordunun ülke üzerine güneş gibi doğduğu ifade edilmiştir. Türk ordusunun halkı bu yaşadığı sıkıntılı günlerden kurtarmak amacıyla Hızır gibi yetiştiği ancak seçimlerin gerçekleşmesi ve yeni hükümetin kurulması için biraz sabırlı olunması gerektiği vurgulanmıştır. Köşe yazısında Türk Ordusuna olan güven ve hayranlık şöyle açıklanmıştır:

"Türk'ün daima iftihar ettiği ve inandığı Türk Ordusunun Milli kaderi eline aldığı bu günlerde, Türk milletinin asırlardır özlediği Hürriyet ve Demokrasi nizamına kavuşabilmesi için giriştiği mücadelede muvaffakiyet sağlanması için, partili partisiz bütün vatandaşların bu intihal devresinde hükümete azami müzahereti göstermeleri de bir vecibe-i milliye haline gelmiştir. 920 yıllık mazisi olan Türk Devletinin büyük Atatürk'ün dediği gibi Atinin medeniyet ufkunda bir güneş gibi doğacağı günler yaklaşmıştır. Bu günlere intizaren Türk milletinin bir vücut ve bir ruh halinde hükümetine yardım edeceğine inanıyoruz. Halkımızdan da uyanık olmasını ve her türlü dedikodu ve particiliğin üstüne çıkarak hadiseleri milli

[163] **Şark Telgraf**, 2 Haziran 1960, s.1.
[164] **Şark Telgraf**, 3 Haziran 1960, s.1.

zaviyeden mütalaa etmesini normal seçimleri Türk ordusuna yakışır bir vakar içinde beklemesini dileriz."[165]

9 Haziran 1960 tarihli haberde ordunun ülkeye demokrasiyi getirmesiyle birlikte Kurban Bayramı günü Türkiye'nin her tarafında olduğu gibi Muş ilinde de çifte bayram yaşandığı ifade edilmiş; Kurban Bayramı ve Hürriyet Bayramı'nın sevinç içerisinde birlikte kutlandığı belirtilmiştir:

"Bu yılki Mübarek Kurban Bayramı Türkiye'nin her tarafında olduğu gibi şehrimizde de neşe ve sevinç içinde çifte bayram olarak kutlanmıştır. Bir biri ile karşılaşan vatandaşlar geniş bir hürriyet havası içinde bulunmanın hazzı ile Hürriyet ve kurban bayramınız mübarek olsun dilek ve temennileri ile el sıkışmakta ve öpüşmekte idiler. Hemen her evde ordunun bir Hazreti Hızır gibi Türk milletinin o imdadına yetiştiğini artık hayatın bile çekilmez hale geldiğini ifade eden hemşerilerimiz bundan sonra Demokrasinin bu memlekette gölgelenmeyeceğini ve artık hürriyetsizliğin tarihe gömüldüğü tezi müdafaa ediyordu. Uzak yerlerden bayram tebriklerinde de behemehâl Hürriyet bayramında sevinci ifade edilmekte olduğunu herkesten duymak mümkündü. Cenabıhak milletimize nice nice böyle sevinçli bayramlar nasip etsin."[166]

Darbe sonrasında gazetede eski Hükümet mensuplarının her geçen gün daha ağır eleştirilere maruz kaldıkları hatta haklarında iftira niteliğindeki iddialara yer verildiği görülmüştür. 9 Haziran 1960 tarihli haberde Kanuni Sultan Süleyman'a ait olan dünyada eşi benzeri bulunmayan çok değerli kılıcın, eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından Topkapı Müzesi'nden alınıp Arabistan Kralı Suud'a hediye edildiği iddia edilmiştir:

"Maddi ve manevi değerinin milyonlarca lira olduğu söylenen bu kılıcın milli müzelerimiz dışına çıkartıldığının öğrenilmesi üzerine derhal müzeler müdürlüklerine emir verilerek müzelerden daha hangi eşyaların alındığının tespit edilmesi bildirilmiştir."[167]

Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in eski vilayet valilerinin tekrar görevlerine döneceği yönündeki konuşmasının radyoda yayınlanmasıyla halkın üzüntüye büründüğü vurgulanmıştır. Milletin bu haber karşısında üzülmesinin sebepleri şöyle açıklanmıştır:

"Sabık hükümetin partizan valilerinin memlekete sokmuş olduğu hükümet tohumları kardeşi kardeşe muğber kılmış, kraldan ziyade kralcı kesilen valilerin hattıhareketi partiler arası münasebeti çekilmez bir duruma getirilmiştir. Hele Muş Valisi Mehmet Belek'in sadece partizanca hareket değil, Yalnız D. Partinin memleketimizdeki 5 şahsının emrinde, hizmetinde bulunması ve gerek D. Partililer ve gerekse muhalifler için sevilmez bir hale gelmesi karşısında memlekette ne huzur, ne asayiş ve ne de itimat duygusu kalmamıştır. Köylerde arazi davası, silah vesikalarının ve kontenjanların tevzindeki tarafgirliğin, hudut ihtilaflarındaki sakil

[165] **Şark Telgraf**, 3 Haziran 1960, s.1.
[166] **Şark Telgraf**, 9 Haziran 1960, s.1.
[167] **Şark Telgraf**, 9 Haziran 1960, s.1.

zihniyetin neticesi Dâhiliye Vekâletine çekilen yüzlerce tele rağmen sırf üç Sivas milletvekilinin emrinde bulunması sayesinde burada oturtulmuştur." [168]

M. Emir Kotan'ın "Kavuşulan Hürriyet" başlıklı köşe yazısında eski hükümetin iktidardan düşmemek için her gün yeni bir kanunla halkın hürriyetlerini kısmaya ve halkı korkutmaya çalıştıklarını dile getirmiştir. Bu durumun ancak meşru bir seçimle 180 derece değiştirilebileceği vurgulanmıştır. Darbeden sonra Türk ordusu hürriyet meşalesini aziz şehitlere ve Türk gençliğine uzattığını ifade etmiştir. Mayıs ayının adının mahkeme kararıyla "Hürriyet" olmasını isteme sebebini şöyle açıklamıştır:

"Bu olaylar devem ederken mayıs ayı mahkeme huzurunda ismini değiştirip Hürriyet ayı olmasını istiyor ve diyor ki: Benim 19. günümde Atatürk Samsun'a ayakbastı. 29. günümde İstanbul fetih edildi ve 27. Günümde ise Türk milleti hürriyete kavuştu."[169]

Emekli Subay Celal Güngör tarafından 11 Haziran 1960 tarihinde yazılan köşe yazısında eski hükümette kaçakçılığa neden olan anarşi idarecilerin anayasaya aykırı olarak görülmemiş kanunları istedikleri anda çıkarttıklarını, insanları zorla susturduklarını belirtmiştir. Kan dökmeden inkılap yaratacak, yurdu baskıcı hükümetten kurtaracak olan Türk ordusunun 27 Mayıs 1960 askeri darbeyi yurtta sevinç içerisinde karşılandığı ifade edilmiştir. Bu olayın Muş halkı üzerinde oluşturduğu duygular haber yazısında şöyle açıklanmıştır:

"Mayıs ayının 26. Cuma gününü 27. Cumartesisine bağlayan tarihi gecenin sabahı uykudan uyandığın vakit kulaklarımı çınlatan (yaşayın- var olun) sesleri gökleri sarsıyor alkış tufanı her tarafı inletiyordu. Şanlı ordumuz tarafından kansız ve mesut bir inkılabın yapıldığını haber alan Muş halkı muhteşem bir tezahüratla haykırıyor. Davulların, zurnaların, türkülerin birbirine karışık sesleri bir sevinç gulgulesi halinde yükseldiğini, gençler ve herkes birbirine sarmaş dolaş oluyor caddelerde meydanlarda hep birbirlerini tebrik ediyorlardı."[170]

14 Haziran 1960 tarihli haberde eski Hükümet mensuplarının seçim sebebiyle tanınmış kişilerden para topladığı yönündeki iddianın ortaya koyulduğu ifade edilmiştir. Toplanan paraların Menderes tarafından Başvekâlet hesabına yatırıldığı belirtilmiştir. Aslında paraların siyaset için değil, milleti katletmek amacıyla toplandığı vurgulanmıştır. Bu iddia şöyle ispatlanmaya çalışılmıştır:

"Ancak tatbikat bakımından bu milyonların gerçekten seçim için değil vatandaş katletme programında vazife olacak partizanlara tevzi edileceği hususundaki kuvvetli emareler vardır. Nitekim silahlandırılacak her partizana onar

[168] **Şark Telgraf**, 9 Haziran 1960, s.1.
[169] **Şark Telgraf**, 10 Haziran 1960, s.1.
[170] **Şark Telgraf**, 11 Haziran 1960, s.1.

bin lira verilmesi için Gedik tarafından verilen gizli emrin Malatya'da ele geçmiş olması bunu göstermektedir."[171]

Aynı gün yayımlanan başka bir haberde eski Hükümet mensuplarının İş Bankası hesaplarında insanı hayrete düşürecek miktarda paralarının olduğu ortaya koyulmuştur. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın ve eski kabine azalarının İş Bankasındaki para miktarları şöyle açıklanmıştır:

"Yapılan tespite göre yalnız Celal Bayar'ın İş Bankasında 103 milyon lirası vardır. Eski kabine azalarının ise gene iş bankasında 656 milyon liraları mevcuttur. Diğer bankalardaki servetleri ise ayrıca tespit edilecektir."[172]

15 Haziran 1960 tarihli haberde Celal Bayar'ın Adana'daki Bossa fabrikalarının en büyük hissesine sahip olduğu iddia edilmiştir. Celal Bayar'ın hissesi ve fabrikaya yapılan kolaylıklar şöyle ifade edilmiştir:

"Adana'daki Bossa fabrikalarının hesapları bugünlerde milli birlik komitesi heyeti tarafından tetkik edilecektir. Haber verildiğine göre sabık cumhurbaşkanı Celal Bayar bu fabrikaların en büyük hissesine sahiptir. Son yıllar içinde bu fabrikaya usule ve teamüle uymayan birçok kolaylıklar temin edilmiş ve bu firmanın çeşitli branşlarla çalışan fabrikaları tahminlerin üstünde kârla sağlamıştır."[173]

Osman Nuri Türeli'nin "Güzel İstikbal" adlı köşe yazısında eski Hükümetin kurnazca davranıp bazı olayların üzerini örterek halkı hürriyetten uzaklaştırdığını belirtmiştir. Şanlı Türk ordusunun halkı içinde bulunduğu baskıcı ortamdan kurtardığı vurgulamıştır. Türk ordusunun gerçekleştirdiği darbe ile saltanatı yıkıp yerine yenisini kurmak gayesinin olmadığını milletin haklarını, hürriyetlerini korumayı amaçladığını ifade etmiştir. Memleketin çöküp yıkılmasına imkân vermemek adına darbeyi gerçekleştiren Türk ordusuna borçlu olunduğu vurgulanmıştır. Türk halkının düşen görevler açıklanmıştır:

"Bu böyle olunca bize düşen iş, yeni rejimin ve bundan sonra gelecek olan çalışmasına müzahir olmak, gereken her fedakârlığa katlanmak, yorulmak tanımadan çalışmak icap ederse Türk'e has vakar ve kanaatkârlığımızla hayatımızı bile basitleştirmek ve böylece güzel istikbalimizi hazırlamaktır."[174]

24 Haziran 1960 tarihli haber yazısında halkın can ve mal güvenliğini kanun himayesine almak amacıyla 28 Mayıs 1960 tarihinden itibaren silah teslimine başlandığı belirtilmiştir. 24 Haziran 1960 tarihine kadar Muş ilinde teslim edilen silahların sayısı açıklanmıştır: "Bu cümleler olarak vilayetimizde, 2232 mavzer, 2333 otomatik, 3

[171] **Şark Telgraf**, 14 Haziran 1960, s.1.
[172] **Şark Telgraf**, 14 Haziran 1960, s.1.
[173] **Şark Telgraf**, 15 Haziran 1960, s.1.
[174] **Şark Telgraf**, 16 Haziran 1960, s.1.

makinalı tabanca 991 kama, 16 inç ki ceman, 5475 silah bugüne kadar ilgili makamlara teslim edilmiştir. Binlerce mermide bu meyanda teslim olmuştur."[175]

Halkın hükümete silah teslimiyle ilgili köşe yazıları yazıldığı da tespit edilmiştir. 24 Haziran 1960 tarihli haberde Dereli, "İhtilal mi? Mecburiyet mi?" başlıklı köşe yazısında eski iktidarın halkın can ve mal güvenliğini sağlayamadığı için milletin kendi kendine güvenliğini sağlamaya çalıştığını bu sebeple silah tedarik ettiğini ortaya koymuştur:

> *"Mal ve can emniyetini bir silah tedarikinde görenlerin mevcudu her gün itiraz daha artmış medarı maişeti bir çift öküzden ibaret olanların bile bunu satarak bir tabanca tedarik ettiği herkesçe bilinen bir hakikat haline gelmiştir."*[176]

İhtilal Hükümeti idareyi ele aldıktan ve güvenli ortamı sağladıktan sonra halkın kendi isteğiyle silahlarını teslim ettiği belirtilmiştir.[177] Osman Nuri Türeli'nin 30 Haziran 1960 tarihinde "Emniyet Devri" başlığıyla yazdığı köşe yazısında da eski iktidarın halkın can ve mal güvenliğini sağlamadığı için milletin yoklukta kendisine silah temin ettiği vurgulamıştır. Halkın silah teminini nasıl yaptığını açıklanmıştır:

> *"Çok şahit olduk, çok dinledik. Herkes silah peşinde koşar; keçisini, koyununu satar; çocuklarının ayranını katığını keser, üç beş bin liraya silah alırdı; zira hükümet yoktu. Kanun teminatı yoktu. Her vatandaş kendi emniyetini kendisi tesis etmek keyfiyeti ile baş başaydı."*[178]

İnkılap hükümeti yönetimi ele alınca halkın yaşayışının değiştiği belirtilmiştir. Hükümetin halkın can ve mal güvenliği kanunlarla sağladığı, artık silahlara ihtiyacın kalmadığı vurgulanmıştır. Haber yazısında inkılap hükümetinin halka yaklaşımı şöyle ifade edilmiştir:

> *"Silah yok, kanun var. Kuvvet yok, emniyet var. Dalkavukluk yok, halka hürmet var. Hulasa çiftlik ağaları ve zorbalar yok, davasından emin ve şerefli bir millet var. Hepsinin üstünde kuvvetli devlet, icraatı tam bir hükümet var."*[179]

28 Mayıs 1960 tarihli gazetede Muş Garnizon Kumandanı Kurmay Albay Refik Kurttekin'in 1 ve 3 numaralı bildirileri yayımlanmıştır. 1 Numaralı bildiride Kurttekin'in Muş ilinde idareyi ele aldığı ve halkın günlük hayatlarına devam etmesi gerektiği belirtilmiştir. 1 Numaralı bildiri haber yazısında maddeler halinde şöyledir:

---

[175] **Şark Telgraf**, 24 Haziran 1960, s.1.
[176] **Şark Telgraf**, 24 Haziran 1960, s.1.
[177] **Şark Telgraf**, 24 Haziran 1960, s.1.
[178] **Şark Telgraf**, 30 Haziran 1960, s.1.
[179] **Şark Telgraf**, 30 Haziran 1960, s.1.

"MUŞ GARNİZON KUMANDANLIĞININ 1 NUMARALI TEBLİĞİ

1- Muş vilayet hudutları dâhilinde sivil idareyi ele almış bulunuyorum.

2- Sükûnet devam ettiği müddetçe bir tehdit ve yasak koymuyorum.

3- Normal günlük hayatın sükûnetle devam etmesini ve vatandaşlarımın işleri ve güçleri ile emniyetle uğraşmalarını rica ederim."[180]

3 Numaralı bildiride ise 27 Mayıs 1960 tarihinden itibaren saat 20.00'den sonra sokağa çıkma yasağı getirildiği belirtilmiştir. Gündüzleri herkesin kendi işiyle uğraşmasını ve zorunlu olmadıkça sokağa çıkılmaması gerektiği ifade edilmiştir. Haber yazısında 3 numaralı bildiri şöyledir:

"MUŞ GARNİZON KUMANDANLIĞININ 3 NUMARALI TEBLİĞİ

1- *27 Mayıs 1960 saat 20'den itibaren gece sokağa çıkma yasağı konmuştur. Bu yasak gece saat 20ile 4 arasında tatbik edilecektir.*
2- *Gündüz süresinde herkesin iş ve güçleri ile meşgul olmasını topluluk topluluk gösterilmemesini ihtiyaç dışında sokağa çıkılmamasını sayın halkımızdan rica ederim."*[181]

20 Haziran 1960 tarihli haberde Milli Birlik Komitesi ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel'in milli inkılap hareketin hiçbir şahsın veya grubun lehine yapılan bir hareket olmadığını belirttiği bildiri yayımlanmıştır:

> *"Aziz Vatandaşlar bazı kimselerin milli inkılap hareketini kendi partilerine mal ederek vatandaşlar arasında propaganda yapmakta ve diğer parti mensupları üzerinden baskıya yeltenmekte oldukları muhtelif kaynaklardan öğrenilmiştir.*
>
> *İnkılabın ilk gününden itibaren üzerinde hassasiyetle durulan bu mevzuu tekrar etmekte fayda görüyorum.*
>
> *Milli inkılap hiçbir şahsın hiçbir zümrenin lehine yapılmış bir hareket değildir.*
>
> *Muhterem halkımızın, köylü ve işçilerimizin demokrasiyle kavuşması hak ve hürriyetlerinin teminatı iktisadi kalkınması ana prensibimizdir.*
>
> *Vatandaşların hususi işlerinde ve her türlü çalışma yerlerinde kardeşlik duyguları ve huzur içinde bulunmaları esastır.*
>
> *İdari makamların bölgelerinde vaki olacak bu gibi hareketlerin üzerinde hassasiyetle durmalarını rica ederim."*[182]

[180] **Şark Telgraf**, 28 Mayıs 1960, s.1.
[181] **Şark Telgraf**, 28 Mayıs 1960, s.1.
[182] **Şark Telgraf**, 20 Haziran 1960, s.1.

2.3. SOSYAL HABERLER

2.3.1. Muş İlinin İhtiyaçlarıyla İlgili Haberler

İller Bankası tarafından yaptırılan Darıca Elektrik Tesislerinin tamamlanmasıyla Muş ilinin bol ışığa kavuşacağı belirtilmiştir. Darıca Elektrik Tesislerinin elektriği hangi şebekeden alacağı ve yapılan tesisle birlikte ilde ne gibi gelişmeler olacağı açıklanmıştır: "Darıca tesisleri Çatalağzı şebekelerinden cereyan alacaktır. Cereyanın alınmasından sonra ayrıca şehrimizdeki sanayi tesislerinde inkişaf etmesi beklenmektedir."[183]

27 Ocak 1958 tarihli haberde Muş istasyonuna artık eskisi gibi yolcunun gelmediği belirtilmiştir. Muş-istasyon arası otobüs seferlerinin olmaması, istasyonda emniyetin ve yeterince ışık sisteminin sağlanamaması gibi sebeplerden dolayı yolcuların istasyonu tercih etmediği ifade edilmiştir. Eksikliklerin ilgili birimlere bildirilmesine rağmen hala giderilmediği vurgulanmıştır:

> *"Edindiğimiz malumata göre, istasyonun her ne kadar elektrik motoru varsa da bu ihtiyaca kâfi gelmediği için şehir cereyanından yeni motor geldikten sonra istifade etmek için belediyeden söz alınmış fakat yeni motor geldiği halde henüz böyle bir teşebbüse geçilip istasyona elektrik verilmemiştir. Ayrıca asayişi temin için Vilayete ya bir polisin yahut jandarma ekibinin gönderilmesi hakkında yazı yazılmışsa da maalesef bugüne kadar halen gönderilmemiştir."*[184]

15 Ağustos 1960 tarihli haber yazısında Muş Valisi Ahmet Gümüşlü'nün Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Devlet Demir Yolları Genel Müdürlüğüne yapmış olduğu başvurular sonucunda Muş istasyonunun elektriğe kavuşacağı halka müjdelenmiştir. İstasyonu aydınlatmak için ilgililer tarafından yapılanlar açıklanmıştır:

> *"Bu çok yerindeki istek üzerinde gereği gibi duran ve müspet karşılayan Bakanlığı istasyonu aydınlatılması için Devlet Demir Yolları tarafından 225 HP'lik bir lokomotif jeneratör grubunun tahsis edildiği harici elektrik tesisatı işleri için Maliye Bakanlığından gerekli müsaadenin istinaden olduğunu ve harici tesisatın yaptırılması için de hazırlıklara başlanıldığını cevaben valiliğe bildirmiştir."*[185]

15 Nisan 1958 tarihli haber yazısında 97 km uzunluğundaki Muş-Tatvan arası demiryolu inşasına başlanacağı dile getirilmiştir. Hattın yapımında herhangi bir zorluğun olmadığı belirtilmiştir. Böylece hattın en kısa zamanda halkın hizmetine açılacağı müjdelenmiştir.[186]

---

[183] **Şark Telgraf**, 8 Ocak 1958, s. 1.
[184] **Şark Telgraf**, 27 Ocak 1958, s.1.
[185] **Şark Telgraf**, 15 Ağustos 1960, s.1.
[186] **Şark Telgraf**, 15 Nisan 1958, s.1.

15 Nisan 1958 tarihli haberde Şeker Bayramı sebebiyle şehre bol miktarda ticari eşyanın getirildiği belirtilmiştir. Hangi ticari eşyaların daha çok rağbet gördüğü ve tüccarların durumu açıklanmıştır: "Bilhassa tuhafiye ve giyecek eşyalarına rağbet gösterildiği söylenmektedir. Tüccarlar yeni getirdikleri eşyaların fiyatlarını ve etiketlerini tanzimle meşgul bulunmaktadır."[187]

Bağdat Paktı, Türkiye, Irak, İran, Pakistan ve Birleşik Krallık arasında, Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu'yu kontrolü altına almasını engellemeye yönelik kurulan güvenlik ve savunma örgütüdür. 25 Nisan 1958 tarihli haberde Bağdat Paktı üyesi olan devletleri birbirine bağlamak amacıyla demiryolu hattının yapılacağı açıklanmıştır. Muş'u İran'a bağlayacak olan yolun ilk aşaması 100 km uzunluğundaki Muş- Tatvan demiryolu olduğu ifade edilmiştir. Bu demiryolunun yapımına Nisan ayında başlanacağı ve 1962 yılında bitirileceği belirtilmiştir. Demiryolunun Muş'tan İran'a nasıl bağlanacağı açıklanmıştır: "Bu cümleden olarak Tatvan'a bağlanan bu demiryolu feribotlardan faydalanmak suretiyle Van Gölü üzerinden Van'a, Van'dan 122 kilometrelik bir demiryoluyla İran hududuna bağlanacaktır."[188] Van Gölü üzerinde feribotların sefer yapabilmeleri için Tatvan ve Van'da iki büyük liman yapılacağı dile getirilmiştir.

Muş ilini daha yaşanabilir hale getirmek amacıyla ağaçlandırma çalışmaları yapılmıştır. Gazetenin 25 Nisan 1958 tarihli haberinde halkın oksijen kaynağı ağaçları bağ ve bahçelerine diktiği belirtilmiştir. Daha yeşil bir dünya için ilde yapılan ağaçlandırma çalışmalarıyla beraber fidan alışverişinin arttığı açıklanmıştır: "Halkın bağ ve bahçelerine ağaç dikmek için piyasadan fidan temin etmekte olduğu bu sebeple fidan alışverişinin artmakta bulunduğu bildirilmektedir."[189]

Muş ilinde şehir içi ve şehirlerarası karayolu asfaltlama çalışmalarına ağırlık verildiği görülmüştür. 8 Mayıs 1958 tarihli haberde Muş-Bitlis karayolunun asfaltlanacağı belirtilmiştir. Asfaltlama için bütün hazırlıkların yapıldığı ifade edilmiştir. Halkın karayollarının sunduğu asfaltlama çalışmalarından duyduğu memnuniyeti açıklamıştır: "Karayollarının doğu illerindeki bu faaliyeti çok takdir toplamış ve muhitte geniş bir memnuniyet doğurmuştur."[190]

[187] **Şark Telgraf**, 15 Nisan 1958, s. 1.
[188] **Şark Telgraf**, 25 Nisan 1958, s. 1.
[189] **Şark Telgraf**, 25 Nisan 1958, s. 1.
[190] **Şark Telgraf**, 8 Mayıs 1958, s. 1.

Muş halkının ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla belirli aralıklarda kurslar açıldığı görülmüştür. 12 Mayıs 1958 tarihli haberde Norşin köyünde Gezici Marangoz ve Demirci kurslarından mezun olanlara Vali yardımcısı Sayın Hakkı Ali Efendioğlu başkanlığında diploma töreni yapıldığı belirtilmiştir. Vali Yardımcısı Efendioğlu'nun iyi dileklerde bulunarak öğrencilerin kurs etkinliklerinden oluşan serginin açılışını yaptığı ifade edilmiştir. Sergide dikkat çekici olan unsur açıklanmıştır: "Bilhassa köylümüz için her an lüzumlu olan eşyaların yapılmış olması dikkati çekmekteydi."[191]

30 Temmuz 1958 tarihli haberde belediye otobüslerinin Muş iline geri getirildiği belirtilmiştir. Belediye otobüslerinin hangi güzergâhta hizmet vereceği açıklanmıştır: "Şehirle istasyon arasında çalıştırılacak olan otobüsün hemşerilerimize hayırlı olmasını temenni ederiz."[192]

4 Ağustos 1958 tarihli haberinde Muş ilinde yağ sıkıntısı çekildiği belirtilmiştir. Yağ temini konusunda ilgililere şikâyet edildiği vurgulanmıştır. Yağ fiyatının ne kadar olduğu açıklanmıştır: "Haber aldığımıza göre köylerden bir kilo yağı 8.50 liraya ancak temin mümkün olabilmektedir."[193]

4 Ağustos 1958 tarihli haberinde Muş ilinde gaz bulunamadığı belirtilmiştir. İlgililerle yapılan görüşme sonucunda 15 gün daha gaz sıkıntısı yaşanacağı haber yazısında ifade edilmiştir. Bu duruma Sayın Valinin çözüm bulması halk tarafından beklendiği vurgulanmıştır.[194]

"Muş Kültür Derneğinin Lüzumu" başlıklı haber yazısında Muş Kültür Derneği yahut Muş'u ve Muşluları Kalkındırma Derneğinin Muş'un kalkınmasında ve kültürel, iktisadi, tarihi, coğrafi, edebi ve manevi konularda diğer şehirlere tanıtılmasında ne kadar önemli olduğunu vurgulanmıştır. Derneğin Muş iline ve halkına sağladığı faydalar açıklanmıştır:

> *"Muş Kültür Derneği yahut Muş'u ve Muşluları Kalkındırma Derneği, Muş için idame ettirilmesi zaruri müesseseleridir. Zira bu müesseseler vasıtasıyla yüksek tahsile gidecek evlatlarımız işlerini takip edecek yabancısı bulundukları muhitlerde müşkülat çekmeden bir müesseseye girme, bir okula kaydolma imkânlarını bulabilecekler. Bu müesseseler sayesinde bir yatacak yer bulabilecekler. Maddi imkâna sahip olamayan üç beş hemşerimizin bu müesseseler yardımı ile okumaları*

[191] **Şark Telgraf**, 12 Mayıs 1958, s. 1.
[192] **Şark Telgraf**, 30 Temmuz 1958, s.1.
[193] **Şark Telgraf**, 4 Ağustos 1958, s. 1.
[194] **Şark Telgraf**, 4 Ağustos 1958, s. 1.

temin edilebilecek. Okuyan arkadaşlarımızın, büyük şehirlerin kıymetleri bazen fena istikametlerde yok eden havasından bu cemiyetler kurtarıp bir disiplin içinde daha iyi bir istikamette yürümesini bu müesseseler sağlar. Dolayısıyla memleketimize birçok kıymetli elamanları bu müessesler kazandırır. Bu maddi bakımdan yapılan hizmetler."[195]

"Muş Kültür Derneğinin Lüzumu" başlıklı yazının 5-6 Ağustos 1958 tarihli haber yazılarında devam ettiği görülmüştür. Bu haber yazılarında Muş Kültür Derneğinin çok önemli olduğu ifade edilmiştir. Muş İline ve Muş halkına sağladığı faydalar vurgulanmıştır. Genel merkezi Muş'ta olan bir cemiyetin kurulması gerektiği haber yazılarında belirtilmiştir.

Çiftçiler ürünlerini yetiştirmek için tohumlarını toprağa ekerler. Bitkileri sulayıp bakımlarını yaparlar. Ancak gerekli hava şartlarının oluşmaması, hayvanların tahribi, ilaçlamadaki yetersizlik gibi sebeplerden dolayı ürünlerinden istedikleri verimi alamayabilirler. 20 Ağustos 1958 tarihli haberde Muş ilinin Bulanık ilçesinde çiftçilerin zor durumda olduğu vurgulanmıştır. Buğday mahsullerinin durumunun kötü olduğu vurgulanmıştır. Buğday mahsullerinin iyi durumda olmamasının sebebi açıklanmıştır:

"Bu yıl kazamız ve köydeki Buğday mahsullerinde Kıracık tabir edilen bir vaziyet mevcut bulunmakta ayrıca ekinlerin büyük bir kısmı tarla faresi istilasına uğramış bulunmaktadır. Buna sebep zamanında gerek tohumluk Buğdayların ilaçlanmaması ve fareler içinde zamanında gerekli tedbirleri alınmamış oluşudur."[196]

Bu durum karşısında çiftçiler Ziraat Bankasına ve Maliyeye olan borçlarını ödeyemeyecek duruma gelmişlerdir. Çiftçilerin devletin gerekli mercilerine başvuru yaparak borçları ertelemeye çalıştıkları haber yazısında ifade edilmiştir.

"Varto'da Hamam İnşaatı" başlıklı haberde Muş'un Varto ilçesinde yıllardır yapılması beklenen hamamın bu yıl yapılmaya başlandığı belirtilmiştir. İlçenin zaruri ihtiyaçlarından biri olan hamam inşaatına temel atma töreninde Muş Valisinin inşaat harcını koymasıyla başlandığı ifade edilmiştir. Tören esnasında Varto halkının Kaymakamdan ricada bulunduğu konu açıklanmıştır: "Bilahare Vartolular naklettirilen kaymakamlarına Varto'da bırakılması için Validen tavassuta bulunmasını rica etmişlerdir."[197]

[195] **Şark Telgraf**, 5 Ağustos 1958, s. 1.
[196] **Şark Telgraf**, 20 Ağustos 1958, s.1.
[197] **Şark Telgraf**, 21 Ağustos 1958, s.1.

8 Eylül 1958 tarihli haberinde Kale Mahallesi'nin yolsuzluk yüzünden kışlık odununu ve zahiresini tedarik etmekte zorluk çektiği belirtilmiştir:

> *"Sabık Belediye Reisi Sayın Hadi Özdemir zamanında nispeten açılmış olan Kale mahallesi yolu, zamanla çalıştırılmaz duruma geldiğinden motorlu nakil vasıtaları kaleye çıkarılmamaktadır. Bu bakımdan rapordan temin edilen odunlar köylerden alınan zahire Muradiye mahallesine getirildikten sonra yukarıya çıkarılmamaktadır."*[198]

Karayolları ve Belediye'nin birlikte hareket ederek bu soruna çözüm bulması Muş halkı tarafından beklendiği ifade edilmiştir.

"Banka Kredileri Kesilmemelidir" başlıklı haber yazısında Muş ilindeki çiftçilerin yeterli hasat olmadığı için bankalardan aldıkları kredileri ödeyemedikleri ayrıca bankaların çiftçilere ödediği ücretleri ödemeyi kestiği belirtilmiştir. Çiftçilerin mağdur olmaması ve seneye yeterli ürün yetiştirebilmesi için bankaların çiftçilere kredi ödemeye devam etmesi gerektiği açıklanmıştır. Muş ili Çiftçiler Birliği Başkanının Sayın Nedim Ökmen'e çekmiş olduğu telgrafa yer verilmiştir:

> *"Mahsullerimiz ümit hilafına tamamen sürme ve zîvan olmuştur. Yani satılmayacak derecede fena bir mahsul ambarlarda muayene edildiği takdirde hakikat gözle görülebilir. Binaenaleyh zîvanlı ve sürme hasarına maruz kalan mahsul ne ofisçe ve ne de pazarda satılmamaktadır. Esasen bire üç nispetinde bu evsafta olan mahsulün satılmaması yüzünden, Banka borçları ödenememektedir. Binaenaleyh bir taraftan mahsulün gelmemesi, diğer taraftan elde edilen mahsulün evsaf düşüklüğü köylülerimizi mutazarrır ettiği gibi, Bankalarında borçları toplamaya başlaması ve kredileri kesmesi köylülerimizi müşkül durumda bırakmıştır."*[199]

11 Ekim 1958 tarihli haber yazısında ilin eksikliklerini belirlemek, inceleme yapmak ve halkın isteklerini dinlemek amacıyla Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri'nin Muş'a geldiği belirtilmiştir. Bayındırlık Bakanı İleri'den beklenen hizmetler açıklanmıştır:

- *"Yılan hikâyesine dönen Muş İstasyon yolunun bir an evvel ikmali.*
- *Muş için çok önemli olan ve iktisadi nokta nazardan da ehemmiyeti bulunan Muş-Kulp yolunun inşası.*
- *Sayın Başvekilin vaatlerine rağmen yapılmayan Kurt ile Ziyaret Nahiyesi arasındaki Murat suyu köprüsünün inşasına başlanması.*
- *Bulanık- Malazgirt arasındaki yapılan ve kışın çalışılması mümkün olmayan yolun tamiri. Bilhassa bu kazalarla irtibatı yakınlaştırmak için Kelareş Dereis yolunun yapılması.*

[198] **Şark Telgraf**, 8 Eylül 1958, s.1.
[199] **Şark Telgraf**, 13 Eylül 1958, s.1.

- *Norşin Köyü önünden geçen Karasu, Abülbahar Norkavank, Arak, Arkavank, Kızılağaç, Kasor, Kelareş Dereleri üzerine birer köprü.*
- *Bilhassa yokluktan, gelirsizlikten eli kolu bağlı olan belediyeye yardım için, Şehir imarında kolaylık sağlanması, mesela şehir yollarında hiç olmazsa kara yollarının yardımının temini.*
- *Muş Varto yolu üzerindeki Abdurrahman Paşa Köprüsü'nün tehlikeli halinin izalesi."*[200]

Bakandan beklenen hizmetlerin çok fazla olduğu ancak haberde sadece akla gelenlerin sıralandığı vurgulanmıştır.

24 Kasım 1958 tarihli haberde ilin kalkınmasına katkı sağlayacak olan Et Balık Kombinasının Tesisi konusunda gerekli incelemeleri yapmak amacıyla Hükümet tarafından gönderilen bir heyetin Muş'a geldiği ifade edilmiştir. Heyetin ilde yaptığı incelemeler açıklanmıştır: "Hükümetçe gerekli tetkiklerin yapılmasına teşebbüs edildiği bu mevanda Kombinin yeri, tesis imkânlarının durumu ve su vaziyetlerinin tespiti zımnında gerekli tetkikatı yapmak üzere bir heyet şehrimize gelmiştir."[201]

Muş ilinin yıllardan beri beklediği otel, gazino ve lokantanın açıldığı 6 Mayıs 1959 tarihli haber yazısıyla halka duyurulmuştur. Haberde eski Halkevi binasının Belediyeye tahsis edilmesiyle başlayan inşaatın iki yıl içerisinde bir kat daha çıkılmasıyla tamamlandığı belirtilmiştir. Belediyenin ikinci katına lokanta, otel ve kıraathane yapıldığı ifade edilmiştir. İşletmenin kime, ne kadara kiraya verildiği ifade edilmiştir:

> *"Bu katta yapılan lokanta, kıraathane ve otel yıllığı 30.000 liradan Sami Öztürk ve Bahattin Demir'e icara verilmiş ve adı geçenlerin büyük bir itina ve masrafla şehrimize getirdiği tesisler halkımızın hizmetine açılmıştır."*[202]

CHP İl Başkanı Abdülhadi Toplu, "Köylülerimizin Beklediği" başlıklı köşe yazısında teşkilatla irtibatta bulunmak, Demokrat Parti iktidarının köylüyü kalkındırmak amacıyla ileri sürdüğü iddiaların gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol etmek ve halkın ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla ilçe ve köyleri dolaşmaya çıktığını ifade etmiştir. Yapılan gezi sonucunda köylünün ihtiyaçları konu başlıkları halinde belirlenmiştir: "Dolaştığımız 31 köyün istek ve dileklerini tespit ederken şurasını ifade edelim ki istinadımız dertler yol, köprü, çeşme, mektep, camii, mera, sulama imkânı sağlama mevzuları üzerinde toplanmaktadır."[203]

---

[200] **Şark Telgraf**, 11 Ekim 1958, s.1.
[201] **Şark Telgraf**, 24 Kasım 1958, s.1.
[202] **Şark Telgraf**, 6 Mayıs 1959, s.1.
[203] **Şark Telgraf**, 15 Mayıs 1959, s.1.

CHP İl Başkanı Abdülhadi Toplu'nun 15 Mayıs 1959 tarihinde "Köylülerin Beklediği" başlıklı köşe yazısına aynı başlıkla 1, 5, 8 ve 10 Haziran 1959 tarihlerinde de devam ettiği görülmüştür. 1 Haziran 1959 tarihinde Artet, 5 Haziran 1959 tarihinde Kızıl Mescit ve Mollahıdran, 8 Haziran 1959 tarihinde dokuma kilimleriyle meşhur Bostankent, 10 Haziran 1959 tarihinde "Resulan ve Gümüşali köylülerinin ihtiyaçları "tarım, hayvancılık, eğitim, imar, ulaşım, cami" konu başlıklarıyla açıklanmıştır.

Abdülhadi Toplu'nun 1 Haziran 1959 tarihli köşe yazısında köylülerin temel geçim kaynağının tarım olmasına rağmen hazineye ait olan arazilerin büyük bir bölümünün ekilmesi amacıyla köylülere verilmediği belirtilmiştir. Yazıda köylülerin hazineye ait olan arazilerden kendilerine yeterli miktarda verilmesini istedikleri ifade edilmiştir. Hayvancılıkla ilgili olarak meraların hayvanlar için yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Köydeki çeşmelerin yetersiz olduğu belirtilmiştir:

> *"Köyde biri bozuk ikisi yapılmış üç çeşme varsa da her iki yapılı çeşmede köyün mektep mahallesinde bulunuyor. Tepe Mahallesi'nde ise çeşme mevcut değildir. Bu mahallelerde iki çeşmeye ihtiyaç vardır. 1000 metre mesafedeki şaşkan yolundaki su bu köye getirilebileceği gibi kuyu vurulmak suretiyle de su çıkarılabilir."*[204]

Köydeki okulda 60 öğrencinin eğitim gördüğü ancak okul binasının çok eski olduğu belirtilmiştir. Ayrıca köyde bulunan iki caminin de durumunun çok kötü olduğu bu camilerin bakıma ihtiyaç duyduğu vurgulanmıştır. Köyden çevreye ulaşımın nasıl sağlandığı açıklanmıştır:

> *"Köy yolu yoktur. Yarım saat mesafede bulunan Nahiye merkezi ile köy arasından Murat Nehri geçmektedir. Köylü bu nehri ya kayıklarla bin müşkilatla geçip nahiye merkezine gider. Yahut 4 saat yolu uzatıp Muş kıravi istikametindeki ana köprüye inmek zorunda kalır. Bu köyle nahiye merkezi bir birine bir köprü ile bağlanırsa nahiyenin 32 köy nahiye merkezine bağlanmış olur. Ve vatandaşlar kurtulmuş olur. Senede bu suda 3-5 can kaybı olur. Zaruri ihtiyaç halinde olan bu köprünün yapılması lazımdır."*[205]

Abdülhadi Toplu'nun 5 Haziran 1959 tarihli köşe yazısında köylünün ihtiyaçları açıklanmıştır*:*

> *"Mektep yoktur. 100 kadar tahsil çağında talebesi vardır. Camii vardır. Bir vatandaş hayrat olarak yaptırmıştır. Dardır. İmamı köylü tarafından tutulmuştur. Köyün yapılı çeşmesi yoktur. Müracaat ettikleri halde yapılmamıştır. Suyu dereden içiyorlar. Yazın bu dere kurur pislikten kokar, köye 450 metre mesafede bir su vardır. Getirilmesi isteniyor. Hayvanların su içecek yeri dahi yoktur. Yolları tamamıyla*

[204] **Şark Telgraf**, 1 Haziran 1959, s.1.
[205] **Şark Telgraf**, 1 Haziran 1959, s.1.

perişan. At, araba yolu dahi yoktur. Kışın köyün yanındaki dere taştığı zaman geçmek mümkün olmamaktadır. Bu su üzerine bir köprü lazımdır. Bu iki köy arasındaki düzlekte mevcut iki bataklığından kurtulması istenmektedir. Mollahıdran ile Bostankent Kızılmescit arasındaki Kevre Buke bataklığında da bir köprü kurulması istenmektedir. Mamahik yolundaki iki bataklık üzerine köylü köprü kurmuşsa da yıkılmıştır. Bunun yapılması isteniyor."[206]

Abdülhadi Toplu'nun, 8 Haziran 1959 tarihli köşe yazısında Bostankent köyünde, 10 Haziran 1959 tarihli köşe yazısında Resulan ve Gümüşali köylerinde diğer köylerde olduğu gibi de "tarım, hayvancılık, eğitim, ulaşım" gibi konularda ihtiyaçların olduğu belirtilmiştir.

5 Ağustos 1959 tarihli haberde Muş Devlet Hastanesinin Röntgen uzmanına ve diş hekimine ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Sağlık Bakanı Lütfü Kırdar'ın ihtiyaç duyulan uzmanlık alanlarına en kısa zamanda atama yapması beklendiği açıklanmıştır.[207]

9 Kasım 1959 tarihli haber yazısında Muş ormanlarının tahrip edildiği belirtilmiştir. Kesilen ormanların başta Erzurum olmak üzere çevre illere götürüldüğü ifade edilmiştir. Önlem alınmadığı takdirde 3-5 sene sonra ilde odun temin etmenin imkânsız hale geleceği vurgulanmıştır.[208]

Abdullah Şengül tarafından yazılmış "Hizmet İstiyoruz" başlıklı köşe yazısında İl Genel Meclisi toplantısında iki yıl içerisinde yapılan işlerin gözden geçirildiği belirtilmiştir. Ufak telek işlerin dışında eğitim, sağlık, veterinerlik ve ziraat konularında herhangi bir işin yapılmadığı vurgulanmıştır. Eğitim konusunda yapılan işlerin yeterli düzeyde olmadığı açıklanmıştır:

"*2 senede Vilayet Meclisi 208 defa toplandı ve ancak 10 okul tamir edildi. Oysa bu memleketin en büyük noksanı, en büyük derdi, en büyük davası maarif ve kültür davasıdır. Bu ana dava ile alakadar olmamak bu halkı rencide eder. Hizmet etmek böyle değildir."*[209]

7 Aralık 1959 tarihinde Abdullah Şengül tarafından yazılan köşe yazısına karşılık Muş Valisi Mehmet Belek tarafından gazeteye gönderilen telgraf, 14 Aralık 1959 tarihinde yayınlanmıştır. Bu haber yazısında Abdullah Şengül'ün İl Genel Meclisi toplantısına katılmamasına rağmen neye dayanarak eğitimle ilgili verileri verdiği

[206] **Şark Telgraf**, 5 Haziran 1959, s.1.
[207] **Şark Telgraf**, 5 Ağustos 1959, s.1.
[208] **Şark Telgraf**, 9 Kasım 1959, s.1.
[209] **Şark Telgraf**, 7 Aralık 1959, s.1.

sorgulandığı görülmüştür. Abdullah Şengül'ün eğitimle ilgili verdiği değerler yalanlanmış asıl değerler açıklanmıştır:

> *"1958 yılında vilayetimizde 400.000, 1959 yılında da 525.000 liralık tahsilat verilmiş ve iki yıl içinde 14 köy okulu inşa edilmiştir. Dikkat buyrulsun tamir değil inşa yeni yapımıdır. Ayrıca yine iki yıl içinde 5 köy okulunda tamir edilmiş bulunmaktadır. Böylece 1958 ve 1959 inşaat devresinde 14 köy okulu yeniden inşa edilmiş, 5 köy okulu da tamir edilmiş olduğuna göre bahsi geçen yazıda sadece 10 köy okulunu tamir edildiğinin yazılması tamamen hilafı hakikat bulunmakta ve halkın aldatılması hedef tutulmaktadır."*[210]

"İçme Sularımız" başlıklı haber yazısında Muş ilindeki içme sularının insan hayatını tehdit edebilecek durumda olduğu belirtilmiştir. İçme sularının durumu açıklanmıştır:

> *"Yağmurlu havalarda suların çamur halinde akması ve açık havalarda bir bardak suda yüzlerce böceğin cirit oynamış olmaları su yollarının muhafaza altına alınmamış ve sağlığımızı tehdit edecek akıntılara karışmış olmasının en büyük delilidir."*[211]

İçme sularını içilebilir hale getirmek amacıyla sağlık ve belediye teşkilatının iyileştirici çalışmalar yapması gerektiği ifade edilmiştir. Çözüm üretilmediği takdirde insanların tifo hastalığına yakalanabileceği vurgulanmıştır. 31 Ekim 1960 tarihli haber yazısında Muş Valisi Ahmet Gümüşlü'nün teşvikiyle içme suyu kaynağının bulunduğu halka müjdelenmiştir. Bu suyun Muş'un su ihtiyacını karşılayacak düzeyde olduğu böylece ilin su sıkıntısından kurtulacağı ifade edilmiştir. İçme suyu kaynağına nasıl ulaşıldığı ve su kaynağı yanında nasıl bir tören yapıldığı açıklanmıştır:

> *"Cumartesi günü bayramı müteakip 20 makine dolusu halk daire müdürleri valimizle birlikte arabalarla 4 kilometrelik Kızılziyaret Dağı eteğine gitmiş ve buradan yaya olarak patika yollardan 2,5 kilometre dağa tırmanarak yeni bulunan suyun menbaına varılmıştır. Burada yapılan dua ve kesilen kurbandan sonra Sayın Valimiz 45 günlük bir faaliyetten ve bizzat Nafia Müdürü Garanti Şirketi mensuplarıyla birlikte bu dağlarda günlerce gezip bu su menbaını bulduklarını ve daha da sondajlarla borudan su bulunabileceğini, binaenaleyh Muş'un su sıkıntısı çekmeyeceğini ifade etmiş; bu ifade ruhlara ferahlık vermiştir."*[212]

1 Kasım 1960 tarihli haberde Kale Mahallesi'nde eski su şebekesinin olmaması hasebiyle kaynaktan mahalleye su dağıtımının gerçekleşmediği sadece çeşmelere günlük 2 saat su geldiği belirtilmiştir. Mahalle eşrafı tarafından Sayın Muş Valisi Ahmet

[210] **Şark Telgraf**, 14 Aralık 1959, s.1.
[211] **Şark Telgraf**, 23 Nisan 1960, s.1.
[212] **Şark Telgraf**, 31 Ekim 1960, s.1.

Gümüşlü'nün girişimleriyle ulaşılan su kaynağından Kale Mahallesi'ne su tesisatı yapılması ilgililerden rica edilmektedir.[213]

Abdülhadi Toplu'nun "Bekleyen Kasaba Malazgirt" başlıklı yazısında Muş ilinin Malazgirt ilçesinde imar faaliyetlerinin yeterli olmadığı belirtilmiştir. İlgililerin imar faaliyetlerini arttırmaları beklendiği ifade edilmiştir.[214] Abdülhadi Toplu'nun "Malazgirt'in Acil ve Müşterek İhtiyacı" başlıklı köşe yazısında ise Malazgirt ilçesinin yol, köprü ve yeni iş alanları ile ilgili ihtiyaçlarını açıklanmıştır. Nurettin Nahiyesini Malazgirt ilçesinden ayıran Murat suyunun üzerine yapılacak olan köprünün beş yıldan beri inşasına başlanmadığı ve bir an önce köprü inşaatına başlanmasının halk tarafından beklendiği belirtilmiştir. Murat suyunun üzerine yapılacak köprünün çevre halkı için ne kadar önemli olduğu ifade edilmiştir:

> *"Gerçekten 33 parça köyün bağlı bulunduğu Nurettin Nahiyesi sakinlerinin mevsimin 9 ayında bu sudan kayıkla geçmek zorunlulukları ve bilhassa kayığında her zaman iş başında bulunmayışı köylüleri kazalarına gelip gitmekten usandırmaktadır."*[215]

Haberde Malazgirt ilçesinden çevre ilçelere yapılan yolculuğun yolların kötü durumda olmasından dolayı uzun sürdüğü vurgulanmıştır. Yolun durumunun ve halkın güzel yollara kavuşmayı hasretle beklediği açıklanmıştır:

> *"5 saatte Muş- Bulanık- Malazgirt mesafesini kat etmek mümkün iken, Malazgirt'ten Patnos'a, Erciş, Adilcevaz, Ahlât, Tatvan ve Muş'a mevsimin yol verdiği zamanlarda 20 saatte gelebilmenin külfetini nefislerinde duyan Malazgirtliler seçim arifesinde ve yaz ayında greyderlerin düzelttiği toprak üzerinden gelip giden mebusların size yol yaptık diyerek övünmelerine gülüp geçmekte yaz kış selamete sağlık bir yola kavuşmanın hasreti içinde çırpınmaktadırlar".*[216]

Haberde Malazgirt halkının yeni iş alanlarının kurulmasına ihtiyacı olduğu vurgulanmıştır. Malazgirt halkının özellikle hangi iş sahasına ihtiyacı olduğu ifade edilmiştir: "Bu iş sahası içinde en münasibi bir iplik dokuma atölyesi olduğunu ifade etmektedirler."[217]

---

[213] **Şark Telgraf**, 1 Kasım 1960, s.1.
[214] **Şark Telgraf**, 27 Nisan 1960, s.1.
[215] **Şark Telgraf**, 28 Nisan 1960, s.1.
[216] **Şark Telgraf**, 28 Nisan 1960, s.1.
[217] **Şark Telgraf**, 28 Nisan 1960, s.1.

6 Mayıs 1960 tarihli haber yazısında şehir merkezi ile istasyon arasındaki yolun toprak olması sebebiyle araçların kaza yaptığı belirtilmiştir. Haberde topraklı yolda kazaların nasıl meydana geldiği açıklanmıştır:

> *"İlgililerden aldığımız malumata göre şehrimizle istasyon arasındaki yolda son zamanlarda vuku bulunan kazaların trafik hatalarından değil, bu toprak yolun bulunuşu ve vasıtaların gidip geldikçe kalkan toz ve dumanın fazlalığından bir sonra gelen arabaların birbirlerini görmelerine imkân kalmadığı için çarpışma vücuda gelmekte ve kazalar olmaktadır."*[218]

İlgililerin bu topraklı yolu asfaltlamaları halk tarafından beklendiği vurgulanmıştır.

12 Mayıs 1960 tarihli haberde Kale Mahallesi'ne yapılmakta olan yolda kullanılan kumun niteliği ve yoldaki bazı eksiklikler çevre halkını endişelendirdiği belirtilmiştir. Halkın yol ile ilgili endişeleri dile getirilmiştir:

> *"Greyderlerle açılan yol üzerine kum serilmişse de bu kumun üçte ikisinin toprakla karışık bulunması yağan yağmurlardan yolun kısa bir zamanda harap olacağı endişesini mahallelilere vermekte ve saf kum celbi ile bir kat daha serilmesi istenmektedir. Belediye tarafından yol üzerine yapılmakta bulunan menfezlerin inşası sırasında bu işte tamamlanırsa yol mahallenin ihtiyacını karşılayacak vaziyettedir. Ayrıca yol güzergâhına isabet eden birkaç yerde toprak kayması ihtimali bulunduğundan buralarında önlerine set çekmek yahut gerekli tedbirleri almak icap etmektedir."*[219]

Yol ile ilgili eksikliklerin ilgililer tarafından giderilmesi çevre halkı tarafından beklendiği ifade edilmiştir.

Abdullah Şengül'ün "Pancar Ekicileri Zor Durumda" başlıklı köşe yazısında şeker pancarı üreticilerinin zor durumda olduğu ve üreticilerin devletten zamanında yardım beklediği ifade edilmiştir. Şeker pancarı bakımının nasıl olduğu ve yardımların zamanında yapılmasının ne kadar önemli olduğu ifade edilmiştir:

> *"Şeker pancarından iyi bir ürün alabilmek için bakımını titizlikle ve zamanında yapmak lüzumu göz önüne alınırsa ekiciye zamansız yapılacak bir yardım mahsul için bir fayda sağlamayacağı gibi ekiciye de ağır bir borcun altına sokar. Çünkü köylülerimizi hep biliriz, elinde para gördü mü sarf etmeden duramaz. Şayet bir yardım yapılacaksa hemen yapılmalı ki bu yardım köylümüzce de yerli yerinde kullanılsın."*[220]

3 Ağustos 1960 tarihli haberinde 70 yataklı bir hastanenin bir doktor ve hemşire ile idare edilmeye çalışıldığı belirtilmiştir. Sağlık çalışanı yetersizliğinden dolayı hastalarla

[218] **Şark Telgraf**, 6 Mayıs 1960, s.1.
[219] **Şark Telgraf**, 12 Mayıs 1960, s.1.
[220] **Şark Telgraf**, 13 Temmuz 1960, s.1.

gerektiği kadar ilgilenilmediği vurgulanmıştır. Haber yazısında hastanenin durumu açıklanmıştır:

> *"Uzun zamandan beri hastane ambarında müzelikmiş gibi bulunan röntgen cihazı mütehassıslığı yüzünden çalışılmaz durumda. Hariciye, dâhiliye, dış ve diğer akşamlara ait bölümdeki doktor olmadığı gibi tek bir ebenin de bu vaziyet karşısında Bitlis'e tayini ile 70 yataklı bir hastane bu durum karşısında bir hemşire ve tek doktoru olan Sayın Op. Dr. A. Fazlı Baran tarafından pek güç bir vaziyette idare edilmektedir."*[221]

İlgililerin hastane için gerekli tedbirleri alması istendiği ifade edilmiştir. 24 Eylül 1960 tarihli haberde Muş Devlet Hastanesine yeni bir doktor geldiği ve Muş halkı tarafından büyük bir memnuniyetle karşılandığı ifade edilmiştir: "Gümüşhane Hastanesinde vazifeli bulunup bilahare vilayetimiz Devlet Hastanesine tayin edilen Dâhiliye mütehassıs Sayın Dr. Edik Gürün, gelişiyle beraber vazifesine başlamış bulunmaktadır."[222] 24 Ekim 1960 tarihli haberde göz doktoru Aysel Işık'ın muayenehanesinde çalışmalarına başladığı açıklanmıştır.[223]

8 Ağustos 1960 tarihli haberde Muş Valisi Ahmet Gümüşlü'nün Milli Eğitim Müdürü, Bayındırlık Müdürü, Defterdar ve Jandarma Komutan Vekilleri ile birlikte eğitim, maliye, bayındırlık konularında denetleme yapmak ve ihtiyaçları belirlemek amacıyla Malazgirt ve Bulanık ilçelerine gittikleri belirtilmiştir. Gezide okul inşaatının normal seyrinde devam ettiği ifade edilmiştir. Bayındırlık konusunda Malazgirt-Ahlat yol çalışmasının hızla devam ettiği ve Liz-Bulanık yolunun yıl içerisinde yapılmasına karar verildiği görülmüştür. Köylere içme suyu faaliyet programı hazırlandığı belirtilmiştir. Bulanık ilçesinde bulunan toprak komisyonunun toprak dağıtım çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir. Haber yazısında toprak dağıtımının kim tarafından ve nasıl yapılacağı açıklanmıştır:

> *"Halen Bulanık kazasında faaliyet halinde bulunan 69 numaralı toprak komisyonunun bu kazada başlamış bulunduğu işlerin ikmalini müteakip Malazgirt kazasında dağıtıma başlaması konusundaki valilik teklifi İmar ve İskân Bakanlığınca tasvip edilmiş bulunmaktadır. Komisyon Mollakent ve Alınocan köylerindeki işlerini tamamladıktan sonra Malazgirt'e gidecektir."*[224]

Köylerdeki ihtiyaçlar belirlenerek eksikliklerin tamamlanması için ilgililere talimatlar verildiği vurgulanmıştır.

---

[221] **Şark Telgraf**, 3 Ağustos 1960, s.1.
[222] **Şark Telgraf**, 24 Eylül 1960, s.1.
[223] **Şark Telgraf**, 24 Ekim 1960, s.1.
[224] **Şark Telgraf**, 8 Ağustos 1960, s.1.

11 Ağustos 1960 tarihli haberinde Muş ilinde eğitim alanında yapılacak olan çalışmalar açıklanmıştır. Habere göre Muş ilinde 15 köy okulu inşasına başlandığı ve 7 köy okulu tamiri yapıldığı belirtilmiştir. Köy okulları dışında Erkek Sanat Enstitüsü atölyelerinin çatı tamiri yapıldığı ve enstitünün malzeme ihtiyaçları giderildiği ifade edilmiştir. Akşam Kız Sanat Okulunun Kız Enstitüsüne döndürülmesi hususu Milli Eğitim Bakanlığına bildirilmişse de bu sene isteğin gerçekleşmeyeceği belirtilmiştir. Köylerdeki dikiş kurslarının sayılarının artırılmasına önem verildiği vurgulanmıştır. Gıda eğitimine Merkez ve ilçelerde devam edileceği belirtilmiştir. Bu eğitim için neler yapıldığı açıklanmıştır:

> *"Önümüzdeki ders yılında gıda eğitiminin de devam edilecek bu yüzden de öğrencilerimizin köklü alışkanlıklar edinmelerine çalışılacaktır. Bu maksatla vilayetimiz merkez ve kaza merkez okullarına ilave gıda alınması için 35 bin liralık tahsilat, 42 kutu (8400 kalıp) sabunu gönderilmiştir."*[225]

Öğretmen ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. Özellikle askere giden öğretmenlerin yerine yeni öğretmenler tayin edildiği ifade edilmiştir. Her bölgeye bir eğitim müfettişi atandığı belirtilmiştir. Muş Milli Eğitim Müdürü Sabahattin Avcıoğlu'nun Muş temsilcisi olarak ilkokul öğretmenleri Sosyal Yardım Sandığı toplantısına katılmak üzere Ankara'ya gideceği belirtilmiştir. Avcıoğlu'nun Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığı ile etkileşimde bulunarak Muş ilinin eğitim alanındaki ihtiyaçlarını dile getireceği vurgulanmıştır. Avcıoğlu'nun Milli Eğitim Bakanlığına ifade edeceği konular açıklanmıştır:

> *"Ankara'da bulunduğu sıralarda Vilayetimiz Milli Eğitim işleri etrafında bakanlıkla gerekli temaslarda bulunacak, bilhassa öğretmen ihtiyacının karşılanması, yatılı okul inşasına başlanması hususları sağlamaya çalışılacaktır."*[226]

"Şehrimizde Yeni Bir Şehir Kulübü Açılacak" başlıklı haber yazısında Belediye Oteli'nin iç salonlarından birine şehir kulübü açılacağı belirtilmiştir. Bu konuda çalışmalar yapıldığı ve tüzük hazırlandığı ifade edilmiştir.[227]

4 Ekim 1960 tarihli haberde özellikle kış aylarında il merkeziyle ilçeler arasında irtibatın kesildiği belirtilmiştir. Muş-Malazgirt-Bulanık arasındaki yolun üç yıldan beri yapılmakta olduğu ancak kışın 6-7 ay bu yolların çamurdan işlemez hale geldiği vurgulanmıştır. Halkın, ilgililerden bu yolun kışın da işler hale getirilmesini beklediği

[225] **Şark Telgraf**, 11 Ağustos 1960, s.1.
[226] **Şark Telgraf**, 11 Ağustos 1960, s.1.
[227] **Şark Telgraf**, 17 Eylül 1960, s.1.

ifade edilmiştir. Kış ayında Merkez ile ilçeler arasında irtibatın kurulabilmesi için haber yazısında çözüm önerileri sunulmuştur:

> *"Bu kış bu yıl çalışmaya açılmayacaksa Tutak üzerinden, Karaköse ve Erzurum'la Van'la rabıta kurulabilen Malazgirt'i, Bulanık'la birbirine bağlamak suretiyle Bulanık kazamızın kışın her taraftan kesilen irtibatının doğurduğu mahzurları izole edilmelidir. Nitekim Malazgirt- Bulanık arası 30 kilometre gibi tesviyesi yapılmış bir yola maliktir bu yolu kışında işletmeye salik duruma getirmek mümkündür."*[228]

17 Ekim 1960 tarihli haber yazısında Malazgirt-Bulanık arasındaki yolun bakıma alındığı belirtilmiştir. Çalışmalarla birlikte bu kış il merkeziyle ilçeleri arasında ulaşımın sağlanabileceği halka duyurulmuştur. Merkez ile ilçeler arasında ulaşım sağlanamadığında halkın yaşadığı zorluklar açıklanmıştır: "Bu yüzden iktisadi hayat felce uğradığı gibi acil hastalıklar ve vakaların zuhurunda da müşkül durumda karşılaşmaktaydı."[229]

"Vilayetimizde Bir Cüzzam Dispanseri Açıldı" başlıklı haberde şehre cüzzamlı hastaları tedavi etmek amacıyla Cüzzam Dispanseri açıldığı halka duyurulmuştur. Hastane binası ve sağlık çalışanları hakkında açıklama yapılmıştır:

> *"Kuruluş devresinde bulunan bu dispanser için eski hastanenin ameliyat kısmı tadil ve temiz edilerek tahsis olunmuştur. Yeni doktor gelinceye kadar bu vazifede merkez hükümet tabibi İbrahim Öztürk bakacaktır. Sıhhat memurluklarına da Erhan Güngör, Naim Bozkurt ve Riyadettin bakacaklardır."*[230]

20 Aralık 1960 tarihli haber yazısında Cüzzam Dispanserinin hizmete açıldığı belirtilmiştir. Kalabalık bir davetli topluluğuyla açılışın gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Dönemin Sağlık Müdürü Vekili Dr. İbrahim Öztürk dispanserin hizmetleri hakkında açılışta yaptığı konuşma verilmiştir:

> *"Dispanserinin yapacağı hizmetlerden bahsederek halen mevcut 44 cüzzamlının tedavi edilmekte bulunduğunu ifade ile bu dispanserin açılmasında hizmeti geçen Sayın Valimiz Ahmet Gümüşlü ve Verem Dispanseri ile kara yolları mensuplarına teşekkürlerini bildirmiş, Eski iktidarın ya hürriyet yahut kalkınma sloganına mukabil Milli Birlik Hükümetinin hürriyet içinde kalkınma anlayışının Muş'a hediye ettiği bir eser olarak tavsifle bu eserin memlekete hayırlı olması temennisinde bulunmuştur".*[231]

"Bol Işığa Kavuşacağız" başlıklı haber yazısında Muş Valisi Ahmet Gümüşlü'nün Muş'un elektrik ihtiyacını karşılamak amacıyla girişimlerde bulunduğu belirtilmiştir.

---

[228] **Şark Telgraf**, 4 Ekim1960, s.1.
[229] **Şark Telgraf**, 17 Ekim 1960, s.1.
[230] **Şark Telgraf**, 24 Ekim 1960, s.1.
[231] **Şark Telgraf**, 20 Aralık 1960, s.1.

Gümüşlü'nün yaptığı teşebbüsler açıklanmıştır: "Elektrik tenviratın Şehrimizin ihtiyacına kifayetsizliğini takdir buyuran Sayın Valimiz Ahmet Gümüşlü iller bankasından temin ettikleri yardımla bu mübrem ihtiyacı karşılamayı sağlamış bulunmaktadırlar."[232]

16 Kasım 1960 tarihli haberde Varto ilçesinde toprak dağıtımı yapıldığı belirtilmiştir. Toprak dağıtımının nasıl yapıldığı ve halka ne kadar toprak dağıtıldığı açıklanmıştır*:*

> *"Bu yıl çalışmaların uzun zamandan beri devam eden şehrimiz toprak tevzi komisyonlarının muvaffakiyetli başarıları neticesinde, dünde 53 numaralı toprak tevzi komisyonu Varto ilçemizin Yılanlı köyünde 979 dönüm 500 metrekarelik toprak, 36 çiftçi ailesine tevzi edilmiştir."*[233]

"Radyolarımız Dinlenemez Hale Geldi" başlıklı haberde elektrik voltajında meydana gelen ani alçalma ve yükselme sebebiyle halkın radyoları dinleyemez hale geldiği ifade edilmiştir. Elektrik voltajındaki düzensizliğin radyolar üzerindeki etkisi açıklanmıştır:

> *"Hidroelektrikli olan şehrimiz elektrik cereyanının epey zamandan beri öğleden sonra 15 ve 16 sıralarında cereyan voltajının birdenbire düşüşü ve 20-25 dakika yükselip alçalışıyla iş yerlerindeki çalışma durumunu güçleştirmiş olmakla beraber maalesef şimdiye kadar düzeltilmediği gibi bu mevzudaki sorularımıza sadece motorlar çalışınca ondan mütevellit oluyormuş, öyleyse yapılan tebliğin derhal tatbiki mümkün!.."*[234]

Bu sorunun çözümünün ilgililerden beklendiği belirtilmiştir.

10 Aralık 1960 tarihli haber yazısında şehirdeki elektrik voltajının düşük olması sebebiyle sanayicilerin makinelerini çalıştıramadığı vurgulanmıştır. İlgililerin, sanayicilerin elektrik ihtiyacını yüksek voltajla sağlaması beklendiği ifade edilmiştir.[235]

13 Aralık 1960 tarihli haberde Muş ili Cami Yaptırma Derneğinin il genelindeki camilerin ihtiyaçlarını karşıladığı belirtilmiştir. Kale Mahallesi'ndeki camilerin odun ihtiyacının Cami Yaptırma Derneği tarafından karşılanmasının mahalle halkı tarafından beklendiği vurgulanmıştır.[236]

---

[232] **Şark Telgraf**, 15 Kasım 1960, s.1.
[233] **Şark Telgraf**, 16 Kasım 1960, s.1.
[234] **Şark Telgraf**, 16 Kasım 1960, s.1.
[235] **Şark Telgraf**, 10 Aralık 1960, s.1.
[236] **Şark Telgraf**, 13 Aralık 1960, s.1.

2.3.2. Ölüm, Kaza, Cinayet, İntihar, Gasp, Kaçakçılık ve Hırsızlık Olaylarıyla İlgili Haberler

Şark Telgraf gazetesinde Muş ilinde ve Türkiye genelinde gerçekleşen ölüm, kaza, cinayet, intihar, kaçakçılık ve hırsızlık olaylarıyla ilgili haberlerin yer aldığı görülmüştür.

"Kanalizasyon içinde bir erkek cesedi bulundu" başlıklı haber yazısında bozuk kanalizasyon içinde kokmuş halde bulunan cesedin kime ait olduğu belirtilmiştir. Haber yazısında cesedin kimliği açıklanmıştır: "Bundan on gün evvel ortadan ani olarak kaybolan ve Kıyık Semtinde oturan Simsar Şaban ismindeki adama ait olduğu anlaşılan ceset, morga kaldırılmıştır."[237]

21 Şubat 1958 tarihli haberde Elazığ'da uzun süreden beri aranan silah kaçakçılarının yakalandığı belirtilmiştir. Kaçakçıların nasıl, nerede yakalandığı ve üstlerinden neler çıktığı haber yazısında açıklanmıştır: "Trende yapılan bir arama ve takip sonunda Siirtli oldukları tespit edilen üç şahsın yanında 1050 mermi, 3 tabanca ve iki mavzer tüfeği ele geçirilerek suçlular adalete tevdi edilmiştir."[238]

Kaşkaltak köyünde oturan Molla Mustafa'nın oğlu Abdülkuddüs'ün evine 1 Nisan 1958 tarihinde hırsız girdiği belirtilmiştir. Hırsızın evden buğdayları ve değerli eşyaları çaldığı vurgulanmıştır. Yapılan ihbar sonucunda hırsızı yakalamak için yapılanlar açıklanmıştır:

> *"Yapılan ihbar üzerine köye giden jandarmalar köy muhtarlarının da yardımıyla araştırma yapmış şüpheli görülen ve bu köyde mühim dört şahsın yakalayarak adliyeye teslim etmişlerdir. Şüpheliler hakkında gerekli soruşturma başlamıştır."*[239]

15 Nisan 1958 tarihli haber yazısında Diyarbakır'dan Çarşamba'ya gönderilen 115 kilo kaçak kahvenin Sivas'ta yakalandığı ifade edilmiştir. Kaçak kahvelerin nasıl tespit edildiği açıklanmıştır:

> *"Faik Yıldız adındaki bir şahsın Diyarbakır'dan kendi adına Çarşamba'ya gönderdiği beş leblebi çuvalının Samsun vagonlarına yüklendiği bir sırada patlayan bir leblebi çuvalının içinde bulunan 25 kilo ağırlığındaki ikinci bir torba hamalların dikkatini çekmiş kontrol edildiğinde içinde kahve dolu olduğu anlaşılmıştır. Durum ilgili makamlara bildirilmiş ve bu suretle 5 leblebi çuvalının içinde gayet ustalıkla yerleştirilmiş 115 kilo ağırlığında kahve bulunduğu tespit edilmiştir."*[240]

---

[237] **Şark Telgraf**, 4 Ocak 1958, s.1.
[238] **Şark Telgraf**, 21 Şubat 1958, s.1.
[239] **Şark Telgraf**, 9 Nisan 1958, s.1.
[240] **Şark Telgraf**, 15 Nisan 1958, s.1.

Uzun zamandan beri devam ettiği düşünülen kahve kaçakçılığı hakkında soruşturma başlatıldığı haber yazısında vurgulanmıştır.

17 Nisan 1958 tarihli haberde Osmaniye ilinin Ponak köyünde kahvecilik yapan Ali Tekdemir'in kendisini evinin bahçesindeki kuyuya atarak intihar ettiği açıklanmıştır. Olayla ilgili soruşturma başlatıldığı vurgulanmıştır.

"Trenden Düşerek Yaralandı" başlıklı haber yazısında Divriği Erzurum istikametinde giden posta treninin Avşar istasyonunda hareketi sırasında Reyhan Bektaş adlı yolcunun trenin kapılarının aniden açılması sonucundan düşerek yaralandığı açıklanmıştır. Yaralı kadının tedavi edildiği belirtilmiştir.[241]

"Ucuz Atlatılan Trafik Kazası" başlıklı haber yazısında az bir zararla atlatılan iki trafik kazası ele alınmıştır. İlk olarak Osman Sarıgüzel adlı kişinin kullanmış olduğu taksinin freninin patlaması sonucunda arabanın yol üzerindeki bir yapının tahta perdelerini yıkarak içeri girdiği açıklanmıştır. İkinci kazada ise şoför Oral'ın kullanmış olduğu kamyonun frenlerinin tutmaması üzerine stadyum duvarına çarparak bir ağacın üzerine devrildiği ve aracın ön kısmının zarar gördüğü ifade edilmiştir.[242]

2 Mayıs 1958 tarihli haberde Bulanık'ın Abdalbeyazıt köyünden Tırtop köyüne sığır almak amacıyla giden Ahmet Gevaş adlı hayvan tüccarının yolu 7 kişi tarafından kesilip öldürülmek istendiği belirtilmiştir. Tüccar, eşkıyalara canını bağışlamaları takdirde yanındaki 10000 lirayı vereceğini söylediği ifade edilmiştir. Teklif edilen parayı alan eşkıyaların tüccarı bıraktığı vurgulanmıştır. Serbest kalan tüccarın yaptıkları açıklanmıştır: "Bu arada saati ve fötr şapkası alınan tüccar derhal Bulanık merkezine giderek şikâyette bulunmuştur."[243] Bunun üzerine Jandarmanın bu kişileri aramaya başladığı belirtilmiştir.

Muş ilinin Bostankent ve Ali Gedik köylerinde ilginç bir hırsızlık olayı olduğu belirtilmiştir. Habere göre hırsızların önce, Bostankent köyüne gidip çobanın uyumasından istifade ederek 6 İnek ve 20 Öküzü, sonra da Ali Gedik köyüne gidip oradan da 4 ineği çalıp kaçtığı ifade edilmiştir. Hayvanların değerinin ne kadar olduğu ve köylülerin bu olay üzerine ne yaptığı açıklanmıştır:

[241] **Şark Telgraf**, 17 Nisan 1958, s.1.
[242] **Şark Telgraf**, 18 Nisan 1958, s.1.
[243] **Şark Telgraf**, 2 Mayıs 1958, s.1.

"15000 lira kıymetindeki bu hayvanların nereye götürüldüğünü öğrenmek üzere köylüler civar köy, kaza ve vilayetlere dağılmışlardır. Hadiseden Nahiye Müdürlüğü ve vilayetimiz de haberdar edilmiş, araştırmalara başlanmıştır."[244]

Hırsızlığı alışkanlık edinmiş kişiler cami avlusunda bile hırsızlık yapmaya devam ederler. Bunun bir örneği Diyarbakır'da görülmüştür. Hırsızın, cami avlusunda Abdullah İzgi'nin cebinden 3500 lirayı nasıl çalmaya çalıştığı ve yakalandığı haber yazısında ifade edilmiştir. Hırsızın nasıl yakalandığı açıklanmıştır*:*

"18.08.1958 günü akşamı saat 18 sıralarında ulu camide abdest alırken şahısların paralarını çalmaya adet edinen Sarıkamışlı Alişen Erdağ ismindeki hırsız Liceli tüccarlardan Abdullah İzgi'nin cebinden 3500 lirayı yine aşırırken para sahibi farkına vararak hırsızı yakalamış bu arada camide bulunan halkın yumrukları arasından emniyet ekipleri tarafından karakola götürülüp sorguya çekilmiş yapılan tahkikatla uzun zamandan beri emniyet tarafından arandığı anlaşılmış. Hakkında yapılan zabıtla adliyeye teslim edilmiştir."[245]

İzmir'den Adana yoluyla İran'a kaçırılmak istenen 3 bavul afyonun Diyarbakır'da suçüstü yakalandığı ifade edilmiştir. Haber yazısında kaçakçılık yapanların nasıl yakalandığı açıklanmıştır:

"Abdulhakim Atmacı beraberinde Siirtte ve oradanda Van yoluyla İran'a üç bavul dolusu Afyonu kaçırırken şehrimiz faal Emniyet ekipleri tarafından suçüstü olarak istasyonda yakalanmıştır. Üç bavul Afyonla birlikte adalete teslim olunmuştur."[246]

Bulanık ilçesine bağlı Later köyünde öğretmen olan Ziya Dost'un gece yarısı öldürülmek istendiği ifade edilmiştir. Öğretmenin mucize eseri hayatta kaldığı vurgulanmıştır. Öğretmene karşı silahlı saldırı yapılmasının sebebi açıklanmıştır: "Öğrendiğimize göre öğretmenin babası bir at hırsızlığı faillerinin bulunmasına yardım etmiş ve bundan muğber olan hırsızlar da öğretmene suikast yapmışlardır."[247]

Şark Telgraf gazetesinde dönemsel olarak iktidar karşıtı haberlere daha ağırlık verildiği görülmüştür. Sürekli iktidarın açığı aranmakta ya da yalan yanlış haberler yayımlanmakta olduğu tespit edilmiştir. Demokrat Parti Teşkilatı ikinci başkanı ve bir Demokrat Parti üyesinin Demokrat Partiye ait arabayla 44 kilo afyonu İran'a kaçırmak üzere Van'a götürürken yakalandıkları ifade edilmiştir. Haber yazısında tutuklanan kişilerle ilgili açıklama şöyledir:

[244] **Şark Telgraf**, 10 Mayıs 1958, s.1.
[245] **Şark Telgraf**, 21 Mayıs 1958, s.1.
[246] **Şark Telgraf**, 17 Eylül 1958, s.1.
[247] **Şark Telgraf**, 11 Ekim 1958, s.1.

"Şehrimizde birkaç aydan beri Demokrat Partiye ait jeeplerle afyon kaçakçılığı hakkında söylentiler ağızdan ağıza dolaşmaktaydı. Tevkif edilen Ağrı DP ikinci Başkanı Zeki Tokar. DP Ağrı Milletvekili Kasım Küfrevi'nin de yeğenidir."[248]

Hizan'da Esrarengiz Bir Ölüm" başlıklı haberde yemeklik bitki toplamak amacıyla dağa giden bir kadının ölüsü bulunduğu belirtilmiştir. Kadının boğulmasından şüphe edildiği vurgulanmıştır. İlgililer tarafından ölüm sebebi araştırıldığı haber yazısında açıklanmıştır.[249]

Kan davası yüzünden geçmişten günümüze kadar birçok yerde cinayetler işlendiği görülmüştür. Bunun bir örneği de Muş'un Bulanık ilçesinde yaşanmıştır. "Bulanık'ta Bir Cinayet" başlıklı haber yazısında Bulanık ilçesine bağlı Molla Mustafa köyünde yaşayan Hacı M. Ali adlı kişi üç yıl önce köyde bir kişiyi öldürmesi üzerine evini Malazgirt'e bağlı köylerden birine taşıtmıştır. Geçen ay Hacı M. Ali köyüne geri dönmek amacıyla ilgili makamlardan izin almıştır. Hacı M. Ali'nin Valiliğin izniyle köyüne geri dönmesi hayırlı olmamıştır. Ali'nin köyüne dönmesiyle ilgili haber yazısında şöyle açıklanmıştır: "Nihayet evvelisi gün M. Ali daha evvel öldürdüğü kimsenin akrabalarından Alican isimli birisi tarafından tüfekle vurulup öldürülmüştür."[250]

Bulanık ilçesinde son zamanlarda dikkati çekebilecek çoklukta hayvan çalındığı görülmüştür. Son on beş günde 100'e yakın hayvan çalınmıştır. Hayvanları çalınan kişilerin durumu ilgililere bildirmesine rağmen herhangi bir sonuç alınamamıştır. Bundan dolayı hayvan sahipleri civar köyleri gezerek hayvanlarını aramışlardır.[251]

15 Temmuz 1959 tarihli haberde Sivas'tan Kayseri yönüne giden 783 numaralı tren ile Kayseri'den gelen 766 numaralı trenin Sivas'a 14 km mesafede bulunan Söğüthan civarında çarpıştığı belirtilmiştir. Çarpışma sonucunda ölen ve yaralanan kişiler hakkında açıklama yapılmıştır:

"Çarpışma sonucunda personelden Osman Özcan, Mehmet Kurtuluş, Turan Kuş ve hüviyeti tespit edilmeyen 7 çoban derhal ölmüşlerdir. Personelden Katar şefi Hasan Ak'ın 2 ayağı kesilmiş olup durumu ağırdır. Gene personelden Mehmet Aksulan, Abidin Akça, İsmail Aslıhan ile çobanlar Osman Elbistan, Bekir Süngü, Mehmet Baş, Hasan Ay ağır yaralı olup hastanede tedavi altında bulunmaktadır. Bu gün ölülerin cenazeleri bayraklarla sarılı olarak bunda felaketinde büyük bir kalabalığın kaldığı hazin bir törenle toprağa verilmiştir."[252]

---

[248] **Şark Telgraf**, 6 Şubat 1959, s.1.
[249] **Şark Telgraf**, 1 Haziran 1959, s.1.
[250] **Şark Telgraf**, 10 Temmuz 1959, s.1.
[251] **Şark Telgraf**, 10 Temmuz 1959, s.1.
[252] **Şark Telgraf**, 15 Temmuz 1959, s.1.

"Bir Şoför Tırpanla Paramparça Edildi" başlıklı haberde Selahattin adlı vatandaşın, maden arama şirketine ait bir otomobille Hasköy civarında bir kişiye çarparak öldürdüğü belirtilmiştir. Bunun üzerine haber yazısında ölen kişinin yakınları Selahattin adlı şoförü tırpanla parçalayarak öldürdüğü ifade edilmiştir.[253]

Muş'ta yetişen ve Muş'a yıllarca hizmet etmiş önemli kişilerin ölüm haberleri gazetede "Acı Bir Ölüm" başlığı altında halka duyurulduğu tespit edilmiştir. İl Özel İdaresinden emekli memur Mehmet Balkaya'nın ölüm haberi, topluma yaptığı hizmetleri ve ölümünden duyulan üzüntü 8 Şubat 1960 tarihli haber yazısında "Acı Bir Ölüm" başlığı ile ifade edildiği görülmüştür.

Bulanık ilçesine bağlı Ş. Şeyh köyünde Yusuf Aktan isimli kişinin bilinmeyen bir sebepten dolayı öldürüldüğü ifade edilmiştir. Suçla ilgisi olan kişilerin kaçtığı belirtilmiştir. İlgililerin konuyla ilgili araştırma yaptığı vurgulanmıştır.[254]

Konya'nın Ereğli ilçesinde Atilla Özkaya adlı öğrencinin öğretmeni Ömer İncesu tarafından öldürüldüğü ifade edilmiştir. Haber yazısında öğretmenin öğrencisini nasıl öldürdüğü yönündeki söylentiler belirtilmiştir:

> *"İddiaya göre öğretmen son sınıf öğrencilerinden Atilla Özkaya'nın başına fırlattığı bir çanta ve beline de bir tekme vurmuştur. Atilla aldığı yaraların tesiriyle ölmüştür. Yapılan otopside ölümün dayaktan ileri geldiği anlaşılmıştır."*[255]

4 Aralık 1959 tarihli haber yazısında Bingöl'ün Kiğı ilçesine bağlı Amariç, Disvas ve Pülümürlü köylüleri arasında büyük bir kavga çıktığı açıklanmıştır. Kavga sonucunda Gali Durmuş adlı kişinin öldüğü ve beş kişinin tutuklandığı belirtilmiştir.[256]

29 Şubat 1960 tarihli haberde Kayıkçı Ahmet adlı kişinin Murat Nehri'nde boğularak öldüğü belirtilmiştir. Olayın nasıl gerçekleştiği haber yazısında şöyle açıklanmıştır:

> *"Haber aldığımıza göre 26.02.1960 Cuma günü, Dom köyünden 20 koyun getirip Gaybiyan'dan Azakpınar'a geçirmek isteyen İhsan Mirza isimli şahıs 5 koyununu kayığa yükleyip kendi de biniyor. Kayıkçı Ahmet, Murat suyu ortasına geldiğinde bir delikten su alan kayığın batması ile kayıkçı boğulmuştur. Mal sahibi İhsan'ın üzerindeki gocuk hava ile dolduğu için muhakkak bir ölümden kurtulmuştur. Koyunlarda yüzerek sahile çıkmıştır."*[257]

---

[253] **Şark Telgraf**, 7 Ağustos 1959, s.1.
[254] **Şark Telgraf**, 23 Kasım 1959, s.1.
[255] **Şark Telgraf**, 23 Kasım 1959, s.1.
[256] **Şark Telgraf**, 4 Aralık 1959, s.1.
[257] **Şark Telgraf**, 29 Şubat 1960, s.1.

Eski zamanlarda kartal, şahin gibi yırtıcı kuşların çocukları kaçırdığı görülmüştür. 4 Mayıs 1960 tarihli gazete bununla ilgili bir haber yer aldığı tespit edilmiştir. Habere göre Geneviş köyünde iki yaşındaki Demircan'ın kartal tarafından kaçırıldığı ve tüm aramalara rağmen çocuğun bulunamadığı ifade edilmiştir: "Kartal çocuğu annesinin dağda yalnız bırakmasından istifade ederek kaçırmıştır."[258]

Muş'ta yaşayan ve Muş'a hizmette bulunmuş önemli kişilerin başlarından geçen kaza haberleri gazetede halka "Acı Bir Kaza" başlığı altında duyurulduğu tespit edilmiştir. 24 Mayıs 1960 tarihli haber yazısında Bulanık ilçesinde yaşayan Tüccar Süleyman Danışman adlı kişinin atla çarşıda dolaşırken atın kayarak düşmesi sonucu ayağını kırdığı açıklanmıştır.[259]

Abdülaziz Çarıkçı'nın 27.07.1960 Çarşamba günü Bitlis yolunda olan trafik kazasında sağ bacağından yaralanması sonucu devlet hastanesinde tedavi altına alındığı ve dün gece bütün uğraşlara rağmen vefat ettiği haber yazısında dile getirilmiştir.[260]

29 Temmuz 1960 tarihli haberde Muş'un tanınmış ailelerinden olan ve uzun yıllardır ticaretle uğraşan Mehmet Ulu'nun vefat ettiği belirtilmiştir. Merhumun ne zaman ve nereye gömüldüğü haber yazısında açıklanmıştır: "Dün gece vefat edip bu sabahleyin Alaattin Bey Camiinde cenaze namazına müteakip tanıdık dost ve akrabaları tarafından aile kabristanlığına defnedilmiştir".[261]

Ülkemizde toprak kavgası yüzünden yıllardır kan döküldüğü görülmüştür. Bir avuç toprak için kardeş kardeşi katledebilmektedir. Toprak kavgası yüzünden birbirlerini yaralayan hatta öldürenlerin bir örneği 24 Ağustos 1960 tarihli haberde ifade edilmiştir. Habere göre toprak kavgası ve sonucunda olanlar şöyledir:

> *"Bir yıldan beri ihtilaf mevzuu halini alan ve gergin bir hava içinde cereyan eden bir arazi ihtilafı dolayısıyla, şehrimiz tüccarlarından Şazıl Mirze ve oğlu Halis Mirze vilayete müracaatla maliyeden Muzaffer Güngör özel idareden Emin Erol'u alarak Geliyegüzen nahiyesine bağlı Tıhek köyüne arazilerini tespite gittiklerinde, köylülerin tecavüzüne uğramışlar. Baba ağır surette yaralanmış, oğul aldığı üç kama darbeyle öldürülmüştür. Ölü ve yaralı şehrimize getirilmiş, yaralı hastaneye kaldırılmış, ölü otopsiye tabi tutulmuş ve hadiseye savcılıkça el koyulmuştur."*[262]

[258] **Şark Telgraf**, 4 Mayıs 1960, s.1.
[259] **Şark Telgraf**, 24 Mayıs 1960, s.1.
[260] **Şark Telgraf**, 29 Temmuz 1960, s.1.
[261] **Şark Telgraf**, 29 Temmuz 1960, s.1.
[262] **Şark Telgraf**, 24 Ağustos 1960, s.1..

19 Eylül 1960 tarihli haberde Erzurum yönünden gelen İhsan Şahin'e ait olan aracın Muş-Varto yolunda durdurulmasıyla kaçırılmak istenen 130 kilo afyonun yakalandığı belirtilmiştir. Olay ilgililere bildirilmiştir. Şoförün tutuklandığı 130 kilo afyonun şubeye teslim edildiği haber yazısında ifade edilmiştir.[263]

Şark Telgraf gazetesinde, ölüm yıldönümleriyle ilgili anma törenlerinin nerede, ne zaman yapılacağı halka duyurulduğu tespit edilmiştir. Bunun bir örneği 19 Ekim 1960 tarihli haberde görülmüştür. Haberde Ziya Gökalp'in 38. ölüm yıldönümü sebebiyle anma töreni yapılacağı ifade edilmiştir. Törenin nerede ve ne zaman yapılacağı haber yazısında şöyle açıklanmıştır: "Büyük Türk mütefekkiri Ziya Gökalp'in 38. ölüm yıldönümü dolayısıyla 24.10.1960 Pazartesi günü İstanbul Üniversitesi Federasyonu tarafından bir anma töreni tertip edilecektir."[264]

İstasyon Caddesinde trafik kazasının yaşandığı 27 Ekim 1960 tarihli haberde ifade edilmiştir. Trafik kazasının nasıl oluştuğu kaza sonucunda ölen ve yaralananlar şöyle açıklanmıştır:

> *"Dün saat 18 sıralarında İstasyon Caddesi'ni takiben yolun sağından şehre doğru gelmekte olan Müteahhit Orhan Gebeş, arkadaşları Nevzat Korukçu ve Halit Yalan ile birlikte ilerlerken hastanenin altında arkadan ani olarak gelen 70027 numaralı Ali Keleş idaresindeki kamyonun far ziyasının önüne düşüşüyle Halit Yalan yolun soluna kaçıyor. Yolun sağında olan Orhan ve Nevzat kamyonun altında kalıyorlar. Bu hareketle Nevzat Korukçu derhal ölüyor, Orhan Gebeş muhtelif yerlerden yaralar alıyor. Ve derhal hastaneye kaldırılıyor."*[265]

[263] **Şark Telgraf**, 19 Eylül 1960, s.1.
[264] **Şark Telgraf**, 19 Ekim 1960, s.1.
[265] **Şark Telgraf**, 27 Ekim 1960, s.1.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM, KÜLTÜR VE SANAT HABERLERİ

3.1. EĞİTİM, KÜLTÜR VE SANAT HABERLERİ

Memleketin istikbâli, iyi bir neslin yetişmesine bağlıdır. Bu konuda en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Şark Telgraf gazetesinde güneş gibi parlayan öğretmenlerin bilgisiyle halkı aydınlatmasını sağlamak, okul aile işbirliğini oluşturmak, çocuk yetiştirme konusunda anne, babayı yönlendirmek amacıyla "Maariften Sesler" başlıklı sütun oluşturulmuştur. 2 Ocak 1958 tarihli "Maariften Sesler" başlıklı sütunda "Yeni Yıla Girerken Öğretmenlere İhtar" başlığıyla yazılmış haberde halkın öğretmenlerin engin bilgilerine, fikirlerine çok ihtiyacı olduğu vurgulanmıştır. Bu konuda öğretmenlerin halka yardımcı olmasının beklendiği ifade edilmiştir. Öğretmenlerin yapacağı rehberliğin çok önemli olduğu belirtilmiştir:

> *"1957 yılında iyi ve kötü olarak devam eden bu sütunun 1958 yılında memleketimiz kalkınma irşadı hususunda normal bir fayda sağlamak için Muş öğretmenlerinin fikri yardımlarını esirgememeleri icap eder. Öz vasıfları olan çocuk, terbiye ve tedrisinde muvaffak olmaları için yardımcıları olan ailenin ideal bilgilerle donatılması, vazifelerinin kolaylaşması bakımından menfaatler iktizasındadır."*[266]

"Maariften Sesler" başlıklı sütunda "Gençlik ve İhya" başlığıyla yazılan köşe yazısında ihtiyarların ellerinde taşıdıkları meşaleyi teslim edecekleri gençlere önder olarak onlara doğru yolu her koşulda öğretmesi gerektiği vurgulanmıştır. Örnek davranışlarıyla gençlere rehberlik yapan kişiler ifade edilmiştir:

> *"Abdülhak Hamit sekseninde (karlar altında nevbaharım ben) diyerek edebiyat tarihimizde eşine az rastlanır eserlerini verirken Bernard Shaw doksanında insanlık âleminde çığır açan fikirlerini tekerlekli sandalyesinde ifade etmiştir."*[267]

Şark Telgraf, bazı dergilerin temini ve halka ulaşmasına aracılık etmiştir. Bu dergilerin başında "Serdengeçti" dergisi gelmektedir. Serdengeçti, Osman Yüksel tarafından 1947-1962 yılları arasında 33 sayı çıkartılmış bir dergidir.[268] "Serdengeçti dergisi Osman Yüksel'in deyimiyle "Allah'a, Millete, Vatana koşanların dergisidir. Bu derginin çıkarılmasıyla birlikte Osman Yüksel, Serdengeçti olarak anılmaya

[266] **Şark Telgraf**, 2 Ocak 1958, s.1.
[267] **Şark Telgraf**, 3 Ocak 1958, s.1.
[268] Ahmet İşler, "Osman Yüksel Serdengeçti'nin Muhalefet Anlayışı", **Tarih ve Gelecek Dergisi**, Cilt 7,Sayı 3, Aralık 2018, s.163.

başlanmıştır."[269] 4 Ocak 1958 tarihli haber yazısında Serdengeçti dergisinin 26.sayısının şehre geldiği halka bildirilmiştir: "Mevlâna ve M. Akif, Neyden Gazeller, Seçimlerden sonra, Türk-Arap Münasebetleri, Ekalliyet Ahtapotu, Yavuz Sultan Selim Han gibi enteresan yazıları ihtiva eden mecmuayı idare hanemizden temin edebilirsiniz."[270]

9 Ocak 1958 tarihli haberde "Maariften Sesler" sütununda "Faydasız Kütüphane" başlıklı köşe yazısında geleceğin ikbal ışığı olacak olan çocukların, yetişme düzeyini yükseltmek ve onlara okuma zevki kazandırmak amacıyla dönemin Milli Eğitim Bakanlığının her ilde çocuk kütüphanesi yapılmasını kararlaştırdığı belirtilmiştir. Çocuk kütüphanesinin hangi tarihte açıldığı ve nasıl bir gelişme gösterdiği açıklanmıştır:

> *"Çocuk kütüphanesi Muş'ta 1954 senesinde Maarif Müdürü Şemsettin Akdağ zamanında ilkokul öğretmenlerinin gayretleri ve Vali Vefki Ertür'ün kıymetli yardımları sayesinde açılmıştır. Aynı yıl iyi kötü faaliyete geçen bu kütüphane 1955-1956 yılında Maarif Müdürünün fazla kıymet atfederek üzerine düşmesi ile normal bir duruma girdi. Kitapların adedi arttırıldığı gibi özel idare ve belediye bütçesinden bu bapta bir kısım para ayırtılarak masa, sandalye, dolaptan müteşekkil malzemeleri de temin edildi. Ayrıca sadece kütüphane işleri ile ilgilenmek üzere bir öğretmen tayin edilerek bu mevzuda bilgi sahibi olunması içinde kursa gönderildi."*[271]

Önceki yıllar aktif bir şekilde kullanılan kütüphanenin bu yıl kilitli tutulması hasebiyle çocukların kütüphaneden faydalanamadığı vurgulanmıştır. Ekim ayında görevinden ayrılan öğretmenin yerine yeni öğretmen tayin edilmediği için kütüphaneden yararlanılamamasının çocukları üzdüğü vurgulamıştır. En kısa zamanda kütüphanenin öğrencilerin kullanımına açılmasının ilgililerden talep edildiği bildirilmiştir.

Kaya Hanoğlu, "Öğretmen" başlıklı köşe yazısında öğretmenin tek görevinin gelecek çocukları bilgi pınarıyla yetiştirmek olmadığını bunun yanında yaşadığı toplumla ilgili siyasi, sosyal ve kültürel konularla da ilgilenmesi gerektiğini belirtilmiş, öğretmenin vazifeleri vurgulanmıştır:

> *"Ey! Türklüğün mukaddes kudretini ruhunda taşıyan Öğretmen. Unutma ki bu millet kendisine hizmet için Türk'ün mukaddes ruhunun potasında kültür yanmasından imal medeniyet meşalesini senin eline vermiştir. Bu meşaleden yükselen ilim irfan şuaralarını memleketin en ücra köşelerine kadar götürüp yalnız körpe dimağları değil genç ihtiyar erkek kadından mürekkep halkımızı Türklük şerefi ile ve Türk annesinin arzulandığı prensipler dâhilinde tenvir etmek onları kalplerinde mevcut vatan ve Hürriyet aşkını ateşiyle alevlendirmek senin vazifendir.*

[269] Ahmet Özcan, "Serdengeçti Dergisi ve Siyasal iktidarla İlişkisi", **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi,** Cilt 2, Sayı 3, Mart 2014, s.304.
[270] **Şark Telgraf**, 4 Ocak 1958, s.1.
[271] **Şark Telgraf**, 9 Ocak 1958, s.1.

Sen bu vazifeni icra ederken, sana mani olacak çirkef cahil zihniyete sahip insanlar olacaktır. Bunları milli aşkına hizmet kastiyle vatan haini olarak kabul vererek onlarla mücadele edeceksin. Bu hizmeti başarırsan memleketin iftihar vesilesi olursun aksi takdirde vazifeni şahsi ihtiraslarını tatmin gayesini güderek maddi ve manevi menfaatlerin uğruna kavuk sallayarak icra edersen insanlık seni naletle yâd eder.

Ey Türklüğün münevver ruhunu taşıyan ideal duyguların beşiği olan öğretmen istikbâlinin mukaddes pırlantası olarak kalmak istiyorsan: beşeri milletimizin omuzlarına yüklediği siyasi içtimai ve kültürel olan asıl vazifeyi ihanet etmeden idame etki; Millet ilerde seni övünerek sevgiyle ansın."[272]

12 Şubat 1958 tarihli haberde Muş Kültür Derneği'nin 1946 yılında Ankara'da kurulduğu ve 1949 yılına kadar faaliyetlerini devam ettirdiği belirtilmiştir. Derneğe bu süre zarfında gerekli maddi ve manevi desteğin verilmemesi sebebiyle faaliyetlerini kültürel konuların yerine siyasi konularda yürüttüğü dile getirilmiş, yeniden faaliyete başlayan derneğin siyasi konulardan uzaklaşıp kültürel konulara yöneldiğinde başarılı olabileceği vurgulanmıştır. Derneğin faaliyetlerine devamı noktasında halktan ve ilgililerden beklenen destek açıklanmıştır: "Hemşerilerimizin, vilayetimizin ve belediyemizin evvela işi hüsniyete makrun olarak kabul edip yardımlarını esirgememesi memleketimizin menfaati iktizasıdır. Bu yardımın milletvekillerinden de gelmesini iştiyakla beklemekteyiz."[273]

16 Haziran 1958 tarihli haberde, Gülahmedoğlu Azmi Beyin İstanbul'un fethinin 505. yıldönümü hediyesi olarak hazırladığı "Fetih Yıldızı" adlı şiir kitabının getirildiği halka duyurulmuştur. Şiir kitabı hakkında açıklama yapılmıştır:

"Milli ve hamasi şiirler şairinin bu yeni eseri okuyucularını teshir edecek derecede bir his ve sanat örgüsü ile işlenmiştir. Değerli ressam H. Mumcu'nun kapak resmi ile tezyin edilen kitap 56 sayfadan ibaret 150 kuruş kıymetindedir. Eserin Cülustan itibaren fetih safhaları canlı birer tablo gibi gözlerde canlandırılmaktadır. Okuyucularımıza tavsiye ederiz."[274]

Eserin sınırlı sayıda olduğu vurgulanmıştır. Bu haberin gazetede 21 Haziran 1958 ve 25 Haziran 1958 tarihlerinde tekrarlandığı tespit edilmiştir.

"Konya'da Bulunan Lahit Büyük İlgi Uyandırdı" başlıklı haberde Konya Beyşehir yolu üzerinde lahit bulunduğu ve eserin Konya Müzesi Klasik Eserler Bölümüne

[272] **Şark Telgraf**, 15 Ocak 1958, s.1.
[273] **Şark Telgraf**, 12 Şubat 1958, s.1.
[274] **Şark Telgraf**, 16 Haziran 1958, s.1.

gönderildiği belirtilmiştir. Lahitin bilim dünyasında büyük bir ilgi uyandırdığı ve birçok arkeoloğun bilgi almak istediği vurgulanmıştır. Lahit ile ilgili açıklama yapılmıştır:

> *"Lahit klasik devir şehirlerinden Tiberiopolis'in yerinde bulunmuştur. İlmi eserlere göre Tiberiopolis, Roma İmparatoru Tibeius'tan sonra tanınmıştır. Şehrin 9 ve 10. Asırda dağıldığı sanılmaktadır. Lahit 250x30 m. boyutunda 1.70 m. yüksekliğinde ve 8 ton ağırlığındadır. Lahidin cephelerindeki figürler arasında Zeus, Apollon, Artemis, Asklepios, Hygılla, Herkül vs. gibi ilahların canlı ve sanatkârane işlenmiş tasvirleri, av sahneleri amazonlar görülmektedir. Lahidin Romanın ünlü bir şahsiyetine ve karısına ait olduğu söylenebilir. İncelemeler devam etmektedir."*[275]

"Muş Kültür Derneğinin Hazırlamakta Olduğu Müsamere" başlıklı haberde Muş Kültür Derneğine yardım sağlamak amacıyla öğrencilerin gösteri yapacağı halka duyurulmuştur. Gösteride neler yapılacağı hakkında bilgi verilmiş, halktan destek beklendiği vurgulanmıştır:

> *"Bu karar gereğince, gençler bir milli piyesi sahneye koymak aralarında iş bölümü yaptıkları milli oyunlar ekibi teşkil ettikleri ve mahalli milli şiirler halk türküleri müsamereyi orijinal bir vaziyette halkımıza sunmaya gayret sarf etmekte oldukları anlaşılmıştır."*[276]

Abdülhâdi Toplu, 5 Ağustos 1958 tarihli köşe yazısında bir derneğin sürekliliğini sağlamasında "Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Kültür Kuruluşlarının" önemli olduğunu belirtmiştir. Muş'la ilgili kültür kuruluşlarını açıklamıştır:

> *"Kültür müesseselerinin özel alanda yer alanları içinde mahalli cemiyetler mühim yer işgal eder. Bizde bu boşluğu doldurmak için bugüne kadar birçok çırpınmalar olmuş fakat başta politik mülahazalar sonra da maddi imkânsızlıklar bu müesseselerin gereğince hizmet ifasına imkân bırakmamıştır. Muş'ta kurulan Hür Fikirler Cemiyeti, Ankara'da kurulan Muş Kültür Cemiyeti birer ikişer yıl aralıkta kapanmıştır. Yeniden tesis edilen Ankara'daki Muş Kültür Cemiyeti ile İstanbul'daki Muş ve Muşluları Kalkındırma Cemiyeti birtakım zorluklar içinde idameyi hayat etmektedirler. Bazı idarecilerin indi mütalaa ve hareketleri ve bu cemiyette vazife alan bazı şahısların politika yapmaları ne yazık ki cemiyetin hakiki hüviyetini memleketimizde gölgelemekte ve halk arasında yapılan yersiz propagandalar bu cemiyetlerin faaliyetine engel olacak kadar kötü bir istikamete doğru gitmektedir. Bu bakımdan duyduğumuz üzüntüyü ifade ile halkımızı ikaz etmeyi vicdani bir borç telaki ettik."*[277]

Orhan Bozkurt tarafından yazılan "Tevfik Fikret'in Ölümü" başlıklı köşe yazısında Tevfik Fikret'in edebi hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Fikret'in Türk Edebiyatına getirdiği yenilikler vurgulanmıştır. 19 Ağustos ölüm yıl dönümü olduğu ifade edilmiştir: "İşte Türk edebiyatı tarihinin mücadeleci şairi ve cemiyeti bir sanatkârı olan Tevfik Fikret

[275] **Şark Telgraf**, 24 Temmuz 1958, s.1.
[276] **Şark Telgraf**, 2 Ağustos 1958, s.1.
[277] **Şark Telgraf**, 5 Ağustos 1958, s.1.

43 sene evvel bugün 19 Ağustos 1915'te edebiyatımıza birçok eserler ve yenilikler getirerek ebediyete intikal etmiştir."[278]

8 Eylül 1958 tarihli haberde öğretmenler lokalinin eğitimsel açıdan birçok faydasının olduğu belirtilmiştir:

> *"Her vilayet ve hatta her kazada bir öğretmenler lokalinin bulunduğu, öğretmenlerin bu lokallerde toplanıp, öğretmenler arasındaki tesânüdü kuvvetlendirmek için gerekli tedbirleri aldığı, fikir teatilerinde bulunduğu memleketin memur ve münevverleri ile gençlerini bu çatı altında okula bağlama ve okul aile birliklerinin müşterek bir gaye etrafında çalışmasını sağlamak gibi faydaları görüldüğü bu lokalin memleketimizde öğretmenler lokalinin bulunmaması, öğretmenlerin tatil zamanlarını kahve köşelerinde geçirmeleri saylarının heder olması neticesini tevlit etmektedir."*[279]

İlde Cevval Çalışkan Öğretmenler Derneğinin aktif bir şekilde faaliyetlerine devam ettiği vurgulanmıştır.

28 Kasım 1958 tarihli haberde Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonunun delegelere ve basın mensuplarına yönelik toplantı düzenlediği belirtilmiştir. Dernek Başkanı Ahmet Önertürk'ün, toplantıda bir konuşma yaptığı söylenmiştir. Önertürk, konuşmasında Türkiye'de okuma yazma bilmeyenlerin oranını açıklanmıştır:

> *"İlköğretim kanunu mevzuunda basın federasyonu desteklemesi isteyen Ahmet Önertürk, memleketimizde okuma yazma bilmeyenlerin sayısının nüfusun yüzde altmış beşini bulduğunu esefle belirtmiş ve ilköğretim kanununun bir an evvel çıkmasını temenni etmiştir."*[280]

3 Aralık 1958 tarihli haberde Vatan şairi Namık Kemal'in 70. ölüm yıldönümü olması hasebiyle Muş Lisesinde anma töreni yapıldığı belirtilmiştir. Namık Kemal'in edebiyat dünyasında çok önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmıştır. Kemal'in edebi şahsiyeti hakkında açıklama yapılmıştır:

> *"Şinasi ve Ebuzziyâ ile dost oldu ve Tasvîr-i Efkâr'da yazı yazmaya başladı ve süratle meşhur oldu. Abdülaziz'in istibdadına karşı kurulan "Genç Osmanlılara" katıldı. Ziya Paşa ile Londra'da ve İsviçre'de Hürriyet gazetesini çıkardı. Piyesleri hürriyet terennüm eden şiirleri ile Abdülhamit'in istibdadına karşı mücadeleye girdi. Abdülhamit onu Midilli'ye sürdü. Birçok defa mahkemelere verildi. Namık Kemal hayatının sonuna kadar yılmadan mücadele etti. Edebiyat tarihimizde başlı başına bir varlık olmuştur. Vatan Yahut Silistre, Akif Bey, Gülnihal, İntibah, Cezmi en mühim eserleridir."*[281]

[278] **Şark Telgraf**, 19 Ağustos 1958, s.1.
[279] **Şark Telgraf**, 8 Eylül 1958, s.1.
[280] **Şark Telgraf**, 28 Kasım 1958, s.1.
[281] **Şark Telgraf**, 3 Aralık 1958, s.1.

3 Aralık 1960 tarihli haberde yine Muş Lisesinde Namık Kemal için anma töreni yapıldığı belirtilmiştir. Anma töreninin ne zaman ve nasıl yapıldığı açıklanmıştır:

> *"Ölümünün 72. Yıl münasebetiyle Lise Müdürü Sayın İhsan Akpolat'ın başkanlığında kültür, edebiyat kolunun hazırlamış olduğu Namık Kemal'i anma günü dün lise binasında saat 15.30'da bazı davetlilerinde katıldığı bu anma gününde Namık Kemal'in hayat ve sanatı anlatılarak şiirleri okunmuştur."*[282]

23 Ocak 1959 tarihli haberde Muş Öğretmenler derneğinin yıllık kongresinin ne zaman, nerede yapılacağı öğretmenlere duyurulmuştur: "Her sene olduğu gibi bu yılda öğretmenler derneğinin mutat yıllık kongresi 1 Şubat 1959 Cumartesi günü saat 14.00'te Atatürk İlkokulu öğretmenler salonunda yapılacaktır."[283]

3 Nisan 1959 tarihli haberde Okul Yaptırma ve Onarma Derneği'nin 29 Mart 1959 Pazar günü saat 13.00'te Atatürk İlkokulunda yıllık kongresinin yapıldığı belirtilmiştir. Kongrenin nasıl yapıldığı, dernek başkanının ve idare heyetinin nasıl seçildiği açıklanmıştır:

> *"Toplantıya 50 kadar üye iştirak etmiş, Dernek Başkanı Nazif Çeşninin açış konuşmasına müteakip kongre başkanlığına Vali Muavini Sayın Hakkı Efendioğlu ve kâtiplere Bozkurt ve Veli Turan getirildikten sonra dernek gündemi gereğince idare heyeti raporu okunmuştur. Rapor üzerinde münakaşaları müteakip İdare Heyeti ibra edilmiş ve yeni seçimlere geçilmiştir. Seçimler neticesinde dokuz kişilik asli üyeliklere Ağaoğlu Nimet, Çubukçu Yusuf, Çeşni Nazif, Dizdar Avni, Kale Selim, Kalsın Suphi, Şendil Şükrü, Müftüoğlu İzzettin, Kırtaş Mehmet beyler seçilmişlerdir. İdare Heyeti toplanıp aralarında vazife teklifi yapacaklardır."*[284]

Şark Telgraf gazetesinde önemli şair ve yazarların yaşamları, edebi yapıtları ve edebiyatta ne kadar öneme sahip oldukları köşe yazılarında ele alındığı görülmüştür. Saim Fikret Turan, 16 Şubat 1960 tarihinde yazdığı köşe yazısında Osman Atilla'nın Türk edebiyatı için çok önemli bir şair olduğunu belirtmiştir. Atilla'nın kendine özgü bir üslûbu ile Türk edebiyatında çığır açtığı vurgulanmıştır. Şiirlerinde Batı ve Doğu'nun yerine Anadolu'nun güzelliklerinden beslenmeyi düstur edindiği ifade edilmiştir:

> *"Divan edebiyatı her ne kadar şiirimizin bir has bahçesi ise de ondaki dil, duyuş ve anlatısı özelliği Türk'ün necip duygularının terennümleri ve haykırışları değildir. Tanzimat, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti, Batı'nın tesiri altında birer kıymet olabilmişlerdir. Oysaki Osman Atilla 'Baştanbaşa' isimli şiir kitabında ne garbın ne de şarkın tesiri altında altındadır. Bir Anadolu çocuğu olduğunu ifade eden Osman Atilla, ilhamını Anadolu'nun sarp dağlarından münbit ovalarından, yeşil kokan, münbit yaylalarından, saf ve billurdan bir ruhu olan halkından almıştır. Bu eser 20.*

[282] **Şark Telgraf**, 3 Aralık 1960, s.1.
[283] **Şark Telgraf**, 23 Ocak 1959, s.1.
[284] **Şark Telgraf**, 3 Nisan 1959, s.1.

Yüzyıl Türk şiirinin şaheserleri arasında ebediyete kadar intikal edecek ve filizlenmekte olan şiirimize rehber olacaktır."[285]

6 Ekim 1960 tarihli haberde bir grup öğretim görevlisinin eğitim ve kültür konularında incelemeler yapmak, halk ve öğretmenlerle istişarede bulunmak amacıyla geziye çıktıkları ifade edilmiştir. Öğretim görevlilerinin gezi boyunca hangi il ve ilçelere uğradıkları belirtilmiştir:

"Vatan sathında gerekli temaslarda bulunmak üzere bir geziye çıkan üniversite öğretim üyelerinden bir grup 28.09.1960 tarihinde şehrimize gelmiş şehirde halkla gerekli temaslarda bulunmuş, öğretmenlerle memleketimizin kültür meseleleri üzerinde görüştükten sonra 29.09.1960'ta kazalarımızdan Bulanık ve Malazgirt'e uğramış köy ve nahiyelere gittikten sonra Erciş, Van, Gevaş, Reşadiye, Tatvan Ahlât kazalarıyla, Bitlis vilayetine uğramış buralarda halk toplulukları ve öğretmenlerle Maarif meseleleri üzerinde görüşmeler yaptıktan sonra dün şehrimize dönmüşlerdir."[286]

22 Ekim 1960 tarihli haberde yeni yıl bütçesinde okuma seferberliği için 30 milyon lira ödenek ayrılacağı dile getirilmiştir. Ancak bu miktarın yeterli gelmeyeceği bu nedenle başka kaynakların da arandığı vurgulanmıştır.[287]

19 Kasım 1960 tarihli haberde üniversiteyi kazanamayan on bine yakın lise öğrencisi adına Muş'ta yaşayan iki öğrencinin Ankara'ya gidip Milli Birlik Komitesi ile görüştüğü belirtilmiştir. Görüşmelerde lise öğrencilerinin üniversiteyi kazanabilmesi için girişim ve düzenlemelerle yardımcı olunmasının istendiği ifade edilmiştir. Milli Birlik Komitesinin liseli öğrencilerin üniversiteyi kazanmaları için yaptığı çalışmalar açıklanmıştır:

"Bildirildiğine göre M.B.K.si, açıkta kalan öğrencilerin üniversite ve yüksek okullara alınmalarını temin için harekete geçmiştir. Bu işle komite üyelerinden üçü görevlendirilmiştir. Komite ayrıca, açıkta kalan öğrencileri alabilmeleri için üniversite ve yüksekokulların bütün ihtiyaçlarını karşılamaya öğretim kadrosunun takviye edilmesi için gerekirse dışardan öğretim üyesi getirilmesine karar verilmiştir. Komitenin bu işle görevlendirdiği üyeler, en kısa süre içinde üniversite ve yüksekokullar idarecileriyle görüşerek kontenjanların arttırılması veya diyet bir tedbir alınmasını isteyeceklerdir."[288]

Nurşen Orhan "Öğretmen" başlıklı köşe yazısında öğretmenin bir millet için çok önemli bir yere sahip olduğu, ışığıyla karanlığı aydınlattığı ve yol gösterici olduğu

[285] **Şark Telgraf**, 16 Şubat 1960, s.1.
[286] **Şark Telgraf**, 6 Ekim 1960, s.1.
[287] **Şark Telgraf**, 22 Ekim 1960, s.1.
[288] **Şark Telgraf**, 19 Kasım 1960, s.1.

vurgulanmıştır. Öğretmenlerin büyük bir fedakârlıkla eğitim verdikleri ifadelendirilmiştir:

> *"Öğretmen şehirde kasabada ve köyde memleket namı hesabına karın tokluğuna çalışır. O bütün memur arkadaşlarından az maaş alır. Ona hiçbir taraftan ek ücret olarak bir şey verilmez. Fakat o yine de vazifesini layıkıyla yapar. Vücudun hayatiyeti kalptir. Kalbin parolası; (ya hep ya hiç) öğretmende vatanın kalbidir. Onun kalbi çarptığı müddetçe vazifesini hep yapar. O hiçbir an maddiyata kıymet vermez. Maddiyatı düşünmez. O yalnız vatanını, milletini düşünür. Çünkü o öğretmendir."*[289]

Bulanık Öğretmenler Derneğinin Ana Tüzüğü Şark Telgraf sayfalarına taşınmıştır. Tüzüğün ilk altı maddesi 22 Aralık 1960 tarihinde; yedinci maddeden on dördüncü maddeye kadar olan bölüm ise 23 Aralık 1960 tarihinde haber yazısında yayınlandığı görülmüştür. Tüzükte: derneğin amacı, derneğe girme ve dernekten çıkma- çıkarılma şartları, derneğin genel kurul yapısı ve kurulun görevleri, genel kurulun toplanma şekli, karar alma gibi genel işleyiş yapısı, derneğin idare kurulunun yapısı, idare kurulunun genel işleyiş yapısı, yazı işlerinden kimlerin sorumlu olduğu, derneğin gelirleri, veznedarın görevleri, ana tüzüğün hangi hallerde değiştirilebileceği, derneğin hangi durumda kapatılabileceği, dernek başkan ve üyelerinin isimleri haber yazısında ayrıntılarıyla açıklanmıştır.[290]

3.1.1. Eğitim Öğretim Kurumlarıyla İlgili Haberler

Şark Telgraf'ta hem Muş ili hem de Türkiye genelindeki eğitim- öğretim kurumlarıyla ilgili habere yer verildiği tespit edilmiştir. Okulların ve üniversitelerin eğitim-öğretim faaliyetlerine ne zaman başlayacağı, öğrencilerin eğitim kurumlarına nasıl seçileceği, Muş ve diğer illerdeki okulların genel durumu, okulların öğrencilere nasıl bir eğitim programı ve yöntemi uygulayacağı, okullarda açılan kurslar, yapılan etkinlikler, sergiler, müsamereler, okulların öğrencilerin ihtiyacını karşılayıp karşılamadığı, yabancı dil eğitimi, yeni yapılan eğitim kurumları, okullarda uygulanan tatiller, öğrencilere yapılan yardımlar, okullardaki disiplin, üniversitelerin akademik kadroları ve eğitim programları gibi konularda haberlerin yayımlandığı görülmüştür.

[289] **Şark Telgraf**, 28 Kasım 1960, s.1.
[290] **Şark Telgraf**, 22- 23 Aralık 1960, s.1.

20 Mart 1958 tarihli haberde Amasya'da yeni okulların açıldığı halka duyurulmuştur: "Vilayetimiz Kurnaz ve Hacı Bayram köy okulları mahallinde yapılan bir törenle hizmete açılmıştır."[291]

Atatürk Üniversitesi Tedrisata Başlayacak" başlıklı haber yazısında Erzurum'da kurulan Atatürk Üniversitesinin 10 Kasım 1958 tarihinde büyük bir törenle hizmete açılacağı ilan edilmiştir. Üniversitede ilk olarak hangi fakültelerin açılacağı açıklanmıştır: "Üniversitede ilk yılda İnşaat, Mimar, Ziraat, Veteriner ve Fen Fakültelerinde tedrisat yapacaktır."[292] Üniversitede özellikle doçent ve profesör unvanları başta olmak üzere 180 civarında öğretim görevlisi bulunacağı belirtilmiştir.

25 Nisan 1958 tarihli haberde Van Lisesinde son sınıf öğrencilerinin keyifli bir gösteri yaptıkları ifade edilmiştir. Müsamerenin nasıl başladığı, müsamerede öğrencilerin neler yaptıkları hakkında bilgi verilmiştir: "Açılış konuşması İstiklâl Marşı ile başlayan müsamerede şarkı ve türküler söylenmiş, mahalli oyunlar oynanmış ve bir de temsil verilmiştir."[293]

Eflatun Kaya tarafından yazılmış "İrfan Ocaklarımız" başlıklı köşe yazısında ülkenin geleceğinin irfan ocağı olan okulların verimli çalışmasına bağlı olduğu vurgulanmıştır. Ancak bu verimli çalışmayı sadece öğretmen ve öğrencilerden beklemenin doğru olmayacağı belirtilmiştir. Okulların eğitim faaliyetleri için araç gereç konusunda yeterli düzeyde olmasının önemi ifade edilmiştir. Muş'taki okulların durumu ortaya konmuştur:

> *"Bugünkü durumları ile Muş'taki irfan ocaklarımız olan her derecedeki okulların dış görünüşleri ve bahçe durumları öğrencileri kendine bağlayacak bir durumda değildir. Hele bazı okulların etrafındaki yıkıntılar elem vericidir. Ya içlerindeki araç ve gereçlerde muhakkak ki tatmin edici değildir. Geleceğin büyükleri olan çocuklarımız ve gençlerimiz tam yetişebilmeleri için gözlerimizi ve yardım ellerimizi irfan ocaklarına çevirmeliyiz. İlkokulundan lisesine kadar bütün irfan ocaklarımız tamire, bazı ilavelere ve maddiyata muhtaçtır. Görünüşleri bunu gösteriyor. Okullarımızın bu yaz tatilinde dahi çekici bir hale getirilmesi muhterem Muşlu hayırseverlerle ilgili makamların himmetine bağlıdır. Bunu istemekle bir vatandaş olarak hakkımız olsa gerek."*[294]

12 Mayıs 1958 tarihli haberde Muş ilinin Norşin köyünde faaliyette olan "Gezici Marangoz ve Demirci "kursuna katılan dokuz kişiye diplomalarının törenle verildiği

[291] **Şark Telgraf**, 20 Mart 1958, s.1.
[292] **Şark Telgraf**, 17 Nisan 1958, s.1.
[293] **Şark Telgraf**, 25 Nisan 1958, s.1.
[294] **Şark Telgraf**, 2 Mayıs 1958, s.1.

belirtilmiştir. Kursa katılan öğrencilerin yaptığı çalışmalar sergide misafirlere gösterilmiştir. Törenin ne zaman, nasıl yapıldığı ve öğrencilerin kursta yaptığı çalışmalar açıklanmıştır:

> *"Vilayetimizin muhtelif köy ve nahiyelerinde açılmış bulunan Gezici Marangoz ve Demirci kurslarından Norşin köyünde faaliyette bulunan 55 numaralı kurs talebelerine Cumartesi günü saat 14.00'te merasimle diplomaları verilmiştir. Vali Muavini Sayın Hakkı Ali Efendioğlu'nun başkanlığındaki heyette daire amirleri ve davetliler hazır bulunmakta idi. Merasim başlamadan önce Maarif müdürü kursun ehemmiyetini belirten bir konuşma yaptı. Müteakiben Vali Muavinimiz tarafından iyi niyet temennileriyle kurdele kesilerek ziyaret için gelenlere kurs binası açıldı. Sergide göze çarpacak kadar ince işler bulunmamış olmasına rağmen köylümüzün elinden çıkmış ve kısa zamanda bu kadar iş yapılmış olması hesabıyla eserler takdirle karşılandı. Bilhassa köylümüz için her an lüzumlu olan eşyaların yapılmış olması dikkati çekmekteydi."*[295]

14 Mayıs 1958 tarihli haber yazısında rehber ve tercüman yetiştirmek amacıyla kurs açılacağı duyurulmuştur. Kursun ne zaman, nerede açılacağı, kursun ne kadar süreceği ve kursta hangi derslerin kim tarafından verileceği hakkında bilgi verilmiştir:

> *"Haziran ayının ilk haftasında İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nda bu maksatla bir kurs açılacaktır. Kursa katılacak olan yabancı dil bilen vatandaşlar üç aylık bir çalışmadan sonra profesyonel rehber unvanına sahip olacaklardır. Lisan dersleri ile beraber, İzmir ve ege tarihinin de rehber namzetlerine öğretileceği bu kursta dersler şehrimizin en tanınmış otoriteleri tarafından verilecektir.*[296]

15 Mayıs 1958 tarihli haberde, Muş Lisesi'nin salonunda resim sergisi açıldığı halka duyurulmuştur. Bu sergideki çalışmaların Resim Öğretmeni Çetin Özer ve öğrencilerine ait olduğu belirtilmiştir. Sergideki resimler değerlendirilmiştir:

> *"Bu çalışmalar renk ve program göze alınarak tanzim edilmiş, portre, peyzaj ve biblolar büyük takdir toplamıştır. Yalnız resimlere dikkatle bakanlar tarafından efsanevi nüktedanımız olan ve fakat halk arasında sonradan uydurularak ona mal edilen mevzulara istinaden karikatürize edilen Nasrettin Hocamızın tabloları konu bakımından tenkide uğramışsa da bizce popüler bir şahsiyet olan hocanın halk arasındaki anlamını uydurma da olsa aksettirmek realizmin tabi bir neticesidir."*[297]

Ayrıca bugüne kadar bu kalitede bir resim sergisi yapılmadığı vurgulanarak genç Resim Öğretmeni Çetin Özer takdir edilmiştir.

"Konya Hemşire Okulu Öğrencileri Kep Giydiler" başlıklı haberde Ebe, Hemşire ve Laborant Okulundan mezun olmaya hak kazanmış öğrenciler için mezuniyet töreni yapıldığı dile getirilmiştir. Mezuniyet töreninin nerede, nasıl ve kaç öğrenci için yapıldığı

[295] **Şark Telgraf**, 12 Mayıs 1958, s.1.
[296] **Şark Telgraf**, 14 Mayıs 1958, s.1.
[297] **Şark Telgraf**, 15 Mayıs 1958, s.1.

hakkında açıklama yapılmıştır: "8 aylık öğretim süresini bitirmeleri dolayısıyla Ebe, Hemşire ve Laborant Okulunun 8 öğrencisi kitaplık salonunda kep giymişlerdir."[298]

"Okullarda Tatiller Yeniden Düzenlendi" başlıklı haberde Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından yaz tatili dışında okullarda uygulanacak tatillerin yeniden düzenlendiği belirtilmiştir. Alınan kararların yönetmelik halinde ilgili birimlere iletildiği vurgulanmıştır. Kurul tarafından kararlaştırılan tatillerin nasıl olacağı açıklanmıştır:

> *"Buna göre okullar, Cumhuriyet Bayramında 2,5, 1 Şubatta 15, Egemenlik Bayramında iki buçuk gün, 1 Mayıs Bahar Bayramında bir gün Spor ve Gençlik Bayramında iki gün Zafer Bayramında bir gün, Şeker Bayramında üç gün ve Kurban Bayramında dört gün tatil yapılacaktır."*[299]

9 Temmuz 1958 tarihli haberde ilkokul çağındaki görme engelli öğrencilere eğitim verileceği duyurulmuştur. Eğitim faaliyetlerinin ne zaman başlayacağı, hangi yaş grubundaki öğrencilere eğitim verileceği ve eğitim almak isteyenlerin yapması gerekenler belirtilmiştir: "Önümüzdeki ders yılı açılacak dershanede okutulmak üzere 7-12 yaş arasında iki gözü görmeyen çocukların namzet kaydedilmek için 1 Temmuz'dan 1 Ağustos'a kadar Cerrahpaşa Hastanesi'nde Üniversite Göz Kliniğine müracaat etmeleri icap edecektir."[300] Yazıda işitme engelli ve konuşamayanların alınamayacağı belirtilmiştir.

24 Temmuz 1958 tarihli haberde yurt dışında eğitim gören öğrencilerin tatilleri ile ilgili düzenleme belirtilmiştir:

> *"Maarif Vekâletinden aldığımız habere göre dış memleketlerde okuyan talebelerimizin bu güne kadar bir ay olan senelik izinleri bundan böyle iki aya çıkarılmıştır. Ancak bu iznini kullanabilmeleri için hem kendi arzuları ve hem de bağlı bulundukları Talebe Müfettişliklerinin muvaffakiyeti olmalıdır. Yol hariç olarak verilecek olan bu izinlere ait gerekli tamim talebe müfettişlerine Maarif Vekâletine yazılmıştır. Böylece izin devresinde de verilen dövizlerin talebeler tarafından tasarrufu temin edilmiş olacak talebeler bunları diğer aylarda alacakları dövizlerin üzerine eklemek suretiyle yaşama seviyelerini daha iyi tanzim etmiş olacaklardır."*[301]

[298] **Şark Telgraf,** 3 Haziran 1958, s.1.
[299] **Şark Telgraf**, 18 Haziran 1958, s.1.
[300] **Şark Telgraf**, 9 Temmuz 1958, s.1.
[301] **Şark Telgraf**, 24 Temmuz 1958, s.1.

16 Ağustos 1958 tarihli haberde Lise Müdürü Sayın İhsan Akpolat'ın Kompozisyon dersinden başarılı olamamış öğrenciler için kurs açacağı belirtilmiştir. Kursun nerede, hangi zaman aralıklarında verileceği hakkında bilgi aktarılmıştır:

> *"Haber aldığımıza göre Lise Müdürümüz Sayın İhsan Akpolat Haziran döneminde kompozisyon dersinden muvaffak olmamış öğrencilerin Eylül dönemi iyi yetişebilmeleri için lise binasında meccani olarak kompozisyon kursu açmış ve haftanın pazartesi, perşembe günlerinde saat 11'den 12'ye kadar bizzat kendisi gereken dersi vermekte ve müzakereleri yapmaktadır."*[302]

"İlkokullar 29 Eylül'de Açılacak" başlıklı haberde Milli Eğitim Bakanlığının almış olduğu karara göre ilkokulların 29 Eylül'de açılacağı halka duyurulmuştur. Okullara kayıtların hangi tarihlerde yapılacağı ve hangi öğrencilerin kayıt yaptırabileceği açıklanmıştır:

> *"Buna göre, evvelce 1 Eylül'de kayıt ve kabul işlerine başlanacağı ilan edilmişken, yeni karar üzerine kayıtlara 15 Eylül'de başlanacak ve bir ay devam edecektir. Bu yıl okullara 1952 doğumlu öğrenciler alınacaktır."*[303]

8 Eylül 1958 tarihli haberde Muş ilinde iki tane ilkokul olduğu ve bu okulların şehrin ihtiyacını karşılayamadığı için Kale Mahallesinde yeni bir okul yapılmaya başlandığı ifade edilmiştir. Kale Mahallesine okulun yapılmasını sağlayan kişiler ve okul inşaatının durumu hakkında bilgilendirme yapılmıştır:

> *"İlkokulun temelini atmak üzere Sayın Valimiz Mehmet Belek'in teşebbüse geçtiği gerekli tahsisatı getirdiği anlaşılmıştır. Yaz tatilinde girişilen bu faaliyetin okulların açılma zamanının yaklaşması dolayısıyla hızlandığı müşahede etmekteyiz. Sayın Valimizin ve Maarif Müdürümüzün bu hususta ki faaliyetlerini takdirle anmakla beraber Kale Mahallelilerinde azami müzaheret ve yardımlarını esirgememelerini temenni ederiz."*[304]

17 Eylül 1958 tarihli haberde Bitlis ilinin Zeydan Mahallesine yaptırılması planlanan Müştak Baba ilkokulunun inşasına başlanacağı halka duyurulmuştur. İnşaatla ilgili açıklama yapılmıştır: "Emanet komisyonunca yüzde 33 noksanına Cemil Örnek'e verilen Müştak Baba ilkokulunun temel hafriyatına ve duvar yapımının hemen başlanacağı haberi halk arasında sevinçle karşılanmıştır."[305]

[302] **Şark Telgraf**, 16 Ağustos 1958, s.1.
[303] **Şark Telgraf**, 8 Eylül 1958, s.1.
[304] **Şark Telgraf**, 8 Eylül 1958, s.1.
[305] **Şark Telgraf**, 17 Eylül 1958, s.1.

17 Eylül 1958 tarihli haberde Ankara Ticaret Okulu'nun yeni binasında öğretim yapacağı halka duyurulmuştur. Okulun yeni eğitim yılı için yaptığı hazırlıklar ve okulun genel yapısı açıklanmıştır:

> *"Aldığımız malûmata göre Ankara Ticaret Okulu Maltepe'de kiraladığı yeni binasında 12.08.1959 ders yılı hazırlıklarına başlamıştır. Okul bursludur. Kız ve erkek öğrenci alacaktır. Yeni bir binan yapılıncaya kadar burada tedrisat yapacak olan Ticaret okuluna fazlaca rağbet gösterilmektedir."*[306]

Diyarbakır'da bir erkek koleji yapılacağı haberde belirtilmiştir. İnşaatın kim tarafından nasıl yapılacağı, yapımında nelere dikkat edileceği noktasında bilgi verilmiştir:

> *"Diyarbakır'da inşa olunacak 800 kişilik erkek kolejinin inşaat projeleri Nafia vekâletince müsabakaya çıkarılmıştır. Müsabakaya memleketimizin mimar ve mühendisleri iştirak edecek ve kazanacak proje üzerine inşaat başlanacaktır. Yüksek bilim ve zanaat adamlarından müteşekkil bir jüri heyeti teşkil olunmuştur. Müsabakada kazanan birinciye 12 bin, ikinciye 9 bin ve üçüncüye 6 bin lira mükâfat verilecektir."*[307]

29 Ekim 1958 tarihli haberde Isparta ilinin Sütçüler ilçesinde bulunan ortaokulun öğretmeni kalmadığı için kapatıldığı bildirilmiştir. Kapatılan okula devam etmekte olan öğrencilerin durumu açıklanmıştır*:* "Öğrenciler başka okullarda okumak üzere dağılmışlardır. Yurttaşlar bu konuda sıkıntı içindedirler."[308]

25 Mart 1959 tarihli haberde Kale Mahallesinde bulunan ilkokul binasının sağlam olmaması hasebiyle okulun Dere Mahallesine taşınma düşüncesinin olduğu ifade edilmiştir. Ancak okulların kapanmasına iki ay gibi kısa bir sürenin kalması tahliyenin zorunluluğunu anlaşılmaz hale getirdiği vurgulanmıştır. Söz konusu durumun gerçekleşirse Kale Mahallesi İlkokulunda eğitim gören öğrencilerin eğitimlerine nerede ve nasıl devam edebileceğiyle ilgili bilgilendirme yapılmıştır*:*

> *"Böyle bir yola tevessül edildiği takdirde okulun Kale Mahallesi ile hiçbir ilgisi kalmayacağı bedihîdir. Zira Kale Mahallesinin sakin halkımızın çocukları Minare Mahallesine gideceklerine daha yakın ve ona nazaran daha semtli Cumhuriyet İlkokuluna gitmeyi tercih ederler. Oysaki asıl olan çocukların kışın tipiden, kardan, soğuktan vikayeleri ve mahallelerindeki okula gitmeleri idi."*[309]

15 Nisan 1959 tarihli haberde Kale Mahallesinde bulunan ilkokula "Gür" adının verildiği belirtilmiştir. İlkokula bu adın verilme sebebi haber yazısında şöyle açıklanmıştır:

---

[306] **Şark Telgraf**, 17 Eylül 1958, s.1.
[307] **Şark Telgraf**, 17 Eylül 1958, s.1.
[308] **Şark Telgraf**, 29 Ekim 1958, s.1.
[309] **Şark Telgraf**, 25 Mart 1959, s.1.

"Haber aldığımıza göre Sayın Vali Mehmet Belek'in riyasetinde toplanan Vilayet encümeni Kale Mahallesinde geçen yıl açılan ilkokula yerinde bir kararla Merhum Eski Muş Valisi ve şehrimiz fahri hemşerisi Tevfik Sırrı Gür'ün ismine izafeten Gür İlkokulu adını vermiştir."[310]

2 Ekim 1959 tarihli haberde "Okul her yerdedir." düşüncesiyle eğitim yapıldığı görülmüştür. Cumhuriyet İlkokulunun tamir işleri bitmediği için eğitim faaliyetlerinin kırlarda yapılmaya başladığı belirtilmiştir. Eğitim yılının başında havaların iyi olmasıyla birlikte öğretmenlerin öğrencileriyle derslerini açık alanda yaptığı ifade edilmiştir. Ancak sonbaharda havaların soğumaya başlamasıyla derslerin açık alanda olması küçük çocukların sağlık durumunu tehlikeye düşürdüğü vurgulanmıştır. Okul tamirinin tamamlanmamış olması hasebiyle açık alanda yapılan eğitim eleştirilmiştir:

"Bu sonbahar mevsiminde havalar soğuk gittiği bir zamanda küçük yaştaki çocukların kırlarda ders görmesi sağlık durumlarını tehlikeye bırakacağı tabidir. Dört aylık uzun bir tatil devresinde okulların tamir edilmesi, ilgililerin lakayıtsızlığı ve beceriksizliğin bir neticesi olsa gerektir. Türkiye'nin hiçbir tarafında bu kabil hareketlere ve kırlarda tedrisata başlanıldığı görülmemiştir. Öğrencilerin bu soğuk havalarda hastalanması halinde bunun mesuliyeti acaba neden okul tamiratını zamanında yapmamışlardır?"[311]

Şark Telgraf'ta imkânsızlıklar sebebiyle ilginç eğitim faaliyetleri yapıldığı haberleri de görülmüştür. 16 Ekim 1959 tarihli haberde okulun öğrenci ihtiyacını karşılayamaması sebebiyle dörtlü eğitim yapıldığı belirtilmiştir. Öğrencilerin sahurda okula gitmeye başladığı vurgulanmıştır. Bu eğitim şeklinin nerede görüldüğü ve okulun öğrenci ihtiyacını karşılama durumu hakkında bilgi verilmiştir:

"Diyarbakır, Ergani kazasında mevcut iki ilkokul binası öğrenci ihtiyacına cevap vermediğinde dörtlü tedrisat yapılmaktadır. Bu yüzden talebeler gecenin yarısında uykudan kaldırılmakta ve sahur vakti okula gönderilmektedir. Dörtlü tedrisata rağmen halen yüz kadar öğrenci okula devam imkânını bulamamaktadır."[312]

16 Kasım 1959 tarihli haberde Viyana'da basılan 121 sayfalık Türkiye Eğitim Milli Komisyonu Raporunda imam hatip okullarına medrese ruhu sokulduğu belirtilmiştir:

"İmam hatip okullarında dinle ilgili dersleri okutan öğretmenlerin behemehal ilahiyat fakültesi mezunu olmasını şart koşmak, bu evsafta öğretmen bulunmayan yerlerde okul açılmasından katiyen kaçınmak lüzumunu ehemmiyetle işaret etmek isteriz. Bugün bu okullarda dinle ilgili dersler ekseriyetle medrese döküntüsü bir öğretim kadrosu elindedir. Medreseden şu veya bu şekilde çıkmış bulunanlar kendileriyle birlikte imam hatip okullarına medrese ruhunu da getiriyorlar."[313]

[310] **Şark Telgraf**, 15 Nisan 1959, s.1.
[311] **Şark Telgraf**, 2 Ekim 1959, s.1.
[312] **Şark Telgraf**, 16 Ekim 1959, s.1.
[313] **Şark Telgraf**, 16 Kasım 1959, s.1.

Okullarda oluşacak medrese ruhunun gelecekte okullar ve memleket açısından tehlike oluşturabileceği ifade edilmiştir:

> *"İmam hatip okulları bir meslek okulu olmaktan çok orta dereceli herhangi bir okul olarak çalışmaktadır. Bunlar normal lise bitirme imtihanını vermeksizin üniversiteye kabul edildikleri takdirde memlekette iki çeşit lise yaratılmış olacaktır. Tanzimat'tan itibaren, itibaren Türk aydınlarının bir kısmı idadi ve sultanilerden bir kısmı ise medreseden yetişiyordu. Bu suretle birbirleri ile anlaşamayan iki çeşit Türk aydını yetişiyordu. Birbirine zıt iki zihniyetin daimi mücadelesi içinde geçen son bir asırlık tarihimizin acı tecrübelerinden mütenebbih olmak bu içtimai kutupların tekrar kurulmasına imkân vermemek lazımdır. Türkiye inkılap fikirleri üzerinde toplanan ve birleşen bir milli kütle olmak zorundadır."*[314]

27 Nisan 1960 tarihli haberde bu yıl devletin köy okullarına diğer yıllara nazaran daha çok bütçe ayırdığı belirtilmiştir. Devletin köy okulları için ne kadar bütçe ayırdığı ve köy okulları için ne gibi çalışmaların yapılacağı açıklanmıştır: "Bu yıl 2000 köy okulu inşa edilecek bundan başka tamire muhtaç okullar da onarılacaktır. Bu yıl için köy okullarına 110 milyon lira sarf edilecektir."[315]

11 Mayıs 1960 tarihli haberde Fransız eğitim sistemi örnek alınarak oluşturulan Türk Eğitim Sisteminin yakın bir zamanda değişebileceği belirtilmiştir. Bu konuda eğitim uzmanlarının incelemeler yaptığı, Türkiye'nin hangi ülkelerin eğitim sistemini benimseyeceği bildirilmiştir:

> *"Haber aldığımıza göre Maarif Vekâleti Alman ve Amerikan tedris programlarından faydalanarak Türkiye okullarında yepyeni bir ders sistemi kabul edilecektir. Mütehassıslar bu mevzu üzerinde tetkiklerde bulunmaktadırlar."*[316]

20 Mayıs 1960 tarihli haberde okullardan bu yıl yarım milyon öğrencinin mezun olacağı dile getirilmiş, öğrencilerin mezun olacağı okulların türü açıklanmıştır: "Türkiye'de ilk, ortaokul ve liselerde sanat ve askeri okullarında bu sene yarım milyona yakın talebe mezun olacaktır."[317] Öğrenci sayısının artmasıyla bir sonraki yıl yeni birçok ilkokul ve ortaokul açılması gerektiği vurgulanmıştır.

21 Mayıs 1960 tarihli haberde Muş Lisesinde müsamere yapıldığı belirtilmiş, program hakkında bilgi verilmiştir:

> *"Sayın Lise Müdürü Şerafettin Mertoğlu'nun açılış konuşmasından sonra liselilerin topluca İstiklâl Marşını söylemelerini müteakip öğrenciler tarafından temsil edilen istiklâl tablosu ile seyirciler üzerinde ilk heyecan yaratılmıştır. Yer yer*

[314] **Şark Telgraf**, 16 Kasım 1959, s.1.
[315] **Şark Telgraf**, 27 Nisan 1960, s.1.
[316] **Şark Telgraf**, 11 Mayıs 1960, s.1.
[317] **Şark Telgraf**, 20 Mayıs 1960, s.1.

şiir, müzik ve halk türküleri ile bezenen müsamerede Moliere'in Zoraki Hekim'i liseliler tarafından dar ve sıkışık bir imtihan devresine rağmen iyi hazırlanmış ve oynanmıştır. Milli ve mahalli oyunlar geceye ayrı bir hususiyet vermiştir. Monolog, fıkra, skeç gibi muhtelif gösteriler arasında yapılan taklitler gelmekteydi. Lise kimya öğretmeni Eczacı Sayın Ekrem Karşıdağ'ın ders takriri ve müzakeresinin taklidi salona oldukça neşeli bir an yaşatmıştır."[318]

Gösterinin seyirciler tarafından çok beğenildiği vurgulanmıştır.

24 Mayıs 1960 tarihli haberde Bulanık Lise Yaptırma Derneği tarafından Bulanık ilçesine lise binası inşa etmek amacıyla temel atma töreni yapıldığı bildirilmiştir. Bulanık Ortaokul Müdürü Sayın Emin Karaeminoğlu lisenin ilçe için çok önemli olduğunu ifade ettiği konuşması şöyledir:

"Saat 10.00'da Bulanık'ın evladı Ortaokul Müdürü Sayın Emin Karaeminoğlu ilk konuşmayı yaparak Bulanık'ta yapılmakta olan lisenin önemini lise bulunmamasından gerek köylü gerek kasaba halkının çocuklarını okutma sevgisinin azaldığını zira ortaokulu bitirdikten sonra maddi imkânsızlıklar dolayısıyla çocuklarını liseye gönderemediklerini bunun için de çocuklarını ilkokul ve ortaokula dahi göndermek istemediklerini lisenin tedrisata başlaması ile gerek kasabada ve gerek köylerde okuma ve okutma hevesinin çoğalacağını bu lisenin civar kaza çocuklarının da okumasına rehber olacağını bu Bulanık Lise Yaptırma Derneği mensupları ile kasaba ve köy halkının fedakâr ve feragatiyle bugün temel atmak üzere toplandıklarını, başta Kaymakam olmak üzere lise yaptırma derneğine maddi ve manevi müzaherette bulunan Bulanıklı hemşerilerine minnet ve şükranlarını arzetmek suretiyle temele ilk harcın kaza kaymakamı tarafından atılması teklifinde bulunmuş ve heyecanlı konuşması dakikalarca alkış ve tezahürata vesile teşkil etmiş halk arasından öküzümüzü, arabamızı satıp çocuklarımızı okutmak için bu irfan ocağını mutlak meydana getireceğiz nidaları yükselmiş bu sözlerde tezahüratla ve alkışla karşılanmıştır."[319]

"Maliye Okuluna Alınacak Öğrenciler" başlıklı haberde Maliye Okulunda eğitim görmek isteyen öğrencilerin sahip olması gereken nitelikler ve belgeler belirtilmiştir:

"1. 1960-1961 ders yılı için Maliye Okulu birinci sınıfına öğrenci alınacaktır.

2. Ortaokul veya ticaret okulu mezunu olmak ve tahsilin bir yıldan fazla ara vermemiş bulunmak.
3. Asgari 1942 doğumlu olmak evli ve nişanlı bulunmamak.
4. Mezkûr okullardan pekiyi derecede diplomalı bulunanların doğrudan doğruya okula kabul edecekleri, iyi ve orta derecede mezun olanların da 26 Temmuz 1960 Salı günü saat 09.00'da defterdarlık makamında müteşekkil komisyon huzurunda müsabaka ve ehliyet imtihanını kazananlar ayrıca Ankara Maliye Okulu'nda şifahi imtihana tabi tutulup muvaffak oldukları takdirde okula kabul edileceklerdir.
5. Talip olanların diploma asıl ve suretleriyle nüfus hüviyet cüzdanları örneği, sağlık raporu ve aşı kâğıdı ile birlikte 18.07.1960 tarihine kadar defterdarlık makamına müracaatları bildirilir."[320]

[318] **Şark Telgraf**, 21 Mayıs 1960, s.1.
[319] **Şark Telgraf**, 24 Mayıs 1960, s.1.
[320] **Şark Telgraf**, 18 Haziran 1960, s.1.

22 Haziran 1960 tarihli haberde Muş Kız Sanat Enstitüsü sergisinin bir törenle açıldığı bildirilmiş, törende Sayın Muş Valisi Ahmet Gümüşlü'nün güzel dileklerde bulunarak kurdeleyi kestiği ifade edilmiştir. Sergideki eşyaların öğrencilerin bir yıllık çalışmaların sonuçları olduğu açıklanmıştır. Davetlilerin sergide en çok beğendiği ürünler hakkında bilgi verilmiştir:

> *"Kızlarımızın meydana getirdiği ince zevkin mahsulü çocuk takımlarından tutunuz da oda takımlarına kadar bütün işler takdir ve hayranlıkla seyredilmiştir. Bilhassa divan takımları, çocuk takımları, çiçekler nazari dikkati çekmiştir."*[321]

27 Mayıs 1960 askeri darbesinden sonra her konuda olduğu gibi eğitimle ilgili konularda da eski hükümetin eleştirildiği görülmüştür. "Okul Kitapları İşindeki Mirasyediliğe Son Verilecek" başlıklı haberde eski hükümet sisteminde okullar için hazırlanan kitaplar eleştirilmiştir. Kitaplarla ilgili yeni düzenlemenin yapıldığı ifade edilmiştir. Kitap sisteminde yapılacak değişikliğin sebebi ve sistemdeki düzenlemenin nasıl yapılacağı açıklanmıştır:

> *"Sabık iktidar devrinde sırf bazı kimseleri kazandırmak için çeşitli kitap sistemine paydos edecektir. Memlekette kağıt, mürekkep, klişe masraflarından azami tasarruf için bütün okullarda tek kitap sistemine dönülecektir. Bu sayede her yıl milyonlarca liralık döviz tasarrufu sağlamış olacaktır. Maarif vekâletimiz bu meseleyi ciddiyetle ele almış bulunmaktadır."*[322]

11 Ağustos 1960 tarihli haberde yeni ders yılına yetiştirilmek üzere Muş Merkez ilçesine bağlı on beş köyde okul inşaatı yapıldığı belirtilmiştir. Ayrıca yedi köy okul da tamir edildiği ifade edilmiştir. Bu yıl Muş ilinde yapılacak olan milli eğitim çalışmaları sekiz madde halinde bildirilmiştir:

> *" 1. Vilayetimize tahsis edilmiş bulunan beş baraka okuldan bir adedi Malazgirt Merkez Okulu bahçesine, bir adedi Bulanık Şavşat Mahallesine, bir tanesi de Cumhuriyet Okulu bahçesine, diğer iki adedi de lise bahçesine kurularak okullarımızın ihtiyacı karşılanacak, eğitim güçlükleri giderilmeğe çalışılacaktır. Baraka okulların monta ve kurulma işleri 17.08.1960 tarihinde ihale edilecektir.*
> *2.Geçen ders faaliyete geçirilmiş bulunan erkek sanat Enstitüsü atölyelerin malzemesi bakımından ihtiyaçları vekâletimizde sağlanmaya çalışılmış, çatısının saca tahvile için keşfine göre istenen ödenek de vekâletimizden gelmiş 26.07.1960'da ihale edilmiştir. Çatının saca tahvili işi önümüzdeki ders yılına yetiştirilecektir.*
> *3.Sapna Köyü ve istasyon civarında olan ve ihalesi 02.06.1960 tarihinde yapılan yatılı ilkokulun ihalesi Milli Eğitim Bakanlığının tasdikinden geçirilmiş ve ikinci defa yakın aylar içinde ilana verilmiş olmasına rağmen bakanlıkça da durulmuştur. Kısa bir zamanda formalitenin ikmaline çalışılacaktır. Yatılı okul arazisi için de*

[321] **Şark Telgraf**, 22 Haziran 1960, s.1.
[322] **Şark Telgraf**, 4 Temmuz 1960, s.1.

yapılmakta olan ikiz öğretmen evleri inşaatı ise yükselmektedir. Beton tablesi dökülmüş diğer kısımların tamamlanmasına çalışılmaktadır.
4.Akşam Kız sanat okulunun Kız Enstitüsü çevrilmesi hususunda Milli Eğitim Bakanlığına yazılmışsa da bu sene için mümkün olacağı cevabı alınmıştır. Köy gezici biçki-dikiş kurslarının sayılarının arttırılması hususunda da çalışılmaktadır. Bilhassa bu kursların köy kadınlarının yetiştirilmelerinin de büyük hizmetleri olduğu müşahede edilmektedir.
5.Önümüzdeki ders yılında gıda eğitiminin de devam edilecek, bu yüzden de öğrencilerimizin köklü alışkanlıklar edinmelerine çalışılacaktır. Bu maksatla vilayetimiz merkez ve kaza merkez okullarına ilave gıda alınması için 35 bin liralık tahsisat, 42 kutu (8400) sabunu gönderilmiştir.
6.Orta dereceli okullarımızdan yalnız Bulanık ortaokuluna bir edebiyat grubu öğretmeni tayin edilmiştir. Diğer okullarımızdan askere giden öğretmenlerin yerine öğretmen tayin edilmesi hususu üzerinde de bilhassa durulmaktadır. Vilayetimizden diğer vilayetler emrine tayin edilen ve askere giden ilkokul öğretmenlerinin yerine 41 öğretmen yeniden emre verilmiş hazırlanan kadro cetvelleriyle görev alacakları köy ve şehir okulları tespit edilmiştir. İlkokulları teftiş bölgesi bakımından da üç kısma ayrılmış. Her bölgede bir ilköğretim müfettişi görevlendirilmiştir.
7.Bilhassa Milli Eğitim Müdürlüğü olarak önümüzdeki ders yılında öğrencinin yetiştirilmesi, öğretmenin çalışmasının değerlendirilmesi, öğretim güçlüklerinin yenilmesi cihetleri üzerinde ehemmiyetle durulacaktır. Bu bakımdan teftiş mekanizmasın iyi işlenmesinin rolü büyüktür.
8.Milli Eğitim Müdürümüz Sabahattin Avcıoğlu yakında Muş temsilcisi olarak İlkokul Öğretmenleri Sosyal Yardım Sandığı Toplantısına katılmak üzere Ankara'ya gidecektir. Ankara'da bulunduğu sıralarda vilayetimiz milli eğitim işleri etrafında bakanlıkla gerekli temaslarda bulunacak bilhassa öğretmen ihtiyacının karşılanması, yatılı okul inşaatına başlanması hususları sağlamaya çalışacaktır."[323]

"Okullar Kırtasiye Ofisi Kuruluyor" başlıklı haberde okullarda öğrencilere ucuz kitap, defter ve diğer ders araç gereçlerini sağlamak amacıyla Okullar Kırtasiye Ofisi kurmak için çalışmaların başladığı belirtilmiştir. Bu ofisin Devlet Malzeme Ofisinin işbirliği ve yardımlarıyla kurulacağı ifade edilmiştir.[324]

Şark Telgraf gazetesi 17 Eylül 1960 tarihli haberde Muş Merkez Köy İlkokulları inşaatlarının hızla ilerlediği vurgulanmıştır. Milli Eğitim Müdürü Sayın Sabahattin Avcıoğlu'nun 15 köy inşaatı ile yakından ilgilendiği belirtilmiştir. Köy okullarının nasıl yapıldığı, ne kadar maliyeti olacağı haber yazısında şöyle açıklanmıştır:

"Bu yıl yapılmakta olan 15 yeni köy ilkokullarıyla yakinen ilgilenen Maarif Müdürü Sayın Sabahattin Avcıoğlu dünde Karne köyünde yapılmakta olan 60 ve 40 talebelik çift sınıf ve ayrıyeten öğretmeninde aynı bina içerisinde kalacak olan ayrı ayrı kısımları da gezilerek diğer okullarında nüfus durumuna göre aynı vaziyette yapıldığı ve okulun tutar maliyeti 75,80 bin lira olduğu ve hatta demir kereste çimento gibi hazır malzemeleri idare temin ederek müteahhitlerden yüzde 20 ve 25 kesmek suretiyle daha ucuza mal edildiği ve ayriyeten 12 ilkokulunda tamir edildiği ve bilahare istasyonda yapılmakta olan yatılı ilkokulunda gezilerek temelleri henüz

[323] **Şark Telgraf**, 11 Ağustos 1960, s.1.
[324] **Şark Telgraf**, 18 Ağustos 1960, s.1.

yeni atılmak üzere başlatılan yatılı ilkokulunda 1 buçuk milyona ihale edildiği gibi gelecek yıl hizmete gireceği bildirilmiş ve bu meydanda kaza merkezlerindeki okul hakkındaki sorumuza sayın müdür kaza merkezlerindeki okullarında lüzum görünenlerin tamiri cihetine gidildiği ve yakinen takip edildiği bildirilmiştir."[325]

"Köylerde Okuma ve Yazma Kursları Açılacak" başlıklı haberde Milli Eğitim Bakanlığı köy okullarının sayısını arttırma faaliyetlerinde bulunurken köyde yaşayan 20-30 yaş arası kişilere de okuma-yazma öğretmek için kurslar açmayı planladığı ifade edilmiştir. Kurslarda çalışacak öğretmenlere ders saati ücreti ödeneceği vurgulanmıştır.[326]

14 Ekim 1960 tarihli haberde emekli olduktan sonra öğretmenlik yapmak isteyen subaylara belli bir süre kurs verileceği belirtilmiştir. Kurslarda öğretim yöntemleri ile ilgili bilgi verileceği ve uygulamalar yaptırılacağı vurgulanmıştır.[327]

1 Kasım 1960 tarihli haberde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Fakültesinde basın enstitüsü kurulacağı belirtilmiştir. Bu enstitüye kimlerin kabul edileceği ve enstitüde hangi derslerin okutulacağı açıklanmıştır: "Bu enstitüye lise mezunları kabul edilecek ve ders programları gazetecilik mesleği çerçevesi içinde olacaktır."[328]

2 Kasım 1960 tarihli haberde görevden alınan, affedilen ve görevi değiştirilen öğretim görevlilerinin sayısı ve isimleri açıklanmıştır:

"Üyelikten alınanlar arasında, Tarık Zafer Tunay, İsmet Giritli, Yavuz Abadan, B. Nuri Esen, Nusret Hızır, affedilenler arasında Zeki Zeren, K. İsmail Gürkan, E. Şerif Egeli, A. Fuat Başgil var. Milli Birlik Komitesinde kabul edilen bir kanunla üniversite öğretim üyelerinden 24 Ord. Profesör vazifelerinden affedilmiş. 123 üniversite öğretim üyesi profesör, doçent ve asistan öğretim üyelerinden alınmış ve 4 üye de başka göreve tayin olunmuşlardır."[329]

24 Kasım 1960 tarihli haberde öğrencilerin moral eğitimi için sinemaya götürüldüğü ifade edilmiştir.[330]

29 Kasım 1960 tarihli haberde okullarda yabancı dil saatinin arttırılması ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çalışmaların başlatıldığı belirtilmiştir.[331]

[325] **Şark Telgraf**, 17 Eylül 1960, s.1.
[326] **Şark Telgraf**, 11 Ekim 1960, s.1.
[327] **Şark Telgraf**, 14 Ekim 1960, s.1.
[328] **Şark Telgraf**, 1 Kasım 1960, s.1.
[329] **Şark Telgraf**, 2 Kasım 1960, s.1.
[330] **Şark Telgraf**, 24 Kasım 1960, s.1.
[331] **Şark Telgraf**, 29 Kasım 1960, s.1.

5 Aralık 1960 tarihli haberde her ilçeye bir ortaokul olması gerektiği belirtilmiştir. İlçelerdeki okul, öğretmen ve araç gereç eksikliğini belirlemek için çalışmalara başlandığı ifade edilmiştir:

> *"İlçelerdeki ilkokul mezunu çocuklarımızın orta ve lise tahsilleri için ailelerin ne kadar sıkıntı çektiği ve fedakârlıklar yapmak zorunda kaldığı malumdur. Bunu dikkate alan Milli Eğitim Bakanlığı ortaokulsuz hiçbir ilçenin kalmaması için yeni bir hamle yapacaktır. Bina, öğretmen ihtiyacı mevzuu tetkik etmek üzere bir komisyon yakında işbaşı yapacaktır."*[332]

"Lise Öğretmenleri Arasında Değişiklik" başlıklı haberde Türkiye geneli lise öğretmenleri arasında yer değişimi yapıldığı belirtilmiştir. Bu değişikliğin hangi illerde ve hangi ölçütler dikkate alınarak yapıldığı açıklanmıştır:

> *"Ankara'daki lise öğretmenleri arasında geniş ölçüde değişiklikler olmuştur. Mevsim ve mesken mevzuları göz önüne alınarak bu değişiklikler okullar arasında yapılmış, pek az öğretmen başka iller lise kadrolarına verilmiştir. İstanbul, İzmir, Adana, Samsun, Trabzon merkezlerindeki lise öğretmenleri arasında da değişiklikler yapılmıştır."*[333]

Emin Orhan "İlkokullarda Disiplin" başlıklı köşe yazısında 3 Aralık 1960 tarihinde saat 14.00'te Muş Atatürk İlkokulunda "ilkokullarda disiplin" konusunda toplantı yapıldığı belirtilmiştir. Toplantının Muş Merkez ilkokul öğretmenleri, Milli Eğitim Müdürü ve İlköğretim Müfettişlerinin katılımıyla gerçekleştiği ifade edilmiştir. Toplantıda öğretmenlerin 6 gruba ayrıldığı ve her grubun kendine bir sözcü belirlediği söylenmiştir. İkinci grubun okul disiplinsizliğini dört gruba ayırmıştır:

> *"a .Çocukların geç okula gelişleri.*
>
> *b..Elindeki kâğıt ve benzerlerini sınıfın ortasına atamak, kalemini oturduğu yerden çıkarmak, sınıfı ortasına tükürmek, duvarlara yazı yazmakla sınıfı ve duvarlarını kirletmek.*
> *c.Teneffüste arkadaşlarıyla dövüşmek mızıkçılık yapmak.*
> *d.Sınıfta arkadaşlarının silgi, kalem, defterlerini çalmak, defter yapraklarını çıkarmak."*[334]

Yukarıda belirtilen disiplin sorunlarına her grup bir çözüm önerisi getirmiştir. Grupların sunduğu çözüm önerileri haber yazısında şöyle açıklanmıştır:

> *"Yapılan incelemeler sonucunda ... Çevre ve irsiyet eğitim ve öğretimde birinci rolü oynar. Öğrencilerin sınıf kirletmelerinin önüne geçmek için her sınıfta ve koridorlarda çöp kutuları bulundurmak bunları kullandırıcı alışkanlıklarını öğrencilere alıştırmak.*

[332] **Şark Telgraf**, 5 Aralık 1960, s.1.
[333] **Şark Telgraf**, 6 Aralık 1960, s.1.
[334] **Şark Telgraf**, 9 Aralık 1960, s.1.

Hırsızlık sebeplerinde öğrencilerin sülalelerini incelemek aileleriyle iş birliği yapmak hırsızlığın teşhisini koymak ve gereken tabiri ona göre ayarlamak icap eder.

Çalışkan, iyi huylu çocukları mükâfatlandırmak diğerlerini de onlara bakarak vazifelerini düzeltmek."[335]

13 Aralık 1960 tarihli haberde öğrencilerin ilkokula başlama yaşında değişiklik yapılacağı belirtilmiştir. Okula başlama yaşında yeni bir düzenlemenin yapılma sebebi ve düzenlemenin nasıl yapılacağı açıklanmıştır:

"Memleketimizde 6 yaşındaki çocuklar ilkokullara alınmaktadır. Avrupa memleketlerinde ise 7 yaşını bitirmiş çocuklar okula alınmaktadır. Küçük yaştaki çocukların dersleri kavramakta güçlük çektiği yolunda ortaya atılan fikir üzerinde durulmakta ve bu mesele tanınmış tıp ve terbiye uzmanları tarafından incelenmektedir."[336]

14 Aralık 1960 tarihli haberde Mesleki ve Teknik Okullarından mezun olan öğrencileri kapsayan İstatistik Yayım Müdürlüğüne bağlı bir "Mektupla Öğretim Merkezi" kurulduğu belirtilmiştir. Bu merkezin kurulma amacı, hangi nitelikli öğrencileri kapsadığı, nasıl bir öğretim programı ve yöntemi uygulayacağı, merkezde okutulacak derslerin özellikleri beş madde halinde açıklanmıştır.[337]

3.1.2. Gazetede Yayınlanan Edebi Ürünler

3.1.2.1. Şiirler

Türk edebiyatının en kadim edebi ürünlerinden biri şiirdir. Türk Dil Kurumu şiiri, "Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi, manzume, nazım, koşuk"[338] olarak tanımlamıştır. Konularına göre "Lirik, epik, pastoral, satirik, didaktik ve dramatik" olmak üzere şiir türleri altı başlığa ayrılır. Şark Telgraf gazetesinde aşk, kahramanlık, tabiat, özlem, eleştiri gibi konularda birçok şiir yayımlandığı görülmüştür. Şiirlerin halk, divan ve yeni Türk edebiyatı nazım şekilleriyle yazıldığı tespit edilmiştir. Gazetede bulunan şiirler, Bekir Sıtkı Erdoğan, Arık Ozan, Mehmet Akif Ersoy, Yunus Emre, Tevfik Fikret, Osman Nuri Türeli, Hekimoğlu Fikret, Mehmet Emin Yurdakul, Mustafa Arif Arık, Arif Nihat Asya, Mithat Cemal Kuntay, Azmi Güleç Derûnî ve Halis Akaydın'a ait şiirlerden oluştuğu görülmüştür.

[335] **Şark Telgraf**, 9 Aralık 1960, s.1.
[336] **Şark Telgraf**, 13 Aralık 1960, s.1.
[337] **Şark Telgraf**, 14 Aralık 1960, s.1.
[338] https://www.tdk.gov.tr/.

Gazetede yayımlanan şiirler, konularına göre aşk, kahramanlık, tabiat, din, başlıkları altında sınıflara ayrılarak konuyla ilgili şiir örnekleri aşağıda belirtilmiştir.

3.1.2.1.1. Vatan, Millet, Savaş, Kahramanlık Konulu Şiirler

Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker
Gökten ecdat inerek öpse o pak alnı değer

Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor tevhidi…
Bedir'in aslanları ancak bu kadar şanlı idi.

Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
"Gömelim gelsen tarihe" desem sığmazsın.

Herc ü merc ettiğin edvara da yetmez o kitap
Seni ancak ebediyetler eder istiap

"Bu taşındır" diyerek Kâbe'yi diksem başına
Ruhumun vahyini duyarım da geçirsem taşına

Sonra gök kubbeyi alsam da ridâ namıyla
Kanayan lahdine çeksem bütün ecramiyla

Ebr-i nasanı açık türbene çatsam da tavan
Yedi kandilli Süreyya'yı uzatsam oradan

Sen bu avizenin altında, bürünmüş kanına
Uzanırken, gece mehtabı getirsem yanına,

Türbedarın gibi tâ haşre kadar bekletsem
Gündüzün fehr ile avizeni lebriz etsem

Tükenen Mağribi, akşamları, sarsam yarana
Yine bir şey yapabildim diyemem hatırana.

Mehmet Akif ERSOY[339]

[339] **Şark Telgraf**, 29 Ekim 1958, s.1.

MALAZGİRT SULARI ÖNÜNDE

Bakıyorum ki zaman kemirmiş etlerini
Bakıyorum dişleri sırıtan leş gibisin
Gölgende nice âşık sildi mahcup terini
Haşmetin nerde, neden bugün yeni edibisin?
Nice esirler gördün, irkilmeden seyrettin,
Eski ordularını, sultanlarını nettin?
Bugün sadece ancak bir iskelesin meçhul
Dünkü gururun kırk aciz azınlığa kul
Neden bu utangaçlık bu sağır süsü niçin
Bir kitaben bile yok seni okumak için
Şimdi bile sinenden taş vermemekçün inat
Kabrin mevcut olacak silinse de kâinat
Gelen seni görecek, giden gülecek sana
Her gün öleceğine mazinle yıkılsana
Hayır; vermelisin sen sırrını meçhullüğe
Artık bilinmelidir ne zaman ne olduğun
Şahidi olduğun o Alparslan ve Diyojen
Mazur gör senden eğer istiyorsan beni ben
Her taşındaki gücün ayrı bir mazisi var
Ey! Koca Malazgirt'i çepçevre saran duvar
Kaç dilber dudağını suların serinletti?
Kim bilir ne türküler gezindi buçlarında
Nice çiftler gezindi kışında, baharında
Öyleyse bugün neden hem dert olamıyoruz.
Çağların sesini hiç senden alamıyoruz.
Bu gün anılmasan ve bilinmesen ne çıkar
Göğsünde binle aşkın, gömülmüş şehidim var

Osman N. TÜRELİ[340]

[340] **Şark Telgraf**, 26 Ağustos 1959, s.1.

3.1.2.1.2. Dini Şiirler

İLAHİ

Gariplik tuttu boynumdan,
Büker Mevlâya Mevlâ…
Gözüm her derdi göynümden,
Büker Mevlâya Mevlâ…

Dolaştım beldeler, boylar
Urum, Türkmen, Arap köyler;
Pınarlar, çeşmeler, çaylar
Akar Mevlâya, Mevlâya…

İnandım zincirim çözdür!
Kaçıp gitmem sözüm sözdür,
Benim hürriyetim gözdür;
Bakar Mevlâya, Mevlâya…

Musalla köşküdür karşın,
Nasibin üç buçuk arşın,
Hedefsiz kurtulan kurşun,
Seker Mevlâya Mevlâya…

Senin yurdun ırak iller,
Mekân tutmaz garip kullar;
Bekir var git bütün yollar
Çıkar Mevlâya Mevlâya…

Bekir Sıtkı ERDOĞAN[341]

MÜNACAAT

Kalbim her an senin için,
Atar ALLAHIM atar.
Şeytan bana bunun için
Çatar ALLAHIM çatar.
Gönül aşkının makamı

[341] **Şark Telgraf**, 1 Ocak 1958, s.1.

Deme gerçek şakamı.
Kader tortop yakamı,
Tutar ALLAHIM tutar.
Kapılıp aşkın seline,
Düştüm gurbetin eline.
Gönül beni el diline,
Satar ALLAHIM satar.
Yar aldırmaz ağrıma
Kimse gelmez çağrıma
Ateş düşmüş bağrıma
Tüter ALLAHIM tüter
Sığındım hak ocağına
Al beni de kucağına,
İter ALLAHIM iter,
Kimseler tutmaz elimden,
Duman çekilmez yolumdan.
Ülkü aşkı da ölümden,
Beter ALLAHIM beter.
Bulmaz gönlüm bir gün safa
Gayri yardan olmaz vefa
FENK'e çektirdiğin cefa,
Yeter ALLAHIM yeter.

Mehmet FENK [342]

3.1.2.1.3. Aşk, Sevgi, Ayrılık Konulu Şiirler

BENİ

Demir iken bu yollarda çürüdü
Yâre iletmedi çarıklar beni
Sabır ile helva edip pişirdim
Yine güldürmedi koruklar beni

Ben burada ne öksüzüm ne yetim
Bir kara gözlüye bağlı hayatım
Türkmen kızı idi asıl niyetim

[342] **Şark Telgraf**, 25 Ocak 1958, s.1.

Ama bırakmadı yörükler beni

Beyaz kızlar kardan ziyade
Hepsi cana yakın yardan ziyade
Memnun eder elmalardan ziyade
Dudaktaki kızıl erikler beni

Kara çadır kurmuş sekiz köşeli
İçi renk renk kilimlerle döşeli
Gönlüm yayla güzeline düşeli
Eğlenmez bu dağlar doruklar beni.

Dengine gel deli gönül dengine
Yar cefayı arttırıyor gün güne
Su yetişmez içimdeki yangına
Üstelik nazı ile körükler beni

Sevda yüreğimde, sazım düşümde
Yola düştüm on dört, on beş yaşımda
Bir muhalif rüzgâr ezer başımda
Eser kavak yeli, sürükler beni.

Mustafa Arif ARIK[343]

ANLAYAMADIM

Bağlandım zülfünün güzel bağıyla
Ömrümün baharı gençlik çağıyla
Sen bir balıkçı,
Ben bir balık
Düştüm ağına gidemem artık
Birden dalarım,
Hem öylesine…
Nereye baksam hep sen varsın
Çekilmeni istediğim halde
Çekilmez karşımdan ayrılmazsın

[343] **Şark Telgraf**, 23 Mart 1959 1958, s.1.

Anlayamadım
Muradın bana gelmekse
Nedir beklediğin durma gel
Muradın beni öldürmekse
Nedir beklediğin ecel ol gene gel

Erhan ERDEM[344]

3.1.2.1.4. Muş İle İlgili Şiirler

MUŞ

Kuzular koyunlar dağda yayılır
Eser serin serin yelleri Muş'un
Ovasını gezen sanki bayılır
Garibe dert yanar elleri Muş'un

Arkasını yüce dağlar kuşatmış
Eteğini tutmuş önüne atmış
Dostunu korumuş düşmanı satmış
Dağda kurdu, kuşu, ayısı Muş'un

Mongofun bağları bir kıza benzer
Mametca bağları yıldıza benzer
Kurtik dağıda bir hırsıza benzer
Aşılmaz yücedir belleri Muş'un
Ovada ağlaşır Karasu Murat
Veriyor sanki insana bin hayat
Bakarsın baharda her gün her saat
Akar deli deli selleri Muş'un

Çerkez kızlarının incedir beli
Canlara can katar nazenin eli
Gönüller bunlara karşı hep deli
Süzülür göklerde kartalı Muş'un

Çalışır çiftçidir halkı durmadan

[344] **Şark Telgraf**, 8 Mayıs 1959, s.1.

Harman sürenlerin saçı burmadan
Kimseye dokunmaz ona vurmadan
Zavallı biçare hamalı Muş'un

Dehşettir kışının kar fırtınası
Fakirler götürürler çorbaya tası
Askerde ölene tut Muş'ta yası
Cesur ele denen dayısı Muş'un

Zeki AKIN[345]

MUŞ'UMA

Ne yeşil toprağına Kızıl Moskaf dolacak
Ne noldu yavruma diye anneler ağlayacak
Ne senin için sahibin bağlayacak karayı
İstikbalde sana hür ve güzel günler doğacak.

Saim Fikret TURAN[346]

3.1.2.1.5. Eleştiri Şiirleri

TAŞLAMA

Bu şehri Stanbul ki bîmislu bahâdır…
Akmış koca yıllar o devir şimdi rüyadır…

Gitmiş o devir yurda bırakmış nice âsar
Heyhât; duvar dipleri çöplük ve helâdır!..

Milyon dökülen çok binalar kaydı temelden
İymar, kodaman gözlere toz pembe cilâdır!..

Yaptık da spor sergi ve bilmem ne saraylar
Öksüz mü adalet? Yeri yıllarca nizâdır…

Zam üstüne zam, vergiye zam, herşeye bindir,
Eyvah bu mu tedbir? Bu ne püsküllü beladır…

[345] **Şark Telgraf**, 11 Şubat 1958, s.1.
[346] **Şark Telgraf**, 15 Mart 1958, s.1.

Mecliste "Bakan" süslü beyanat veredursun,
Teftiş, köşelerden dolaşan bâdı sabâdır…

Halk tozu tramvayda balık istifi balık istifa halâ
Süt, et, su, ışık, yol işi mevzuu dehâdır…

Memurlara bir ömre bedeldir "Gece Kondu"
Erbâbı ticarette saraylarda kekâdır…

Hot sosyetenin dünyada yok zevkine pâyan
Eğlence kumar, süs, balo, işret ve zinadır.

Bir yerde bulunmaz, ne yeter bilgi, ne ahlâk
Mektepliye irfan yeri çay, maç, sinemadır…

Bıktım şu moruktan "Helo darling! Mimi Gudbay!"
Jiletli ağızlardan uçan züppe nidâdır…

İşsiz kafa, kol, el; dolu ayyaş, eroinman,
Açlık ve sefalet ve verem akla sezadır…

İş bulmalı dersen tepeden inmeli torpil,
Her çağda "geçer akçe" tabasbus ve riyadır…

Bir müşkülün var ise var ise devlet kapısında
Git gel ile tatbik edilen cevrü cafâdır…

Gelmiş, geçecek sen yine Câmiye kulak ver:
"Bâkî kalacak kubbede yalnız bu sedadır…"

C. Câmi[347]

NE ŞİŞ YANSIN NE KEBAP

Şimdi asır değişti, vur patlasın asrıdır.
Kandan evvel can gider, vur çatlasın asrıdır.
Kim atlarsa engeli, ko atlasın asrıdır

[347] **Şark Telgraf**, 29 Ocak 1958, s.1.

İstemezsen ocakta ne şiş yansın ne kebap
Etten ucuz kilosu, besler kestane kebap

Süklüm püklüm dolaşma, pazarlara bak da geç,
Altmış lira pabuçlar ayağına takta geç.
Sönerse lamba sönsün, idareni yakta geç.
Hayat dediğin seldir, bir su gibi akta geç.

İstemezsen ocakta ne şiş yansın ne kebap
Etten ucuz kilosu, besler kestane kebap

Düğün, dernek istersen partilerde düğün var,
Şampanyalar, viskiler, mezelerden: Beyin var.
Koltuk, mevki istersen gençliğin var, çağın var.
İster otu çalkala, mademki göbeğin var.

Ne istersen verirler, sorma sakın bir hesap
İstemezsen ocakta ne şiş yansın ne kebap.

Koşmasını bilmeden her meydanda koşarsan,
Her densize kapını insan bilip açarsan,
Tefe koyup çalarlar bir parçacık coşarsan,
Ele kulluk etmeden şu dünyada yaşarsan.
Ahret gününden evvel sorarlar bin bir hesap
Beklediğin ocaklar ne şiş dinler ne kebap.

Şimdi yahşi çıkıyor kısrakların tayları
Eridikçe eriyor yüreklerin yağları.
Piyasada kalmadı eski zeytinyağları,
Çoğaldı insanların sade tereyağları.

Namus ile ar oldu elde meçhul bir kitap
Yandı bizim ocakta ne şiş kaldı ne kebap.

DERÛNİ[348]

[348] **Şark Telgraf**, 8 Nisan 1958, s.1.

3.1.2.1.6. Sağlıkla İlgili Şiirler

DOKTOR

Ölmek istiyorum ilaç istemem
Aman dokunmayın yorgunum doktor
On yıldır bir lokma aş ekmek yemem
İçmekle geçiyor her günüm doktor

Şimdilik hiç kan akmıyor yaramdan
Belki öleceğim bir gün veremden
Sorma bana şikâyetim neremden
Ben tam sol yanımdan vurgunum doktor.

Yıktı yakın boşa merhem vurmayın
Gidin başucumdan öyle durmayın
Felek beni böyle mahkûm eyledi
Hasret çöllerine sürgünüm doktor

Vaktim yakın boşa merhem vurmayın
Gidin başucumdan öyle durmayın
Öldüğümü yâre haber vermeyin
Ben ona çoktandır dargınım doktor.

Arık Ozan[349]

HASTAHANE

Güneş pürüzsüz mai gökten
Demet demet ışıklarını saçar
Kıvanç akar gözlerinden evrenin
Kara gözlüler gülmez neden

Yataklar diken olur insana
Hastahanelerde…
Kimi sayıklar: He Abbas
Kimi kara gözlüm de
Kimi hayal kurar ölümden yana
Sıhhatin kadrini anlar kimi

[349] **Şark Telgraf**, 1 Nisan 1959, s.1.

Hastahane koridorlarında

Minarelerin şerefeleri yanar geceleri
İçim gibi pırıl pırıl
Hastalar inler, tatlılaşır hayat
Hemşireler konuşur
Kimi ter taneleri döker
Kimi siler terleri
Geceleri
Hastahane odalarında
Kanar yüreğim hasta yatağında

Hekimoğlu Fikret[350]

3.1.2.1.7. Psikolojik Şiirler

NAĞME

Nev emel bir çocuk inadile
Şu atılmış, kırık rebabımdan
Bir sürud istedin vermedi. Peki dinle

Dinle tar-ı şikeste-i ruhu,
Dinle şekvayı ruhu mecruhu
Fakat incinme iktirabımdan

Darabanı sükûtu bir derenin
Cevri pür naşiri hazanından
Ne hazın aksederse meşcerenin

Aynı rikkatle haşir-ü mebhun
Duyulur şimdi bir enini sükût
Şiirimin lerzişi beyanında

Nerde evvelki şevkibidarım
Nerde evvelki nağme-i hevesat
Şimdi bir müsdehap efkârım

[350] **Şark Telgraf**, 11 Mayıs 1959, s.1.

Söyle ey uflı pür emel gerçek
Sanıyor muydun intizar edecek
Ölü bir telde bir şurudu hayat?

Tevfik FİKRET[351]

3.1.2.2. Fıkra

İnsanları güldürürken düşündürmeyi amaçlayan fıkra türüne Şark Telgraf'ta "Günün Fıkrası" başlığıyla özel sütunda her gün farklı bir fıkraya yer verildiği tespit edilmiştir.

24 Mart 1958 tarihli gazetede "Seferiyim" başlıklı fıkra yayımlanmıştır:

"SEFERİYİM

Vaktiyle oruç yiyenlerden birini yakalamışlar; hakimin huzuruna götürmüşler.
Hakim:
-Be hey adam! Neye oruç yiyorsun? demiş.
Adam istifini bozmayarak
- Seferiyim!
Cevabını vermiş.
Orada bulunanlardan biri
- Kırk senedir burada oturak, seferi değildir.
Deyince:
-Dünyada iki üç gün oturacağıma elimde senet mi var? Ahiret yolcusuyum."[352]

9 Eylül 1958 tarihli gazetede "Günün Fıkrası" başlıklı sütunda yer alan fıkra şöyledir:

"Bir mezarcı işine o kadar dalmıştı ki ölçüyü kaçırarak en sonra mezarı çok derin kazmış olduğunu fark etti.

Mezardan çıkamadı, gecenin ayazı da iliklerine kadar işleyince daha fazla dayanamayarak:

-İmdaaat! diye bağırmaya başladı. Oradan geçen bir sarhoş onun feryadına yetişti.

Mecarcı:

-Aman kardeş, ayaklarını öpeyim, kurtlar beni bu mezardan, ayaz iliklerime işledi.

[351] **Şark Telgraf**, 4 Eylül 1959, s.1.
[352] **Şark Telgraf**, 24 Mart 1958, s.1.

Sarhoş eğilip mezara baktı, izline bir kürek alarak:

-Elbette üşürsün zavallı adam, baksana üzerinde hiç toprak yok. Ben şimdi ısıtırım seni dedi. Mezarının üzerine kürek kürek toprak attı."[353]

9 Ekim 1958 tarihli gazetede "Seçme Fıkralar" sütununda "Böyle Başlar" başlıklı fıkra yayımlanmıştır:

*"**BÖYLE BAŞLAR***

Bir gün Hitler bir tımarhaneyi geziyordu. Bir koğuşa girdikleri zaman delilerden biri onu hastaneye sevk edilmiş bir kaçık sandı, yanına yaklaşarak:

- Ahbap, sende mi düştün buraya diye sordu.

Fena halde kızan Hitler:

- Hey, kendini topla, diye haykırdı. Ben Hitlerim Almanya'nın führeri.

Deli, Hitlerin yüzüne bakarak güldü.

Hitler sordu:

- Ne gülüyorsun?

Öteki soğukkanlılıkla cevap verdi:

- Bende de öyle başladıydı da ona gülüyorum."[354]

9 Ekim 1958 tarihli gazetede "Tarihe Mâl Olmuş Bir Fıkra " başlıklı fıkra yayımlanmıştır:

"**TARİHE MÂL OLMUŞ BİR FIKRA**

Ahmet Paşa Manastırına ordu müşaviri ve vali idi. Bir gün hasta bir katırın baytar tarafından muayenesi hakkında ait olduğu daire ile baytar heyeti arasında derkenar üzerine derkenar yazılmak suretiyle hâsıl olmuş bir tomar kâğıtla karşılaştı. Okudu karmakarışık bir şeyler olduğunu gördü. Havale yerine şu ibareyi yazdı: (Istılahât-ı baytariye sizin olsun, Ester ne oldu ester)[355]

19 Ocak 1959 tarihli gazetede "Meşhurların Fıkraları" başlıklı fıkra yayımlanmıştır:

"**MEŞHURLARIN FIKRALARI**

Bir gün ihtiyar Victor Hugo'ya hayatının hangi anında en çok övüldüğünü sormuşlar. Hugo düşünerek şunları anlatmış:

[353] **Şark Telgraf**, 9 Eylül 1958 1958, s.1.
[354] **Şark Telgraf**, 9 Ekim 1958, s.1.
[355] **Şark Telgraf**, 9 Ekim 1958, s.1.

- Bu hadisenin tarihi pek eski değildir. Bir gece tiyatrodan dönüyordum. Evin önünde arabadan indim. Kapıcı ise bir türlü kapıyı açmıyordu. Zil çalmaktan yoruldum. Soğuk kış gecesinin bu anında su dökmek zorunda kaldım. Bu halin bu yaştakilere sık sık ârız olduğunu takdir edersiniz. Yaşlı su kanalları gençlerin hafızaları kadar süratli akar. Bu vaziyet karşısında evimin duvarı dibine sokuldum. Bu sırada herhalde evine dönmekte olan ve omzunda bir kürek taşıyan yaşlı bir işçi caddeden geçti. Beni görünce yanıma geldi, omzumu dürterek nefretle haykırdı: "Victor Hugo'nun evinin duvarını kirletmekten utanmıyor musun be koca eşek!"[356]

4 Şubat 1959 tarihli gazetede "Meşhurların Fıkraları" başlıklı fıkra yayımlanmıştır:

"**MEŞHURLARIN FIKRALARI**

Amerika Birleşik Devletleri sabık başkanı Calven Coolidge konuşmayı pek sevmezmiş. Bayanın biri, onun bir öğle yemeğinde beş kelimeden fazla konuşturacağına dair başkaları ile bahse girmiş. Bu maksatla bakanın yanında oturan bayan tatlı bir gülümsemeyle:
- Sayın Başkan, demiş. Bugün beş kelimeden fazla konuşacağınıza dair başkalarıyla bahse girdim. Kazandım mı yoksa kaybettim mi?
Başkan cevabı yapıştırmış:
- Kaybettiniz." [357]

4 Şubat 1960 tarihli gazetede "Meşhurların Fıkraları" başlıklı fıkra yayımlanmıştır:

"MEŞHURLARIN FIKRALARI

Thales'e bu dünyada en nadir şey nedir? diye sormuşlar.

- *Allah'tır, demiş.*
- *Ya en güzel şey?*
- *Allah'ın yarattığı şu dünya!*
- *En hafif şey?*
- *Bir anda bütün dünyayı dolaşan hayal.*
- *En kuvvetli?*
- *İhtiyaç*
- *Ya en faydalı şey?*
- *O da zamandır. Her şeyi unutturan zaman…"* [358]

3.1.3. Kültür, Sanat Etkinlikleriyle İlgili Haberler

8 Ocak 1958 tarihli haberde 1957 yılında Konya Müzelerini 232 bin kişinin gezdiği belirtilmiştir. 1957 yılında müzeleri ziyaret edenlerin sayısı 1956 yılına göre yüzde elli arttığı vurgulanmıştır. Müze çeşitlerine göre ziyaretçi sayıları şöyledir: "Bunlardan 177.746'sı Mevlâna Müzesini, 21.741'i Klasik Eserler Müzesini, 13.668'i İnce Minare Selçuklu Eserleri Müzesini ve 19.415'i de Karatay Çini Eserler Müzesini gezmişlerdir."[359]

[356] **Şark Telgraf**, 19 Ocak 1959, s.1.
[357] **Şark Telgraf**, 4 Şubat 1959, s.1.
[358] **Şark Telgraf**, 4 Şubat 1960, s.1.
[359] **Şark Telgraf**, 8 Ocak 1958, s.1.

27 Ocak 1958 tarihli haberde Bakanlar Kurulunun kararıyla üç kitap ve iki derginin ülkemize girişinin yasaklandığı belirtilmiştir:

> *"Bunlar Beyrut'ta münteşir işçi ve çiftçi partisi adlı Arapça kitapla Paris'te münteşir Cezayir isyanının hakiki manzaraları ve Lefkoşa'da münteşir Kıbrıs'ın sesi adlı kitaplardır. Diğer taraftan Şam ve Atina'da münteşir Pontus Ocağı adlı derginin Şubat ve Mart 1957 tarihli sayıları ve Şam'da münteşir Elizzaattüsurriyenin ekim nüshasıdır."*[360]

24 Mart 1958 tarihli haberde Muş ilinde ortaokul ve liseye giden öğrenciler arasında "hikâye yarışması" yapılacağı halka duyurulmuştur. Yarışmanın şartları, yarışmaya nasıl başvurulacağı ve yarışmayı kazananlara verilecek ödüller açıklanmıştır:

> *"Hikâyelerin bir buçuk iki eseri cedit kâğıdını geçmemesi, mevzuun hikâyecinin arzusuna tabi tutulması, müsabaka heyetince kazanılacak hikâyelerden birinciye, ikinciye ve üçüncüye birer kıymetli kitabın hediye edilmesi, hikâyelerin gazetemizde neşri yazı işleri müdürlüğümüzce karar altına alınmıştır. Müsabakaya iştirak edeceklerin Mayıs 15'e kadar hikâyelerini gazetemiz yazı işleri müdürlüğüne göndermeleri, müsabaka heyeti ile armağan edilecek kitapların isimlerinin bilahare bildirileceği duyurulur."*[361]

3 Mayıs 1960 tarihli haberde devlet tiyatrosu sanatçılarının ve milli oyunlar ekibinin Paris'e gidecekleri bildirilmiştir. Sanatçıların ne zaman ve nerede sahne gösterisi yapacağı hakkında bilgi verilmiştir: "Alınan son malûmata göre temsiller geri kalmayacak ve sanatkârlarımız önümüzdeki ay ortasında Paris'e hareket edeceklerdi. Diğer taraftan milli oyunlar ekibi de aynı tarihte Paris'e gidecek ve aynı sahnede gösteriler yapacaktır."[362]

3.2. SAĞLIK VE SPOR HABERLERİ

Şark Telgraf gazetesinde hastalıklar, hastalıkların insanlara hangi yollarla bulaştığı ve hastalıklardan korunma yolları ile ilgili haber yazıları tespit edilmiştir. Özellikle verem hastalığı ile ilgili çok sayıda haber görülmüştür. Dr. İbrahim Öztürk'ün "Veremin Bulaşması ve Korunması Nasıldır?" başlığı ile kaleme aldığı haber yazısında verem hastalığının insanlara hasta kişilerin balgamı, idrarı ve hasta hayvanların sütünün temas etmesi yoluyla bulaştığı belirtilmiştir. Bu hastalıktan korunma yollarıyla ilgili maddeler halinde bilgi verilmiştir:

[360] **Şark Telgraf**, 27 Ocak 1958, s.1.
[361] **Şark Telgraf**, 24 Mart 1958, s.1.
[362] **Şark Telgraf**, 3 Mayıs 1960, s.1.

"1.Veremlinin balgamı en büyük mikrop kaynağı olduğundan balgamı tükürük hokkasına ve mendilimize tükürmeliyiz. Asla rastgele yerlere tükürmemelidir. Mendili kaynatıp kuruttuktan sonra kullanabiliriz.
2.Aksırıp öksürürken çıkan damlacıklar da verem bulaşabileceğinden aksırıp öksürürken başımızı yana çevirmeli veya ağzımızı el ile kapatmalıyız.
3.Veremli hastaların eşya ve oyuncaklarını kullanmamalıdır, yatağı yakların çarşaflarını değiştirmelidir. Yemek kaplarını ayırmalıdır.
4.Veremlilerin idrar, büyük abdest ve yaralarından akan cerahatlerle asla temas etmemeli ve imha etmelidir.
5.Sıhhatinden emin olmadığımız sütleri mutlaka kaynatarak içmelidir.
6.Temizlik veremin en büyük düşmanı olduğundan her yemekten sonra ve evvel ellerimizi tertemiz yıkamalı, tırnaklarımızı sık sık kesmeli elleri ağıza sürmemelidir."[363]

13 Ocak 1958 tarihli haberde Muş'ta Veremle Mücadele Cemiyeti bulunduğu belirtilmiştir. Muş Veremle Savaş Derneğinin bu hastalıkla mücadele eden kişilere çeşitli yollarla yardım sağladığı vurgulanmıştır. Derneğin bu hastalıkla mücadele eden kişilere yardım sağlamak için neler yaptığı ortaya konmuştur:

"Geçen yıl içinde derneğimiz 100 vatandaşa ilaç ve diğer vilayetlerimizdeki verem hastanelerine hastaların gidiş-dönüş yol ücreti temin edilmiştir. Derneğimizin geliri üye aidatı, müsamereler tertibi ve eşya piyangosu tertibi suretiyledir. 1956 senesinde tertip edilen eşya piyangosundan derneğe 2000 lira kalmış ve bununla yukarıda adı geçen yardımlar yapılmıştır. Muş'ta ve en maalesef dikkatimizi çekecek derecede fazla ve tahripkârdır. Zira verem daha ziyade 15-25 yaşlar arasındaki gençleri seçmektedir. Veremi önlemek ve ona daha ağır darbeler indirmek için derneğimiz bu yıl 5000 biletlik bir piyango tertip etmiş ve piyangoya zengin ikramiyeler koymuştur. Her bilet bir lira olup geçen seneki tecrübelerinizle de sabit olduğu üzere piyango çekilişi herkesin huzurunda ve noter marifetiyle olmakta ve bilet alınarak hem 1957 yılı için şanslarını denemesi oldukları gibi fakir veremli hastalara yardım etmiş olmaktadırlar."[364]

20 Ocak 1958 tarihli haberde Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın yönergesi ile Demir Çelik İşletmelerinin Karabük'e 200 yataklı bir hastane yaptıracağı ifade edilmiştir. Hastanenin mevki olarak nereye yapılacağı hangi projelerin dikkate alındığı açıklanmıştır:

"D.Ç. Umum müdürlüğünden aldığımız malumata nazaran 200 yataklı hastane Yenişehir'deki Çamlıkta inşa olunacaktır. İşçi sigortalarından ve muhtelif Amerikan müesseselerinden getirtilen projeler tetkik edilmiş ve Karabük'ün şartlarına en uygun geleni seçilmiştir."[365]

30.01.1958 tarihli haberde sıtma hastalığı ile ilgili inceleme yapmak amacıyla oluşturulmuş sağlık grubunun Adana ve Hatay'a gittiği bildirilmiştir.[366]

[363] **Şark Telgraf**, 11 Ocak 1958, s.1.
[364] **Şark Telgraf**, 13 Ocak 1958, s.1.
[365] **Şark Telgraf**, 20 Ocak 1958, s.1.
[366] **Şark Telgraf**, 30 Ocak 1958, s.1.

"Sıhhat Vekâleti Yeni Kadrolar Temin Ediyor" başlıklı haberde Sağlık Bakanlığına açılması planlanan yeni kadroların Büyük Millet Meclisinde görüşülüp kabul edildiği belirtilmiştir. Hastanelerde ve sağlık kuruluşlarında görülen boşluğun yeni kadrolarla en kısa zamanda doldurulacağı vurgulanmıştır. Yeni kadrolara hangi unvanda ve kaç kişi alınacağı hakkında bilgilendirme yapılmıştır:

> *"Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinin yeni kadro layihasının Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi münasebetiyle bir beyanat veren Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Doktor Lütfü Kırdar mevcut vazifelerin ifasında daha geniş imkânlar sağlayacak olan yeni kadroların teminine ait kanun layihasının mecliste kabul edilmesini müteakip kadro darlığının bertaraf edileceğini eski kadrolara ilaveten 1159 kadroya sahip olunacağını kötü doğumlar yaparak ölümlere sebep olan hadiselerin ortadan kaldırılması için bilgili ebeler tayini imkânının bulunacağını staže sevk edilen 150 köy ebesi için vekâleten kadro verileceğini 196 sağlık merkezine ilave edilecek yeni kadrolar temin edildiğini bu müesseselerin bütün kazalarda açılmasına çalışılacağını birçok hastanelerin kadro noksanlarının ikmal edileceğini bildirmiştir."*[367]

30 Nisan 1958 tarihli haberde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti tarafından birçok ilaç ithal edildiği belirtilmiştir. İlaç tutarıyla ilgili açıklama yapılmıştır:

> *"Bu cümleden olmak üzere sene başından bugüne kadar 7 Milyon 730 bin lirası ilaç imalinde kullanılan muhtelif iptidai madde ve 15 milyon 320 bin lirası müstahzarat ait olmak üzere 23 milyon 51 bin Türk liralık tahsis mukabil ilaç ithal edilmiştir."*[368]

25 Haziran 1958 tarihli haberde kolera ve çiçek hastalığı ile mücadele eden Pakistan'a Türkiye'nin aşı gönderdiği belirtilmiştir. Aşıların kim tarafından hangi kuruma hazırlatıldığı açıklaması yer almıştır:

> *"Şark Pakistan'da çıkan kolera ve çiçek salgınları ile mücadele hususunda hükümetimizin yakın müzahereti ile Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsünde Türkiye Kızılay Cemiyeti Umum Merkezi tarafından hazırlattırılan aşılan ilk parti olarak gönderilmiş ve bu münasebetle Pakistan Reisicumhuru İskender Mirza bir teşekkür telgrafı göndererek Türk Milletine ve Kızılay'a şükranlarını ifade etmiştir."*[369]

"Verem Savaş Ekibi Şehrimizde" başlıklı haberde verem hastalığı ile mücadele etmek amacıyla oluşturulan 9 kişilik sağlık ekibinin Muş'a geldiği halka duyurulmuştur.[370]

---

[367] **Şark Telgraf**, 26 Şubat 1958, s.1.
[368] **Şark Telgraf**, 30 Nisan 1958, s.1.
[369] **Şark Telgraf**, 25 Haziran 1958, s.1.
[370] **Şark Telgraf**, 9 Ağustos 1958, s.1.

22 Ağustos 1958 tarihli haberde Sağlık Bakanının Muş'a geleceği halka duyurulmuştur: "Haber aldığımıza göre Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Sayın Lütfi Kırdar bu gün şehrimize geleceklerdir."[371]

"Acayip Hastalık" başlıklı haberde Diyarbakır'da ilginç bir hastalık görüldüğü belirtilmiştir. Bu hastalığın oluşma sebebi, nasıl tedavi edileceğiyle ilgili bilgi verilmiştir:

> *"Bismil'de salgın halinde bulunan hastalığın ilaçlı tohumluk buğday yenmesinden ileri geldiği söyleniyor ama kati sebeplerini bilen de yok. İnsanları maymunlaştıran vücudu uzun kıllarla kaplatan bu hastalığın teşhis tedavisi üzerinde ehemmiyetle durulmakta, hastalar tedavi altına alınmış bulunmaktadır."*[372]

3 Eylül 1958 tarihli haberde Aydın'da başı olmayan bir bebeğin dünyaya geldiği belirtilmiştir: "Ağırlığı 4.5 kiloya yaklaşan bu hilkat garibesinin baş yerinde içinde 700 gram sıvı bulunan zar halinde bir kese mevcuttur."[373]

5 Eylül 1958 tarihli haberde Adnan Menderes'in İstanbul'da yeni sağlık tesislerini açtığı halka duyurulmuştur. Haber yazısında açılışın kimlerin katılımıyla nasıl gerçekleştiği yer almıştır:

> *"Baş Vekil Adnan Menderes dün İstanbul'da Zeynep Kâmil doğum evine ilave edilen yeni pavyonların açılışına Sağlık Vekili Lütfi Kırdar, Dâhiliye Vekili Namık Gedik, Çalışma Vekili Erkmen, Basın, Yayın ve Turizm Vekili Server Somuncuoğlu ile beraber iştirak etmiştir. Açılıştan evvel bir demeç veren Sağlık Vekili Kırdar İstanbul, Ankara ve İzmir'de kurulacak olan yeni sağlık tesislerini millete müjdelemiş ve bilahare Menderes yeni tesislerin memlekete hayırlı olması dileği ile kurdeleyi kesmiştir."*[374]

6 Eylül 1958 tarihli haberde "Kara Yara" adı verilen hastalığa yakalanan 15 kişinin tedavi amacıyla Ankara'ya getirildiği ifade edilmiştir:

> *"Hastalar, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinin Dâhiliye ve Cildiye Kliniklerine yerleştirilerek müşahede altına alınmışlardır. Önümüzdeki günlerde derhal ilaçla tedavilerine başlanacaktır."*[375]

1958-1960 yılları arasında Türkiye genelinde doktor sayısının yetersiz olduğu görülmüştür. Doktorların tatil dönüşleri gazetelerde haber yazılarıyla halka duyurulduğu tespit edilmiştir. Şark Telgraf gazetesi 14 Ekim 1958 tarihli haberde Muş Devlet Hastanesi Operatörü Dr. Ahmet Fazlı Baran'ın yıllık izinden döndüğü halka duyurulmuştur. Doktorun Muş ili için ne kadar çok önemli olduğu ifade edilmiştir:

---

[371] **Şark Telgraf**, 22 Ağustos 1958, s.1.
[372] **Şark Telgraf**, 29 Ağustos 1958, s.1.
[373] **Şark Telgraf**, 3 Eylül 1958, s.1.
[374] **Şark Telgraf**, 5 Eylül 1958, s.1.
[375] **Şark Telgraf**, 6 Eylül 1958, s.1.

"Şehrimiz Devlet Hastanesi dâhiliye, hariciye, bevliye, intaniye, röntgen, laboratuvar ve operatörlük görevini tek başına ifa eden ve yıllık iznine giden Operatör Doktor Ahmet Fazlı Baran şehrimize avdet etmiştir. Avdeti ile hastaların ve şehrin yüzü gülmeye başlamıştır."[376]

Dr. İbrahim Öztürk'ün 29 Aralık 1958 tarihinde yazmış olduğu "Kuduz" başlıklı haber yazısında "Kuduz" hastalığının tanımı, hastalığın bulaşma durumu ve nasıl tedavi edildiği ayrıntılarıyla anlatılmıştır.[377] Bu yazının diğer günlerde "Kuduz" başlığı altında devamının yayımlandığı tespit edilmiştir. 31 Aralık 1958 tarihli haber yazısının devamında ise kuduz hastalığının çeşitleri hakkında bilgi verildiği görülmüştür.[378] 5 Ocak 1959 tarihli haberde ise köpekler üzerinde araştırma yapıldığı ve hastalığın nasıl başladığı açıklanmıştır.[379] 7 Ocak 1959 tarihinde yayınlanan haberde hastalığın nasıl tedavi edilmesi ve kuduz olan köpeğe nasıl yaklaşması gerektiği vurgulanmıştır.[380]

"Siirt'te Meçhul Bir Hastalık" başlıklı haberde Siirt'in Uludere ilçesinde ilginç bir hastalığın ortaya çıktığı belirtilmiş, Haber yazısında hastalıkla ilgili şöyle açıklama yapılmıştır:

"Siirt'te bağlı Uludere nahiyesinde mahiyeti meçhul bir hastalık baş göstermiş ve 9 çocuğun ölümüne sebep olmuştur. Henüz teşhis edilmediği bildirilen bu hastalığın bazı tahminler hilafına çiçek olmadığı ilgililer tarafından bildirilmiştir. Hastalığın bulaşıcı olup olmadığı araştırılmaktadır."[381]

Şark Telgraf gazetesi 23 Mart 1959 tarihli haberde ülkemize görme kusuru olan kişileri tespit etmek amacıyla "Göz Bankası" kurulmasına karar verildiği ifade edilmiştir. Yazının sonunda yapılan son nüfus sayımında görme kusuru belirlenenlerin sayısı açıklanmıştır: "Diğer taraftan son umumi nüfus sayımında memleketimizde 60,601'i erkek ve 41,473'ü kadın olmak üzere tek ve çift gözlerinden mahrum olanlar vardır."[382]

"Bir Hilkat Garibesi" başlıklı haberde ağzı olmayan ve gözleri başında olan bir bebeğin doğduğu bilgisi verilmiştir. Doğumun hangi hastanede olduğu, bebeğin sağlık durumunun nasıl olduğuyla ilgili açıklama yapılmıştır:

"Şehrimiz devlet hastanesi doğum servisinde bir hilkat garibesi dünyaya gelmiştir. Doğan çocuğun gözleri tepesinde olup ağzı bulunmamaktadır. Diğer

[376] **Şark Telgraf**, 14 Ekim 1958, s.1.
[377] **Şark Telgraf**, 29 Aralık 1958, s.1.
[378] **Şark Telgraf**, 31 Aralık 1958, s.1.
[379] **Şark Telgraf**, 5 Ocak 1959, s.1.
[380] **Şark Telgraf**, 7 Ocak 1959, s.1.
[381] **Şark Telgraf**, 23 Mart 1959, s.1.
[382] **Şark Telgraf**, 23 Mart 1959, s.1.

uzuvları tamam olan bu garibe ancak üç gün yaşamış ve beslenemediğinden ölmüştü.r.[383]

Şark Telgraf'ta insan sağlığı ile ilgili haberlerin yanı sıra hayvan sağlığı ile ilgili haberlerin de yer aldığı tespit edilmiştir. Yeni Çıkan hayvan hastalıkları, bu hastalıkların nasıl bulaştığı, tedavi yolları haber yazılarında ayrıntılarıyla açıklanmıştır. 11 Haziran 1960 tarihli haberde "At Vebası" adı verilen bir hastalığın ortaya çıktığı halka duyurulmuştur. Bu hastalığın hangi illerde görüldüğü, hangi canlılar üzerinde etkili olduğu ve bulaşıcılığı hakkında bilgilendirme yapılmıştır:

"*Komşu vilayetimiz Siirt ve Diyarbakır vilayetleri dâhilinde at vebası denilen bulaşıcı bir hastalık çıkmıştır. At Vebası hastalığı at, katır ve merkepleri hasta eder ve kısa zamanda öldürür. Hastalığı kan emen sinekler nakleder ve bulaştırır.*"[384]

Bu hastalığın Muş'ta yayılmasını engellemek amacıyla Vilayet Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyonu tarafından çevre illerden Muş'a, Muş'tan çevre illere at, katır ve eşek getirmenin yasaklandığı bildirilmiştir. Bu hastalıktan korunmak için Muş halkının nelere dikkat etmesi gerektiği açıklanmıştır:

"Sayın halkımızın bu hastalıktan korunması için kan emen sineklerle mücadele etmesi, ahırlarını ilaçlaması veya sıtma savaş teşkilatına ilaçlatılması, sineklerin bu hayvanları sokmaması için bilhassa geceleri hayvanların dışarıda bırakmamalarını, civar vilayetlerden kaçak olarak gelecek şüpheli hayvanların derhal veteriner müdürlüğüne ihbar etmelerinin hepimizin menfaati icabı olduğunu unutmamalıyız."[385]

"At Vebasından Sakınınız" başlıklı haberde bu "At Vebası" adlı hastalıktan korunmak amacıyla şehrin karantinaya alındığı Muş Askeri Valisi Refik Kurttekin tarafından halka duyurulmuştur: "Hastalığın vilayetimize bulaşmaması için vilayetimize karantina konmuş olup at, katır, merkep ve keçilerin ihraç ve ithal ve sürülerle birlikte köpek götürülüp getirilmesi yasak edilmiştir."[386] 12 Ağustos 1960 tarihli Şark Telgraf gazetesinde at vebası hastalığı hakkında tekrar bilgi verildiği görülmüştür. Haber yazısında hastalığın tanımı yapılmış, teşhisi ve tedavisi ile ilgili ayrıntılı açıklama yapıldığı görülmüştür.

[383] **Şark Telgraf**, 7 Mayıs 1960, s.1.
[384] **Şark Telgraf**, 11 Haziran 1960, s.1.
[385] **Şark Telgraf**, 11 Haziran 1960, s.1.
[386] **Şark Telgraf**, 18 Haziran 1960, s.1.

3 Ağustos 1960 tarihli haberde 70 yataklı Muş Devlet Hastanesinin bir doktor ve hemşire ile çalışmalarını güçlükle devam ettirdiği ifade edilmiştir. Hastanenin durumu ve hastanedeki sağlık çalışanları hakkında açıklama yapılmıştır:

> *"Uzun zamandan beri hastane ambarında müzelikmiş gibi bulunan röntgen cihazı mütehassıslığı yüzünden çalışmaz durumda. Hariciye, dâhiliye, dış ve diğer akşamlara ait bölümdeki doktor olmadığı gibi tek bir ebenin de bu vaziyet karşısında Bitlis'e tayini ile 70 yataklı bir hastane bu durum karşısında bir hemşire ve tek doktoru olan Sayın Op. Dr. A. Fazlı Bran tarafından pek güç bir vaziyette idare edilmektedir."*[387]

Sağlıkla ilgili konularda halkı aydınlatmak amacıyla Şark Telgraf'ta "Tıp Köşesi" oluşturulduğu ve hastalıklar hakkında ayrıntılı bilgi verildiği tespit edilmiştir. 30 Temmuz 1960 tarihli haberde Dr. Erdoğan Alpay tarafından Boğmaca hastalığı hakkında bilgi verildiği görülmüştür: "Boğmaca Hemoplishis Pertusis adında bir mikropla meydana gelen ve solunum sisteme ait bir hastalıktır. Daha ziyade çocuk hastalığıdır."[388] 2 Ağustos 1960 tarihli haberde "Boğmaca" başlıklı yazıya devam edilmiştir. Boğmaca hastalığının daha çok hangi yaştaki çocukları etkilediği bilgisi verilmiştir:

> *"Çocukların müsait yaşı 1-5'dir ve hastalık bu yaşta zayıf, kuvvetsiz çocuklar için çok tehlikelidir. Hastalık bilhassa kapalı yerlerde seyrettiği için okul çağındaki çocuklarda salgınlar daha fazladır. 10 yaşından sonra hastalık azalır."*[389]

Boğmaca hastalığının nezle devri ve öksürük devri olmak üzere iki devreye ayrıldığı belirtilmiştir. Hastalık devirleri hakkında haber yazısında ayrıntılarıyla bilgi verildiği görülmüştür. 3 Ağustos 1960 tarihli haberde "Boğmaca" başlıklı yazıya devam edildiği görülmüştür. Bu haberde boğmaca hastalığı ile ilgili bütün bilgiler özetlenmiş ve boğmaca hastalığından korunmak için neler yapılması gerektiği maddeler halinde açıklanmıştır.[390]

5 Ağustos 1960 tarihli Tıp Köşesi'nde Dr. Erdoğan Apay tarafından tifo hastalığı hakkında bilgi verilmiştir. Haber yazısında tifo hastalığının tanımı ve bulaşma yolları ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Bulaşma yollarından biri olan suyun önemi vurgulanmıştır.[391]

18 Ağustos 1960 tarihli gazetede Veteriner Hekim Mahmut Kurtkaya'nın kaleme aldığı "Hayvanlarda Şarbon Hastalığı" başlıklı yazısı yayımlanmıştır. Bu haberde Şarbon hastalığının tanımı yapılmış, hastalığın belirtileri ve korunma yolları açıklanmıştır.

---

[387] **Şark Telgraf**, 3 Ağustos 1960, s.1.
[388] **Şark Telgraf**, 30 Temmuz 1960, s.1.
[389] **Şark Telgraf**, 2 Ağustos 1960, s.1.
[390] **Şark Telgraf**, 3 Ağustos 1960, s.1.
[391] **Şark Telgraf**, 5 Ağustos 1960, s.1.

Şarbon hastalığının hayvanlardan insanlara geçmesinin en büyük tehlikeyi oluşturduğu vurgulanmıştır. Ayrıca hastalığın ülkemiz açısından ekonomik sıkıntılar oluşturduğu belirtilmiştir:

> *"Hastalığın memleketimizde husule getirdiği ekonomik zarar çok fazladır. Bunun sebebi hastalığın halk tarafından zamanında ihbar edilmemesi ve aşıdan kaçınmasıdır. Hastalık zamanında ihbar edilirse ve daha önce hastalık çıkan bölgelere koruyucu aşı yapılırsa telefat kolayca önlenir."*[392]

23 Eylül 1960 tarihli haberde Muş Devlet Hastanesinde göz ameliyatlarının yapılmaya başlandığı bilgisi verilmiştir:

> *"Bundan yirmi gün evvel Vilayetimiz devlet hastanesine tayin edilen Göz Mütehassısı bayan Dr. Aysel Işık'ın muvaffakiyetle bir müddetten beri yapmış olduğu muayene dünden itibaren ameliyatlarıyla devam etmektedir."*[393]

24 Ekim 1960 tarihli haberde göz doktoru Dr. Aysel Işık'ın muayene yeri açtığı halka duyurulmuştur: "Belediye çarşısında açmış olduğu muayenehanesinde gerekli çalışmalara başlamıştır."[394]

24 Eylül 1960 tarihli haberde Muş Devlet Hastanesine yeni bir doktor göreve başladığı halka duyurulmuştur: "Gümüşhane hastanesinde vazifeli bulunup bilahare Vilayetimiz Devlet Hastanesine tayin edilen Dâhiliye Mütehassısı Sayın Edik Gürün, gelişiyle beraber vazifesine başlamış bulunmaktadır."[395]

12 Ekim 1960 tarihli haberde Sıtma Savaş Doktorlarına mesleki alanda Adana'da üç aylık süreyle kurs verileceği belirtilmiştir. Muş Devlet Hastanesinde görev yapan Sıtma Savaş Bölge Başkanı Dr. Erdoğan Alpay'ın da bu kursa katılacağı haber verilmiştir:

> *"Haber aldığımıza göre 1 Kasım'da Adana'da başlayacak olan sıtma savaş doktorlarının üç yıllık mesleki kurslarına şehrimiz Sıtma Savaş Bölge Başkanı Doktor Erdoğan Alpay'ında başlayacak olan kursa devam etmesi için kendilerine tebliğ edilmiş 1 Kasım'da Adana'da bulunmak üzere 25 Ekim'de şehrimizden ayrılacaktır."*[396]

24 Ekim 1960 tarihli haberde Muş'a Cüzzam Dispanseri açılacağı duyurulmuştur. Dispanserde görevli sağlık çalışanları hakkında bilgi verilmiştir:

> *"Kuruluş devresinde bulunan bu dispanser için eski hastanenin ameliyat kısmı tadil ve tamir edilerek tahsis olunmuştur. Yeni doktor gelinceye kadar bu*

[392] **Şark Telgraf**, 18 Ağustos 1960, s.1.
[393] **Şark Telgraf**, 23 Eylül 1960, s.1.
[394] **Şark Telgraf**, 24 Ekim 1960, s.1.
[395] **Şark Telgraf**, 24 Eylül 1960, s.1.
[396] **Şark Telgraf**, 24 Eylül 1960, s.1.

vazifede Merkez hükümet tabibi İbrahim Öztürk bakacaktır. Sıhhat memurluklarına da Erhan Güngör, Naim Bozkurt ve Riyadettin bakacaklardır."[397]

Sağlık Dispanseri binasında değişiklik yapıldığı belirtilmiştir. Binanın bakım ve onarımı için ne kadar harcama yapıldığıyla ilgili bilgilendirme yapılmıştır: "Şehrimiz Sağlık Dispanser Binası 10.000 lira sarf edilerek tadil ve onarılma suretiyle istenilen kullanışlı bir duruma getirilmiştir."[398]

27 Mayıs askeri darbesinden sonra Şark Telgraf'ta yayımlanan haberlerde hemen her konuda eski hükümet mensuplarının eleştirildiği görülmüştür. 24 Kasım 1960 tarihli haberde yeterli sağlık personeli görevlendirilmediği konusunda eski hükümeti eleştirmiştir. Yeni hükümetin ise sağlık konusunda daha özverili davrandığı Anadolu'nun en ücra köşelerine dahi sağlık personeli görevlendirdiği vurgulanmıştır. Yeni hükümetin sağlık konusunda nasıl çalıştığı açıklanmıştır:

"Memleketi çıkmaz bir karanlığa doğru sürükleyen devriklere, 'Artık paydos diyen, 27 Mayıs İnkılabının Muhterem M. B. Komite üyelerinin başa geçtikleri günden bugüne memleket hizmetindeki çalışmalarını gezileriyle radyo ve gazetedeki bayanlarıyla en ücra köylere kadar, doktor, öğretmen ve sağlık memurunun gönderilmesi gönüllere ferahlık vermektedir."[399]

Şehre yeni doktorların atanması halkta memnuniyet oluşturduğu belirtilmiştir. Göreve başlayan doktorların bölümleri hakkında açıklama yapılmıştır:

"İşte uzun zamandan beri beklenen Devlet Hastanesine vatanın her köşesini kendisine Ankara ve İstanbul bilip bugün seve seve vazifeye koşan Dâhiliye Mütehassısı Göz Mütehassısı ve Diş Doktorunun gelişi halkımız arasında memnuniyet yaratmıştır."[400]

20 Aralık 1960 tarihli haberde "Muş'a Cüzzam Dispanseri" açıldığı duyurulmuştur:

"Dün saat 11'de şehrimizde kurulan Cüzzam Dispanseri kalabalık bir davetli kitlesinin iştirakiyle açılmıştır. Bu toplantıda Hükümet tabibi ve Sağlık Müdürü Vekili Dr. İbrahim Öztürk bir konuşma yaparak ezcümle (yeni kurulan cüzzam dispanserinin açılışı münasebetiyle tertiplenen törene yüksek huzurlarınızla şeref verdiğinizden dolayı en derin teşekkürlerimi sunarım) demiş ve cüzzam Dispanserinin yapacağı hizmetlerden bahsederek halen mevcut 44 cüzzamlının tedavi edilmekte bulunduğunu ifade ile bu dispanserlerinin açılmasında hizmete geçen Sayın Valimiz Ahmet Gümüşlü ve verem dispanseri ile kara yolları mensuplarına teşekkürlerini bildirmiş. Eski İktidarın ya hürriyet yahut kalkınma sloganına mukabil Milli Birlik Hükümetinin hürriyet içinde kalkınma anlayışının

[397] **Şark Telgraf**, 24 Ekim 1960, s.1.
[398] **Şark Telgraf**, 24 Ekim 1960, s.1.
[399] **Şark Telgraf**, 24 Kasım 1960, s.1.
[400] **Şark Telgraf**, 24 Kasım 1960, s.1.

Muş'a hediye ettiği bir eser olarak tavsifle bu eserin memlekete hayırlı olması temennisinde bulunmuştur."[401]

29 Aralık 1960 tarihli haberde bucaklara halkın ilaç ihtiyacını karşılamak amacıyla ecza dolapları yapılacağı bildirilmiştir. Bu ecza dolaplarının nasıl oluşturulacağı ve bu ecza dolaplarıyla hangi sağlık çalışanlarının ilgileneceği açıklanmıştır:

"Bucak ve köylerimizde halkın ilaç ihtiyacını sağlamak için pek yakında bir bucağa bir ecza dolabı sağlanacaktır. Bu dolabı idare ve ilaçları tevzi için bucaklara birer sağlık memuru verilmesi de düşünülmektedir. Ecza dolapları için ilk sermayesi Sağlık Bakanlığı verecek bilahare dolapların ilaç ikmali yapılacak satış gelirler inden temin olunacaktır."[402]

Şark Telgraf'ta yılın yaklaşık altı ayı kar altında kalan Muş'ta kayak sporu yapıldığı haberleri de yer almıştır. 6 Şubat 1958 tarihli haberde Muş ve çevre illerde kayak yarışmalarının yapılacağı halka duyurulmuştur. Kayak yarışmalarının nasıl yapılacağıyla ilgili bilgi verilmiştir:

"Bugün Muş, Bitlis ve Bingöl kayak bölükleri arasında yapılacak müsabaka yanında yalnız Muş Sivilleri arasında devam edecektir. Derece alacaklar Bitlis'te yapılacak olan doğa vilayetleri kayak müsabakasına katılacaklardır."[403]

13 Şubat 1958 tarihli haberde ise 19 Şubat 1958 tarihinde Bitlis'te kayak yarışması yapılacağı bildirilmiştir. Bu yarışmaya Muş'u temsilen katılacak grubun yarışmaya nasıl katılacağı hakkında açıklama yapılmıştır: "Haber aldığımıza göre 19.02.1958 Çarşamba günü Bitlis'te yapılacak. Bölge kayak müsabakasının şehrimiz müsabakaları beden eğitimi öğretmeni Ali Ertan başkanlığında Bitlis'e gideceklerdir."[404]

3 Haziran 1958 tarihli haberde Muş'ta kızlar arasında voleybol maçının yapıldığı maçı kazanan okulla ilgili bilgi verilmiştir: "Şehrimizde oynanan kızlar arası voleybol maçlarında Kız Enstitüsü liseyi üç sette yenmiştir."[405]

Spor alanında yapılan etkinlikler farklı alanları etkilediği görülmüştür. 6 Haziran 1958 tarihli gazetede Edirne'de düzenlenecek Kırkpınar güreşleri münasebetiyle PTT'nin özel tarih damgaları oluşturacağı haberine yer verilmiştir. Güreşlerin hangi tarihlerde yapılacağı ve damgaların PTT'nin hangi şubesinde kullanılacağı açıklanmıştır:

"PTT Umum Müdürlüğünden verilen malûmata göre, 6-7 ve 8 Haziran tarihlerinde Edirne'de yapılacak Kırkpınar güreşleri münasebetiyle Edirne'nin Sarayiçi Mevkiinde faaliyette bulunacak muvakkat PTT şubesinde özel tarih

[401] **Şark Telgraf**, 20 Aralık 1960, s.1.
[402] **Şark Telgraf**, 29 Aralık 1960, s.1.
[403] **Şark Telgraf**, 6 Şubat 1958, s.1.
[404] **Şark Telgraf**, 13 Şubat 1958, s.1.
[405] **Şark Telgraf**, 3 Haziran 1958, s.1.

damgaları kullanılacak ve bu damgaları kullanılacak ve bu damgalar ile tedavüldeki her nevi posta pulları iptal edilecektir."[406]

19 Haziran 1958 tarihli haberde Kırkpınar güreşlerinin bittiği ve güreşler sonucunda madalya kazananlar halka duyurulmuştur:

"Tarihi Kırkpınar güreşleri neticelenmiş ve 1958 Türkiye baş pehlivanı olan Adil Atan'a Başvekil Menderes'in göndermiş olduğu madalya ve birinci ve ikinci gelen pehlivanlara da yine birer madalya verilmiştir."[407]

8 Temmuz 1958 tarihli haberde Murat Spor Kulübü yıllık kongresinde yeni idare heyetinin seçildiği belirtilmiştir. Kongrenin nerede, ne zaman yapıldığı açıklanmıştır: "Şehrimiz Murat Spor Kulübünün yıllık kongresi 6.7.1958 günü Umumi Kütüphane salonunda yapılmış."[408] İdare heyetine kimlerin seçildiği ayrıntılı şekilde ifade edilmiştir.

9 Temmuz 1958 tarihli "Askeri Liselerin Üçüncü Spor Bayramı başladı" başlıklı haberde bayramın yapılan bir merasimle açıldığı belirtilmiş, bayrama Kuleli, Bursa Işıklar, Erzincan ve Deniz Liselerinin katıldığı ifade edilmiştir. Spor Bayramında yapılan yarışmalar şöyledir: "Liseler arasında 1500 metre, mızrak atma, sırık, 110 engelli, 100 metre, sürat uzun atlama, 3000 metre mukavemet ve 400 metre bayrak yarışmaları yapılmıştır."[409] Okulların hepsi yapılan yarışmalara katılmışlardır. Yarışmalar sonucunda okulların aldığı puanlara da yer verildiği görülmüştür: "Alınan neticelere göre Işıklar 64 puan, Kuleli 47 puan, Erzincan 20 puan, Denizli 20 puan, Denizli 12 puan almışlardır."[410]

2 Ağustos 1958 tarihli haberde Siirt Botan Gençlik Kulübünün Murat Gençlik Kulübü ve Muş Altınova Gençlik Kulübü ile maç yapmak amacıyla Muş'a geldiği bildirilmiştir. Karşılaşmaların ne zaman yapılacağı konusunda halk bilgilendirilmiştir*:* "İlk karşılaşma bugün saat 16.00'da Bölge Spor Sahasında Altınova ile yapılacak. Keza yarında aynı saatte Murat Sporla karşılaşılacaktır."[411]

4 Ağustos 1958 tarihli haberde Siirt Botan Spor kulübü ile Altınova Sporun maç yaptığı belirtilmiştir: "Şehrimizde iki maç yapmak üzere komşu vilayet Siirt Futbol takımlarından Botan Spor Kulübü Cuma günü saat 15.23'te şehrimize gelerek Cumartesi günü saat 16.30'da Altınova Kulübü ile ilk karşılaşmayı yaptı."[412] Maçın sonucunda her

[406] **Şark Telgraf**, 6 Haziran 1958, s.1.
[407] **Şark Telgraf**, 19 Haziran 1958, s.1.
[408] **Şark Telgraf**, 8 Temmuz 1958, s.1.
[409] **Şark Telgraf**, 9 Temmuz 1958, s.1.
[410] **Şark Telgraf**, 9 Temmuz 1958, s.1.
[411] **Şark Telgraf**, 2 Ağustos 1958, s.1.
[412] **Şark Telgraf**, 4 Ağustos 1958, s.1.

iki takımın 1-1 berabere kaldığı ifade edilmiştir. Siirt Botan Sporun ikinci karşılaşmasını Muş Murat Sporla yaptığı ifade edilmiştir: "Altınova davetlisi olarak şehrimize gelip cumartesi Altınova ile 1-1 berabere kalan Botan Spor ikinci karşılaşmasını dün Murat Sporla yaptı ve maçı 2-0 kaybetti."[413]

13 Ağustos 1958 tarihli haberde Malatya Fener Gençlik Spor ve Muş Altınova Sporun Muş'ta maç yaptığı belirtilmiştir. Maçın hangi oyuncularla nasıl oynandığı ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Maçı Malatya Fener Gençlik Spor 3- 2 Muş Altınova Sporu yenmiştir.

29-31 Temmuz 1959 tarihlerinde Varto Spor Kulübünün tüzüğü ayrıntılarıyla haber yazısında yer almıştır. İdare Kurulunun nasıl seçileceği, nasıl toplanacağı, kararlarını nasıl alacağı ve idare kuruluna seçilen kişiler ifade edilmiştir. Kâtibin nasıl seçildiği, kâtip ve veznedarın görevlerinin neler olduğu belirtilmiştir. Genel Kurulun denetimlerinin nasıl yapılacağı, kulüp gelirlerinin neler olduğu, ana tüzüğün hangi durumlarda değiştirileceği, kulübün kapanması durumunda malların ne olacağı, Disiplin Kurulu, kulüpte yasak olan hususlar, kulübün renk ve arması gibi konularda detaylı bilgi verildiği görülmüştür.

At yarışları, en eski spor dallarından biridir. 24 Mayıs 1960 tarihli haberde Bulanık Lise Yaptırma Derneği yararına 22.05.1960 tarihinde saat 15.30'da Bulanık'ta at yarışları yapıldığı ifade edilmiştir. Yarışların sürat, tay ve tahammül koşusu olmak üzere üç şekilde yapıldığı belirtilmiştir. Yarışmalarda dereceye girenler açıklanmıştır:

> *"İlk olarak sürat koşusu yapılmış bu koşuya altı at iştirak etmiş birinciliği Sultanlı köylü Ziya Karaçellik'in al atı almıştır.*
>
> *İkinci olarak tay koşusu yapılmış bu koşuya yedi tay iştirak etmiş birinciliği Bulanık'ın Şatırla köylü Feyzullah Yaşar'ın Kızılkır tayı almıştır.*
>
> *Son olarak tahammül koşusu yapılmış bu koşuya büyük ehemmiyet verilmiş ve yedi atın iştirak ettiği koşu çok heyecanla seyredilmiş ve neticede birinciliği Bulanık'ın Sultanlı köylü Hacı Yusuf'un Doru atı almıştır."*[414]

29 Haziran 1960 tarihli haberde 20 Temmuz 1960 tarihinde İstanbul'da başlayacak olan Türkiye Milli Oyunlar Festivali'ne, Muş'tan da bir grubun katılacağı ifade edilmiştir. Festivale katılacak grubun kaç kişiden oluştuğu, festival için ne gibi hazırlıkların yapıldığı, kimlerin destek sağladığı, yarışmayı kazananların başka hangi yarışmalara katılacağı hakkında bilgilendirme yapılmıştır:

---

[413] **Şark Telgraf**, 4 Ağustos 1958, s.1.
[414] **Şark Telgraf**, 24 Mayıs 1960, s.1.

"Bu hususta Sayın Valimiz Ahmet Gümüşlü ile görüşüldüğünde muvaffakiyet edişiyle beraber milli kıyafetlerinde noksanlarının temini için 600 lira tahsisatın verildiği de memnuniyetle haber alınmıştır. Milli oyunlar federasyonuna iştirak etmek için şehrimizden de katılacak olan 8 kişilik heyetin gereken çalışmalarına başlamış olduğu ve federasyondaki muvaffakiyetleri neticesinde birinci ve ikinciliği kazananlar Avrupa Festivaline iştirak edecekleri öğrenilmiştir."[415]

12 Ağustos 1960 tarihli haberde Muş halı saha ve tribünün Muş Valisi Ahmet Gümüşlü'nün destekleriyle yapılmaya başladığı bilgisine yer verilmiştir. Sporcuların saha ve tribünün yapım aşamasında sahada antrenman yapıyor olması işleri zorlaştırdığı vurgulanmış, bu konuda çözüm beklendiği ifade edilmiştir:

"Bu vesile ile spor idarecileri derhal toplanıp alacakları kararla sporcu elemanlara sahanın ikmali neticesine kadar başka bir münasip yerde antrenman yapılması için faaliyete geçmeleri beklenmektedir."[416]

16 Ağustos 1960 tarihli haberde 1960-1961 Altınova Spor Kulübü Yıllık Kongresinin 14 Ağustos 1960 tarihinde saat 14.00'te bölge binasında yapıldığı belirtilmiştir. Kongrede Kulüp eski Başkanı tarafından geçen yıl içinde yapılan faaliyet raporu okunduktan sonra yeni idare heyeti seçilmiştir. Haber yazısında seçilen idare heyeti şöyledir:

"Altınova Kulübü başkanlığına 12 reyle Süreyya Bingöl, 8 reyle as başkanlığına Ahmet Çağlayan, idare heyeti asil üyeliğine Hilmi Öztürk, Nazif Kiray ve Kemal Subaşı, yedek üyeliğe Turgut Oğuz, haysiyet divanına Vasıf Polat ve Gani Turan, temsil kolu başkanlığına Cezmi Alkan, Nuri Baydar, Kulüp musahipliğine Fehmi Öztürk, tahsilat işlerine Celal Avcı, Antrenörlüğe ve umumi kaptanlığa Nihat Özkan, takım kaptanlığına Suat Karasu seçilmiştir."[417]

5 Aralık 1960 tarihli haberde spor kulüplerinin hesaplarının inceleneceği bilgisi yer almıştır. Denetimin nasıl ve hangi kurum tarafından yapılacağı açıklanmıştır:

"Aldığımız bilgiye göre, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü memleketteki bazı spor kulüplerinin hesaplarının incelenmesine lüzum görmüştür. Bu iş Genel Müdürlük hesap uzmanlarınca ve yahut Maliye Bakanlığından istenecek müfettişler tarafından yapılacaktır. Genel Müdürlüğün bu kararı spor mehâfilinde çok isabetli hareket olarak karşılanmıştır."[418]

[415] **Şark Telgraf**, 29 Haziran 1960, s.1.
[416] **Şark Telgraf**, 12 Ağustos 1960, s.1.
[417] **Şark Telgraf**, 16 Ağustos 1960, s.1.
[418] **Şark Telgraf**, 5 Aralık 1960, s.1.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİ VE BELEDİYE İLE İGİLİ HABERLER

4.1. EKONOMİ HABERLERİ

3 Şubat 1958 tarihli haberde 1957 ekici tütün piyasasının büyük bir törenle açıldığı ifade edilmiştir. Ege rekoltesinin 73 milyon kilo olarak tahmin edildiği belirtilmiştir. Üreticinin eline geçecek ücret haber yazısında şöyle açıklanmıştır: "1957 rekoltesinden müstahsilin eline geçecek para, primlerle beraber tahminen 200-250 milyon lira civarındadır."[419]

Şark Telgraf'ta ülkenin ekonomik durumunun karşılaştırmalı olarak ortaya konduğu görülmüştür. 16 Ağustos 1958 tarihli "İktisadi Kalkınma" başlıklı haber yazısında 1950-1953 ve 1954-1956 yılları arasında Türkiye'nin ekonomik durumu karşılaştırılmıştır:

> *"1950-1953 arasında oldukça hızlı bir tempo ile yükselen milli gelir 1954'ten itibaren reel olarak zikre değer bir artış kaydetmemiştir. 1950-1953 arasında reel olarak % 39 artan milli gelir, 1954-1956 arasında sadece % 5.4 gibi pek cüzi bir miktar yükselmiştir. Diğer bir ifadeyle son üç yılda milli gelirimiz 1950-1953 devresinde ya da ortalama %13 artmasına mukabil ikinci devreyle yılda ortalama % 1.8 civarında yükselmiştir. Nüfus yılda %3 arttığına göre milli gelir artış temposunun nüfusumuzdaki artış nispetini dahi karşılayamadığı ve fert başına düşen reel gelirde 1953'e nazaran bir arama değil bilakis bir düşme olduğu meydana çıkar."*[420]

Haber yazısında iyi durumda olmayan ekonominin Menderes hükümeti tarafından parlak gösterilmeye çalışıldığı için eleştirilmiştir. Menderes hükümetinden açıklama beklendiği belirtilmiştir. Karşılaştırma yapılınca Menderes hükümetinin ekonomi gerçeği ortaya çıkmıştır. Görüldüğü üzere Şark Telgraf gazetesinde her alanda olduğu gibi ekonomi alanında da Hükümet'in eleştirildiği yazılar yazıldığı görülmüştür. "809 Milyon Dolar" başlıklı haberde Amerika'nın Türkiye'ye 809 milyon dolar iktisadi yardım yaptığını ve buna rağmen Türkiye'de az ve verimsiz yatırımlar yapıldığı vurgulanarak Hükümet suçlanmıştır. Bunun sebepleri 19 Ağustos 1958 tarihli haberde şöyle açıklanmıştır:

> *"Bu gün dünyanın en az yanlış ve verimsiz yatırımı yapan memleketi Türkiye'dir. Çünkü yatırımlar milli güçten ve milli gelirden tasarrufun istihsal*

[419] **Şark Telgraf**, 3 Şubat 1958, s.1.
[420] **Şark Telgraf**, 16 Ağustos 1958, s.1.

sahasında değerlendirilmesi prensibine dayanmıyor. Plansız, enflasyonist, aceleci ve muvazenesiz kalkınma netice vermez."[421]

Şark Telgraf'ta her alanda olduğu gibi ekonomi alanında da CHP Hükümeti zamanında yapılanların övüldüğü görülmüştür. Cumhuriyetin kuruluşundan 1950'li yıllara kadar CHP Hükümeti ekonomik gelişmeleri vurgulanmıştır:

"Bir tek misal 1923'te İktisat Bakanı Celal Bayar radyoda, 1923'te Türkiye'de bankalardaki mevcut mevduatın sadece üç milyon lira olduğunu söylüyordu. 1950'de 12 milyona gelmiş bulunuyoruz. Artık 400 misli demek ki sıfırdan başlamışız. Bu misalleri çoğaltmak kolaydır. Niçin munsif olmuyoruz? CHP yarı kül halinde bir memleket devraldı. Türk köylüsü kendi memleketinde ırgat gibi çalışıyordu. Bunu ne çabuk unuttuk…"[422]

CHP hükümetinin ülkeyi sıfırdan devir alarak hiçbir ülkenin yardımı olmadan ne kadar geliştirdiği haber yazısında rakamlarla açıklanmıştır:

"1923'de 11 santral devralınmış bunların takati 47 milyon kilovat 1950'de 355 santral devret. Takatları 788 milyon kilovat. Adet itibariyle artış 35, istihsal itibariyle 17 misli.

Deniz ticaret filomuz 1935'te 34 bin tonilato, 1950 476 bin tonilato. Artış 14 misli.

Demiryolları 1923'te 4072 kilometre devralınmıştır. Tamamı ecnebi şirketlere ait olan bu yollar satın alınmıştır. Ve yeni yapılanlarla beraber 7671 kilometre olarak DP'ye devredilmiştir.

Bütçe 129 milyon liraydı, 1950'de 1.5 milyar liraya çıktı. Artış 11 misli, bugün 3.5 misli.

1923'te bir gram şeker imal edilmiyordu. Hâlbuki 1950'de bu memlekette 186 bin ton şeker istihsal edilmekteydi.

1923'te bir gram çimento istihsal edilmezken 1950'de 396 bin ton çimento istihsal ediliyordu."[423]

Ülkemizde ekonomik konularda 1950'den sonraki gelişmelerin temelinin CHP Hükümeti zamanında atıldığı vurgulanmıştır. Eğer temel daha önceden atılmamış olsaydı 1950'den sonra çok fazla gelişim sağlanmayacağı ifade edilmiştir. 1950 yılından önce birçok konuda temelin atılmış olmasının sağladığı faydayla ilgili malumat verilmiştir:

"Elbette ki bu memlekette 1950'den beri hiçbir şey yerinde durmamıştır. 1950'den sonra da birçok taşlar ilave edilmiştir. Fakat bunların temelleri daha evvelden atılmıştır. Eğer 27 yılda bir mühendis ordusu yetiştirilmeseydi yollar yapmamıza imkân olur muydu? Türklerin bankalarda sadece odacılık yaptığı zamanlardan kurtulup Türk bankacılığı gelişmese Etibanklar, Sümerbanklar diğer iktisadi teşekküller kurulmasaydı bugün bu müesseseleri işletmek mümkün olur muydu? Karayollarına tahsisi varidat yapılarak ve Amerikan yardımı sağlanarak

[421] **Şark Telgraf**, 19 Ağustos 1958, s.1.
[422] **Şark Telgraf**, 25 Ağustos 1958, s.1.
[423] **Şark Telgraf**, 26 Ağustos 1958, s.1.

imkânlar yaratılmamış olsaydı bu sahada muvaffak olmamıza imkân bulunur muydu? CHP Türklerin demiryolları makascılığından ve istasyon bekçiliğinden öteye gidemediği imtiyazı yabancı demiryolları sisteminde modern T.C. Devlet Demiryolları sistemine geçmek gibi azametli bir işi başarmıştır."[424]

Cumhuriyet Halk Partisi ile Demokrat Parti iktidarları zamanında hangi ekonomik yatırımların yapıldığı karşılaştırmalı olarak Şark Telgraf'ta yer almıştır. Ayrıca Demokrat Parti zamanında boşuna yapılan harcamaların neler olduğu belirtilerek CHP övülmüştür:

"DP'li arkadaş CHP'nin 27 yılda yaptığı bütün işleri bir tek barajımızın temeline gömebiliriz, dedi. 27 yılda yapılan bütün işleri, demiryolları, hastaneleri, fabrikaları, Kırıkkale'deki harp fabrikalarını, Karabük'teki tesislerin hepsini bir barajın temeline gömülecek bir tek şey var: O da 27 yıldan beri CHP iktidarının yaptığı büyük işlere harcanan gösteri tören masraflarına nazaran DP iktidarının bir tek tesis için bunun on misline varan tören masraflarıdır."[425]

"Yatırımların Neticesi" başlıklı haberde devlet tarafından yapılan ekonomik yatırımların faaliyete başlamasıyla birlikte meyvelerinin toplanmaya başlanacağı ifade edilmiştir. Bölge ve il bazında ekonomik yatırımlar ve faaliyete başlayacak işletmelerle ilgili bilgi verilmiştir: "Ege bölgesinde 600, Antalya'da 105, Konya'da 180, Eskişehir'de 190, Kütahya'da 464, Bursa'da 120, Balıkesir'de 100 milyon liralık tesisler işletmeye açılacaktır."[426]

25 Mart 1959 tarihli haberde ülkede para sıkıntısı çekilmesine rağmen ev, arsa ve kira fiyatlarının arttığı vurgulanmıştır. Ülkede para sıkıntısı çekilmesinin sebepleri ortaya konmuştur:

"Bunun bir taraftan birinci ithal kotalarına yatırılan bedellere mukabil henüz malların gelmemiş olması ve bunu ikinci kotaların ilanı ile tekrar siparişlere katılmak ihtiyacını duyan ithalatçı ve sanayicileri sıkışık bir duruma sokmuştur. Bu duruma muvazi olarak piyasada iş darlığı ve vergi taksit ayının gelip çatması da eklenince para ihtiyacı had bir safhayı bulmuştur."[427]

Cevdet Karlıdağ'ın "Servet Kaynaklarımız" başlıklı köşe yazısında uzun zaman Ziraat Bakanlığı görevinde bulunan Sayın Şevket Reşit Hatipoğlu'nun Türkiye'nin yer altı ve yer üstü zenginliklerini ele aldıktan sonra ekonominin kaynağını ziraat ve zirai ürünlerin oluşturduğunu düşüncesi ifade edilmiştir. Hatipoğlu'nun ekonominin temelini ziraat olduğunu savunmasına rağmen ziraat konularının nasıl geliştirilebileceği, ne gibi tedbirlerin alınması gerektiğini vurgulanmadığı yönünde eleştirilmiştir. Karlıdağ, zirai

[424] **Şark Telgraf**, 27 Ağustos 1958, s.1.
[425] **Şark Telgraf**, 3 Eylül 1958, s.1.
[426] **Şark Telgraf**, 5 Eylül 1958, s.1.
[427] **Şark Telgraf**, 25 Mart 1959, s.1.

kalkınmanın sağlanması amacıyla "toprak, sermaye ve çaba" kavramlarına önem verilmesi gerektiğini ifade etmiştir:

> *"Bu istikamete girişmiş faaliyet ise zirai kalkınma davasını tahakkuk ettirmek imkânlarından tamamen mahrum denecek derecede zayıftır. Nüfus artımı karşısında gittikçe daralan ekim alanlarının bu günkü şartlara göre iyi neticeler vadetmediği ise korkunç bir hakikattir. Bilhassa doğu illerimizde iptidai göreneklere bağlılık gibi fena bir itiyadın önüne geçilmesi sebeplerini bir araya toplayan ziraat okullarına layık olduğu ehemmiyetle yer vermekle beraber gerek hayvan ve gerek toprak mahsullerinin keyfiyet ve kemiyet bakımından değerini tayin edecek sergiler açmak koşu ve müsabakalar tertip etmek ve bunların muhtaç oldukları alaka cümlesinden olarak mevsimin icabına göre köylerde ve şehirlerde konferanslar tertip etmek zirai kalkınmanın belli başlı muvaffakiyeti sırlarından birini teşkil ederken zirai alanda bir gelişme beklemek henüz bir çalışma ve toplantı dairesi almayan ziraat odalarından tam bir fayda beklemek gafletinden başka bir şey ifade etmez."*[428]

30 Kasım 1959 tarihli haberde borçlarını zamanında ödemeyen köylülerin tarlalarına el konulacağı ve tarlaların Ziraat Bankası tarafından açık arttırmayla satışa sunulacağı ifade edilmiştir. Açık arttırmayla satışa sunulan tarlalar için gazetelerde nasıl ilan verildiği bir örnekle açıklanmıştır:

> *"Resmi gazete ile yayınlanan Bankanın Ladik kazasına ait bir açık arttırma ilanında 25 tarlanın hissedarlarının isimlerini tarlalara ait çeşitli bilgileri açıklayarak 3202 sayılı kanunun kırkıncı maddesine istinaden bir buçuk ay müddetle açık arttırmaya çıkarılmış olduğu ilan olunmuştur."*[429]

4 Aralık 1959 tarihli haberde Demokrat Parti yönetimi zamanında ekonominin olumsuz yönde eleştirildiği görülmüştür. Ekmek fiyatının 35 kuruştan 70 kuruşa, şeker fiyatının 156 kuruştan 325 kuruşa yükseldiği ifade edilmiştir. Zam oranlarının ne kadar fazla olduğu gözler önüne serilerek halkın ne kadar zor durumda bırakıldığı vurgulanmıştır. Demokrat Parti zamanında iç ve dış borçlanmanın çok fazla olduğu belirtilerek borç miktarları açıklanmıştır:

> *"İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından 1959 yılı Ağustos ayına ait aylık istatistik bülteninde verilen bilgiye göre devlet borçları yekûnu 7 milyar 864 milyon 920 lirayı bulmuştur. Ağustos ayı sonu itibariyle ilan edilen bu miktarın 4 milyar 460 milyon 459 bin lirası dış borç ve geri kalan 3 milyar 384 milyon 461 bin lirası da iç borçtur. Aynı bültende verilen rakamlara göre 1950 yılı sonunda dış borçların miktarı ancak 775 milyon 171 lira idi. 1959 yılı Ağustos ayı itibariyle hesaplanan dış borçların 858 milyon 776 bin lirası dalgalı ve 3 milyar 601 milyon 683 bin lirası da konsolide borç olarak gösterilmiştir."*[430]

[428] **Şark Telgraf**, 28 Eylül 1959, s.1.
[429] **Şark Telgraf**, 30 Kasım 1959, s.1.
[430] **Şark Telgraf**, 4 Aralık 1959, s.1.

5 Temmuz 1960 tarihli haberde ülkenin her köşesinde hayat şartlarını ucuzlatma seferberliği başlatıldığı belirtilmiştir. Belediyelerin gıda maddelerinin fiyatlarını incelemek amacıyla çalışmalarda bulunduğu ifade edilmiştir. Özellikle hangi gıda maddelerinin incelenmesi üzerinde durulduğu açıklanmıştır: "Bilhassa sade zeytinyağı ve nebati yağlarla yaş sebzeler üzerinde ehemmiyetle durulmaktadır."[431]

5 Temmuz 1960 tarihli haberde ülkenin dört bir köşesinden Ankara'ya gelen halkın hazineye bağış yaptığı ifade edilmiştir. Yapılan bağışlarla ilgili haber yazısında şöyle açıklama yapılmıştır: "Ankara'ya alış verişe gelen yüzlerce Ankaralı köylümüz hazineye altın bağışında bulunmuştur."[432]

9 Temmuz 1960 tarihli haberde eski Hükümet temsilcilerinin şirketlere ortak olmaları hasebiyle yağ fiyatlarını keyfi arttırdıkları ifade edilmiştir. Yeni hükümetin yağ fiyatlarını düşürmek için çalışmalar yapacağına inanıldığı vurgulanmıştır: "Nebati yağ fiyatlarının kilosunda rahat rahat iki lira indirme yapmak mümkündür. Ticaret vekâletimizin bu işe ehemmiyetle ve süratle el koyacağına inanıyoruz."[433]

Şark Telgraf gazetesinde Türk lirasının değeri ile ilgili haberlerin de yayımlandığı görülmüştür. 12 Temmuz 1960 tarihli haberde Türk lirasının yurt dışındaki değerinin artığı belirtilmiştir. Türk lirasının değerinin ne kadar olduğu ve önemi açıklanmıştır:

> *"Birkaç ay önceye kadar Suriye ve Lübnan'da sarrafların bin bir nazla 17 kuruşa bozdukları Türk lirası bir aydan beri piyasada kapışmış ve hayret verici bir yükselme kaydetmiştir. Şam, Beyrut ve Halep sarrafları bütün Türk parasını piyasadan toplamış olduğundan Türk lirası 70 kuruşa kadar yükselmiştir. Pek yakında bir Türk lirası Suriye ve Lübnan lirası ile başa baş muamele görecektir."*[434]

14 Temmuz 1960 tarihli haberde eski iktidar zamanında değeri düşürülmüş olan Türk lirasının değerini yükseltmek, ekonomik hayata düzen vermek amacıyla İnkılap Hükümetinin Hürriyet Tahvillerini çıkarttığı ve bunları halka satışa sunduğun ifade edilmiştir. Bu doğrultuda Muş'ta 150.000 liralık tahvilin satışa çıkarıldığı belirtilmiştir. Tahvil satışının nasıl ve kim tarafından yapılacağı konularında bilgi verilmiştir:

> *"Muş Defterdarı Sayın Enver Tatar ağası riyasetinde Muş halkından müteşekkil bir komisyon bir işin Rasyonel bir şekilde yapılmasını uhdelerine alım ve faaliyete geçmiş bulunuyorlar. Halkımızın bu komiteyi desteklemek suretiyle azami*

[431] **Şark Telgraf**, 5 Temmuz 1960, s.1.
[432] **Şark Telgraf**, 5 Temmuz 1960, s.1.
[433] **Şark Telgraf**, 9 Temmuz 1960, s.1.
[434] **Şark Telgraf**, 12 Temmuz 1960, s.1.

yardımı yaparak bu tahvillerin bir an evvel satışını milli bir vazife olarak telakki edeceklerine inanıyoruz."[435]

18 Temmuz 1960 tarihli haberde Hürriyet Tahvillerinin ülkenin her köşesinde satışa sunulduğu ortaya konmuştur. Tahvillerin nerelerde satılacağı hakkında bilgilendirme yapılmıştır: "Tahviller bütün bankalarla, mal sandıkları, mülki ve askeri muhasipler tarafından satılacaktır."[436] Tahvilleri satın almak amacıyla pek çok kişinin başvuruda bulunduğu ifade edilmiştir. Hürriyet Tahvillerinin ilk almak isteyenlerin Milli Birlik Komitesinin 38 üyesi olduğu vurgulanmıştır.

"Ayakkabı Fiyatları Çok Fahiş Görüldü" başlıklı haberde ayakkabı mağazalarının ürünlerini çok pahalıya sattığı belirtilmiştir. Satıcıların keyfi olarak satış fiyatlarını artırmalarının önüne geçmek amacıyla maliyet fiyatlarının belirleneceği vurgulanmıştır:

"Ayakkabı fiyatları üzerinde tetkikler yapan ilgililer ayakkabı fiyatlarının çok fahiş olduğu neticesine varmışlardır. Bu tetkikler neticesinde malzemesi 20 ve işçiliği 20 lira olan bir kadın ayakkabısının 100 ve hatta 120 liraya satıldığı ve malzemesi ile işçiliği 35-45 lira olan bir erkek ayakkabısının da 90-100 liraya satılmakta olduğu tespit edilmiştir. Bundan böyle maliyet fiyatları kesin olarak tespit edilecek ve imal satıcıların kundura mağazalarının keyfine göre fatura vermesi önlenecektir."[437]

M. Cevdet Karlıdağ'ın "İktisadi Kalkınma" başlıklı köşe yazısında Muş'un ekonomik düzeyi hakkında bilgi verilmiştir. Muş'ta yaşayan bir insanla İstanbul'da yaşayan bir insanın yaşam standardı karşılaştırılmıştır:

"Gerek iş hacminin büyüklüğü ve gerek iklim şartlarının bağışladığı imkânlar sebebi ile ekmeğin kilosunun 60 kuruş ve etin kilosunu 5 liradan yemeğe İstanbul'daki işçiyi mecbur kılarken senenin 6 ayı kar altında geçen ve iş sahası bulunmayan Muş'ta müsait mevsimlerde elde ettiği kazancının bir kısmını kahve köşelerinde sarf mecburiyetinde kalan işçiye bu külfeti yüklerken geçim ve kazanç imkânlarının göz önünde bulundurulması kadar gafletle tavsif edilecek bir hareket olamaz. Bundan birkaç sene evvel canlı bir oğlağı 5 liraya satın almak imkânı mevcutken bugün kilosunu beş liraya yiyebilmeyi bir nimet telaki eden işçinin hayat ve maişet endişesi bugünkü iktisadi sarsıntıların buhran derecesini aşan tezahürlerinden başka bir şey değildir."[438]

"Şehrimizde Bayram Satışı" başlıklı haberde Şeker Bayramı'nın yaklaşması hasebiyle Muş'a tüccarların bol miktarda ticari eşya getirdiği belirtilmiştir. Halkın daha

[435] **Şark Telgraf**, 14 Temmuz 1960, s.1.
[436] **Şark Telgraf**, 18 Temmuz 1960, s.1.
[437] **Şark Telgraf**, 2 Ağustos 1960, s.1.
[438] **Şark Telgraf**, 8 Nisan 1958, s.1.

çok hangi türde eşyalara ilgi gösterdiği açıklanmıştır: "Bilhassa tuhafiye ve giyecek eşyaların rağbet gösterildiği söylenmektedir."[439]

20 Ağustos 1958 tarihli haberde Doğu Anadolu Bölgesi arazisinin yerine göre engebeli olması ve bölgeye ekonomik açıdan yatırım yapılmadığı için geri kalmış bir durumda olduğu ifade edilmiştir. Hükümetin ülkenin doğusu ile batısına farklı davrandığı vurgulanmıştır. Ekonomik yatırım miktarının batıya çok, doğuya az olduğu belirtilmiştir. Ancak bu yaklaşımın yanlış olduğu ülkenin doğusu ile batısı arasında hiçbir farkın olmadığı "doğu" ile "batı" kavramlarının sadece coğrafi bir terim olduğu dile getirilmiştir. Aslında ülkenin doğusu ile batısı arasında ekonomik farkı kapatmak amacıyla Doğu Anadolu Bölgesi'ne özgü kalkınma programı hazırlanılması gerektiği ortaya konmuştur. Doğu Anadolu Bölgesinin ekonomik kalkınmasını sağlamak amacıyla neler yapılabileceği açıklanmıştır:

> "*Aradaki mesafenin kapatılabilmesi için bu vilayetlere batıya nazaran bir iki misli fazla para harcamak lazımdır. Bütçede gerçi bu hususlar için tahsisat vardır. Ancak bazı vilayetler hisselerini noksan almaktadır. Esasen doğu için istenilen tahsisat bütçe hizmetleri için değildir. Orada sermaye terakümü yoktur, hususi teşebbüs gelişmemiştir. Devletin sermayesiyle bu durum değiştirilmelidir. Bunun için devlet bir fon ayırırsa hayvancılık geliştirilebilir, yün sanayi, deri sanayi vs. kurulabilir. İşte bu maksatla yurdun bir köşesini diğer illerin seviyesine getirmek gayesiyle Doğu Anadolu Kalkınması için tahsis etmekteyiz.*"[440]

20 Ağustos 1960 tarihli haberde ekonomik açıdan zor durumda olan çiftçiye devletin bazı fırsatlar sunduğu belirtilmiştir. Devletin çiftçi için sunduğu yardımlar şöyledir:

> *"Köylünün içinde bulunduğu sıkıntıları büyük bir vukufla izah ederek bu sıkıntıdan kurtarmaları için azami yardımın yapılacağı bu mevanda kredilerin verileceği ve borçların taksite bağlanacağını ifade buyurmuşlardır."*[441]

4.1.1. Madenler, Barajlar, Enerji Kaynakları ve Elektrik Santralleri ile İlgili Haberler

Şark Telgraf'ta 8 Ocak 1958 tarihli haberde İller Bankası tarafından yaptırılan Darıca Elektrik Tesislerinin tamamlandığı bildirilmiştir. Tesisin elektriği nereden alacağı açıklanmıştır: "Darıca tesisleri Çatalağzı şebekesinden cereyan alacaktır."[442]

---

[439] **Şark Telgraf**, 15 Nisan 1958, s.1.
[440] **Şark Telgraf**, 20 Ağustos 1958, s.1.
[441] **Şark Telgraf**, 20 Ağustos 1958, s.1.
[442] **Şark Telgraf**, 8 Ocak 1958, s.1.

10 Ocak 1958 tarihli haberde İller Bankası tarafından Kemaliye'de yaptırılacak olan hidroelektrik santralin etüt ve hazırlıklarının tamamlandığı belirtilmiştir. Santralin ne kadara kurulacağıyla ilgili bilgilendirme yapılmıştır: "Bu sene inşa edilecek olan Hidroelektrik santrali yarım milyon liraya kurulacak ve kazamız yakın bir zamanda bol ışığa kavuşmuş olacaktır."[443]

18 Şubat 1958 tarihli haberde Anadolu'da yeni petrol yatakları tespit edildiği duyurulmuştur:

> *"1957 yılında jeofizik ve detaylı jeofizik çalışmaları 148 ekip ay'a balığ olmuştur. Bu miktar 1958'e nazaran yüz 90 bir artış göstermektedir. 1956-57 yıllarında 58 adet sürüktür sondajı yapılmıştır. Bu miktar cem'an 7748 metre derinliği bulunmaktadır."*[444]

Türkiye'de yeni petrol yatakları bulunması üzerine Amerikan şirketlerinin petrol arama hakkı kazanmak amacıyla başvuruda bulunduğu vurgulanmıştır. Bu durumun Türkiye'ye yeni sermayeler katığını ve alakanın artığını göstermektedir.

15 Mart 1958 tarihli haberde Kemer Barajı'nın 15 Mayıs 1958 tarihinde işletmeye açılacağı belirtilmiştir. Barajın Büyük Menderes'in Akçay kolu üzerinde inşa edildiği ifade edilmiştir. Barajın sağlayacağı faydalar dile getirilmiştir: "Bu baraj sayesinde Akçay ve Büyük Menderes havzasında 38 bin hektar arazinin sulanmasına imkân dâhiline girecektir. Bu suretle kuraklığın zirai istihsal üzerindeki menfi tesiri giderilebilecektir."[445]

21 Mart 1958 tarihli haberde petrol arama çalışmalarının sonuç verdiği ve Türkiye'nin bir petrol bölgesi olduğu belirtilmiştir. Raman sahasında bulunan petrolün değerli olduğu vurgulanmıştır. Petrol alanlarının tam anlamıyla üretime geçebilmesi için asgari 1.5 milyon Türk liralık yatırıma ihtiyaç duyulduğu ortaya konmuştur. Yıllık petrol sarfiyatı konusunda bilgi yer almıştır: "Şimdilik yıllık petrol sarfiyatımız 250 milyon değerinde 1 milyon tondur."[446]

23 Mayıs 1958 tarihli haberde maden bakımından zengin olan Siirt çevresinde çeşitli madenlerin işletilmesi için çalışmaların başladığı dile getirilmiştir:

---

[443] **Şark Telgraf**, 10 Ocak 1958, s.1.
[444] **Şark Telgraf**, 18 Şubat 1958, s.1.
[445] **Şark Telgraf**, 15 Mart 1958, s.1.
[446] **Şark Telgraf**, 21 Mart 1958, s.1.

"Bunlardan Şirvan kazası civarında keşfedilen altın, bakır ve kurşun madenleri ile Baykan kazası civarında rastlanan krom, manganez ve kömür madenlerinin işletilmesi için ilgili bakanlara müracaat edilmiştir."[447]

2 Haziran 1958 tarihli haberde Nazilli'de altın madeni bulunduğu açıklanmıştır. Madenin kimler tarafından bulunduğu belirtilmiştir:

"Nazilli'den alınan bir habere göre Nazillili dört tüccar ve bir doktor tarafından Denizli'nin Babadağ ilçesine bağlı Bebedere mevkiinde çok zengin bir altın madeni bulunduğu bildirilmektedir."[448]

Şark Telgraf'ta petrol arama konusunda yerli imkânlar yeterli olmadığında yabancı kaynaklara başvurulduğuyla ilgili haberler de görülmüştür. 16 Haziran 1958 tarihli haberde iki Amerikan denizaltı petrol arama gemilerinin İskenderun Limanı'na geldiği ifade edilmiştir. 25 Haziran 1958 tarihli haberde ise iki yabancı şirkete daha ülkemizde petrol arama izninin verildiği belirtilmiştir. Hangi yabancı şirketlere izin verildiği ve şirketlerin petrolü nerede arayacağı açıklanmıştır: "Merkezi Birleşik Amerika'da bulunan Türkish Gulf Oil Company ve Esso Standart şirketleri Niğde, Konya, Siirt dolaylarında ceman 258 bin 969 hektar arazi üzerinde petrol arayacaklardır."[449]

Şark Telgraf'ta maden çalışmaları ve satışı konusunda da önceki iktidarın eleştirildiği görülmüştür. 23 Ağustos 1960 tarihli haberde krom madeni satışında büyük dolapların çevrildiği belirtilmiştir. Krom satışında yapılan hileler açıklanmıştır:

"Sabıklardan bazılarının krom işlerinde de büyük dalavereler çevirdikleri yeni yeni meydana çıkmaktadır. Muhtelif yabancı şirketlerin rüşvetle tesiri altında kalanlar ne yapıp yapıp Türkiye'ye dost memleketlere krom sattırmışlar ve güya dünya fiyatlarından daha yüksek bir seviyeye beklediklerini öne sürerek Türk kromlarını üç beş ay sonra büyük komisyonlar karşılığı yok pahasına satmışlardır."[450]

Türkiye'de maliyet sabit kâr şeklinde anlaşma yapılarak barajların yabancı firmalara yaptırıldığı ancak firmaların maliyeti fazla göstererek ülkemizden çok fazla ücret aldıkları ifade edilmiştir. Maliyetin nasıl arttırıldığı 10 Eylül 1958 tarihli haberde Adana Barajı örnek gösterilerek ortaya konmuştur:

"Misal Adana Barajı'dır. Otuz milyon lira (maliyet+ kâr hesabına göre firmaya ödenecek para üç milyon liradır. 30 milyon lira proje bedeli ihaleye çıkarılan baraj 89 milyon liraya mal olmuştur. Arkadaşlarımız üç milyondan fazla kâr edemediğini söylediler. Deliller elimde daha inşaat tamamlanmadan şirketin 5.932.000 lira kârı vardı. Şirket inşaatın sonunda 3 milyon yerine 10 milyon kâr

[447] **Şark Telgraf**, 23 Mayıs 1958, s.1.
[448] **Şark Telgraf**, 2 Haziran 1958, s.1.
[449] **Şark Telgraf**, 25 Haziran 1958, s.1.
[450] **Şark Telgraf**, 23 Ağustos 1958, s.1.

etmiştir. Yabancı firmalar üç yerine on kazanıyorlar. Orada çalışan bir mühendisten işittim. Maliyeti arttırmak için toprağın yeri üç defa değiştirilmiş."[451]

4.1.2. İşsizlik ve Fabrikalarla İlgili Haberler

Şark Telgraf'ta fabrikaların kuruluşu, üretim faaliyetleri ve miktarları ile ilgili haberlere de yer verilmiştir.

21 Ocak 1958 tarihli haberde 1958 yılının sonunda dördüncü kâğıt fabrikasının hizmete girdiği duyurulmuştur. Beşinci kâğıt fabrikasının açılması düşünüldüğü dile getirilmiştir: "Bu iş tahakkuk edecek olmasa İzmit Mıntıka tamamıyla bir kâğıt sanayi bölgesi haline gelecektir."[452]

25 Ocak 1958 tarihli haberde Bağdat Paktı İktisadi Komitesi toplantısı yapıldığı belirtilmiştir. Toplantıda bazı konular üzerinde daha çok durulduğu vurgulanmıştır:

"Komite sıhhat, ticaret, münakale ve nafia sahalarında kalkınma, atom enerjisi ve Bağdat nükleer araştırmalar merkezinin müstakbel çalışma programı Bağdat Paktı azası memleketlerde yol inşaatının standardizasyonunu ile tenkit yardımla ilgili usul meseleleri üzerinde durmuştur."[453]

19 Şubat 1958 tarihli haberde Karabük Demir Çelik Tesislerinin tamamlanmasıyla birlikte 60 milyon liralık döviz tasarrufu sağlandığı belirtilmiştir. Tesis ve fabrikalarla ilgili açıklama yapılmıştır:

"Bu hususta alınan malumata göre geçen sene haddehane ve asit fabrikalarındaki istihsal evvelki senelere nazaran en yüksek seviyeye ulaşmak suretiyle rekor kırmıştır. Bundan başka kok fabrikasında fenel istihsalinde başlanmış bulunmaktadır."[454]

Ülkemizde kâğıt ihtiyacının artmasıyla birlikte İzmit kâğıt fabrikasına ek olarak dördüncü ve beşinci kâğıt fabrikalarını açma hazırlıkları devam ettiği belirtilmiştir. 28 Şubat 1958 tarihli haberde bugünkü ve hedeflenen kâğıt üretim miktarı verilmiştir: "Halen 75 ton olan kâğıt istihsalimiz bu takdirde büyük bir artış kaydedecek ve 150 bin tona çıkacaktır. Bu artışın 1960 yılında 200.000 ton olmasına çalışılmaktadır."[455]

14 Mart 1958 tarihli haberde Zonguldak'ta üçüncü kok fabrikası kurulacağı belirtilmiştir. Fabrikanın nasıl kurulacağı, kapasitesi hakkında açıklama yapılmıştır: "Şehrimizde üçüncü bir kok fabrikasının kurulması için üç Alman firması ile yapılan

[451] **Şark Telgraf**, 10 Eylül 1958, s.1.
[452] **Şark Telgraf**, 21 Ocak 1958, s.1.
[453] **Şark Telgraf**, 25 Ocak 1958, s.1.
[454] **Şark Telgraf**, 19 Şubat 1958, s.1.
[455] **Şark Telgraf**, 28 Şubat 1958, s.1.

temaslar müspet safhaya girmiş ve 400 bin ton kapasiteli kok fabrikasının inşası tekerrür etmiş bulunmaktadır."[456]

20 Mart 1958 tarihli "Bu seneki şeker rekoltesi geçen seneden 45 ton fazladır" başlıklı haberde şeker fabrikalarının üretim miktarı ile ilgili bilgi verildiği görülmüştür. Buna göre 11 yeni şeker fabrikası açıldığı halde bazı aksaklıklar yüzünden tahmin edilen üretim miktarına ulaşılmadığı belirtilmiştir. Sağlanan şeker imalatı haber yazısında şöyle açıklanmıştır: "… şeker imalatı 320 bin 499 tonu bulabilmiştir."[457] Her şeye rağmen bu miktarın geçen seneki üretim miktarından 45 bin ton daha fazla olduğu vurgulanmıştır.

2 Nisan 1958 tarihli haberde Tekel Umum Müdürlüğünün girişimleriyle Kıbrıs'ta ispirto fabrikası kurulacağı ifade edilmiştir.

"Porselen Fabrikası Kurulacak" başlıklı haberde iki yabancı firmaya porselen üretmesi için ruhsat verildiği belirtilmiştir. Bu yabancı firmaların neler olduğu açıklanmıştır:

> *"Bu sanayi kuracak firmalardan biri 'Gebrüder Netzchmachinen Fabriki' firması ile İstanbul Porselen Sanayi T.A. ortaklığıdır. Diğer porselen sanayi tesisleri de İstanbul'da Tipor anonim şirketi ile İsviçre'de Robert Aebiand Co. A. G. Firmasının müşterek bir ortaklığı tarafından kurulacaktır."*[458]

12 Nisan 1958 tarihli haberde dokuma sanayisi ile ilgili gelişmeler karşılaştırmalı olarak ifade edilmiştir:

> *"Son senelerde memleketimde dokuma sanayinde büyük bir gelişme görülmektedir. Bilhassa devlet sektörüne dokuma sanayide istiklâl artışı fazladır. Geçen sene 2323 ton iplik kullanılmıştır. 1957 Ocak ayında yün ise 3523 iken bu miktar bir sene içinde tedrici artmak suretiyle Aralık ayında 490,5 milyon metreye yükselmiştir. İplikten 12.8 milyon metre ve yünden ise 18.2 milyon metre kumaş dokunmuştur."*[459]

16 Nisan 1958 tarihli haberde Eskişehir otomobil lastiği kaplama fabrikası kurmak amacıyla bazı iş adamlarının Almanya'ya gideceği belirtilmiştir. Bu iş adamlarının isimlerine yer verilmiştir: "… tanınmış iş adamlarından Muhiddin Büyükaslan ve Mustafa Basmaz bu işle ilgili olarak pek yakında Almanya'ya gideceklerdir."[460]

---

[456] **Şark Telgraf**, 14 Mart 1958, s.1.
[457] **Şark Telgraf**, 20 Mart 1958, s.1.
[458] **Şark Telgraf**, 9 Nisan 1958, s.1.
[459] **Şark Telgraf**, 12 Nisan 1958, s.1.
[460] **Şark Telgraf**, 16 Nisan 1958, s.1.

16 Nisan 1958 tarihli haberde Ankara'da Boru Fabrikası kurulacağı belirtilmiştir. Boruların ham maddesinin ülkemizden temin edileceği söylenmiştir:

> *"Ankara çimento şirketi eternit boru fabrikası kurmaya karar vermiştir. Bununla ilgili çalışmalar hızlandırılmıştır. Yapılacak olan bu fabrika 40 milimetre çapından 150mm çapına kadar muhtelif abatta borular imal edecek ve bu suretle köy su tesisleri de dâhil olmak üzere boru ihtiyacını karşılayacaktır. Çok ucuza çıkacak bu borular aynı zamanda hafif olduğundan nakli imkânları da kolay olacaktır."*[461]

17 Nisan 1958 tarihli haberde Erikson firması ile PTT'nin anlaşma yapması üzerine telefon fabrikası kurulacağı belirtilmiştir. Fabrikanın ne kadar üretim yapacağı konusunda bilgi yer almıştır : "Kurulacak fabrika senede 40 bin adet otomatik telefon santrali ve 40 bin adette telefon makinesi imal edecektir."[462]

22 Mayıs 1958 tarihli haberde ham madde yetersizliği yüzünden faaliyetlerine ara veren general elektrik ampul fabrikasının yeni ilave tesisler sayesinde çalışmalarına devam edeceği ifade edilmiştir. İthalatında zorluk çekilen ampul imalatında kullanılan balon camların yeni tesislerde üretileceği dile getirilmiştir. Balon camların ülkemizde üretilmeye başlanmasının ekonomik anlamda memleketimize sağlayacağı fayda açıklanmıştır: "Ampul camların memleketimizde imal edilmesi üzerine senede asgari 500 bin dolar tasarruf edilecektir."[463]

6 Haziran 1958 tarihli haberde Orta Doğu'nun en büyük konserve fabrikasının Nazilli'de kurulduğu ifade edilmiştir. Fabrikanın ham madde ihtiyacını Nazilli bölgesinden sağlayacağı belirtilmiştir. Konserve fabrikasının tahmini ne kadar üretim yapacağıyla ilgili bilgilendirme yapılmıştır: "... yılda dört buçuk, beş milyon kutu konserve imal etmek mümkün olacaktır."[464]

13 Haziran 1958 tarihli haberde ülkenin ihtiyaçlarına yeterli gelmemesi üzerine yeni çimento fabrikalarının yapıldığı belirtilmiştir. Balıkesir, Pınarhisar, Gaziantep ve Elazığ'da fabrikaların yakın zamanda faaliyete başlayacağı dile getirilmiştir. Hedeflenen çimento miktarının ne kadar olacağı hakkında bilgi verilmiştir: "Bu fabrikaların hizmete

[461] **Şark Telgraf**, 16 Nisan 1958, s.1.
[462] **Şark Telgraf**, 17 Nisan 1958, s.1.
[463] **Şark Telgraf**, 22 Mayıs 1958, s.1.
[464] **Şark Telgraf**, 6 Haziran 1958, s.1.

girmesi ile çimento kapasitesinin bir milyon 700.000 ton civarına ulaşacağı tahmin edilmektedir."[465]

Eskişehir'de tamamen yerli malzemelerle tel çekme fabrikası kurulduğu ifade edilmiştir. Fabrikanın yerli üretim için ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır:

> *"Tel fabrikasını gezen basın mensuplarına fabrika sahibi Hasan Yalman 'Eğer hükümet ihtiyacı olan ham bakırı kendisine bol miktarda temin edecek olursa bütün Türkiye'nin elektrik tesisatında kullanılan çıplak kablolu, plastik kablolu tel ihtiyacı ile diğer elektrik malzemeleri ihtiyacının karşılanacağını söyledi."*[466]

9 Temmuz 1958 tarihli haberde İzmir'de iki kâğıt fabrikası kurulacağı bilgisi verilmiştir. Fabrikaların nereye kurulacağı, üretim miktarı ve fabrikalarda hangi türde kâğıt üretileceği konularında açıklama yapılmıştır:

> *"Biri Halkapınar suyunun denizle birleştiği yerde inşa olunacak ve kapasitesi 24 bin ton olacaktır. Bu fabrika odun hamuru ile her çeşit saplardan kaliteli kâğıt imal edecektir. Çiğli'de kurulacak ikinci kâğıt fabrikası ise bilhassa mukavva imal edecektir."*[467]

19 Temmuz 1958 tarihli haberde 20 yıl önce ekonomik, siyasi gibi sebeplerden dolayı açılamayan Ford otomobil fabrikasının yerine yıllar sonra gerekli şartların sağlanmasıyla birlikte Ford montaj firmasının kurulacağı ifade edilmiştir. Bu fabrikanın ülkemize faydası belirtilmiştir: "Memleketimize büyük bir döviz tasarrufu sağlayacak olan Ford montaj fabrikası aynı zamanda memleketimizin senelik kamyon ihtiyacının dörtte birini karşılayacaktır."[468]

1 Eylül 1958 tarihli haberde İstanbul Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikasının şişe ve cam fiyatlarına zam yaptığı söz konusu edilmiştir: "Şişe ve cam mamûlleri fiyatlarına bu günden itibaren yüzde 22 nispetinde zam yapılmış ve derhal zamlı satışlar başlamıştır."[469]

18 Mayıs 1959 tarihli haberde İzmir'de yaşayan işçilerin hayat pahalılığı yüzünden geçinemediklerinden maaşlarına zam yapılmasını istedikleri ifade edilmiştir:

> *"Bu cümleden olarak Yeni Alsancak liman inşaatında çalışan işçilerin yüzde yüz zam talebiyle çıkardıkları ihtilaftan sonra bugünde Şark Sanayi Fabrikasında çalışan 1500 işçi ücretlerinin yüzde elli arttırılması isteğinde toplulukta iş ihtilafı çıkartmışlardır."*[470]

---

[465] **Şark Telgraf**, 13 Haziran 1958, s.1.
[466] **Şark Telgraf**, 19 Haziran 1958, s.1.
[467] **Şark Telgraf**, 9 Temmuz 1958, s.1.
[468] **Şark Telgraf**, 19 Temmuz 1958, s.1.
[469] **Şark Telgraf**, 1 Eylül 1958, s.1.
[470] **Şark Telgraf**, 18 Mayıs 1958, s.1.

İşçilerin istekleri Bölge Çalışma Müdürlüğünce incelendiği belirtilmiştir.

4.1.3. Türk Lirası ve Bankalarla İlgili Haberler

30 Ocak 1958 tarihli haberde bugün Büyük Millet Meclisinde Öğretmenler Bankası kanun tasarısının incelenmesi amacıyla geçici bir kurul kurulduğu ifade edilmiştir.[471]

19 Şubat 1958 tarihli haberde Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın Türk parasının suretinin katiyen değiştirilemeyeceğini bütçe encümeni toplantısında söylediği vurgulanmıştır. Bakanın paranın değeri ile ilgili yaptığı açıklama şöyledir: "Hatta paramızın değerinin çoğalması hususunda da gerekli tedbirlerin alınacağını ve alınmakta olduğu da sözlerine ilave etmiştir."[472]

"Tedavüle Çıkarılacak Yeni On Liralıklar" başlıklı haberde halen tedavülde bulunan on liraların ihtiyacı karşılamadığı için Merkez Bankası tarafından yeni on liraların hazırlandığı ifade edilmiştir. Yeni on liraların özellikleri ve ne zaman piyasaya sürüleceği söz konusu edilmiştir: "Bu kupürler 24 Mart 1958 tarihinden itibaren tedavüle çıkarılacak ve bundan önce tedavüle çıkarılmış bulunan on liralıkların aynısı olacaktır. On liralıkların arkası kahverenginde bulunacaktır."[473]

3 Haziran 1958 tarihli haberde Türkiye'de banka sayısının günden güne arttığı belirtilmiştir. Türkiye'de faaliyette bulunan 57 bankanın olduğu ifade edilmiştir. Bu bankaların kaç tanesinin milli ve yabancı olduğu bilgisi verilmiştir: "Bu miktarın 51'i milli ve 6'sı yabancıdır."[474]

Şark Telgraf gazetesinde ekonomi konusunda yapılan görüşmelerin de ele alındığı görülmüştür. 2 Temmuz 1960 tarihli gazetede Dünya Bankası heyetinin önemli ekonomik konuları görüşmek amacıyla Ankara'ya geldiği haberi verilmiştir. Heyetin Ankara'da kimlerle görüşeceği konusunda açıklama yapılmıştır: "Dünya Bankası heyeti devlet başkanımız Cemal Gürsel tarafından kabul edilecek ve hükümet erkânı ile temaslarda bulunacaktır."[475]

[471] **Şark Telgraf**, 30 Ocak 1958, s.1.
[472] **Şark Telgraf**, 19 Şubat 1958, s.1.
[473] **Şark Telgraf**, 19 Mart 1958, s.1.
[474] **Şark Telgraf,** 3 Haziran 1958, s.1.
[475] **Şark Telgraf**, 2 Temmuz 1960, s.1.

18 Eylül 1959 tarihli haberde, yeni bir liraların 21 Eylül 1959 tarihinde tedavüle çıkarılacağı duyurulmuştur. Yeni bir liraların şeklinin nasıl olacağı belirtilmiştir:

> *"Yeni bir liralıklar 27 mm kutrunda ve 8 gram ağırlığında adındaki parlak renkte hususi bir kaliteden imar edilmiş olup bu iki kelime arasında hatlardan müteşekkil tezyinat mevcut bulunmaktadır. Paranın bir tarafında orta kısmı kaplayan Atatürk'ün profil büstü etrafında bütün çevreyi kaplayan Türkiye Cumhuriyeti ibaresi diğer tarafında ise sağ çevrede defne dalı, sol çevrede buğday başaklarından ibaret ve alt uçları birleşen çelenk ve dalların birleşmeyen üst uçları arasında ay yıldız, orta kısmında 1 rakamı altında lira kelimesi ve bu kelimenin altında basıldığı yıl rakamı mevcuttur."*[476]

3 Ekim 1958 tarihli haberde madeni iki buçuk liraların basımı ile ilgili bilgi yer almaktadır: "Kağıt yerine madeni olarak basılması kararlaştırılan yeni 2.5 liraların hazırlıkları tamamlanmıştır. Madeni 2.5 liralardan 55 milyon lira tutulan paranın basımı için pek yakında başlanacaktır."[477]

"Banka Faizlerinde Eşitlik Sağlanacak" başlıklı haberde bankaların mevduat hesabı olan kişilere ödediği faiz oranı ile iş adamlarından aldığı faiz oranı arasında çok büyük fark olduğu belirtilmiştir. Hatta böyle bir durumun dünyada benzeri olmadığı vurgulanmıştır. Bu eşitsizliğin düzeltilmesi için Maliye Bakanının çalışmalara başladığı ifade edilmiştir: "Memleketimizdeki hemen bütün bankalar mevduat sahiplerine yüzde 2.5-3 gibi çok cüz'i faizler öderken iş adamlarına ikrar ettiği paralardan ise yüzde 15'e kadar faiz almaktadır."[478]

2 Eylül 1960 tarihli haberde eski iktidar zamanındaki Maliye Bakanlarından bazılarının para sıkıntısı çekildiğinde Milli Bankalara para vermesi için baskı yaptığı belirtilmiştir: "1953 yılında Milli Bankalardan baskı ile nasıl 153 milyon lira alındığı meselesi tanınmış bazı bankacılar tarafından şimdi ortaya atılmış bulunmaktadır. Maliye müfettişleri bu mevzuunda ele almışlardır."[479]

4.1.4. Dış Ticaret İle İlgili Haberler

31 Ocak 1958 tarihli haberde yabancı memleketlere üç milyon liralık ihracat yapıldığı belirtilmiştir. İhracatın ne zaman yapıldığı ve ihraç edilen ürünlerin neler olduğu bilgisine yer verilmiştir: "Dün limanımızdan yabancı memleketlere 3 milyon lira

[476] **Şark Telgraf**, 18 Eylül 1959, s.1.
[477] **Şark Telgraf**, 3 Ekim 1958, s.1.
[478] **Şark Telgraf**, 9 Temmuz 1960, s.1.
[479] **Şark Telgraf**, 2 Eylül 1960, s.1.

tutarında ihracat yapılmıştır. İhracat maddeleri arasında tütün, taze balık, küspe ve sair eşya bulunmaktadır."[480]

28 Nisan 1958 tarihli haberde Türkiye ihracatında bir önceki yıla göre artış olduğu belirtilmiş, 1957 ve 1958 yıllarındaki ihracat oranı ve artış miktarı açıklanmıştır: "Buna göre 1957 senesinin şubat ayında 75.1 milyon lira olan ihracatımız bu senenin şubat ayında 7 milyon liralık bir artışla 82.8 milyon lira olmuştur."[481]

"İthalatçılık Temiz Ellere Verilecek" başlıklı haberde devletin ithalat işlerini güvene almak amacıyla bazı tedbirler aldığı belirtilmiştir: "Bundan böyle ithalatçılıkla meşgul olacak kimselerin ticaret odalarından iyi not alması ve ticari mehâfilde dürüst tanınması gerekecektir. Bu hususta yönetmelik hazırlanacaktır."[482]

23 Ağustos 1960 tarihli haberde eski iktidar zamanında dış ticarette yolsuzlukların yapıldığı iddia edilmiştir. İncelemeler sonucunda yapılan yolsuzluklardan bazıları açıklanmıştır:

> *"Yapılan tetkiklerden anlaşıldığına göre sabık iktidar mensuplarından bir kısmı 1952'den beri dış ticaret işlerinde lisans ticaretinden 200 milyon liraya yakın menfaat sağlamıştır. Asıl meslek sahibi ithalatçıların hakları çiğnenmiş ve lisanslar 10 bin liradan 50 bin liraya kadar satılmıştır. Ticaret bakanlığında bir heyet eski devrin lisans yolsuzluklarını incelemekle meşguldür."*[483]

23 Ağustos 1960 tarihli haberde eski hükümet zamanında rüşvet karşılığında ülkemizde çıkarılan krom madenini çok düşük fiyata ihraç ettikleri söz konusu edilmiştir. Bu konunun müfettişler tarafından araştırılacağı, ihracatı arttırmak için tedbir alınacağı vurgulanmıştır.[484]

1 Eylül 1960 tarihli haberde eski hükümet üyelerinden bazılarının ihracatta takındıkları tavırla Türk lirasına suikast yaptıkları belirtilmiştir:

> *"Son günlerde maliye müfettişlerinin elde ettikleri ipuçlarından anlaşıldığına göre sabıklardan bazıları sevki zamanın mütevafık malların ihracatçılarıyla ortak olarak onlara yabancı dövizi ellerinde tutma ve diledikleri gibi harcama müsaadesi vermişlerdir. Bu yüzden 230 kuruş olan dolara karşılık 7 liralık takas doları gibi korkunç bir kıstas ortaya çıkmış Türk parasına karşı en büyük düşmanlık hareketi tatbik edilmiştir."*[485]

---

[480] **Şark Telgraf**, 31 Ocak 1958, s.1.
[481] **Şark Telgraf**, 28 Nisan 1958, s.1.
[482] **Şark Telgraf**, 12 Ağustos 1960, s.1.
[483] **Şark Telgraf**, 23 Ağustos 1960, s.1
[484] **Şark Telgraf**, 23 Ağustos 1960, s.1.
[485] **Şark Telgraf**, 1 Eylül 1960, s.1.

4.2. BELEDİYE HABERLERİ

"Belediye Reisimizin Örnek Hareketi" başlıklı haberde Belediye Başkanı Sayın Nimet Ağaoğlu'nun Muş'un genel konularını konuşmak amacıyla Muş Siyasi Parti Başkanları ile Mahalle Muhtarlarını davet ederek toplantı yaptıkları belirtilmiştir. Toplantıda Muş'un Türkiye'nin en geri kalmış şehri olduğu, gelişmesi için de devlet desteğine ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır. Belediye Başkanlığı, Muş Milletvekilleri ve halk el ele vererek koordineli bir çalışmayla şehrin kalkınabileceği ifade edilmiştir. Toplantıda konuşan konular şöyledir:

> *"a. Şehrin ana yollarının behemehal nakil vasıtalarının işleyeceği şekle getirilmesi. Muş istasyon arası yolun yaptırılması.*
>
> *b. Şehrin içme suyu meselesinin hali.*
>
> *c. Belediye dükkanlarının esaslı şekilde onarılması, mukavelelere bağlanması, ondan sonraki bakımı ile müstecirin mesul tutulması.*
>
> *d. Şehrin umumi açık yerlerinden lokanta, kıraathane hamam, otel, Pazar gibi yerlerin temizliğine ve hasseten mahalle sokaklarının temizliğine çalışması, bu iş için kullanılan personel miktarının fazlalaştırılması.*
>
> *e. İstasyon şehir arasında kullanmak üzere bir otobüs, mümkün olursa şehir sıkavı şehir Hasköy arasında kullanmak üzere de iki otobüs temini.*
>
> *f. Şehir elektrik meselesinin esaslı surette ele alınarak halli ve Belediye Borsa meselesinin bir esasa bağlanması temin edilmeli bundan fazlasını zamana ve hükümetin yardımına bırakılmalıdır."*[486]

1 Nisan 1958 tarihli haberde Belediye Başkanı Nimet Ağaoğlu'nun istifa ettiği duyurulmuştur:

> *"Haber aldığımıza göre dün saat 13.00'da Belediye Reisimiz sayın Nimet Ağaoğlu istifasını vilayete takdim etmiştir. Bu istifasına sebep olarak rahatsızlığını dermeyan etmişse de sebebin hakiki mahiyetinin milletvekilleri ve encümen azaları ile fikir ayrılığından ileri geldiği tahmin olunmaktadır. Memleketçe sevilen Ağaoğlu'nun bu istifası şehrimizde üzüntü yaratmıştır."*[487]

21 Ekim 1958 tarihli haberde Belediye Meclisinin bazı konuları görüşmek ve meclis üyelerini seçmek amacıyla toplanacağı belirtilmiştir: "Bugün Belediye Meclisi toplanarak Reis Vekilleri ve Belediye Encümen azası seçimlerini yapacak ve elektrik fiyatlarına zam mevzuunu görüşecektir."[488] Toplantıda seçilen kişilerin kimler olduğu ve konuşulan konuların ayrıntıları 22 Ekim 1958 tarihli haberde açıklanmıştır:

---

[486] **Şark Telgraf**, 14 Şubat 1958, s.1
[487] **Şark Telgraf**, 1 Nisan 1958, s.1.
[488] **Şark Telgraf**, 21 Ekim 1958, s.1.

"Dün saat 10.00'da toplandığını haber verdiğimiz Belediye Meclisi uzun bir tartışmadan sonra Belediye Reis Vekillerine Yusuf Çubukçu ve Sırrı Eseri, Encümen Azalarına Abdurrahim Diker ve Cezmi Öztürk'ü seçmişlerdir. Bilahare elektrik cereyanının kilovatı 35 kuruş olduğu için zarar edildiği ileri sürülerek kilovatların 50 kuruşa çıkarılması karar altına alınmıştır."[489]

Şark Telgraf'ta hem Muş Belediyesi hem de Türkiye'deki diğer iller ile ilgili haberler tespit edilmiştir. 29 Ekim 1958 tarihli haberde Diyarbakır Belediye Başkanı Cahit Gürkaş'ın başkanlıktan düşürüldüğü bildirilmiştir:

"Bir müddet evvel Belediye Meclisinin aldığı âdemi itimat kararına itiraz eden Reis Cahit Gürkaş istifa etmeyerek bugüne kadar belediyedeki mevkiini muhafaza etmekte idi. Bugün ise İç İşleri Bakanlığının Belediye Meclisinin aldığı kararı tasdik etmesi otomatikman reislikten düşmüştür."[490]

2 Şubat 1959 tarihli haberde Ahlât Belediye Başkanı Sıtkı Sayın'ın CHP'ye geçtiği ifade edilmiştir.

2 Şubat 1959 tarihli haberde Muş Belediye Meclisi Üyesi olan 8 CHP'li kişinin parti belediye meclis grubunu oluşturmaya çalıştıkları belirtilmiştir. Muş il idare heyetiyle oluşturulan hazırlıkların tamamlanmak üzere olduğu vurgulanmıştır.

9 Şubat 1959 tarihli haberde Muş Belediye CHP Meclis grubunun oluşturulduğu ifade edilmiştir. CHP meclis grup üyelerinden başkan, başkan yardımcısı ve kâtip olarak kimlerin seçildiği bilgisi yer almıştır: "Grup başkanlığına Zeki Varol, başkanvekilliğine Şükrü Şendil, kâtiplere Sırrı Eser ve Mehmet Selim Kale'yi getirmişlerdir."[491] Muş Belediye CHP Meclis grubunun Belediye Meclisinin yıllık toplantısı sırasında haftada bir, diğer zamanlarda ayda bir defa toplantı yapmayı kararlaştırdıkları vurgulanmıştır.

9 Şubat 1959 tarihli haberde 7.2.1959 tarihinde yapılması düşünülen Muş Belediye Meclis toplantısının üyelerin yeterli katılımı olmaması hasebiyle toplantının 10.2.1959 tarihine ertelendiği ifade edilmiştir. Toplantıda ele alınacak konular "Belediye Meclis Gündemi" başlığıyla haber yazısında şöyledir:

1. *"1958 yılı faaliyet raporunun okunması.*
2. *İki kâtip seçilmesi*
3. *Ayılan iki üye yerine yedeklerin seçilmesi.*
4. *Bütçe ve kâti hesap encümenleri seçimi.*

[489] **Şark Telgraf**, 22 Ekim 1958, s.1.
[490] **Şark Telgraf**, 29 Ekim 1958, s.1.
[491] **Şark Telgraf**, 9 Şubat 1959, s.1.

5. *1959 yılı Belediye bütçe müzakeresi.*
6. *1959 yılı elektrik bütçesinin mazakeresi.*
7. *Belediye vergiye resimlerine ait tarifenin tayini.*
8. *Meclise havale olunan evraklarının müzakeresi.*
9. *Fasıllar arasında münakale.*
10. *Toplantı günlerinin tayini."*[492]

11 Şubat 1959 tarihli haberde Muş Belediye Meclis toplantısının 10.2.1959 tarihinde yapıldığı bildirilmiştir. Toplantıda daha önceden Belediye Meclis Gündemi başlığıyla belirlenen konuların görüşülüp karara bağlandığı ifade edilmiştir. Halkın kusurlu gördüğü Belediye Başkanının herhangi bir yanlış davranışı olmadığı sonucuna varıldığı söylenmiştir. Halkın Belediye Başkanını eleştirme hakkının olmadığı ve yapılanlardan dolayı kimi sorumlu tutabileceği belirtilmiştir:

> *"Bu durum karşısında halk efkârının tercümanı olarak diye biliriz ki hiçbir ferdin ve hiçbir zümrenin Belediye Reisinin şahsını kusurlu görüp tenkit etmek hakkı yoktur. Bir kusur ve kabahat varsa ve bir hesap sorulacaksa Belediye Meclisi azalarından sormak icap eder. Bu soruda ancak şehir halkımızdan bu meclisin yeniden itimat oyu almak için kendilerine müracaatlarında mümkün olabilecektir."*[493]

4 Eylül 1959 tarihli haberde Belediye Meclisi Azalarının durumlarını görüşmek amacıyla 5.9.1959 tarihinde Muş Belediye Meclisinin toplanacağı belirtilmiştir. Alınacak kararların merakla beklendiği vurgulanmıştır. Ayrıca daha önceki toplantıda Belediye Başkanının yaptığı davranışlar yüzünden sorgulamasının nasıl engellendiğiyle ilgili açıklama yapılmıştır:

> *"Bilindiği üzere bundan bir müddet evvel, Belediye Reisini ıskat etmek üzere 11 kişilik meclis üyesinin daveti ile belediyede bir fevkalade toplantı icra kılınmış fakat belediye reisinin müdahalesi ile bu toplantıda alınan kararların zapta geçmesine imkân verilmemiş 11 kişilik meclis azası bu kararı dışarıda yazdırmak suretiyle fiilen Belediye Reisi Nimet Ağaoğlu'nu ıskat etmişti. Muş Valisi Mehmet Beley'in desteği ile Dâhiliye Vekâletinin esbab-ı mûcibesiz tebliği reisin bu makamdan uzaklaştırılmasına imkân vermemiştir. Tamamen kanunsuz olan bu hareketin şurayı devlet nezdinde rakibi gerekmekte iken işin uzamaması için 11 kişilik heyet bu ıskat keyfiyetinin görüşülmesini normal toplantıya talike karar vermiştir."*[494]

[492] **Şark Telgraf**, 9 Şubat 1959, s.1.
[493] **Şark Telgraf**, 11 Şubat 1959, s.1.
[494] **Şark Telgraf**, 4 Eylül 1959, s.1.

10 Haziran 1959 tarihli haberde halkın Muş Belediye Başkanından memnun olmamaları hasebiyle istifa etmesinin beklediği ifade edilmiştir. Halkın Belediye Başkanından memnun olmamasının sebebi ortaya konmuştur:

> *"Bu infiale sebep, şehrin bütün işlerini bir tarafa bırakıp işbaşına geldiği günden beri siyasetle iştigal eden Belediye Reisinin son zamanlarda tamamıyla belediyeyi başsız bırakıp vilayet encümen seçimlerine girmek için köylerde propagandaya başlaması ve vilayet valisiyle propaganda gezisinde bulunması gösterilmektedir."*[495]

5 Ekim 1959 tarihli haberde Belediye Meclisi yıllık toplantısının 3.10.1959 tarihinde belediye binasında yapıldığı ifade edilmiştir. Demokrat Parti Meclis Azaları'nın toplantıda yapılacak seçimi ertelemek amacıyla toplantıya katılmadıkları vurgulanmıştır. Ancak toplantıda CHP Meclis Grubu'nun seçim için gerekli çoğunluğu oluşturduğu ortaya koyularak seçimlerin yapıldığı belirtilmiştir. Toplantıda Belediye Meclisi yönetimine kimlerin seçildiği açıklanmıştır:

> *"Kâtiplere gizli oyla Talip Dede ile M. Selim Kale seçilmişlerdir. Gündem gereğince reis vekillikleri seçimine geçilmiş ve birinci vekilliğe Sırrı Aşar, ikinci vekilliğe M. Selim Kale seçilmişlerdir. Müteakiben encümen azalarına mevcut azanın ittifakı ile Hulusi Alkan ve Ahmet Avcı seçilmiştir."*[496]

10 Şubat 1960 tarihli haberde Elazığ Belediyesi olağan toplantısında ilginç bir olayın gerçekleştiği ifade edilmiştir:

> *"Mevcut Belediye Reisini düşürmek isteyen 27 üyeden 16'sı muhtelif içtimalar sonunda kararlarını açığa vurmuşlardır. Bunun üzerine ekalliyette kalan 11 üye durumun vahametini anlayarak mukabil tedbirler aramışlardır. Bunu da Ankara ile temasla bulunmuşlardır. Sabahlara kadar süren telefon muhaverelerinden sonra sabahleyin sokağa çıkanlar Belediyenin kordon altında olduğunu görerek şaşırmışlar ve şehri derhal bir örfi idare havası sarmıştır. İçtimanın yapılacağı saat 14.00'e doğru hava biraz daha ağırlaşmış, belediye meydanı ana baba günü halini almıştır. Tam bu sırada vali üyelere tebligat yaparak (havanı elektrikli olması dolayısıyla belediye meclisinde müessif hadiseler çıkmasını muhtemel gördüğünden tedbir olarak toplantıyı 11 Şubat'a) bıraktığını ancak bundan haberi olmayan reisin muhalifi 16 üye tam saatinde belediyeye gelmişlerse de meclis salonun kilitli ve polis kontrolü altında olduğunu hayretle görmüşler ve kararı öğrenmişlerdir."*[497]

"Bulanık Belediyesi" başlıklı haberde Bulanık Belediyesi şubat ayı toplantısının yapıldığı belirtilmiştir. Toplantıda yeni bir mahalle teşkilatının oluşturulduğu ve belediye başkan yardımcısı seçimi yapıldığı ifade edilmiştir: "Kasabada yeni gelen hemşerilerin sakin tutuldukları yeni bir mahalle teşkili ve adının da Cumhuriyet Mahallesi olması

[495] **Şark Telgraf**, 10 Haziran 1959, s.1.
[496] **Şark Telgraf**, 5 Ekim 1959, s.1.
[497] **Şark Telgraf**, 10 Şubat 1960, s.1.

kararlaştırılmış bulunmaktadır. Bu arada yapılan seçimlerde reis vekilliğine CHP li üye Murat Kasapçı seçilmiş bulunmaktadır".[498]

28 Temmuz 1960 tarihli haberde şehrin ihtiyaç maddelerinden olan yağ, peynir gibi yiyeceklerin dışarıya satışının belediye tarafından yasaklandığı duyurulmuştur. Kaçak yollarla bazı malların dışarı çıkarılmaya çalışıldığı, yakalanması halinde kanuni işlem uygulanacağı bildirilmiştir:

> *"27.07.1960 Çarşamba akşamı Varto ilçesindeki mıntıkadan dışarıya gidecek yağın haberini alan vilayetimiz belediye zabıta kontrolleri gece saat 20.30'da vasıtayla mahalline gidip kontrolleri neticesinde Varto kaymakamlığı tarafından müsaade edildiği görülmüş ve bundan böyle kontrollerin hızla devam edeceği gibi müsaadesiz yakalananlar hakkında kanuni muamele yapılacağı öğrenilmiştir."*[499]

27 Mayıs askeri darbesinden sonra Şark Telgraf'ta eski iktidar zamanında faaliyet gösteren Muş Belediyesiyle ilgili ciddi iddialar ortaya atıldığı tespit edilmiştir. 9 Ağustos 1960 tarihli haberde Muş ili Varto Belediyesinde çalışanların Varto Belediyesine ait olan paraları üzerlerine geçirdiği ortaya atılmıştır:

> *"Uzun zamandan beri Varto Belediyesinde bir takım yolsuzluklar olduğu şüyu bulmuş idiyse sakkıt iktidarın hamiyelerine mazhar olanların bu işlerde parmağı bulunduğu cihetle hadise dışarıya sızmamakta idi. 27 Mayıs inkılabından sonra yapılan tetkikatlarla ipuçları ele geçmiş ve evraklar üzerinde yapılan tahribatla büyük bir meblağın zimmete geçirildiği anlaşılmıştır. Hadisenin faili olarak yakalanan Varto sakıt Belediye azası Niyazi Yetkiner tevkif edilmiştir."*[500]

9 Ağustos 1960 tarihli "300 Belediyemizin Kasaları Boş Halde" başlıklı haberde ise eski iktidar zamanındaki belediyelerin kasalarındaki paraların tükendiği hatta belediyelerin borçlu oldukları söz konusu edilmiştir:

> *"Memleketin çeşitli köşelerinden gelen haberler sabık iktidar mensuplarının idare ettiği belediyelerin yüzde yetmişinin gırtlağına kadar borçlu olduğunu anlatmaktadır. Ekserisi ilçelerde ve bir kısmını illerde olmak üzere 300 kadar belediye iflas etmiş bir halde bulunmaktadır."*[501]

18 Ekim 1960 tarihli haberde İçişleri Bakanlığının şehirlerdeki belediye hizmetlerini azalmak amacıyla yeni tedbirler aldığı ifade edilmiştir. Alınan bu tedbirler şöyledir:

> *"Bu tedbirlerin başında şehirlerin yayılmaması gelmektedir. Bunun için büyük şehirler içindeki boş arsalar dolmadıkça şehir dışlarındaki ev inşası için*

[498] **Şark Telgraf**, 27 Şubat 1960, s.1.
[499] **Şark Telgraf**, 28 Temmuz 1960, s.1.
[500] **Şark Telgraf**, 9 Ağustos 1960, s.1.
[501] **Şark Telgraf**, 9 Ağustos 1960, s.1.

ruhsatiye verilmemesi düşünülmektedir. Sağlam binalara yeni katlar ilavesi de bu tedbirler arasındadır."[502]

21 Ekim 1960 tarihli haberde İçişleri Bakanlığının Belediye Kanunu'nda bazı değişiklikler yapacağı belirtilmiştir. Bunun için bakanlık tarafından özel bir komisyon oluşturulduğu ifade edilmiştir. Belediye Kanununda hangi konularda değişiklik yapılacağı açıklanmıştır: "Fiyat murakabesi, temizlik ve imar mevzuunda Belediye meclislerine geniş yetkiler verilecektir." [503]

"Belediye Bütçeleri Realiteye Uygun Olacak" başlıklı haberde belediye bütçelerinin hazırlanan yönetmeliğe göre düzenleneceği, yeni hazırlanan yönetmeliğe hangi şartlarda ve nasıl uyulacağı belirtilmiştir:

"Bütçelerin tanziminde riayet edilmesi gereken hususlar bu yönetmelikte bütün teferruatıyla izah edilecek ileride seçilecek belediye meclisleri de bütçelerin müzakere ve kabulünde bu yönetmelik dışına çıkmayacaktır. Belediyeler bundan böyle bütçelerine koydukları yardım ve iştirak ödeneklerini kanunların gösterdiği yerlere yatırmaya mecbur tutulacaklardır. İller bankasının belediyelerle münasebeti de yeniden tanzim edilecektir."[504]

[502] **Şark Telgraf**, 18 Ekim 1960, s.1.
[503] **Şark Telgraf**, 21 Ekim 1960, s.1.
[504] **Şark Telgraf**, 6 Aralık 1960, s.1.

SONUÇ

Matbaanın Osmanlı Devleti'ne Museviler tarafından 1492'de getirilmesinin ardından uzun uğraşlar sonucu alınan izinle 1727'de İstanbul'da ilk Türk matbaası kurulmuştur. 1831'de İstanbul'da II. Mahmut'un Takvim-i Vekayi'yi yayımlatmasıyla gazetecilik faaliyetleri başlamış 1840'ta çıkarılan Ceride-i Havadis, 1860'ta özel girişimle çıkarılan Tercüman-ı Ahvâl, 1862'de çıkarılan Tasvir-i Efkâr'la devam etmiştir. 1864'te yürürlüğe giren Vilayet Nizamnamesi'yle de her vilayette kurulması öngörülen matbaalarla resmi vilayet gazetelerinin yayın hayatına başladığı görülmüştür. Birçok yerin ilk kez gazete ile tanışmasını sağlayan bu gazetelerin, Türkçeyle birlikte yörenin yaygın olan ikinci diliyle de yayımlanması önem arz etmektedir.

Yerel basın, tarihimiz açısından dönüm noktası olan Kurtuluş Savaşı'nın başlamasından önce İstanbul, İzmir ve Bursa'da yayımlanan gazeteler dışında, Anadolu'da çıkarılan yerel ölçekli gazetelerin sayıca azlığı dikkat çekerken savaşın başlamasının ardından yerel gazetelerde sayıca artış yaşandığı tespit edilmiştir.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte önemli sorunlardan biri halkı bilinçlendirmek, ulusal ve uluslararası alanda yaşanan her türlü olayı aktarmak olmuştur. Teknolojinin günümüzdeki kadar yaygın olmadığı dönemde halkın her anlamda bilgi edinme talebini karşılama görevini yerel ve ulusal gazeteler üstlenmiştir. Ancak basın-yayın hayatı teknik bir altyapıyı gerektirmektedir. Bu teknik altyapıyı oluşturan matbaanın yaygınlaşmasıyla yayın organlarının yaygınlaşması doğru orantılıdır.

Muş özelinde basın-yayın faaliyetlerinin geç başlamasında pek çok neden öne çıkmaktadır. Bu nedenler arasında az gelişmişlik, okuryazar azlığı, teknik alt yapı yetersizliği sayılabilir. Teknik altyapıyı oluşturan matbaanın 1953 yılının başlarında kurulmasıyla yerel basının oluşumu noktasında önemli adımlardan biri atılmıştır. İlk matbaanın kurulmasından sonra ikinci matbaa Vahdettin Toplu tarafından kurulmuştur. Böylelikle Muş'taki yerel basının önemli yayın organlarından biri olan Şark Telgraf gazetesi de yayın hayatına başlamıştır.

Şark Telgraf, Demokrat Parti'nin iktidar olduğu 1956 yılında yayın hayatına başladığında imtiyaz sahibi olan Vahdettin Toplu'nun Demokrat Parti Muş İl Teşkilatında görev alması dolayısıyla gazete, Demokrat Parti yönetimine yakın bir çizgide yayın yapmıştır. Demokrat Parti yönetimi, yerel basının partinin güçlenmesinde oldukça önemli

bir role sahip olduğu düşüncesiyle bu yıllarda Şark Telgraf Gazetesi'ne destek olmuştur. Fakat Abdülhadi Toplu'nun gazetenin imtiyaz sahibi olmasının akabinde 15 Eylül 1959'da CHP Muş İl Başkanı seçilmesi ile birlikte gazete, CHP yanlısı bir çizgide yayın yapmıştır. Bu yayınlarına 27 Mayıs 1960 askeri darbesine giden süreçte de devam etmiştir. Gazetede siyasi gelişmelerin aktarılmasında yönetimin etkili olduğu görülmüştür. Fakat diğer gelişmelerin yazılmasında tarafsız olunmaya çalışılmıştır. İktidar partisi olan Demokrat Parti faaliyetlerinin bazı haberlerde övüldüğü bazı haberlerde ise yarı açık yarı örtülü şekilde eleştirildiği belirlenmiştir. Buna karşılık Cumhuriyet Halk Partisi faaliyetlerinin her haberde övülmesi dikkat çekicidir. Bu eleştirilerin 27 Mayıs askeri darbeden sonra daha da arttığı tespit edilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan 1950'li yıllara kadar CHP hükümetinin ülkeye ekonomik alanda çok fazla gelişme sağladığı, 1950'den sonraki gelişmelerin temelinin CHP hükümeti zamanında atıldığı ifade edilmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi ile Demokrat Parti iktidarda olduğu zamanlarda ülkenin ekonomik durumu ve hangi ekonomik yatırımların yapıldığı karşılaştırmalı şekilde haber konusu edilmiştir. Söz konusu bazı haberlerin dönemsel açıdan yanlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gazetede siyasi haberlerin yanı sıra sosyal, ekonomik, spor, eğitim, kültür, sanat, sağlık ile ilgili gelişmelere de oldukça geniş bir şekilde yer verilmiştir. Ekonomi haberler başlığı altında hem Muş ilinin hem de Türkiye'deki diğer illerin yol, su, elektrik, ulaşım, bayındırlık, gaz, yiyecek gibi ihtiyaçlarından bahsedilerek yetkililerden bu konularda çalışma beklendiği ifade edilmiştir. Özellikle Muş'ta gaz ile yağ sıkıntısının yaşandığı çokça vurgulanmıştır. Ayrıca sosyal haberler başlığı altında hem Muş'ta hem de ülke genelinde gerçekleşen ölüm, kaza, cinayet, intihar, gasp, kaçakçılık ve hırsızlık olaylarıyla ilgili haberler de yer almıştır. Bu tür haberlere bakıldığında sıradan insanlardan ziyade tanınmış ailelere mensup kişilerin haber konusu edildiği görülmüştür.

Şark Telgraf'ta eğitim, kültür ve sanatla ilgili haberlerin de çok fazla yer aldığı görülmüştür. Haber yazılarında öğretmenlerin öğrencilerin yetişmesinde çok önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmıştır. Hatta öğretmenlerin bilgisiyle halkı aydınlatılmasını sağlamak, okul aile işbirliğini oluşturmak, çocuk yetiştiriciliği konusunda anne ve babayı yönlendirmek amacıyla "Maariften Sesler" başlıklı sütun oluşturulmuştur. Okullardaki kütüphanelerin gerekli ihtiyacı karşılamadığı belirtilerek yetkililerden bu konuya çözüm beklendiği ifade edilmiştir. Muş Kültür Derneğinin, Türkiye Öğretmen Derneğinin ve

Okul Yaptırma ve Onarma Derneğinin yıllık kongreleri ve faaliyetleri yer almıştır. Önemli şair ve yazarların ölüm yıldönümleriyle ilgili haberlere yer verilmiştir. Sanatçıların edebi yönü, eserleri ve Türk edebiyatında ne kadar önemli bir yere sahip olduğu açıklanmıştır. Ayrıca bazı dergilerin temini ve halka ulaşmasında aracılık yapılmıştır. Aynı zamanda gazetede kitap tanıtımı yapılmış ve halka tavsiyelerde bulunulmuştur.

Bunun yanında gazetede hem Muş ili hem de Türkiye geneli eğitim-öğretim kurumlarıyla ilgili haberler de yer almıştır. Okulların ve üniversitelerin eğitim-öğretim faaliyetlerine ne zaman başlayacağı, öğrencilerin eğitim kurumlarına nasıl seçileceği, Muş ve diğer illerdeki okulların genel durumu, okulların öğrencilere nasıl bir eğitim programı ve yöntemi uygulayacağı, okullarda açılan kurslar, yapılan etkinlikler, sergiler, müsamereler, okulların öğrencilerin ihtiyacını karşılayıp karşılamadığı, yabancı dil eğitimi, yeni yapılan eğitim kurumları, okullarda uygulanan tatiller, öğrencilere yapılan yardımlar, okullardaki disiplin, üniversitelerin akademik kadroları ve eğitim programları gibi konular gündeme getirilmiştir. Eğitim kurumlarının öğrencilerin ihtiyacını karşılayamadığı, eksikliklerin çok fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eksiklikleri gidermek amacıyla hükümetin ve çeşitli derneklerin çalışmalarda bulunduğu belirtilmiştir. Yeni eğitim kurumlarının yapıldığı, öğretmen sayısının arttırıldığı ifade edilmiştir.

Ayrıca Muş'a ve diğer illere yapılacak hastaneler hakkında bilgi verilmiş, hastane imkânlarının yetersiz ve sağlık çalışanlarının hasta ihtiyacını karşılayamayacak kadar az olduğu vurgulanmıştır. Sağlık çalışanlarının sayısındaki yetersizlik sebebiyle birçok sağlık çalışanı alımının yapıldığı, sağlık çalışanı alımları için aranan nitelikler ve atamaların nasıl gerçekleşeceği haber yazılarına yansımıştır. Aynı zamanda oluşturulan "Tıp Köşesi"nde hastalıklar tanıtılmış, hastalıkların insanlara hangi yollarla bulaştığı ve hastalıklardan korunma yolları konularında halk aydınlatılmaya çalışılmıştır. Özellikle verem hastalığı ile ilgili çok sayıda haber göze çarpmaktadır. Muş'ta Veremle Mücadele Cemiyeti bulunduğu ve derneğin bu hastalıkla mücadele eden kişilere çeşitli yollarla yardım sağladığı da değinilen konular arasındadır. İnsan sağlığı ile ilgili haberlerin yanı sıra hayvan sağlığı ile ilgili haberlerin de yer aldığı tespit edilmiştir. Yeni çıkan hayvan hastalıkları, bu hastalıkların nasıl bulaştığı, tedavi yolları ayrıntılarıyla açıklanmıştır.

Futbol, voleybol, basketbol, güreş, kayak gibi spor dallarıyla ilgili haberlerin yer aldığı görülmüştür. Hem Muş hem de diğer illerde spor dallarıyla ilgili düzenlenen yarışmalar, maçlar, milli oyun festivalleri ve etkinliklerle ilgili haberlere yer verilmiştir. Spor kulüpleri ve kulüplerin yıllık kongreleri ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

Madenler, enerji kaynakları ve elektrik santralleriyle ilgili çok sayıda haber dikkat çekmektedir. Özellikle petrolün ülke ekonomisindeki önemine değinilmiştir. Fabrikaların kuruluşu, üretim faaliyetleri ve miktarları ile ilgili haberlere yer verildiği görülmüştür. Türkiye'de banka sayısının günden güne arttığı belirtilmiştir. Türkiye'de faaliyette bulunan 57 bankanın olduğu ifade edilmiştir. İthalat ve ihracatla ilgili haberlerin yayınlandığı görülmüştür.

Şark Telgraf gazetesinde hem Muş Belediyesi hem de Türkiye'deki diğer illerin belediyeleri ile ilgili haberlere de yer verildiği görülmüştür. Belediyelerin yaptığı ve yapmayı planladığı çalışmalar, belediye meclisi toplantıları, toplantılarda alınan kararlar hakkında haber yazıları tespit edilmiştir.

Ek olarak gazetede şiir ve fıkra edebi türleriyle ilgili örneklere yer verilmiştir. Bekir Sıtkı Erdoğan, Arık Ozan, Mehmet Akif Ersoy, Yunus Emre, Tevfik Fikret, Osman Nuri Türeli, Hekimoğlu Fikret, Mehmet Emin Yurdakul, Mustafa Arif Arık, Arif Nihat Asya, Mithat Cemal Kuntay, Azmi Güleç Derûnî ve Halis Akaydın'a ait olan şiirler yer alırken "Günün Fıkrası" başlığıyla özel sütunda her gün farklı bir fıkra yayımlanmıştır.

Şark telgraf gazetesi "Amacımız Hakkı Müdafaa ve Halka Hizmettir" sloganıyla, yayına başlamış, sonraki yıllarda sloganını "eğriye eğri, doğruya doğru" olarak değiştirerek uzun yıllar bu sloganla devam etmiştir.

Gazetede yer alan haber metinlerinde imlâ ve noktalama hatası yapıldığı görülmüştür. Bu metinlerden yapılan alıntılarda imlâ kuralları ve noktalama işaretlerinin kullanımı noktasında aslına uyulmuştur.

Özetle kapsamlı şekilde ortaya koyduğumuz bu çalışma göstermektedir ki dönemsel olarak yanlı haberlere imza atsa dahi Şark Telgraf, Muş ilinin 1958-1960 yılları arası tarihine ışık tutmaktadır.

KAYNAKÇA

Ataman, Bora. "Türkiye'de İlk Basın Yasakları ve Abdülhamid Sansürü**. " Marmara İletişim Dergisi,** Cilt 14, Sayı 14, 2009. https://dergipark.org.tr/en/pub/maruid/issue/447/3532 (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020).

Aydeniz Hediyetullah, "Tarihsel ve Literal Açıdan Yerel Gazetecilik", Gezgin Suat (ed.), **Türkiye'de Yerel Basın**, (1-27), İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2007.

Benek, Kazım. "Osmanlı İmparatorluğunda Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyete kadarki Gelişimi." **Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** Cilt 4, Sayı 6-7, 2016. https://dergipark.org.tr/en/pub/susbid/issue/26950/284243 (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020).

Çakır, Hamza, **Osmanlıda Basın-İktidar İlişkileri: Azınlık Basını, Türkçe Basın ve Dış Basın**, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2002.

Demir, Kenan. "Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler", **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** Sayı 5, 2014. https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TWpJeE9UZ3hNUT09 (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020).

Doğaner, Yasemin. "Hürriyet ve Modernleşme Enstrümanı Olarak Osmanlı'da Basın", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt 29, Sayı 1, 2012, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/623572. (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020).

Erdem, Beste Nigar, "12 Eylül İhtilali'nin Yerel Basının Haber Seçimleri Üzerindeki Etkisi: Hâkimiyet Gazetesi Örneği", Gezgin (ed), **Türkiye'de Yerel Basın,** (111-138), İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2007.

Gevgilili, Ali. **Türkiye'de Yenileşme Düşüncesi, Sivil Toplum, Basın ve Atatürk**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1990.

Gezgin, Suat, "Türkiye'de Yerel Basın"**,** Gezgin, Suat(ed.), **Türkiye'de Yerel Basın,** (177-196), İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2007.

Gezgin, Suat, "Yerel Basın ve Değerlendirme Ölçütleri", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,** 2012, Cilt 0, Sayı 7, https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22884/244789 (Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2021).

Girgin, Atilla, "Türkiye'de Yerel Basın ve Resmi İlan", Suat Gezgin (ed.), **Türkiye'de Yerel Basın (243-260),** İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2007.

Güreli, Nail, "Yerel Basının İşlevi ve Demokrasilerde Önemi", Gezgin, Suat (ed.), **Türkiye'de Yerel Basın,** (171-176), İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2007.

Haytoğlu, Ercan, **Denizli Basın Tarihi (1909-2009),** Ankara: Pamukkale Üniversitesi Yayınları, 2010.

Işık, Ümit, Nevzat Erdoğan, "Muş'ta Yerel Gazetecilik ve İlk Örnekleri", **Tarih ve Kültür Bağlamında Muş Uluslararası Sempozyum Bildirileri,** 10-12 Mayıs 2018, Muş; Arzu Güvenç Saygın-Mustafa Saygın (hzl), Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2019.

İnuğur, M. Nuri**, Basın ve Yayın Tarihi,** İstanbul: Der Yayınları, 2005.

İşler, Ahmet, "Osman Yüksel Serdengeçti'nin Muhalefet Anlayışı", **Tarih ve Gelecek Dergisi**, Cilt 7,Sayı 3, Aralık 2018, 162-180.

Kocabaşoğlu, Uygur ve Ali Birinci, "Osmanlı Vilayet Gazete ve Matbaaları Üzerine Gözlemler", **Kebikeç Dergi**, Sayı 2, 1995, https://kebikecdergi.files.wordpress.com/2012/07/13_birinci-kocabasoglu.pdf (Erişim Tarihi: 15 Nisan 2021).

Koloğlu, Orhan, **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1992.

Koloğlu, Orhan, **Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi,** İstanbul: Pozitif Yayınları, 2015.

Köseoğlu, Aslı, "Yerel Gazetecilik Bağlamında Dijital Ortamda Yayın Yapan Yazılı Basının İncelenmesi: Tekirdağ Örneği" **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),** Gazi Üniversitesi SBE, 2017.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Türk Basınının Doğuşu ve Gelişimi**, Ankara, 2011.

Nalcıoğlu Ulusoy, Belkıs, **Osmanlı'da Muhalif Basının Doğuşu (1828-1878),** İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2013.

Nalcıoğlu Ulusoy, Belkıs, "Türkiye'de Yerel Medya Çalışanları, Yerel Medyanın Sorunları ve Çözüm Önerileri", Gezgin, Suat (ed.), **Türkiye'de Yerel Basın, (197-209),** İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2007.

Özcan, Ali, "Serdengeçti Dergisi ve Siyasal iktidarla İlişkisi", **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi,** Cilt 2, Sayı 3, Mart 2014, 300-316.

Özkaya, Yücel, "Milli Mücadele Başlangıcında Basın ve Mustafa Kemal Paşa'nın Basınla İlişkileri", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 3, 1985. https://dergipark.org.tr/en/pub/aamd/issue/54970/753742, (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020).

Pınar, Mehmet, "Demokrat Parti'nin Muş Teşkilatlanması ve Faaliyetleri", **Asos Journal (Akademik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi)**, 2015, Sayı 21, https://asosjournal.com/index.jsp?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1032914090_966%20Mehmet%20PINAR.pdf&key=33490 (Erişim Tarihi: 02 Mayıs 2021).

Şark Telgraf Gazetesi, 200 ALF Ş14, Ankara: Milli Kütüphane.

Şeker, Kadir, "İnönü Dönemi Basın Hayatı ve 1948-50 Arasında CHP ile Muhalefet Arasında Basın Alanında Yaşanan Tartışmalarda Merzifon Örneği", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** Sayı 13, 2011. https://dergipark.org.tr/en/pub/sbe/issue/23189/247687. (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2020).

Topuz, Hıfzı, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi,** İstanbul: Remzi Kitabevi, 2014.

Topuz, Hıfzı, **100 Soruda Türk Basın Tarihi,** İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1973.

Uçak, Olcay, Abdi Erkal, "Osmanlı'da Günümüze Türkiye'de Yerel Basının Gelişim Süreci", **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi,** 2019, Cilt 12, Sayı 1 https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/42922/397938, (Erişim tarihi: 11 Nisan 2021).

Uykucu, K. Ekrem, **1919 'dan 1973'e Kadar Cumhuriyet Tarihi Ansiklopedisi,** Kervan Yayınları, İstanbul, 1973.

Yuca, İrşad Sami, Cumhuriyet Döneminde Muş'ta Basın Hayatı (1923-1960**), The Journal of Academic Social Science Studies,** Mart 2016.

www. tdk.gov.tr.

EKLER

Ek 1: Şark Telgraf 1958 Yılı İlk Sayısı.

SAHİPLERİ
Abdülhâdi ve Vahdettin Toplu

Yazı İşleri Mesul Müdürü
Abdülhadi Toplu

Telefon : 51

Şark Telgraf

Devlet Nüshası

GÜNLÜK SİYASİ DİNÜMAT TİRAZETİ

TARİHİ ... TEMMUZ 1956

AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA ve HALKA HİZMETTİR

Bak şu feleğin işine ayıya kaval çaldırır.

Atasözü

1 OCAK 1958 ÇARŞAMBA

YIL : 2
SAYI: 3/6

İdare yeri: Belediye Çarşısı No. 18 Muş
Baskı ve dizgi yeri: UOPLU MATBAASI

1957 Mali Yılı Muvazenei Umumiye Kanununa Bağlı (A1 A2) işaretli Cedvellerde Değişiklik yapıldı

Ankara (Ajans Ankara) 1957 Mali yılı Muvazenei Umumiye kanununa bağlı A/1/A/2 işaretli cedvellerde değişiklik yapılmış ve bazı kısımlardan alınan 188.500 lira başka kısımlara nakledilmiştir.

Bu değişikliğe göre Büyük Millet Meclisi aza harcirahlarından 72.000 lira parlamentolar arası Birliği türk gurubunun bizlik ve konferanslarına iştirak edecekleri harcirahlarından 90.00 lira tenzil edilmiş aza tahsisatlarına 72.000 lira 6835 sayılı kanun gereğince verilecek tazminatlara 30.0 lira meclis telefon masraflarına 25.000 lira temsil masraflarına 5.000 lira Türkiye büyük millet meclisinin davetlisi olarak memleketimize gelecek ecnebi misafirlerinin her çeşit ağırlanma masraflarına 28.000 lira ve çeşitli yardımlara 2.000 lira zam yapılmıştır.

Riyaseti cumhur için ayrılan çeşitli yardımlardan 9.500 lira yapıonarımı ve küçük yapılar tahsisatından 17.000 lira tenzil edilmiş zam yapılmıştır.

Bitliste bir Gazete kağıtsızlık Yüzünden Kapandı

Bitlis (Ajans Ankara) — Neşiriyatına atılalı iki ay olan Vilâyetimiz Dideban gazetesi 53 sayılı ve ilk Aralık 1957 tarihli nüshasında kağıtsızlık yüzünden artık çıkmıyacağını bildirmiştir. Bu vaziyette temin ettiği bir miktar kağıtla düne kadar neşriyatına devam eden Dideban gazetesi niyet neşriyatına muvafakat [illegible]

Ummanda ingilizlerle Milliyetçiler arasında Yeniden Başlıyan Çarpışmalarda Her iki tarafta zayiat verdi

Kahire (Ajan Ankara) — Maskost "Umman„ Bölgesinde milliyetçilerle İngiliz ve İmam kuvvetleri arasında tekrar çarpışmalar olmuştur. Dün başlayan ve zaman zaman devam eden bu çârpışmalarda her iki tarafta zayiat vermiş-

Libyaya Verdiğimiz silâhlar Resmi-geçitte tezahurata sebep oldu

Kahire (Ajans Ankara) — Libyânın istiklâlinin seneyi devriyesi münasebetile Tabulusgarp ta kral İdaresi Sunusi [illegible] huzurunda büyük bir resmi geçitte Türkiyenin libyaya hediye ettiği batar yalar geçerken halk tarafından büyük tezahürat yapılmıştır.

İLAHİ

Gariplik tuttu boynumdan,
Büker mevlâya mevlâ...
Gözüm her derdi göynümden,
Döker Mevlâya mevlâya...

Dolaştım beldeler, boylar
Urum, Türkmen, Arap köyler;
Pınarlar, çeşmeler, çaylar
Akar Mevlâya, Mevlâya...

İnândım, aşk-ı mutlak bir;
Gönül bir. sevgi bir, Hak bir;
Dilim doksan dokuz tekbir
Çeker Mevlâya Mevlâya...

İlâhi zincirim çözdür!
Kaçıp gitmem sözüm sözdür,
Benim hürriyetim gözdür;
Bakar Mevlâya Mevlâya

Musalla köşküdür karşın,
Nasibin üç buçuk arşın.
Hedefsiz kurtulan kurşun,
Seker Mevlaya Mevlâya...

Senin yurdun ırak illér,
Mekân tutmaz garip kullar;
Bekir var git bütün yollar
Çıkar Mevlâya Mevlâya

Bekir Sıtkı ERDOĞAN

23/01/2020

Ek-2: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlama Haberlerinin Yer Aldığı Şark Telgraf.

Şark Telgraf

GÜNLÜK SİYASİ 7 GAZETE

TESİS TARİHİ 12 / Temmuz / 1954
AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA VE HALKA HİZMETTİR

25 Nisan 1960 Pazartesi

Yıl : 3 SAYI 856 Sayısı: 10 Kuruş Baskı ve Dizgi yeri : TOPLU MATBAASI

23 Nisan Bayramı Neşe içinde KUTLANDI

Cumartesi günü Türkiyenin her tarafında olduğu gibi şehrimizde de 23 nisan bayramı neşe içinde kutlandı.

Havanın müsaadesine sağman saat 10 da başlayan merasimde okul öğrencileri koşuşmuş şiirler okunmuş ve geçit resmi ifa olunmuştur.

Bilahire geç vakitlere kadar davul zurna çalınıp milli oyunlar oynanmıştır.

Geçit Alanından bir görünüş

Tevfik Gür ilkokulu müsameresi

Dün gece saat 7 de kalabalık bir davetli topluluğu huzurunda verilmeye 7 de başlayan müsamere 9 da tehayyete ermiştir.

CHP Heyeti Döndü

Bir aydanberi Malazgirt teşkilatını kurmakla meşgul olan il başkanı Abdülhadi Toplu riyasetindeki heyet Cumartesi günü şehrimize dönmüşlerdir. Bu gezilerine ait intibalarını sorduğumuz il Başkanı demiştirki:

(Üç yıldanberi D. Parti iktidarının Vilayet yapacağız. Kasabayı imar ve ihya edeceğiz. Murat suyu üzerine köprü bırakacağız. Vaatleri ile oyaladığı Malazgirtli hemşerilerimizin arzusu üzerine buradaki teşkilatımızı faaliyetten müstağni bulundurmakta idik. Bu kere bu vaatlerin ne derece tahakkuk ettiğini mahallinde müşahede etmek üzere İl Sekretesimiz Hamdi celebi ve merkez ilçe başkanı Sami Öztürkle birlikte Malazgirde uğradık 5 yıldan beridir yapılsa ve atılsa dan derde şifa olacak bir eser meydanda göremedik. Bir çok köylere yapılan çeşmelerin yüzde seksenının harap olduğuna şahit bulunduk, bu çeşmelerin kabirden başka ortada bir şey göremedik. Halkın yakın alakasına mazhar olduk. Kurduğumuz teşkilatlar faaliyete geçtiler. Malazgirt ilçemiz teşkilatı tekviye oldu. Faaliyete koyuldu. Malazgirdin dörtde üçünün partimize müzahir olacaklarına kaniz İnşallah bu faaliyetimizden ibret dersi alacak olan D. Parti üç beş şahsa değil bütün Malazgirde ve köylerine hayırlı işler yaparda bundan sonra memnun eder. Bizim davamız Muş e diğer kazalarının ve Malazgirdin ihyası, imarı hakkını ve refaha ulaştırılmasıdır. Bugün iktidarda bulunan D. Partinin hizmet etmesi bizim de murakabemizi yapmamızdır. Elbetteki her müsbet icraatlarını takdirle karşılayacağız. D. Partinin noksanlarını veya ihmallerini de umumi efkâra açıklıyacağız. Malazgirdin umumi durumunu yazacağımız bir seri makale ile ilgililerin gözleri önüne sereceğiz. Malazgirtten memnun dönüyoruz. Bu vesile ile gazetemizin malazgirtlilere karşı duyduğumuz şükran duygularımızı iletmelerini rica ederim

—23 NİSAN—

Bu gün yirmi üç nisan
Çoluk, çocuk, genç kızan
Eğleniyor durmadan
Çünkü 23 nisan

Bindokuzyüz yirmide
Kuruldu Türkiye'de
Büyük Millet Meclisi
Atatürk'ün izinde

Yıllardır Anamızın
Sözünü tutuyoruz.
Gece gündüz durmadan
İzinden koşuyoruz

Zıpla hopla koş atla
Gülüp eğlen çocuğum
yaşamak senin hakkın
Zira şehit oğlusun

Bu gün biraz küçüksün
Birgün olur büyürsün
Kalbindeki imanla
Varını düşünürsün

Kalem tutan ellerin
O gün silah tutacak
Her şehidin kanıyla
Bir vatan sulanacak.

Tayfun Ahisha

3. HAÇLI SEFERLERİNDE Dönen Entrikalar

TEFRİKA No 32 Yazan Necati Kotan

SARHOŞ

—Ey büyüklerin en büyüğü..

Şairle dalkavuk, artık prensi şöhretle çıkarmak için birbirleriyle yarışa başlamışlardı.

—Bütün dünyadaki prenslar senin ayağın tozunu silemezler. En kahraman kumandanlar senin kılıcın önünde eğilirler.

İtalyalı markiz, şairle dalkavuğu avuçlarını patlatırcasına alkışlıyordu.

Şair tekrar başladı.

—Evet.. Ey yüksek kumandan!.. Belki seninle boy ölçüşecek adam daha doğmamıştır.

Karşında kimse amma hiç kimse

Burada sesini biraz daha yükselterek ilave etti.

—Hatta İngiliz kralı bile baş kaldıramaz.

Dalkavuk sözü kesildi:

—Kendisine Aslan Yürekli adını veren Rişar, senin yanında ey muhteşem prensim! bir tilki gibi kalır.

Bu sözler, meclisde soğuk bir tesir yaptı.

Ağır başlı davetlilerden bir kaç kişi Rişar'a karşı açıkca meydan okunmasını doğru bulmuyarak şairle dalkavuğu susturmak istediler.

Dalkavuk dedikki:

—Hayır!.. Susmuyacağım. Rişar kim olıyorki, müttefik ordusunun tepesine ingiliz bayrağını dikiyor? Burada İngilizlerden fazla Almanların ve Avusturyalıların sözü geçmelidir.

İngiliz bayrağı yerine Alman ve Avusturya bayrağı bulunmalıdır!..

Şair Dalkavuğu alkışladı.

—Bravo!. Çok doğru söyledin müttefikler karargahında prensimizin bayrağı dalgalanmalıdır.

Dalkavuk Hafifçe mırıldandı:

—Peki amma, Alman bayrağını orayа kim dikebilir.?

Şair atıldı:

(—Devamı Var)—

Tashih

Davacı Bitlisin Hersan mahallesinden olup muşun kültür mahallesinde ikamet etmekteidler. Davacı Hamdi oğlu Nazire oğlu Çetin, Metin, Tuğtekin ve kızı sevim'in (Çıldavuğ) olan soyadlarını kardoğan olarak tashih ederler.

Ek-3: 27 Mayıs Askeri Darbesinden Sonra Yayınlanan Şark Telgraf.

Şark Telgraf

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

TESİS TARİHİ 12 / Temmuz / 1956
AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA VE HALKA HİZMETTİR

İdare yeri: Belediye çarşısı Nu: 18 Muş Telefon: 51

28 Mayıs 1960 Cumartesi

Yıl : 3 SAYI 882 Sayısı: 10 Kuruş Baskı ve Dizgi yeri : TOPLU MATBAASI

Demokrasinin içine Düştüğü Buhran ve Son Müessif Hadiseler Dolayısiyle ve Kardeş Kavgasına Meydan Vermemek maksadı ile, Türk Silahlı Kuvvetleri 27/5/1960 Gece Yarısından itibaren idareyi ele aldı.

En Kısa Zamanda Milleti seçime götürecek bir kurucu Meclisin kurulması Tarafsız ve adil bir idare altında Eşit ve Dürüst bir seçimin yapılması, Seçimlerde Kazanacak olan partiye idarenin devredilmesi Başlıca gayedir

Memleketimizde idareyi Garnizon Kumandanlığı ele almış ve halkımız bu idareye Müzaheretini ifade etmiştir.

Dün sabah şehrimizde erken saatlerden itibaren radyolarını açanlar Türk Silahlı Kuvvetlerinin tebliğini büyük bir inkisab içinde dinlemişlerdir. Türk Milli Marşları ve hamasi şiirlerle bezenen sözler arasından Türk Milletine aşağıdaki tebliğler yapılmıştır.

Türk silahlı kuvvetleri Türk vatandaşlarını radyoları başına davet eder. Türk silahlı Kuvvetleri dün gece yarısından itibaren idareyi ele almıştır. Garnizon Kumandanlarına Vilayet idarelerini ele almaları rica olunur. Anonsları arkasından bu hareketin mana ve maksadı Türk Milletine izah edilmiştir.

Bugün demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hadiseler dolayısiyle ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadiyle, bugünden itibaren Türk silahlı kuvvetleri en kısa zamanda milleti seçime götürecek bir kurucu meclis kurmak maksadiyle muvakkat idareye el koymuştur. Silahlı kuvvetler milletin ve yabancı dostlarımızın emniyetini tekâfül etmiştir.

Türk milletinin her zaman güvenine mazhar olan Türk silahlı kuvvetleri partilerin üstü partiler üstü adil bir idarenin nezareti altında yapılacak adil, tarafsız ve serbest seçimle kazanacak olan partiye idarenin devredileceğini ifade edildikten sonra bu müddet içinde hangi partiye mensup olursa olsun, kim olursa olsun herkesin kanun ve hukuk prensipleri içinde eşit muameleye tabi tutulacağı ifade edilmiş ve vatandaşlardan itidal ve sükûnet ricasında bulunmuştur.

Kara, Hava ve deniz kuvvetlerinin müştereken yaptıkları bu inkılâp hareketinde hiç bir kan dökülmemiştir. Vuku bulan inkılâp hareketi halkımızın memnuniyetini mucip olmuş, vilayetimizin halkı Garnizon Kumandanlığının emirlerine memnuniyetle imtisal etmiş ve vazifelerinde kolaylıklar sağlamaya amade bulunduklarını Belediye reisi ve siyasi partı mümessilleri vasıtasiyle Garnizon Kumandanlığına ulaştırmışlardır.

Şehrimizdeki normal hayat devam etmektedir. Aylardanberi çekilmekte bulunan huzursuzluğun yerini Türk Ordusuna olan şükran ve iman duyguları bir kere daha almış bulunuyor.

MUŞ GARNİZON KUMANDANLIĞININ 1 NUMARALI TEBLİĞİ

1— Muş vilayet hudutları dahilinde sıkı idareyi ele almış bulunuyorum.

2— Sükûnet devam teşkil müddetçe hiç bir tahdit ve yasak koymuyorum.

3— Normal günlük hayatın sükûnetle devam etmesini ve vatandaşlarımın işleri ve gündelik ile emniyetle uğraşmalarını rica ederim.

Garnizon Kumandanı
Kur. Albay
Refik Kurttekin

MUŞ GARNİZON KUMANDANLIĞININ 3 NUMARALI TEBLİĞİ

1— 27 Mayıs 1960 saat 20 den itibaren gece sokağa çıkma yasağı konmuştur. Bu yasak gece saat 20 ile 4 arasında tatbik edilecektir.

2— Gündüz saatlerinde herkesin işleri ile güçleri ile meşgul olmasını toplulük göstermemesini ihtiyaç dışında sokağa çıkılmamasını sayın halkımızdan rica ederim.

Garnizon Kumandanı
Kur. Albay
Refik Kurttekin

MİLLİ BİRLİK KOMİTESİNİN DÜN GECEKİ TEBLİĞLERİNDEN

MECLİS FESHEDİLDİ

Milli Birlik Komitesinin 19. numaralı tebliği ile B.M.M.'si fesh edilmiştir.

İLİM HEYETİ

Anayasa tadil projesini hazırlamak üzere İstanbul rektörü Sayın Sıddık Sami Onarın riyasetindeki ilim adamlarından müteşekkil bir komisyon kurulmuştur.

İNÖNÜ ve ARKADAŞLARI

Sayın İnönü ve arkadaşları sıhhat ve selametteirler.

TAYİNLER

Ankara valiliğine Tümg. Genaral İrfan Başkuş

Ankara Emniyet umum müdürlüğüne Tümg General Muammer Ülgen

Jandarma umum Komutanlığına Nezihi Fırat tayin edilmişlerdir.

Devamı Sayfa 8'de

İdareyi Or. General Gürsel ele Aldı.

Milli birlik komite başkanı ve Türk Silahlı Kuvvetleri Başkumandanlığına Sayın Or. General Cemal Gürsel getirilmiştir.

Ankarada Silahlı kuvvetlerce Muhafaza altında bulundurulan Devlet ve Hükûmet mensupları:

Sayın Reisicumhur
Meclis Reisi
Dahiliye Vekili
M..İ Hekili
Nafıa Vekili
Ticaret Vekili
Gümrük ve İnhisarlar Vekili
Adliye Vekili
Erkanı Harbiy yi U Reisi
K.K. Kumandanı
Örfi İdare Kumandanı
Jandarma Umum Kumandanı

Başvekil ve Maliye vekili muhafaza altına alındı

Başvekil Adnan Menderes ve Maliye Vekili Hasan Polatkan'ın takısı ile Kütahya yolunda yakalanarak Ankara'ya getirilip ve diğer Vekiller gibi muhafaza altına alındıkları Milli birlik kumandanlığınca bildirilmiştir.

Ek-4: 10 Kasım 1960 Şark Telgraf

Devlet Nüshası

Şark Telgraf

HAFTALIK

10 KASIM 1960 Perşembe

İdare yeri: Belediye çarşısı No: 18 Muş
Telefon: 31

TESİS TARİHİ 13 / Temmuz / 1954
AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA VE HALKA HİZMETTİR

Yıl : 4 SAYI 1013 Bayası: 10 Kuruş Basım ve Dizgi yeri : TOPLU MATBAASI

Ulu Önder Atatürkü

Ne Mutlu Türküm Diyene

Abdülhadi TOPLU

22 Yıl evvel böyle bir gün ve böyle bir sabah bizim kuşak; boynu bükük yollara dökülmüş, büyük Milletimizin sırasına karışmış, göz yaşlarını bir sonbahar yağmuru gibi akıtmıştı.

Onun Türkülerini öykülerini dinleyerek büyüyen bu kuşak her geçen yıl onun büyüklüğünü daha yumuşak sesiyle anladı. Onun neden ölümün içinde onun ardından yandığını idrak etti.

İkinci Cihan harbinin hanımanlar yıkıp dürten kudretli zamanlarında (onun olmadığı) temennilerinin dudaklardan kalplere neden hoşalmakta olduğunu öğrendi. (Var) yada (yok) olmanın sırrını onda, onun eserlerinde ve onun ülkücünde gördü. Bu ülkü ve hüviyetle dört elle sarıldı. O Milletinin kalbinde tahtını kurmuş, İdealiyle Milletine ışık olmuştu. Bu ülkü ve ışık (Şarktan bir güneş gibi medeniyet alemine doğacak) tı. Bunu Medeni alem bir kere daha görecektir.

Onun izinde onun ülküsü peşinde yıl rüyenler, ikinci cihan harbi bedbahtlığından Milleti kurtarıktan sonra, İnkılâpların son hâlkası olan Demokratik İdarenin gerçekleştirilmesi yolunda faaliyetlerini hızlandırdılar. 1950 de medeni aleme hakikaten Türk Milletinin medeni vasfını bir kere daha göstermiştir. Ne yazıkki, Türk Milletinin ve onun ulu önderinin gösterdiği ülkünün neticesi olarak başa'dığı bu zafer, Yeni İktidarın büyüklüğü bir meğelomani hastalığına düşüp kıldı. Bu büyük işi bu küçük boşların istimal etmiyeceğini zaman ortaya koydu. Her geçen yıl biraz daha millet yolundan döndürüldü. Başta olanlar Millet idare eden liderler vasfını bırakıp, çete idare eden komiteciler halini aldı. Atatürk eserleriyle, Ülküsü ile unutulmak istendi Millet Kalkınma edebiyatı temaşeleri içinde, işte ve dışta itibarını kaybetmiş bir halde uçarım kenarına getirilip bırakılmıştı Hak, Adalet, Mü savat. Vatandaşlık, kardeşlik mevhumları birer serap olmuş Millet adeta kendi kendinden şüphe etmeye başlamıştı. (Biz böyle bir milletmiyiz) diye

Milletin ruhunu saran karanlık sadece Atatürk gün'erinde bir matem havası yaratmıyor. Milli bayramlarında böyle matem havası bürüyordu. Atatürkün (ile matem havası bürüyordu. Atatürkün (k tidara sahip olanlar gaflet delâlet ve hatta hiyanet içinde bulunabilirler) ihtarı bir an da bütün Türk semalarını doldurdu. Ümveratesi ile, gençliği ile, ordusu ile Türk Milleti bir Milli kıyam yaptı. 27 Mayıs sabahı Türk Milletinin büyüklüğü bütün cihanca bir kere daha kabul edildi.

O kurtuluş günü, Hak, Adalet, Hürriyet, İnsanlık, Kardeşlik mevhumlarını 22 yıl evvel bugün, Türk Milletinin ruhunda, vicdanında mekân bulmuş Atatürk adiyle Türk ufuklarında yeniden gördük O bu milletle inanmış onun vefalı sinesine atılmıştı Bu Millete onu layık olduğunu bir kere daha ispat etmişti.

Bugün onu anarken, bir matem havası içinde değil, Tıpkı eskisi gibi o başımızda, eserleriyle, ülküsüyle, gençliği ile Milleti il beraber yeni ufuklara doğru dolu diz gün giderken görmenin bahtiyarlığı ve bayramı içindeyiz Ruhunu taziz ehiyet, ölümde minnetle eğiliyoruz ve konçerimizin bütün gürü il haykırıyoruz. Ne Mutlu Türküm diyene.

Ben 1919 da Samsuna çıktığım gun elimde maddi hiç bir kuvvet yoktu
Yalnız Büyük Türk milletinin asaletinden doğan ve benim Vicdanımı doldıran yüksek ve sarsılmaz bir kuvvet vardı. İşte ben bu ulusal kuvvete, bu Türk milletine güvenerek işe başladım.

K. Atatürk Mart (1927)

G A Z İ

Geç kalmış olanlar da bu gün bilmeliydiki,
Gazinin ufuklardan uzanmış elidir ki,
Toprakları tarihimiz coğrafyama soktu.
Bir gün ki Vatandır diyecek bir köşe yoktu.
Gitmişti vatan, kalmış olan: dağlı, denizli,
Yer nâtıksız, koskoca çok mesyetsizdi.
Göklerden o el inmemiş olsaydı, muhakkak,
Fertin gece göz nûru döküp ördüğü bayrak,
Ay yıldızı göğsünde kararmışı da bezdi.
Bin fırtına kopsaydı temevvüç edemezdi
Geç kalmış olsa varsa evet bilmelidir ki,
Gazinin ufuklardan uzanmış elidir ki.
Toptan verilen şeyleri bir bir geri aldı;
Türkün kaca tarihi bu gün yokus masaldı.

MİLLETÇE ANIYORUZ

Bundan 22 yıl evvel 10 Kasım 1938 de ebediyete intikal eden, Türk Milletinin kurtarıcısı, Cumhuriyetin banisi ve İnkılâpların öncüsü büyük Mustafa Kemal Atatürkün ölüm yıl dönümü dolayısiyle Türkiyenin her tarafında olduğu gibi yurdumuzda bir hafta devam edecek olan anma töreni tertip edilmiştir.

İlk Tören Lisemiz tarafından bugün saat 9 da şehir stadında yapılacak, Lise müdürü öğretmenler ve öğrenciler bu törende Atatürkün muhtelif yönlerdeki şahsiyeti üzerinde duracaklardır. Müteakip günlerde, sanat okulu, Alay, ilkokullar ve Belediyemiz tarafından törenler yapılacaktır. Bu törenlere bütün halk davetlidir.

Gazetemiz Ulu önderin Manevi huzurunda huşu ile eğilir ve Allahtan rahmetler diler.

Türk Gençliğine HİTABE

Ey Türk Gençliği!

Birinci vazifen, Türk İstiklâlini, Türk Cumhuriyetini ilelebet muhafaza vemüdafaa etmektir. Mevcudiyetin ve istikbalin yegâne temeli budur. Bu temel senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek dahili ve hariçi bedhahların olacaktır. Bir gün istiklâl ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmiyeceksin. Bu İmkân ve şerait çok nâmüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kasdedecek diş anlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir gaddiyetin mücessemi olabilirler. Cebren ve hile ile aniz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vehim olmak üzere nemelle kötin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hatta hiyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini mustazilerin siyasi emelleriyle tevhidedebilirler. Millet, fakr'ü zaruret'için de harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk İstikbâlinin evlâdı! İşte bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

K. Atatürk
Nutuk'dan (1927)

Ek-5: 1960 Yılı Şark Telgraf Son Sayısı.

24 Mart 1961 — Devlet Nüshası

Şark Telgraf

SAHİBİ ... Yazı İşleri Müdürü ... Abdülkadir Topbaş

İdare yeri: Belediye çarşısı Nu: 18 Muş Telefon: 51

TESİS TARİHİ 13 / Temmuz / 1954
AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA VE HALKA HİZMETTİR

31 ARALIK 1960 Cumartesi

Yıl : 4 — SAYI 10 4 — Sayısı: 10 Kuruş — Baskı ve Dizgi yeri : TOPLU MATBAASI

Ulay: ‹Demokrasi düşmanlarının köküne sülfürik asit döktük› dedi

Milli Birlik Komitesi ile Kabine Müşterek Bir Toplantı Yapmıştır

Ankara' (Özel) — Milli Birlik Komitesi ile Bakanlar Kurulunun mütad haftalık müşterek toplantılar komite binasında yapılmıştır.

Bu arada, her zamanki neşesiyle komiteden çıkan Ulaştırma Bakanı Şefik Ulay (Neler yazalım paşam?) şeklindeki soruya şöyle cevap vererek arabasına binmiştir. (Demokrasiyi bombalamak istiyenlerin kökünü sülfürik asit döktük.)

Kapıdan sezai Okanla birlikte en son çıkan İçişleri Bakanı Muhkerrem İhsan Kazıoğlu görüşmeler hususunda aynı şeyleri söylemiş ve bu arada Akşam gazetesi muhabirini arayarak geçenlerde çıkan resimalı yazısı için nezaketle bulunmak diğer gazetelere: (Akşam gazetesinin bu yazısından dolayı esef duyduğumu aynen yazın, Yazın kendilerini protesto edeyim. yüzümü fotoğrafdan neden sakhyayım bir suçum mu var?) demiş?

Şark Telgraf Gazetesi yazı işleri Md.

Yeni Yıl dolayisiyle aşağıdaki temsilcilerinin muhterem gazeteniz vasıtasiyle aziz Muşlulara ihlâğını rica ederim.

Aziz Muşlu hemşehrilerimin yeni yıllarını tebrik eder, şahsi ve memleket işlerinde, aile yuvalarında saadetler diler, 1961 yılının hayırlı ve öğürlü olmasını candan temenni ederim,

31/12/1950
Vali ve Belediye Başkanı
Ahmet Gümüşlü

Hemşehrilerimizin yeniyılı Kutlu olsun

Geçen yılların acı ve tatlı günleriyle baş başa kalan hemşehrilerimiziu 1961 yılını kutlar, işlerinde başarılar dileriz.

Şark Telgraf

Petrol arama işlerine 340 milyon lira harcanıyar

Ankara' (T.T.) Memleketimizde petrol aramalarına hızla devam edilmektedir. Mevsimin kış olmasına rağmen araştırma sahalar da faaliyet durmamiştir. Esnebi şirketlerin petrol arame faaliyetlerinde kullanmak üzere memleketimize ithal etikleri malzeme ve sair kıymetlerin yekünü, memleketimizde çalışmaya başladıkları tarihten 1958 yılı sonuna kadar 171 milyon liraya ikna 1959 yılı sonunda bu miktar 340 milyon liraya baliğ olmuştur.

1959 yılı sonuna kadar memleketimizde Yapılan aramalara ve tesviyehane işlerine tahsis olunan paraların yekünü ise 370 milyon liradır Petrol aramalarına Şirketler mayeclarının tahsis ettikleri pa ların yekünü ise 31 milyon lira civarındadır

Türk Gücü Hakkında söylenen BÜYÜK SÖZLER

Derleyen Hikmet Aslanoğlu

Bir ingiliz subayının Fikirleri

Kırım Muharebesinde silistre'de bulunmuş olan bir ingiliz subay'ı şuları yazıyor

Türklerin tehlikeye karşı gösterdikleri o soğukkanlığı kayıtsızlığa hayran Olmamak kabil değildi. "Düşmanın ateşinden korunmak şartiyle ancak iki kişinin çalışabileceği açık cephede siper kazarken beş dakika da üç er vurulup düştü. Her ölenin yerine hemen öna en yakın er geçti. Bu ileri atılan er esnasında olan arkadaşının elind n kazmayı çekiyor, sanki köyünün tenha bir yolunda bongluk kazıyormuş gibi sakin ve pervasız siper kazmağa başlıyordu.

Sakın Kesme

Mehmet Emin Yurdakul

Ey hemşeri! Sakın kesme, yaş ağacın balta vuran el olmaz;
Na, kütükler!... Nice yıldır, biçbirine kervan gelmez, kuş konmaz;
Bunları kes, o baltanla bu çürümüş ağaçları yere ser

Bak, sizin köy şu yemyeşil koruluğun gölgesinde ne güzel!
Gönülleri açmadadır, yapraklarını arasından esen yel

Yazık, günah olmaz mı ki, çıplak kalsın, bu zümrüt yurt, bu sizin yer?

Hem dünyada en birinci borç değil mi her kula
Bir tohumu fidan yapmak, fidanı da bir orman?

Eğer böyle olmasaydı' ne kalırdı oğulda, cMirasını arttıra diye ağıt veren atalardan?

Sakın kesme, her dalından bir güzel kuş versin;
Sakın kesme, gölgesinde yorgun çiftçi dinlensin;
Sakın kesme, şu sevimli köye kanal, kol gersin;
Sakın kesme, azın vatan gündan güne senlensin!..

Ek-6: Adnan Menderes, 25 Nisan'da Kore Başşehri Seul'de Olacak Manşetli Şark Telgraf

7 Ekim 1958

SAHİB
Yazı İşleri Mesul Müdürü
Abdülhâdi Toplu

Adare yeri: Belediye Çarşısı No. 18 Muş
Telefon: 51

Şark Telgraf

BUNLUK SİYASİ, SEMBİSİ GAZETE

TESİS TARİHİ 13 /Temmuz/1956
AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA ve HALKA HİZMETTİR

16 NİSAN 1958 Çarşamba

YIL : 2 SAYI: 476 Sayısı: 10 Kuruş Baskı ve dizgi yeri: TOPLU MATBAASI

Adnan Menderes, 25 Nisanda Kore Başşehri SEUL'de olacak

Kore Hariciye Vekâleti Tarafından Yapılan Resmi açıklamaya göre, Menderes ve Kore Cumhurreisi S. Rhee, iki memlekete ait hususatı görüşecekler

SEUL'de yapılacak görüşmelerin, Orta ve Uzak Doğu'daki an-tikomünist cephelerin kuvvetlendirilmesi meseleleri etrafında cereyan edeceği alâkalılarca haber veriliyor

Seul (aa) — Dong-Yang ajansı bildiriyor. Kore Hariciye Vekâleti tarafından yapılan resmi bir açıklamada, Türkiye Başvekili Adnan Menderesin 25—28 Nisan tarihleri arasında Seul'u ziyaret edeceği bildirilmektedir.

Hariciye Vekâleti sözcüsü, Türkiye Başvekili Adnan Menderes ve Kore Cumhurreisi Singman Ri'nin iki memleketi alâkadar eden meseleleri görüşeceklerini söylemiştir.

İyi haber alan müşahitler, Başvekil Menderes ve Kore Cumhurreisi Singman Ri arasındaki görüşmelerin Orta ve Uzak Doğudaki anti-komünist cephelerin kuvvetlendirilmesi etrafında cereyan edeceğini belirtmektedir.

Kore'nin Ankara Büyükelçisi İl Von Çung'un ziyaret ile ilgili hazırlıklarda bulunmak üzere Seul'e geleceği de bildirilmektedir.

GÜNEY KORE GECESİ

Siyasal Bilgiler Fakültesi Talebe Cemiyeti tarafından dün Güney Kore Büyükelçiliği ile müştereken bir Güney Kore gecesi tertip edilmiştir.

Fakülte konferans salonunda yapılan toplantıyı başta Milli Müdafaa Vekili Etem Menderes olduğu halde Güney Kore Büyük elçisi Ekselâns İlkvon Chugh, profesörler, generaller ve çok kalabalık bir öğrenci kitlesi takip etmiştir.

Ankarada bir boru Fabrikası tesis edilecek

Ankara çimento şirketi eternit boru fabrikası kurmağa karar vermiştir. Bununla ilgili çalışmalar hızlandırılmıştır. Yapılacak olan bu fabrika 40 milimetre çapından 150mm. çapına kadar muhtelif eb'adda borular imal edecek ve bu suretle köy su tesisleri de dahil olmak üzere boru ihtiyaçını karşılıyacaktır. Çok ucuza çıkacak bu borular aynı zamanda hafif olduğundan nakli imkânları da kolay olacaktır. Boruların yüzde 80kısmı çimento ile yapılacaktır. Bu suretle boruların ham maddesi de yurdumuzda istihsal edilmiş olacaktır.

Erzincanın imarı mevzuu ele alındı

Bir müddetten beri Erzincan Belediye heyeti Erzincan imarı ile ilgili olarak Hükûmetle müteaddit temaslar yapmış ve nihayet bu mühim mevzu Sayın Başvekile aksetmiştir. Adnan Menderes Erzincanda öteden beri bir ihtilaf konusu olan Eskişehir Yenişehir münazaasını hükûmetçe kökünden halledilmesini emretmiş ve bunun üzerine imar ve Nafia Vekâletleri Erzincan şehir planının yeniden ele alınıp hükûmetçe tatbik sahasına konulmasına karar vermişlerdir.

Bu mesut neticeden sonra Belediye heyeti Erzincana avdet etmiştir.

Eskişehirde oto lâstiği kaplama Fab.sı

Eskişehir Otomobil lastiği kaplama fabrikası kurmak üzere tanınmış iş adamlarından Muhiddin Büyükaslan ve Mustafa Basmaz bu işle ilgili olarak pek yakında Almanyaya gideceklerdir.

Müteşebbüslerini bu yoldaki çalışmaları bilhassa şoförler tarafından memnunlukla karşılanmıştır.

Akaryakıt Teneke kaplarına zam

Bölge Ticaret müdürlüğü İstanbul Vilayetine bir yazı göndererek akar yakıt teneke fiatına bir lıralık bir zam yapıldığını bildirmiştir.

Evvelce satış fiatı 150 krş. olarak tesbit edilmiş bulunan akar yakıt teneke kapları 15 Nisandan itibaren 250 üzerinde muamele görecektir.

BUGÜN

Yavuz Selimin padişahlığı

O. BOZKURT

Şehzade Selim, babası Bayezit 2. yi hal edip tahta çıkabilmek için Edirneden İstanbula yürümekteyken, Çorlu civarında babasınının ordusu ile karşılaşmış ve mağlup olarak kaçmıştı.

Şehzade Korkut, Selimin taht peşinde olduğunu öğrenince gizlice İstanbul'a gelip yeni çerilerle iltica etmişsede, onların Yavuzu istemelerinin önüne geçememiştir. Saray şehzade Ahmed'i padişah olarak düşünüyordu. Bunun üzerine yeniçeriler saray önünde bir nümayiş tertipliyerek Selimi istediklerini ilân edip kendisini davet etmişlerdir.

İşte Yavuz Sultan Selim 446 sene evvel bugün 16 Nisan 1512 de İstanbul kapılarına gelmişti.

İsviçreliler Mayıs memleketimize gelecek

Güreş Federasyonu İsveçliler karşılama yapmak üzere, bir müddetten beri yapmakta olduğu temasa İsveç güreş federasyonundan müsbet cevap gelmiştir. Bu cevapta İsveçliler Mayıs ayında memleketimize geleceklerini bildirmişlerdir.

Sinek yemiş!..

Adan —Üç liseli genç sinek yeme bahsi ne girişmişler, bunlardan Seçkin isminde-ki genç, bir porsiyon keşkülün içerisine 10 sinek karıştırarak yemiş ve bahsi kazanmıştır.

Fitreleri mizi Çocuk E.

Kurumuna verelim

RAMAZAN 26

Ek-7: İstanbul'un 505. Fetih Yıldönümü Konulu Şark Telgraf.

7 Ekim 1956

Devlet Nüshası

Şark Telgraf

GÜNLÜK SİYASİ, EKONOMİK YAZGİBİ

TESİS TARİHİ 13/Temmuz/1956

AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA ve HALKA HİZMETTİR

29 MAYIS 1958 Perşembe

VII. 2 — SAYI: 511 — Sayısı: 10 Kuruş — Baskı ve dizgi yeri: TOPLU MATBAASI

İstanbul'un 505nci Fetih yıldönümü

FATiH'in Büyüklüğünü Yücelten Saik

Yazan T.-oğlu Abdulhâdi

İki cihan serveri, Allahın Mahbubu, Peygamberimiz, Efendimiz Hazreti Muhammed (A.S.) m, ihtifalarına mazhar olmuş, Fatihler Fatihi Sultan Mehmed Han'ın tasvirinden söz açmak istiyorum.

Zihni ve Batınî ilimlerle kudretini per edemiş bulunan büyük şahsının bu vasfından ehemmiyetle bahsetmeğe değildir.

Dostları kadar, düşmanlarımızda akıllarından durdurarak tetkik fikirleri, esrarlı feraseti, dehşet ifşirli, parlak adaleti, tasavvuf terbiyesi ile beşeri ihtiras ve içaplarına hükmetmeyi öğrenmesindendi. Kendisine bu mümeyyiz vasıfları kazandıran saikten bu Fetih gününde bahsetmek elbetteki bizim için en mühim meseledir.

Fatih için tasavvuf "d n duygusunun, fikir ölçülerinin, san'at ihtirazının, zihnin tenevvüs etmiş evveli illetin bir sentezi ve dünyalarına yükseliş" dir.

Hocası Akşemseddin'in irşatları ile, aşkı ve imanı nisbetinde istikâle kavuşacağı, izafi hürriyetten, mutlak hürriyete erişeceği hakikatına inan getirdikten sonra sultan, bu büyük anlayış mertebesine ulaşmıştı.

Zira; Hakkın vücudunun her şeyin mebde, menşe ve müntehası olduğunu bilen mutasavvuf için hürriyet, "ferdî ve insiyakî kuvvetleri külî iradenin potasında eritip, külliin emri yapmak ve fenafillah sonra kavuşulan bekâ ile, yeni iman ve aşk ahlâkı ile yeniden dünyaya dönmek" tir ki; işte cemiyetler ve kavimleşmişse, yokluktan sonra varlığa ermiş bu sistem ve karekter sahiplerinden kazanmıştır.

Hint tasavvufu gibi, nirvanaya erip dün'dan el ayak çekenin dünyayı artık kaybetmiş olmaz, Hıristiyan tasavvufu gibi, bir ahiret sayesine duyanarak, dünya hayatında tam bir fail bir işlerik aramamak inancı, hayatın bütünü ile alakalı bir dünya görüşünü, bir felsefe sistemini hayatın ta kendisi yapan Fatih'in ailesi tasavvufu karşısında mum ışığının güneş karşısındaki acizlik mukayese etmek mümkündür.

Allah sevgisi ile insanlık aşkını bir biri içinde eriterek ortaya atan islâm tasavvufu Fatihler, halkı kula bir eğitmiş, tarih içinde bir vahdet anlayışı ve aşk ahlâkı ile insanlara emsalsiz bir sevgi dökmüş, ve kendini onların hizmetine emrine tahsis etmiştir. Hürriyet kavramının müşahhas bir örneği olarak, evvela nefsini kendi tehlikesinden kurtarıp, emniyete kavuştuktan sonra, cemiyetin merkez yerine geçip oturmuş ve fi sebi-illah mücahit olmuş.

Mücahit demek, saldırıcı ve muharip demek değildir. Sistemli ve metotlu bir gaye etrafında toplanan, cihadları, hedefleri emniyete almış bir ülke içinde başlayan duygu ve fikir, savaşı idi. Memleketin içinden dışa taşan bu cihad seli, kâh fikir, kâh yürüyüş, kâh hat, kâh tezhip, kâh kubbe olarak oluş

—Sonu Sayfa 4'de—

Kutluluma Merasimi

İstanbul fethinin 505. yıl dönümü dolayısiyle bugün saat 13 de Lise gençleri bir kutluluma töreni tertip etmiş erdir. Bu tö rende günün manası gençler tarafından anlatılacak ve şiirler okunacaktır.

Bu hatırlamadan dolayı gençlerimizi teşrik eder, istikbalin kendilerini için bugünün manasa kadar u'vî olmasını temenni ederiz.

Mudurnu yu sel bastı

Mudurnu—Yağmur başlayan şiddetli yağmur yarım saat içinde bir afet şeklini almış ve bu yüzden Kaynana ve Kazat dereleri taşarak şehri seller kaplamış tır.

Civar köylerden pazar için gelenlerin malzemeden bir kısmı sel ler sürüklemiştir. Ayrıca yağmur bir sebebi fındık büyüklüğünde dolaya çevirmiş ve bundan zehre ve meyva bahçeleri zarar görmüştür. Hükûmet binası ve ceza evinin alt katlarını da su basmıştır. İnsanca zayiat yoktur.

Şarkı Roma İmparatorluğuna hatime çeken bugünün gerek islâm aleminee ve gerekse beşeriyet tarihince önemi büyüktür.

Büyük islâm Peygamberinin bir hadisi şerifi ile fethiniı müslümanlara vaad buyurdukları İstanbul Türklerin eline geçmekle Avrupa kapıları islâm ordularına ve islâm fikriyatına açılmakla kalmadı. Orta zamanı kapıları kapanarak yeni zaman kapıları açıldı.

Bu vesile ile her yıl İstanbulda kut kutlanmaya başlanan bu günde bütün müslümanlar şadumanı içindedirler. Allah Türkün ve islâmın göz nuru olan ve Hz. Peygamberin iştiyakla alınmasını arzu ettiği bu şehri kem gözlerden hıfzeylesin ve Türk Milletinin sancağını semalarında ebedi kılsın.

Ankara ve İstanbulda Zelzele

Ankara—Samsun ve Ankara'dan dipden gelen orta şiddetli bir yer sarsıntısı kaydedilmiş, fakat herhangi bir hasar vukua gelmemiştir.

Meteoroloji Umum Müdürlüğünden verilen malûmata nazaran Samsundaki zelzele 16.20 de Ankaradaki zelzele ise 16.23de vukua gelmiştir.

FETiH Marşı

Yelkenler biçileceK, Yelkenler dikileceK;
Dağlardan çektirdim kalyonlar çekileceK,
Kelpetenlerle surun dişleri çekileceK...

Yürü hâlâ ne diye oyunda, oynaştasın
Fatih'in İstanbulu' fethettiği yaştasın.

***

Sende geçebilirsin yardan, anadan serden;
Seninde destanını okuyalım erberden...
Haberin yok gibidir taşıdığın değerden...

Elde sensin, dildesen; gönüldesin baştasın:
Fatih'in İstanbul'u fehettiği yaştasın.

***

Yüzüne çarpmak gerek zemanenin fendini;
Göster; kaboran sular nasıl yakar bendini
Çocuk görme, hor görme delikanlım kendini.

Şu kırık ahdeyi yükselteceK taştasın;
Fatih'in İstanbulu fethettiği yaştasın.

***

Bu kimpler Fatih'tir Selim'dir Süleyman'dır,
Şu mihrap Semseddin, şu minare Sinan'dır...
Haydi artık uyuyan destanını uyandır...

Bilmem neden gündelik işlerle telâştasın?
Kızım sende Fatih'ler doğuracak yaştasın.

***

Delikanlım işaret aldığın gün atanlsın
Yürüyeceksin Millet yürüyecek arkandan...
Sana selâm getirdim Uzunbalı Hasan'dan

Sen ki burçlara bayrak olacak kumaştasın;
Fatihin İstanbulu Fethettiği yaştasın.

***

Burak boruk saatler yalan yalnız işlesin;
Çelebiler çekilip barınklarda kışlasın!
Yürü aslanım, Fetih heyecanlığı başlasın!

Yürü, hâlâ ne diye kendinle savaştasın.
Fatihin İstanbul'u Fethettiği yaştasın.

Arif Nihat ASYA

BUGÜN

İstanbul'un Fethi

Orhan BOZKURT

İkinci Murad 1451 yılında öldüğü zaman, yerine henüz 21 yaşında bulunan oğlu II. Mehmet (Fatih geçti. II. Mehmetten evvel İstanbul Türkler tarafından 5 defa muhasara edilmiş fakat fethi mümkün olmamış. Bunu duyan ve bilen II. Mehmet in de en büyük emeli İstanbulu fetletmek bin senelik Doğu Bizans İmparatorluğuna son verip İstanbul surlarında Türk bayrağını dalgalandırmaktı.

Fatih Sultan Mehmet İstanbulu muhasara etmiş zaman ilk iş olarak Bizanslıların komşu devletlerle denizden olan irtibatlarını kesmek oldu. Çünkü Bundan evvelki muhasaralarda yalnız karadan irtibat kesildiğinden, Bizanslılar Balkan devletleri de denizden ashaymış böylece Osmanlılara karşı mukavemet göstererek şehri müdafaa etmişlerdir.

Zaten 1453 muhasarasında Balkan devletleri Bizansa yardım edecek durumda değildiler. Bunlar daha önce Varna ve Kosova meydan muharebelerinde çok ağır bir şekilde mağlûp edilmişlerdi.

Buna mukabil yalnız Akdeniz Hıristiyan devletlerinden yardım gelmeği mühtemel olduğundan II. Mehmet bu yardımlara mani olmak için donanmasının çoğunu Çanakkale Boğazına yerleştirmiştir.

Böylece İstanbul muhasarası 52 gün devam etmiş bu arada birçok savaşlar olmuştur, ama bu savaşların en mühimi 28 Mayıs 29 Mayıs bağlıyan gece yapılmış ve Türklerin zaferiyle sona ermiştir.

İşte hiç bir padişah ve İmparatora nasip olmayan İstanbul fethi II. Mehmed'e nasip olduğundan kendisine "Fatih" ünvanı verilmiştir. Tarihte bin senelik doğu Roma İmparatorluğunu yıkan, Orta Çağı kapayıp yeni çağı açan bu zafer, 65 sene evvel bugün 29 Mayıs 1453 te kazanılmıştı.

Ek-8: 30 Ağustos 1958 Şark Telgraf.

Devlet Nüshası

Şark Telgraf

GÜNLÜK SİYASİ, HUKUKİ VE HABER GAZETESİ

TESİS TARİHİ 13/Temmuz/1956

AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA ve HALKA HİZMETTİR

30 Ağustos 1958 Cumartesi

YIL 3 SAYI: 53 Sayısı: 10 Kuruş Baskı ve dizgi yeri: TOPLU MATBAASI

30 Ağustos Zafer Bayramı Münasebetiyle

Necdi KOTAN

30 Ağustos 1922 - 30 Ağustos 1958

Büyük Zaferin 36. Yıl Dönümü Milletimize ve Ordumuza Kutlu Olsun

MEDENİ BERK'Mİ KALEME ALDI?

iktisadi Kalkınma

CHP Araştırma ve Dökümantasyon Bürosu

(Geçen sayıdan devam)

GERİ TEPEN SÖZDE KALKINMA

Yaman'ın İstifası

Yıldırım Gibi Geçti

Ek-9: 29 Ekim 1958 Şark Telgraf

Şark Telgraf

29 Ekim 1958 Çarşamba

Cumhuriyet Bayramı Kutlu olsun

Cumhuriyetin 35. inci dönümünü Mes'ut inkişaflara sahne olması dileğile kutlarız

Diyarbakır belediyereisi Düştü

MEHMET AKİF'DEN

İstanbulda ... Ayda beşbin kişi C.H.P. ye Geçti

Öğretmens... okul kapandı

Ek-10: Siyasi Haberlerin Yer Aldığı Şark Telgraf.

Şark Telgraf

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

Tesis TARİHİ 13/Temmuz/1956

AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA ve HALKA HİZMETTİR

Sayısı: 10 Kuruş

Baskı ve dizgi yeri: TOPLU MATBAASI

3 Kasım 1958 Pazartesi

YIL : 3 SAYI: 635

Hürriyet Parti ile Cumhuriyet Halk Partinin Birleşmesi

Çelikbaş, birleşmenin C. H. P. adı altında olacağını belirtti ve D.P. yi şiddetle tenkid etti

Cumhurbaşkanlığından ayrılan İskender Mirza Türkiye'ye yerleşecek

İskender Mirza'nın istifası Washington'da endişe uyandırdı

Eksiltmeye konulan Gazete ilânlar!

1958 Nobel Fizik armağanını üç Rus Fizikçisi aldı

Ek-11: Üçüncü Yılını Tamamlayan Şark Telgraf.

3 Kasım 1959

Devlet Matbaası

SAHİB ve Yazı İşleri Müdürü Abdülhâdi Toplu

İdare yeri: Belediye çarşısı Nu: 18 Muş

Telefon: 51

Şark Telgraf

GÜNLÜK SİYASİ DEMOKRAT GAZETE

TESİS TARİHİ 13 / Temmuz / 1956

AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA VE HALKA HİZMETTİR

15 Temmuz 1959 Çarşamba

Yıl : 3 SAYI : 729 Sayısı: 10 Kuruş Baskı ve Dizgi yeri : TOPLU MATBAASI

Gazetemiz Üçüncü Neşir Yılını Tamamladı

13. Temmuz. 1956 Yılında tesis olunup 14. Temmuz. 1956 da neşir âlemi arasına katılan gazetemiz dün üçüncü yılını doldurup dördüncü yılına girmiş bulunuyor. İlk yılını emeklemekle geçiren gazetemiz ikinci yılında büyük bir gelişme göstermiş ve efkârı umumiyenin takdirini kazanmışken Basın kanunlarının arkasına sözlerini

maddeleri, ilan tevzi hadeki müsavatsızlık ve kâğıt, malzeme fiatları artışı karşısında 1. Kasım. 1958 yılından itibaren günün intişar mecburiyetinde kalmıştır. Bu mecburiyete rağmen hak bildiği yolda dönmeyen ve umumi efkârın tercümanı olmaya gayret sarfeden gazetemiz her ay yaptığı zararın tesellisini aranan hüviyeti ile telâfi etmektedir. Ve bütün bu memleket ufuklarında halkın, adaletin, insafın namı gibi mevcudiyetinde bir bayrak gibi dalga

lanacağına kani olan gazetemiz şevkle, heyecanla vazifesini ifa ya devam edecektir.

Günün Yazısı

4. Üncü Yılın Eşiğinde

Abdülhâdi Toplu

Geçen yıl üçüncü yıl çalışmalarını ferahla yapan gazetemiz, muhtelif sakıncalar neticesi Kasım 958 de günlük hüviyetini muvakkaten günaşırı yapmak zorunda kalmış ve 4. ncü yılına bu hüviyetle girmiş bulunuyor Bir çok vilayetlerde emsali gazetele in ida ne hayat edememesine mukabil ayda en muktesit bir tarzda 900 lira gibi bir masraf altında Şark Telgraf ortada kalmamak suretiyle intişarını tatil etmemiş ve efkarı umumiyenin arzusuna tercüman olmaya çalışmıştır.

Memleketimizde D.P. iktidarıyle gelen Demokrasi anlayışındaki aksaklıklar vesaitle gazetecilik anlayışı da büyük bir buhrana gitmektedir. Sırf iktidarın iktidar mensubu olanların davulunu çalıp, resmi ilanlardan müstefit olmak arzusu ile çıkmak bir gazete için gaye olunca o gazeteden umumi efkâra tercüman olmak ve bahusus demokrat bir ülkü hayatında bizzarure bulunmasını beklemek muhali istemek olur. Bizce bu sakıncaların ve gidişin önlenmesi için, ilânlar memurunun bir adil esasa ircası gerekmektedir, Bu günün ve yarının iktidar sandalyesinde oturanların elinde bir yem vasıtası olmaması işinde en çıkar yolu resmi ilânların Devletin resmi gazetesinde intişarının sağlanmasıdır. O zaman bir vilayette gazete olmaya hak bulunmayan ve sırf menfaat için çalışan gazetelerin ortadan çekilmesi ile hakiki gazete hüviyetini taşıyan gazetelerin de alacağı ilânlarla halkın tevecüh ve alakasıyla tutunduğunu görmek mümkün olacaktır. Vilâyetimizde evrakı matbuanın bu hakı işini bulunmayışı, hakiki gazete olmak yolunda çalışanların müzaharetten mütaffi bulundurulması ve bilakis ilân almak için çıkan gazetelerin desteklenmesi emsali gazeteler gibi bizimde çalışmamızda en büyük mani teşkil etmektedir. Bu manilerin bir gün izale olunacağı kanaati ile Allahtan bizlere memlekete nafi olma ve hak ve hakkaniyet le hizmet etme imkânını nice yıllar müyesser kılmasını niyaz eyleriz.

Sivasta vuku bulan kazada

On kişi öldü sekiz kişide ağır yaralı

Sivas— 10 kişinin ölümü ve 8 kişinide ağır yaralanmasiyle sonuçlanan feci bir tren kazası olmuştur Sivastan Kayseri istikametine gitmekte olan 783 nolu mal şandıfa (Yük) katarının durmadan geçtiği Kayseri istikametinden gelmekte olan 766 numaralı marşandizle, Sivasa 14 kilometre mesafede Soğutluhan civarında şiddetli bir şekilde çarpışmıştır, Çarpışma sonunda personel şefi Osman Özcan Mehmet Kurtuluş, Turan Kuş ve hüvi yetli tesbih edilmeyen 7 zabıta derhal ölmüş lerdir. Personelden Katar şefi Hasun Akın 2 ayağı kesilmiş olup durumu ağırdır Gene personelden

Mehmet Akıncılar, Abdullah akça, İsmail aslıhan ile çobanlar Osman Elbistan, Bekir Süleyman Mehmet Beş, Hasan Avcı, ağır ve yaralı olup hastanede tedavi altında bulunmaktadırlar. Bu gün ölenlerin cenazeleri bayraklarla sarılı olarak bando ve fakatinde büyük bir kalabalığın katıldığı bazın bir törenle toprağa verilmiştir.

Pakistanda sel

Karaçi— Beş günden beri aralıksız yağan yağmurların sebek olduğu su baskınları yüzünden sayısı edec Karaçide 12 kişi ölmüştür.Pencabın bütün kuzey bölgesi su baskınlarına uğramıştır. Karaçide bugün yağmur durmuş ise de böyle devam etmek tedir. Kuzey doğuda ki 150 bin nüfuslu Saalkot şehri tamamiyle sular altındadır. Karaçi ise memleketin diğer bölgelerinden tecrit edilmiş halde dir. Çünkü, kuzeye giden tek yol yağmurlar yüzünden istifade edilmez durumdadır

C.H.P. İl Başkanlığından

Partimizin tertip ettiği Eğya Piyango Biletinin 4 Temmuz 1959 günü keşidesi tekarrür etmekteki, kimya vilayetlerden iade biletler gelmediğinden, bu biletlerin celbi ile katî hesabın alınması mümkün görülmediğinden keşide tarihi hisatur 30. Agustos 1959 gününe talik olunmuştur. İlgililerce duyurulur.

Milliyetçiler Beş Kızıl Çin Uçağını Düşürdüler

Taipey— Milliyetçi Çin Savunma Bakanlığından bildirildiğine göre Macu adaları gurubu güneyin de vukua gelen bir çarpışma sırasında milliyetçi Çin uçakları dört Mig—17 uçağı düşürmüştür. Diğer bir Mig—17 de, uçak savar bataryaları tarafından düşürülmüştür.

Milliyetçiler kayıp vermemişlerdir.

Kavga

Diyarbakır Çermik ilçemizin kafkö yu ile siverekin hep köylüleri arasında bir sınır ihtilâfı yüzünden üç saat süren bir mücadeleye olmuştur. Sebebi bir şekilde yapılan bu kanlı müsademede üç kişi yaralanmıştır. Jandarma müfrezelerin haberine hâdise gittiği bulunmaktadırlar.

Topluğne

Gülünç Hakikatler

941 yılından beri, Topluğne namı müstearî ile muhtelif dergi ve gazetelerd ve iki yıldan beridir gülünç hakikatler sütunu a yazdığımız yazılara rağmen Yeni Zafer imle bizlere ilgisi bulunmadığını ve namı müstearimizi de kullanmaya kanuna yetkili olmadığını bu zatı muhteremlere duyurmaktan sıkılmıyoruz. Aklımıza gelen bir fıkrayıda nakletmeden geçemiyeceğiz. Bir sofi, (bilgi ve marifet yönünden bir adamı tavsif edecek şöyle bu yarmıştır. Falan kimse ikrambılır. Sofrası açıktır. Fakat sofra sahibi değildir, ve ilave eder, Efendi, kendi müsafir hanesinde dervişler için sofra kurarken onların tuleybisi olduğunu bilmezse sokak çocuğundan farksızdır.) bunca cömertliğe katlanacak derecede kâmil olmadığımızda bilinmesi gerekir.

Ek-12: Malazgirt Zaferinin 888. Yılı Kutlamalarıyla İlgili Şark Telgraf.

Şark Telgraf

GÜNLÜK SİYASİ, HABERLER GAZETESİ

TESİS TARİHİ 13 / Temmuz / 1954

AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA VE HALKA HİZMETTİR

26 Ağustos 1959 Çarşamba

Yıl : 3 SAYI : 746 Satışı: 10 Kuruş

Baskı ve Dizgi yeri : TOPLU MATBAASI

Bugün Malazgirt Zaferinin

888. Yıl Dönümü Kutlanacak

Bugün Malazgirt Zaferinin 888. Yıl dö

888 Yıl Sonra

Abdülhâdi Toplu

Bugün Malazgirt zaferinin 888. Yıl dö

nümüdür. Koca Bizans imparatorluğunu Türk

ordularının önünde mağlup ve Anadolu yay

larını kapısını bu ordulara açan büyük za

fetin tes'idi yeni nesillere mazinin mefahir

dolu destanlarını anlatmaktadır.

Milletleri ayakta tutan Tarih şuuru böy

le günlerde kendini gösterir. Böyle günlerde

günlük kavgalardan uzaklaşılır. Böyle gün

lerde tarihin ardına kucaklaşır.

Büyük Selçuk imparatorluğunun kurucu

hükümdarı Alparslan Koca Bizans imparatoru

Romen Diyojen'e bu günde Askeri, siyasi

İdari üç ders vermiştir. Bu dersler nesilleri

mizin bunalım his alemine böyle günlerde ol

sun bir ışık tutarsa ne yazar? Bu tarihi ders

lerden biriciği, Türk Milletinin 200.000 bin

başlık bir ordusu 50000 bin kişilik bir haha

rist gurubu ile mağlup ederek keşfiyeti

dir. İkincisi, mağlup olduğu kimseler karşı

sında muzaffer Türk hükümdarının, devlet

edir. Zira mağlup Romen Diyojen Alpars

lan önünde:

-Söy Allahın büyük sultanı diye dua gel

me istemiş, büyük hükümdar: Bu sözlü

nerede sende kalleş yapılmaz, beş riyetin

Rabbi olan Allaha yapılır, diyerek o gün

den itibaren insanın insana olan hayasiyet ve

şerefinin değerini cihana göstermek istemiştir

Onbeşi tarihi dersler ki hükümdar arasında

ki şu muhavere dir. Alparslan sorar

— Beğ siz beni esir etseydiniz ne yapardı

nız?

— Hiç şüphesiz öldürtürdüm.

— Ya benim size ne yapacağımı zannedersiniz

— Ya öldürtürsünüz, yahut at kuyruğuna

bağlatıp sürdürüm diye dolaştırırsınız.

Koca Alparslan güler ve ilave eder

— Siz Türkü tanımamışsınız. Siz mağlup

olan düşmana fenalık yapmağa bugün onu

rumuzu, istediğimiz zaman gömleklerimize

dokuyabiliriz. Ve bir kaç gün sonra inşaal

tot bir çok sikkeler Bizansın yolunu tutar

Kahramanlık, fazilet, insanlık Adalet duy

guları içinde zamanlara hükmetmiş duygu

larla dolu dev'ar fetihmiş Büyük Türk Milleti

nin ahfadı olarak bugün Malazgirt zaferinin

888. yıl dönümünü kutlarken bu tarihi gü

nün zaman denilen canavarın dişleri arasın

da maddede ve manada ruh alemimizde yı

kıcı gelen saldırılar fikirlerde yaratılığı inşa

yapan inşası yolunda bir neşteri milli ola

rak kabul ediyor ve bu münasibi cevidasi i

çinde Malazgirt zaferinin Türk Milletine ve

Malazgirtlilere kutlu olmasını diliyoruz.

nümüdür. Bu vesile ile Vilayetimiz ve kaza merkezlerimiz günlerdenberidir bir kanşıklık hamlesi için de idiler. Valiyet Valiv Mahmut Belek Kaza kaymakamlarına ve Nahiye müdürlerine verdiği emirle köy muhtarları top latılmış, bu muhtarların köylerindeki bir kaç kişi ile malazgirte buluşmaları istenil miş ve Devlet vasıtaları köylerde dolaşarak tek tek bütün köylerin malazgirtte toplanma

larına büyük bir gayret sarfedilmiştir. Sayın Reisi Cumhur Celâl Bayarla Adnan Menderesinde iştirak edecekleri bildirilen Malaz girt zaferi kutlanmasında Askeri geçit resmi yapılacağı ve ayrıca bugünde Malazgirte inşaat takarrür eden 550 evin temellerinin atılacağı bildirilmektedir. Şimdiden vilayetimiz ve bazı kazalardan heyetlerin Malazgirde gittiği öğrenilmiştir.

Rus Hududunda bir Türk Öldürüldü

Şehrimize gelen haberlere göre Kars ili nin dışında bir sınır hadisesi olmuş ve rusla tarafından mitralyöz ateşine tutulan dört Türkün biri ölmüş diğer bir vatandaşımızda ağır şekilde yaralanmıştır.

Ankara ve Karstaki resmi makamlarla yapılan temasa göre hadise Posof kazasının çeşmi budat köyünün yaylalarında meydana gelmiş olduğu halde ölen ile yaralanan arasında ne gibi farklarda olduğu henüz araştırılmaya devam edilmekte ve bu hususta kesin bir bilgi elde edilememiştir. Köylüler ot biçmeye devam ederken bir kaç kişinin birden ateş etmeleri üzerine bu hadisenin meydana geldiğini söylemektedirler.

Bağdat Paktının Adı CENTO Oldu

Haber aldığımıza göre, Bağdat Paktı Konseyi Genel Sekreterliği bugün yayınladığı bir tebliğde paktın isminin değiştirilmiş olduğunu bildirmiştir.

Böylelikle paktın ismi Merkezi anlaşması CENTO olarak değiştirilmiş bulunmaktadır.

Zayi

Muş trafik bürosundan almış olduğum 17-6-958 gün ve 13 sayılı Faytön ticil cüzdanım ile trafik ruhsatnamemi zayi ettim. Yenisini alacağımdan eskisi hükümsüz dür.

Mahfuz İra

Zayi

25-9-958 gün ve 21 sayılı, Muş trafik bürosundan almış olduğum At arabası Ehli yetnamemi zayi ettim.

Yenisini alacağımdan eskisi hükümsüz dür.

Edip İris

Mekkede Binlerce Hacı vefat Etti

Şam— Şehrimize çıkan (Al Nasr) gazetesi nin Suudi Arabistan muhabirinin bildirdiği göre, bu yıl hac mevsiminde Mekkede hüküm sürmüş çok şiddetli sıcaklardan dolayı Birleşik Arap Cumhuriyeti, Sudan, Irak, Endonezya Pakistan ve Habeşistan'dan gelen binlercehacı hakkın rahmetine kavuşmuştur.

Hacılar tarafından takibedilen yollarda hararet derecesi 65 derece civarında bulunmaktaydı.

Malazgirt Şairi Önünde

Bakıyorum da zamana hükmüm etmem
Bakıyorum düşlere sarılan bir gibisin;
Gülşende nice aşık sözü mahcup temiz
Hepsinden nerde, neden bugün yoksun bilsem?
Nice esirler gördün, irkilmeden seyrettin,
Eski ordularını, sultanlarını metin?
Bugün nerdesin, neyle bir şiirle dinlesin
Dökülmüşüm bir değil, bin sağır sazda, inçin
Neden bu sessizliğin, bu sağır sazda, inçin
Bir kitabın bile yok sen okumak için
Şimdi bile sinenden taş vermemekçün inat
Kabrin mevcut olacak dinsiz de ehinat
Gelen seni görecek, sinen gülecek sana
Her gün ölmeğime inatsızlık yıklasa
Hayır; vermelisin sen sırrını mecbulluğun
Artık bilinmelidir ne zaman ne olduğun
Şahidi olduğun o Alparslan ve Diyojen
Mazur gör senden eğer istiyorsam bedi ben
Her taşındaki gücün eşti bir nesnesi var
Yok Koca Mehmetçik cengaveri senin duvar
Kaç dilber dudağını sularla serinletti?
Kim bilir ne türküler gezindi başlarında
Nice şiirler gezindi kişnide, bahrında
Öyleyse bugün neden hemdert olamıyoruz.
Çağların sesini hiç sendeci olamıyoruz.
Bu gün anlamasan ve bilinmesen ne çıkar
Göğsünde binle aşkın, gönülmüş şehidin var

Osman N. Türeli

Ek-13: Eğitimle İlgili Haberin Yer Aldığı Şark Telgraf.

Devlet Nüshası

Şark Telgraf

GÜNLÜK SİYASİ DEMOKRAT GAZETE

İdare yeri: Belediye çarşısı Nu: 8 Muş Telefon: 51

TESİS TARİHİ 13 / Temmuz / 1956

AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA VE HALKA HİZMETTİR

2 Eylül 1959 Cuma

Yıl : 3 SAYI : 701

Sayısı: 10 Kuruş

Baskı ve Dizgi yeri : TOPLU MATBAASI

Tehlikeli bir oyun

Cevdet Karlıdağ

Siyasi havanın her zamandan ziyade vu zuh ve ayadata muhtaç olduğu bir zamanda D Bakır D P toplantısında İbrahim Arvasın artık C.H.P. sini kapatılması lüzumu hakkın da ihtarası sürdüğü mütalaanın akisleri siya si alanda bir infial ve hayret uyandırmaktan geri kalmamıştır.

Ayni şekilde adet ve ananeye bağlı insanların yaşadıkları bir memlekette birlik ve be raberlik esasına dayanması lazım gelen bir varlığın hak ve haysiyetine hürmetin ifadesi olarak D P nin şiarında yer alan hususiyet, zaruna bedel muhabbet anlarına yer verilmesi icap ederken demokrasi zihniyetiyle bağdaşmasına katiyen imkan olmayan böyle bir dü şüncenin siyasi bir mahfel toplantısında ileri sar vezrevaz istidadına göstermiş olması ka dar memleket mukadderatını tehlikeye sürük leyen bir hadise olamaz.

Esasi unsurlardan biri olarak inkılabı koruma vazifelerini deruhte etmiş ve memle kette ana muhalefet partisi mevkiinde bulun muş olan C.H.P. nin tenkit ve murakabe gö revini kullanmakta ki hassasiyetine tahammül kudretini gösteremiyen iktidar partisinin kendi mevcudiyetini muhafaza bakımından böyle bir çerçeve tevessül etmiş olacağına ih timal vermemekle beraber bunun aksini ka bul etmek, Atatürk inkılabına yönelttiğimiz kü tü bir kastın sarih bir ifadesini teşkil edece ği rahatlıkla ortaya devam edegelmekte bulu nan mücadele neticesinde benliğini kavramış bulunan Türk milletinin böyle bir hadiseye tahammül edebileceğine imkan ve ihtimal ta savvur edilmez.

İsbat hakkının tanınmadığı ve insan haklarının en belirgin unsurunu teşkiyan söz, ya yazı, ve düşünce hürriyetini hiçe sayan en şiddetli baskıların hüküm sürdüğü ve çeşitli cezaların fütursuzca tatbik edildiği bir zaman da kalem erbabının büyük bir inat ve ısrarla gütüşmüş oldukları mücadele safhalarının artık tığı cehalet, C.H.P. nin feshine kalkışmak gi bi pek ihtiyatsızca bir hareketin ne gibi bir akibeti davet edebileceğinin kuvvetli bir de lilidir.

Meşrutiyet devrinin en şiddetli mücade lelerine sahne olan istiklal ve terakki fırka sıyle, hürriyet ve itilaf fırkası arasında devam etmiş bulunan ihtilaf beklenmedik büyük fe laketlere müncer olduğu halde muhalefet par tisinin feshi yoluna gidilmemiş ve tam bir murakabe hakkı tanınmış iken bugün halk ek seriyetiğile idare edilmekte bulunan bu mem lekette güç birliğinin teşekkülüyle halk ekse riyetini kendi saflarında toplamış bulunan H.P nin feshinden bahsetmek kadar abes bir şey ve hatta hadmaşınaslık olamaz.

Anayasa hükümlerine hürmet ve riayet vazife edinmiş bulunan bir muhalefet partisinin feshi gafletine kapılmış olan bir iktidar p sözü kendi kendini fesh ve ilga kararına varmış olacağı basit et ve fatanet erbabının teslim edeceği hakikatlardan biridir.

Bu günün ve bu devrin teşkilatına gö re tek parti sisteminin dönme bir diktatörlüğü

Cumhuriyet ilk okulu kırda

Lise ve Ortaokul Atatürk ilkokulunda tedrisata başladı

Okulların tedrisata başlaması dolayısiyle Cumhuriyet ilk okulunun tamir edilmekte bu lunmasından dolayı okul öğrencileri hocaları tarafından kırlara götürülmekte ve şehrin uz ak mahallerinde açık havada ders görmekte dirler.

Bu sonbahar mevsiminde havalar soğuk gittiği bir zamanda küçük yaştaki çocukların kırlarda ders görmesi sağlık durumlarını teh likeye bırakacağı tabiidir. Dört aylık uzun bir tatil devresinde okulların tamir edilmeme si, ilgililerin lakaytsızlığı ve becerikazlığın bir neticesi olsa gerektir. Türkiyenin hiç bir tarafında bu kabil hareketlere, ve kırlarda ted risata başlanıldığı görülmemiştir. Öğrencilerin bu soğuk havalarda hastalanması halinde bu nun mesuliyeti acaba kime raci olacaktır? İlgililer acaba neden okul tamiratını zama-

mında yapmamışlardır?

Bununla beraber muhtelif gayeli ortao kulun erkek sanat enstitüsüne tahsis edilme si, orta okul ve lisesinde aynı çatı altında tedrisata başlamaları lüzum görüldüyü, ve fakat lise binasında bugüne kadar tamir edilememesi ve tamirata yeni başlanılması dolayısiyle lise orta okul, ve Atatürk ilkokulu müştereken A tatürk ilkokulunda tedrisata başlamış bulun duğunu esefle müşahede etmiş bulunmaktayız.

Bu hareketler milli eğitim davasında ilgililerin alakasızlığı ve idare amirlerinin ih mali neticesi olarak meydana gelmektedir.

Tavsiye ederiz ki havaların fazla yağ murlu zamanına kalmdan okullarına kavuş ma sevinci içinde çırpınan yavruların bir an evvel okul sıralarında rahata kavuşmalarını halkımız büyük bir sabırsızlıkla beklemektedir.

istifa eden genç Nahiye Müdürü

1957 senesinde vazifesine başlamış olan arkadaşımız Osman Nuri Tureli nahiye mü dürlüğünden istifa etmiştir.

" Ekmeğin katığı hürriyettir " diyerek gülmüş. Tabidirki politik mülahazalar başla gelir dedikten sonra 1950 Türkiyesinin bu günkü durumunda vijdan huzuru içinde çalış mak, bu anlayış herkesin telakkisine göre de yişmekle beraber, bence imkansızdır,

Bende muhalefetin, hürriyetler davasını güden muazzam kültür ordusunun adsız bir mensubu sıfatiyle çalışmayı şerefinin en ul vis olarak kabul etmektiğim deniştir.

Gazetemiz yazarlarından Osman Nuri Tü reli pek yakında siyasi, içtimai ve edebi ya zılarını Şark Telgraf sütunlarında başlıyor. İlk yazı (merhaba hürriyet) mutlaka o kuyunuz.

Partizanlığa yeni örnekler

Haber aldığımıza göre ziraat dairesi memurlarından hemşerimiz Ekrem Çakır par tilerinin vaki şikayetleri üzerine Nevşehir ve C.H.P. il sekreteri Hamdi Çelebinin ağa beyi sıfatıyla sanırım memuru Sükrü Çelebi Nu şeyhine nakilen tain edilmişlerdir.

Her memur arkadaşın tayinleri resmen ta kartut etmiş ve Ekrem Çakır ilçeginde kes miştir.

davet etmekten başka bir mana ifade etmez. Bu millet idare edilmekten ziyade artık ida re etmek lüzumunu tekliz etmiş bulunmaktadır.

Sabatalara temkin ve ihtiyatla mukabele basireti, fazilettin en yüksek şiarı olduğuna inanmış kimselerin en kuvvetli müdafaa silâ hıdır. Hayır efendiler bu olmaz!

Müftümüzün sıhhı durumu iyi

Ani iç hastalığı dolayısiyle ilkyardımda hastaneye kaldırılan Sayın Müftümüz M Sa lih Tanrıverdi bir kaç günden beri devamlı yapılan muayene neticesinde sıhhı durumu iyileşmiştir.

Halen hastahanede tedavi altında bulunan sayın müftümüze acil şifalar dileriz.

ZAYİ

130 nolu sicil ve ruhsatname cüzdanları mı kayp ettim. Yenisini alacağımdan eskisi nin hükmü yoktur.

Hayri Akkoyun

Ek-14: Muş İlinin İhtiyaçlarıyla İlgili Haberin Yer Aldığı Şark Telgraf.

Şark Telgraf

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

İdare yeri: Belediye çarşısı No: 18 Muş Telefon: 51

TESİS TARİHİ 12 / Temmuz / 1956
AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA VE HALKA HİZMETTİR

Devlet Tiyatrosu

12 Mayıs 1960 Perşembe

Yıl : 3 SAYI 870 Sayısı: 10 Kuruş Basım ve Dizgi yeri : TOPLU MATBAASI

Kale Mahallesine Yapılmakta olan yol bitmek üzeredir.

Yola serilen Kumun üçte ikı Toprak olması yağmurlardan kısa zamanda Bozulacağı endişesinde bulunan mahalleliler ilgililerden bir kat daha esas Kum celbile yollara se' rilmesini beklemektedirler

Sayın Vali'miz M. Bekir'in ziyaretleri ile yıllardan beri Kale mahallesinin bir derdi haline gelen Kale yolu bir ay evvel yapılmaya başlanmış, havanın muhalefetine rağmen bugüne kadar ikmal olunamayan yolun inşası ikmal edilmek üzeredir.

Murat paşa mahallesinden itibaren kaleyi çevirleyip geçtiği ana caddeye Minare mahallesinin Elektrik fabrikasına doğru uzanan ana caddesine bağlanmıştır. Gönderilerle açılan yol üzerine kum serilmişsede bu kumun üçte ikisinin toprakla karıştık bulunması yağan yağmurlardan yolun kısa bir zamanda harap olacağı endişesini mahallelilere vermekte ve saf kum celbi ile bir kat daha serilmesi istenmektedir. Belediye tarafından yol üzerinde yapılmakta bulunan menfezlerin inşası sırasında bu işte tamamlanırsa yol mahallenin ihtiyacını karşiyacak vaziyettedir. Ayrıca yol güzergahına isabet eden bir kaç yerde toprak kayması ihtimali bulunduğundan buralarında önlerine sed çekmek yahut gotekli telbiri almak icap etmektedir. Mahalle halkı bu gayretlerinden dolayı Vali ve Belediye Reisini mahallede ziyarette teşekkürde bulunmak üzere bir heyet tavzif etmiş ve bu heyet vazifelerini ifa etmişlerdir. Gazetemizde ötedenberi üzerinde durduğu bu acil ihtiyacın yerine getirilmesinde gösterdikleri alakadan dolayı ilgililere teşekkürlerini sunar.

Ne Dediler!

NE OLDU?

Hususi teşebbüsün sürümle hareketegeçmesini temin edecek ve Türk Milletinin iktisadi zekâsı ile çalışkanlığından azamî neticeler alabilecek bir yolda yürümesi lâzımdır. Bu itibarla iktisadi hayatını devletin zararlı müdahalelerinden ve her çeşit bürokratik engellerden kurtarmak lâzımdır.

Menderes
14 12 1955 B. M. Meclisi

1956 yılında yani bu sözler söylendikten 6 ay sonra başlanan ve fiatlerin dahada yükselmesine sebep olan beşvikaz fiat kontrolleri ve keyfi sorgulu ve bürokratik müdahaleler kaldırılmalıdır.

SESLENİŞ

III

A. T.

Şuurun sustuğu zamanlar
Şiir devri başlar sevgilim.
Sana seslendiğim bu günlerde
Seninde hislerin şahlanmıştır bilirim.
Sen hislendiğin zaman
Rivan Elvan olur yavakların
Bu elvanlık iç'inde yarış ederdi duygularım
Efkârlanır,
Neş'elenir
Bir şeyler yaratırdım kafamda
Ya başımı alır giderdim
Ya başımı...
Mayıs ayların şefidir bizim İlde
Şimdi şeflerde başım boş değil,
Desem inanmazsın sevgilim.
Çünkü bilirsin.
Nikbin ruhumda
Meşgul eden bir sevda varki
Kara kara değil
Yeşil yeşil düşündürür beni
Herkes anlamazki....
Mevki, şöhret
Para pul servettir.
Elbette bağlar bütün dilleri
Bilirsin bilirsinki sevgilim
Aşka düşenlerin kara sevdası
Bu ufak tefek dünya malını
Görmeyecek kadar karadır gözleri.
Bu sevda
Bir kadının olur.
Vatanın olur.
Hürriyetin olur
Bir kelime ile yaradanın olur.
Yaradanın dediği olur sevgilim.

3. HAÇLI SEFERLERİNDE Dönen Entrikalar

TEFRİKA No: 44 Yazan Necati Kotan

Aşkın Kuvveti

Şövalyenin yanında sadık köpeğinden başka canlı mahluk yoktu.

Ortalık kararmış gece olmuştu. Köpeğin birdenbire havlamağa başladığı işitildi. Şövalye karanlığı güderi ile gibi köpeğin bulunduğu yere baktı.

Uzakta bir karaltı sezer gibi olmuştu. Heybetli ve gür sesiyle

—Kim o? Kim var orada!.. Diye bay kırdı. Karanlıkta ince bir ses hafifçe mırıldandı.

—Sevdiğinin başı için şu dört ayaklı şeytanı yakala. Yoksa yanına gelmiyeceğim.

Şövalye kımıldıyan gölgeye seslendi.

—Kımıldama. Yoksa kargımla seni olduğun yerde bırakırım.

Bu aralık bulutlar arasından sıyrılan ay tepenin etoklerindeki gölgeyi aydınlattı.

Şövalye biraz dikkatlice bakınca bunun İngiliz Kraliçesini dahkuklarından cüce, Nakıbanes olduğunu anlamıştı.

Şövalye cüceye bağırdı.

—Orada işin ne?

Cücenin korkudan sesi titriyordu.

—Köpeği tut ki, yanına yaklaşayım!

Şövalye köpeğine işaret etti ve cücenin yaklaşmasını beklemeden kendisi ona doğru yürümeğe başladı. Nihayet karşılaştılar. Fakat aralarında epeyce mesafe vardı.

Şövalye tekrar seslendi:

—Daha fazla ilerleme orada kal..

Cüce cevap verdi

-Beni tanımadın galiba
Tanıdım
Kime hizmet ettiğimi de biliyormusun?

(—Devamı Var)—

Ek-15: "Muş'un Kurtuluşunun 43. Yıl Dönümüdür" Manşetli Şark Telgraf.

Şark Telgraf

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

TESİS TARİHİ 15 / Temmuz / 1954

AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA VE HALKA HİZMETTİR

14 Mayıs 1960 Cumartesi

Yıl : 3 SAYI 672 Sayısı: 10 Kuruş Basım ve Dizgi yeri : TOPLU MATBAASI

Bugün Muşun Kurtuluşunun 43 üncü Yıl Dönümüdür

Bu Yıl Dönümü bütün hemşerilerimize Kutlu olsun

Okullarda Yeni ders sistemi için istişare

Branşlar Almanya ve Amerikada olduğu gibi ayrılacaktır

BUGÜN

Abdülhadi Toplu

Bağdatta vaziyet Karışık

Suriyeye iltica devam etmektedir

3. HAÇLI SEFERLERİNDE Dönen Entrikalar

TEFRİKA No: 45 Yazan: Necati Kutlu

Aşkın Kuvveti

Ek-16: Belediye Reisimizin Örnek Hareketi Manşetli Şark Telgraf

14 Haziran 1958

SAHİPLERİ
Abdülhadi ve Vahdettin Toplu
Yeni [illegible] Abdülhadi Toplu

TESİS TARİHİ
13/Temmuz/1956

Telefon: 51

Devlet Nüshası

Şark Telgraf

GÜNLÜK SİYASİ TEMİNİ HABERLER

İnsanları Tanrı yoluna Hikmetle, Güzel söz iletle, öğütle çağır. Onlarla en güzel şekilde münakaşa ve mücadele et.
KUR'AN

AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA ve HALKA HİZMETTİR

14 ŞUBAT 1958 CUMA | YIL : 2 SAYI: 424 | İdare yeri: Belediye Çarşısı No. 18 Muş Baskı ve dizgi yeri: TOPLU MATBAASI

BELEDİYE REİSİMİZİN ÖRNEK HAREKETİ

Belediye Reis'miz Sayın Nimet Ağroğlu Dün, Vilâyetimiz Siyâsi Parti başkanları ile Mahalle Muhtarlarını makamına davet ederek Memleketin Umumi mevzuları üzerinde husul mahiyette istişarelerde bu'unmuştur.

Bu davete C. H. partisi İl Başkanı Abdülhadi Toplu, D.P. İl Başkanı Zakir Özkan H.P. İl Başkanı Hadi Özdemir, C.M.P.İl başkanı ve Muradiye Mahallesi muhtarı Hamdi Çelebi, Kale Mahallesi muhtarı ve Belediye daimi encümen azası Letif Toplu, Mimare mahallesi muhtarı ve Belediye Encümen azası Abdurahim Diker, dere Mahallesi Muhtarı ve D.P. İlçaci başkanı Salih Çağlayan, Kültür mahallesi muhtarı ve Belediye Encümen azası İhsan Köse beğler davete icabet etmişlerdir.

Bu davete icabetten dolayı Haziruna teşekkürlerini bildiren Belediye Reisi ezcümle demiştirki:

"Beldenin işlerini, siyaset dışında, memleket halkının müşterek arzularını rehber alarak çalışmak kararındayım. 1958 yılı bütçesinin Belediye meclisince ele alındığı sırada, Beldenin ihtiyaçları hususunda bir kerede sizlerle görüşmeyi fikirlerinizden istifade etmeyi belde namına faideli görmekteyim. Bu hususta gerek Mahallelerin Muhtarı olarak ve gerekse partilerin başkanları bulunarak memleketimiz için yapmamızı uygun gördüğünüz işlerle, takip etmemizi münasip bulduğunuz hattı hareket hakkındaki düşüncelerinizi istirham ediyorum.„

Bilahire başkan ve muhtaçlar söz alarak evvelâ Belediyenin 957 yılı Bütçesinin gelir ve giderlerini, 1958 yılına devreden borç miktarını sormuş alınan izahatta:

1957 Yılı bütçesinin 394 bin lira olduğu. Buna mukabil 230 bin lira gelir sağlandığı, 1958 yılına 1.500.000 lirayı aşkın bir borç devrettiği. 1958 yılı bütçesinin ise, 517 bin liraya çıkarıldığı anlaşılmıştır.

Bütçenin bugünkü hali ile, elde mevcut 4 yıllık belediye imar proğramının tatbikine imkân olmayacağı, binaenaleyh işin hükümetçe ele alınıp Türkiyenin en geri kalmış şehri olarak yardımda bulunmasının istenmesi ve Belediye Reisliği Millet Vekilleri ile Vilâyetimizin el ele bir koordine halinde çalışmak suretiyle Şehrin kalkındırılmasının lüzumu üzerinde duruldu.Bu hususun tahakkukuna çalışılacak, Belediyenin kendi yağı ile kavrularak idare etmesi gerektiğide göz önüne alınarak, yapılması zaruri ve müstacel olan işler ele alınmalıdır. Hükümet yardımı olmadan büyük işlere girişilme melidir. Buzaruri ve mübrem işlerin ise:

1—Şehrin ana yollarının behemahal nakil vasıtalarının işleyeceği şekle getirilmesi. M u ş İstasyon arası yolun yaptırılması.

2— Şehrin içme suyu meselesinin halli.

3— Belediye Dükkânlarının esaslı şekilde onarılması, mukavelelere bağlanması, ondan sonraki bakımı ile müstecirin mesul tutulması.

4—Şehrin umumi açık yerlerinden, lokanta, kraat hane, hamam, otel, pazar gibi yerlerin temizliğine ve hasseten mahalle sokaklarının temizliğine çalışılması, Bu iş için kullanılan personel miktarı fazlalaştırılması

5—İstasyon şehir arasında kullanılmak üzere bir otobüs, mümkün olursa Şehir Sıkıntı Şehir Hasköy arasında kullanılmak üzere de iki otobüs temini.

6—Şehir Elektrik meselesinin esaslı surette ele alınarak halli ve Belediye borsa meselesinin bir esasa bağlanması, temin edilmeli bundan fazlasını zamana ve hükümetin yardımına bırakılmalıdır.

Kısaca özetlenen bu mevzular samimi bir şekilde incelenmiş toplantı memnuniyet verici bir hava içinde sona ermiştir.

Şark—Telgraf: Bu örnek hareketin Mil let Vekillerimizde prensip ittihaz edilmesi ni temenni eder.

TEŞEKKÜR

Elâzığa giden [illegible]imize karşı gösterdikleri meslekî alâkadan dolayı re fikimiz "Yeni Harput„ Gazetesi sahip ve başyazarına alenî teşekkürlerimizi bildiririz.

ŞARK TELGRAF

MUŞ GEZİCİ ARAZİ KADASTRO HÂKİMLİĞİNDEN

Esas no: 956/649 karar no: 956/611 — 5602 sayılı kanuna tevfikan davalı Mehmet Öztürk namına yapılan tebligat üzerine ilanen tebligat yapılacağından vaki itirazı üzerine mahallen yapılan muhâkeme sonunda:

4753 sayılı kanundan bilistifade almış olduğu tapunun 3 Mart 953 tarih ve 436 numaralı hayali payımenkulun namına tesbitinden bir müddet sonra davalının Evren köyünü terk ederek gittiği anlaşılmakla (4753) 5618 sayılı kanunun 57 nci maddesi gereğince davalı adına yapılan bu tesbitin tashihi ile hasılın adına tesbit ve tesciline ve tahsil edilen on lira ücreti vekâletin davalıdan tahsiline ve karar bulunmasının davalı Pazbay oğlu Mahmut Öztürk tarafından belli olmamasi sebebiyle Şark—Telgraf Gazetesinde ilânen tebliğine temyizi kabil olmak üzere 17 Ekim tarihinde karar verilmiş olup 15 gün müddet zarfında kanun yollarına baş vurmadığı takdirde hükmün kesinleşmiş addolunacağı hayrile tebliğ mukamına kaim olmak üzere keyfiyet ilân olunur.

MUŞ GEZİCİ ARAZİ KADASTRO HÂKİMLİĞİNDEN

Esas no: 954/621 karar no: 955/526—5602 sayılı kanuna tevfikan davalı Hüseyin Yıldız namına yapılan tebligat üzerine ilanen tebligat yapılacağından vaki itirazı üzerine mahallen yapılan muhâkeme sonunda:

4753 sayılı kanundan bilistifade almış olduğu tapunun Mart 951 tarih ve 514 numaralı hayali payımenkulun namına tesbitinden bir müddet sonra davalının evvelce köyünü terk ederek gittiği anlaşılmakla (4753) 5618 sayılı kanunun 57 nci maddesi gereğince davalı adına yapılan bu tesbitin tashihi ile hasılın adına tesbit ve tesciline ve tahsil edilen On lira ücreti vekâletin davalıdan tahsiline ve karar bulunmasının davalı Yusuf oğlu Hüseyin Yıldız ilanengıbının belli olmamasi sebebiyle Şark—Telgraf Gazetesinde ilânen tebliğine temyizi kabil olmak üzere 16/10/956 tarihinde karar verilmiş olup 15 gün müddet zarfında kanun yollarına baş vurmadığı takdirde hükmün kesinleşmiş addolunacağı hayrile tebliğ mukamına kaim olmak üzere keyfiyet ilân olunur.

C. Müddeiumumiliğinden

Muş Cezaevinin 1 / Mart / 1958 tarihinden itibaren bir senelik has ekmek ihtiyacı 15 gün müddetle eksiltmeye çıkarılmıştır.

Eksiltme 20 / 2 / 1958 Perşembe günü saat 14,30 da C. Müddeiumumilik odasında yapılacaktır. Fazla malûmat edinmek istiyenlerin o güne kadar Cezaevi Müdürlüğüne müracaatları ilan olunur.

8—11—14

[illegible] babından, tahakkuku mevzubahistir. Vazife-

Ek-17: Ekonomi Haberlerinin Yer Aldığı Şark Telgraf

Şark Telgraf

AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA ve HALKA HİZMETTİR

Yolu şaşırana köpek sesi bülbülden tatlıdır. Atasözü

10 OCAK 1952 CUMA

İller Bankasınca Kemali'yede yaptırılacak olan Hidro Elektrik satnralının hazırlıkları tamamlandı

C.H.P. nin Ana Vasıfları

AnkaraMerkezK.nı Amerikaya Gitti

iki denizaltımız Pakistan dan döndü

Serdengeçti Mecmuasının 26. sayısı geldi

101 HADİS

Hakikat

—Hakikat mümündür, imanından ötürü;—
Allaha inandım de, sonra dosdoğru yürü!

—Aziz fikri, korkun yere atmaktan;—
Kaçın, kaçın, bucak bucak ahmaktan:—

Niyete göre işler...
—Ameli, murad işler.—

KISAKÜREK

HEMŞERİLERİMİZE

Abdülhâdi Toplu Tarafından pek yakında çıkarılacak

Siyasi, Mizahi, C. H. P. nin müdafii Topluğne, Derunî ve Pervasız'ın espirili yazılarını yüklü, haftalık gazete

MUŞ KARTALI'nı BEKLEYİNİZ

MUŞ KARTALI. MUŞ KARTALI.

Ek-18: Sosyal Haberlerin Yer Aldığı Şark Telgraf

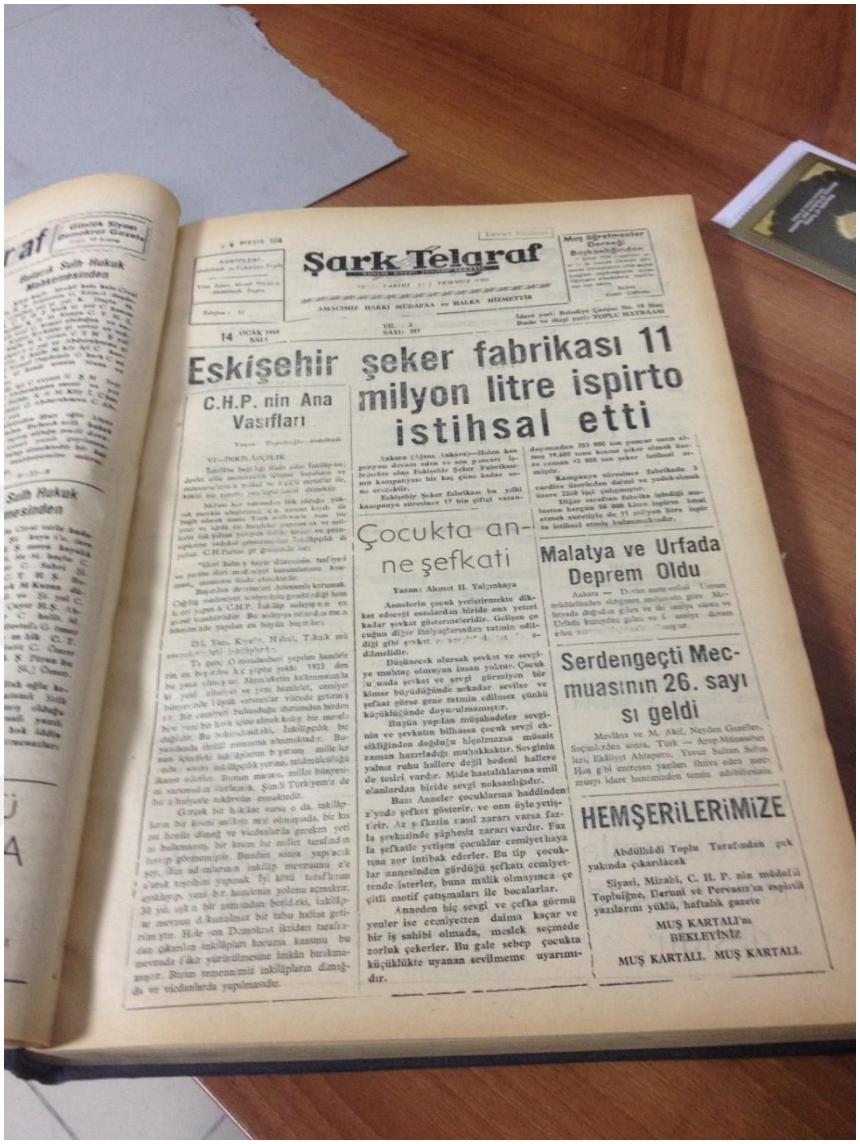

Şark Telgraf

AMACIMIZ HAKKI MÜDAFAA ve HALKA HİZMETTİR

14 OCAK 1950 SALI

YIL: 2 SAYI: 397

Eskişehir şeker fabrikası 11 milyon litre ispirto istihsal etti

C.H.P. nin Ana Vasıfları

Çocukta anne şefkati

Yazan: Ahmet H. Yalçınkaya

Malatya ve Urfada Deprem Oldu

Serdengeçti Mecmuasının 26. sayısı geldi

HEMŞERİLERİMİZE